Raftul Denisei

MAUREEN LINDLEY

O fată ca tine

roman

HUMANITAS fiction

Maureen Lindley

O fată ca tine

Traducere din engleză și note de
IRINA BOJIN

HUMANITAS fiction

Pentru Clive, cu toată dragostea mea

Nu va avea loc nici o revoltă armată a japonezilor...
Majoritatea japonezilor de aici sunt loiali Statelor Unite...
Au o viață de familie ordonată și onorabilă...
Copiii lor sunt ascultători, iar fetele virtuoase...
Este impresionantă dorința lor [a celor din generația Nisei][1] de a fi americani.
În rândurile acestui grup de suspecți se constată un grad de loialitate remarcabil, chiar ieșit din comun.

— Agentul special Curtis Munson, trimis pe Coasta de Vest ca să cerceteze gradul de loialitate al japonezilor americani; raport adresat președintelui Roosevelt în noiembrie 1941; raportul nu a fost luat în considerare și a fost păstrat secret de guvern.

Sunt de părere că toți japonezii din America, Alaska și Hawaii trebuie prinși și închiși în lagăre de concentrare... Blestemați să fie! Să ne descotorosim de ei fără întârziere!

— Congresmenul John Rankin,
Analele Congresului, 15 decembrie 1941

Sunt pentru strămutarea tuturor japonezilor de pe Coasta de Vest undeva, în interiorul țării. Și nu mă refer la o regiune

---

1. Denumire sub care e cunoscută prima generație de japonezi născuți și educați în America, mai cu seamă în Statele Unite.

frumoasă. Adunați-i ca pe vite. Expediați-i pe toți într-un loc neprimitor, să vadă cum le este. Să fie înțepați de insecte, răniți, înfometați, să-și muște mâinile de neputință.

— Henry McLemore, editorialist
la trustul de presă Hearst

Baza trei[1]

1939
Angelina, orășel de pe coasta Californiei

În Angelina școala se termină la ora trei. Copiii ies în șir pe ușa îngustă, la fel cum curge laptele din urcior sau apa de la robinet. Bucuroși că au scăpat, chiuie de se aude până în stația de autobuz, aflată o jumătate de milă mai încolo.

Copiii albi se mai învârt prin curte. Băieții aruncă mingea la coș și, fiindcă tot au prilejul, spun măscări fetelor. Fetele fac pe indiferentele, își aranjează ostentativ părul, joacă arșice și sar coarda. Numai copiii japonezi o tulesc spre casă de parcă ar lua parte la o cursă de viteză.

Neatinsă de grosolăniile spuse în curtea școlii, Satomi Baker, o fată de paisprezece ani a cărei frumusețe viitoare deja se întrevede, și prietena ei Lily Morton fac pe grozavele ridicându-și ciorapii albi și desfăcându-și nasturii de sus ai rochiilor de bumbac. Sunt încredințate că știu tot ce e de știut despre sex și „treaba aia" pe care băieții vor să o facă cu ele. Nu se pot abține să nu le facă ochi dulci când primejdia e atât de aproape.

Satomi se pricepe să sară coarda mai bine decât celelalte fete; sare mai sus și mai repede decât oricare dintre ele.

Ala, bala, portocala,
Cioc, boc, treci la loc.

---

1. În argou, termenii specifici din baseball sunt folosiți pentru a desemna diferite etape ale relațiilor intime.

— Hai, Lily, iute! Sări!

Coarda se învârtește șuierând prin aer. Lily se cam teme.

— Ba nu, hai să jucăm arșice, îmi place mai mult.

E începutul verii în Angelina, o vară înăbușitoare, atât de fierbinte că abia poți să respiri. Pâcla încinsă nu s-a ridicat de vreo lună. Învăluie totul, legănându-se asemenea pânzelor fantomatice ale unei vechi corăbii, și doar când și când lasă să se vadă un crâmpei de cer.

— Se apropie, îi spune Satomi lui Lily. Fantomele ne înconjoară.

— Ba mai degrabă seamănă cu niște cearșafuri puse la uscat, o contrazice Lily.

Închipuirile lui Satomi o tulbură. Probabil că e din cauză că citește prea mult, zice în gândul ei.

— Ar trebui să-ți prinzi părul cu un elastic. Să-ți faci o coadă de cal, cum port eu, o sfătuiește legănându-și părul castaniu închis. Nu ți-ar mai fi așa cald.

— Mi-ar face ochii mai oblici, Lily, știi prea bine.

— A, da, uitasem, zice Lily cu zâmbet prefăcut, mulțumită că a nimerit punctul sensibil.

— Da, Lily, cum să nu, ai uitat.

Satomi de-abia așteaptă să se mai răcorească vremea. Din cauza umezelii, pantofii ei negri își pierd lustrul, iar apretul din rochii se înmoaie, pleoștindu-le și făcându-le să pară murdare. Noaptea aerul jilav se strecoară în cameră, aducând un miros neobișnuit, un amestec de dulce și putred. Din cauza mirosului și a bâzâitului țânțarilor fata abia dacă poate dormi. Tatăl ei jură că aude pământul trosnind, atât de uscat este.

Pe câmp recoltele sunt cafenii – „ruginesc“, cum spune mama. Și chiar dacă roșiile se coc, apa le lipsește într-atât, că e puțin probabil să scoată vreun profit la cules anul ăsta.

Una peste alta, arșița și gândul la recolta compromisă sunt de ajuns ca să-l facă să-și iasă din fire pe Aaron Baker. De săptămâni bune, Satomi se poartă cu el precum cu un ou.

— N-am mai văzut fată care să se spele atâta, se plânge el. Să știi că mama ta și cu mine avem și noi nevoie de apă. Poate nu te-ai gândit la asta.

Satomi dă ochii peste cap. Nu vrea să-l mai audă. I se pare că tatăl ei se văicărește prea mult. E de ajuns ca un lucru mărunt să nu meargă bine și se supără pe lumea întreagă. Iar când vine vorba de recolte, tot timpul e câte ceva care nu merge bine: ba nu plouă cât trebuie, ba sunt prea mulți dăunători, ba semințele nu sunt bune... Tot timpul se plânge de ceva. Și, ca și când n-ar fi fost destul, acum mai e și nevoit să care apă cu cisterna și orice risipă, cât de mică, îl scoate din fire.

— Hei, băiete, închide robinetul, că dă pe dinafară, îl ceartă pe șoferul cisternei.

— Îndată, îndată, domnu' Baker. Nu-i decât o juma' de cană, nu pot să măsor chiar la fix.

— O juma' de cană pentru tine înseamnă douăzeci de cenți pentru mine.

— E doar o băltoacă mică, Aaron, mică de tot, îl liniștește soția lui, Tamura.

De ce n-o fi vrând să-i dea ascultare mamei ei? Ar trebui s-o asculte, fiindcă știe ce spune, numai că el nu izbutește. Pe cât își dă seama Satomi, firea lui îl chinuie în aceeași măsură ca pe ceilalți. Probabil că îl doare așa cum te doare un dinte dacă mănânci ceva dulce și din pricina asta nu e niciodată împăcat.

Lily spune, cu mutra ei de strengăriță, că Aaron arată bine – e „drăguț", zice ea.

— Mie nu mi se pare, se strâmbă Satomi.

Nu găsește nici un fel de blândețe nici în aspectul, nici în comportamentul tatălui ei. Dacă ar fi actor de film, figura lui s-ar potrivi în egală măsură cu un rol de personaj negativ, dar și cu unul de erou. E o figură puternică. El însuși e mare, musculos. Are în el un fel de pornire, de dorință de a comanda. Părul des, cânepiu îi acoperă țeasta ca o miriște de grâu. L-a tuns cât a putut de scurt, ca să nu-l încurce la treburi. Ochii lui gri-albaștri privesc lumea printre genele albe, dar de văzut

n-o văd decât pe soția lui. Aaron nu caută să-și facă prieteni, nu are încredere în vecini și propria fiică i se pare o povară.

— E ultima oară când îți spun. Scoală-te mai devreme și termină treaba prin casă înainte să pleci la școală. N-are nimeni timp să stea după tine.

— Am avut teme de făcut, tată, și, oricum...

— Nu vreau să aud nimic. M-am săturat să-mi tot răspunzi obraznic. Fă-ți treaba, că de nu...

Mama ei îi ține partea fără sorți de izbândă.

— Te rog, Aaron, fii mai îngăduitor. E mică și nu-i e nici ei ușor.

— Tu ai fost nevoită să muncești când erai tânără, Tamura. Cu toții am fost nevoiți să punem osul la treabă. Nimeni n-a primit nimic pe tavă. Dar dacă te referi la ce e japonez în ea, atunci recunosc, e tot ce are mai bun.

— Îi pare rău că nu sunt băiat, se vede cât de colo, îi spune Satomi mamei oftând.

— Toți bărbații își doresc un fiu cu care să se poată mândri, răspunde Tamura. Dar știi că te iubește.

Cu toate că ferma lor aduce un profit bunicel, iar el e recunoscut drept cel mai bun cultivator de roșii din partea locului, nu-și găsește nicidecum liniștea. Oamenii spun că nu e ușor să te apropii de el – nu că ți-ai dori, ținând seama că e însurat cu o japoneză care pe deasupra se mai și ține cu nasul pe sus.

Tamura e cu totul altfel: amabilă, fermecătoare, dornică să placă. Aaron e lumea ei și i se supune în toate, însă n-o lasă inima s-o certe pe Satomi.

— E greu să cultivi pământul, știm cu toții, îi găsește ea scuză.

Tamura ar fi vrut să-i dăruiască lui Aaron un fiu, ca să nu-l dezamăgească, iar un copil ca Satomi e cu siguranță o dezamăgire.

Voise să-i spună fetei Elena, cum o chema pe vecina ei, Elena Kaplan, o femeie cumsecade, singura ei prietenă adevărată din Angelina. Elena ține la prietenia lor, cu toate că bărbatul ei, Hal, o ia la rost din cauza asta. Nu-i plac străinii,

mai ales cei care se dau drept americani, ca și cum nu s-ar vedea că au ochii oblici și pielea galbenă.

— Să nu te mai prind, Elena, m-ai auzit? Să nu te mai apropii de nevasta lui Baker, nu e de același soi cu noi.

Aaron, puțin gelos pe afecțiunea Tamurei pentru Elena, nu le încurajează nici el prietenia. Se împotrivise când Tamura voise să-i dea fetiței numele vecinei.

— Faptul că o vecină ți-a dat ajutor la naștere, Tamura, nu înseamnă că trebuie să botezi copilul cu numele ei; izbucnise în râs ca să dea putere spuselor lui.

— Nu, dar e un nume frumos, Aaron, un nume american. O să-i fie de folos ca să-și găsească locul aici.

— Nu văd de ce-i așa zor să-și găsească locul. Și, oricum, Satomi e un nume mai bun, scumpa mea. Am aflat că înseamnă înțeleaptă și frumoasă. Nu văd de ce s-ar plânge.

Totuși nu-i place că, pe măsură ce fiica lui crește, înțelepciunea e tot mai pusă în umbră de încăpățânare. Fata e îndărătnică, mereu gata să i se împotrivească.

— O să-i vină mintea la cap, n-ai grijă. Deocamdată e prea tânără, zice Tamura.

— Da' nici de grăbit nu se grăbește.

Spre deosebire de soție, fiica lui nu știe ce e supunerea. Din punctul lui de vedere frumusețea nu-i servește la nimic. Din cauza fetei trăiește într-o stare neîncetată de enervare surdă și e oricând gata să izbucnească în preajma ei. Așa că nu prea îi pasă dacă ea face tot ce poate ca să-l evite.

— Nu cred că avem nevoie de încă unul, spusese în mai multe rânduri după ce se născuse Satomi.

— Dar un singur copil nu înseamnă o familie, Aaron. Și, dacă avem noroc, următorul o să fie băiat.

Totuși, rănită de dezamăgirea bărbatului ei, de lipsa lui de interes față de fiica lor, Tamura n-a mai insistat. Îi era și ei teamă de încă o fiică și de nemulțumirea reînnoită a lui Aaron.

— Numai proștii cred în noroc, Tamura. Mai bine să nu riscăm.

— Dar Satomi e desăvârșită. Nu-i așa?

— Nimeni nu-i perfect, draga mea. Recunosc, e drăguță, cât pot fi bebelușii de drăguți. Adevărul e că nu ne putem permite să hrănim guri care nu vor fi de nici un ajutor la munca la câmp. Ar fi o prostie să nu învățăm din ce am văzut în viață. În orice caz, lumea e prea rea ca să faci copii.

Nici el nu credea ce spunea. Își dădea seama că îl scoate din fire faptul că, Tamura fiind ocupată cu Satomi, el trecuse pe planul al doilea.

De când auzise primul țipăt ascuțit al copilului, Aaron știuse că a pierdut o parte din Tamura. Gelozia nu i-a slăbit odată cu trecerea anilor, ci i se învârte în stomac asemenea unui șobolan în cușcă, fără să-i dea pace o clipă. Nu i-a plăcut niciodată să împartă ceva ce-i aparține.

Din cauză că nu-i plăceau copiii și fiindcă voia să evite să mai aibă vreunul, s-a dus în Angelina și și-a făcut o rezervă apreciabilă de ceea ce, încă de când avea doisprezece ani, numea cu un cuvânt elegant „fluturași". Nu era el ăla care să se lase în grija naturii sau, cum ziceau alții, „la voia Domnului". Și așa i se părea că Dumnezeu se amestecă în prea multe treburi. În ceea ce o privea pe Satomi nu mai avea ce face, dar nici alți plozi nu mai voia să vadă în brațele Tamurei.

— Ei, am o fiică frumoasă și un soț bun. Ce altceva și-ar mai putea dori o soție? spunea Tamura ca o nevastă supusă ce era.

— Cred că-i de ajuns, draga mea. Îmi place cum vezi lucrurile.

După naștere Tamura strălucea de bucuria maternității, ceea ce îl cam tulburase pe Aaron. Nu voia s-o vadă îngrășându-se, asemenea celorlalte soții din Angelina, care ajungeau umflate, diforme, ca niște saci îndesați, mulțumite de viața lor.

Tamura, japoneză născută în America din părinți emigrați, e frumoasă ca un tablou. Are pielea fină, ochii ca două picături de smoală, buzele roșii ca fundele din pomul de Crăciun. Încă mai are în ea ceva de fetiță, e atât de subțire și delicată că, privind-o, pe Aaron îl cuprinde un fel de încrâncenare. Ar face moarte de om pentru ea.

Soția lui i se pare tot ce poate fi mai frumos. În schimb, Satomi, pe măsură ce crește, o vede altfel, și ochii ei nu sunt orbiți de iubire. Ea crede că fața mamei e prea rotundă ca să fie cu adevărat frumoasă, că se îmbracă demodat. Își dă seama că nu se cade să gândească așa, căci, la urma urmei, dragostea ar trebui să fie oarbă, nu? Nu e datoria oricărei fiice să-și creadă mama frumoasă?

Sentimentul de vină o urmărește până și noaptea, îi gonește somnul, așa că se întreabă dacă e normală, dacă, de fapt, își iubește mama. În același timp e de acord cu Lily că femeile frumoase sunt blonde.

— Trebuie să recunoști, o îmboldește Lily. Cine ai vrea să fii, Jean Harlow sau Joan Crawford? Vezi, nu se poate face comparație, n-ai ce zice.

Satomi își netezește părul negru zicându-și că Lily are dreptate, ca de obicei: nimic, absolut nimic nu e mai frumos decât părul blond.

În zăpușeala nopții, întinsă pe cearșafurile umede, singură ca un naufragiat pe o insulă, are timp din belșug să cugete. Îi e dor să citească romanele pe care i le împrumută profesorul ei, domnul Becks: *Micuțele doamne*, *Huckleberry Finn*, *Tom Sawyer*.[1]

— Literatură americană de prima mână, spune el. Cu așa ceva nu dai greș niciodată.

Domnul Beck nu împrumută cărți oricui. Trebuie să fii cineva deosebit, să fii un elev care promite.

Numai că lumina becului atrage moliile, din cele mari, cafenii, despre care mama ei spune că rod bumbacul cu kilogramul, drept care rufăria trebuie clătită cu camfor, o corvoadă de la care te alegi cu bășici pe mâini și pe care taică-său i-a pus-o în cârcă.

---

1. Romane clasice ale literaturii pentru copii, primul scris de Louisa May Alcott, celelalte de Mark Twain.

Urăște fluturii grași care se învârtesc prin cameră, iar zgomotul aripilor prăfuite pocnindu-se de bec o scârbește de-a dreptul.

— Mami, striga ea când era mică, vino să le dai afară.

Și Tamura venea alergând, prindea fluturii în căușul palmelor și îi arunca pe fereastră, râzând melodios.

La vremea aceea Tamura era lumea ei și Satomi nu se îndoia de frumusețea mamei. Oare când se petrecuse schimbarea? De când începuse să roșească de rușine, cu strângere de inimă, văzând ochii negri ai mamei?

Însă acum nu mai e copil, nu mai poate s-o strige pe mama pentru orice fleac. În arșița amurgului tânjește după minutele din zori când s-a luminat dar soarele n-a apărut încă, minutele când e răcoare. Așteptarea e chinuitoare.

— Ia nu te mai sclifosi atâta, fato, îi zice Aaron. Ce treabă ai tu cu căldura? Io sunt ăla care trebuie să facă rost de bani pentru apă. Și, oricum, e la mintea cocoșului că n-o s-o mai țină mult așa. Are să plouă în scurtă vreme. Da, da, miroase a ploaie.

Aaron chiar se pricepe la vreme. Zice că nasul și ochii îi spun dinainte cum o să fie. E harul agricultorului. Iar adevărul e că în aer se simte un iz de sulf, doar că tot apare și dispare de multe zile, ceea ce o face să creadă că ploaia n-o să vină. E doar un vis de-al tatălui ei care, în meschinăria lui, așteaptă apă pe gratis.

Dar ea n-are răbdare să aștepte, să vadă dacă ploaia va veni, așa cum spune el. Tânjește să-și țină capul sub cișmeaua din curte, să-și ude bine părul apoi să lase apa să i se prelingă pe tot corpul. Își imaginează cum toate gândurile ei încâlcite curg la vale odată cu apa, un pârâu argintiu care își croiește drum prin stratul de ace de pin de la marginea drumului și ea simte cum, în sfârșit, s-a răcorit. Numai că Aaron i-a interzis să deschidă robinetul. N-are voie să se atingă de el până când nu plouă și puțul se umple de apă.

— N-am încredere să umbli la robinet. Apa o s-o aducă maică-ta, ea nu varsă nici o picătură.

— Cred că i-ar fi frică, îndrăznise să-i răspundă.

Se îndepărtase atât de iute, că palma lui n-o atinsese decât deasupra urechii, și, de fapt, doar cu degetele. Abia dacă o plesnise. Cu toate astea a simțit-o și s-a gândit că taică-său e un bătăuș.

— Dacă nu te lasă, atunci precis că ai să deschizi robinetul, o zgândărea Lily.

— Dacă mă prinde, nu scap doar cu o palmă. Și nu știu dacă merită să risc.

— A, da, riscul. Până acum nu te-a descurajat.

În noaptea dinaintea furtunii îndelung așteptate zăpușeala e mai rea ca oricând. Aerul fierbinte înăbușă până și lătratul vulpilor, iar moliile abia dacă mai pot zbura. Satomi le aude cum se izbesc de zid lângă gutuiul japonez. Cu toate că ferestrele casei sunt deschise, nu se simte nici o boare de vânt. Aaron, sperând să se facă puțin curent, a lăsat și ușa dormitorului dată de perete.

Trecând pe culoar în picioarele goale, Satomi îi zărește pe Aaron și pe Tamura în dormitorul lor. Aaron, în salopetă și cămașa de lucru, e așezat pe pat și își desface șireturile ghetelor. Tamura se dezbracă, întoarsă cu spatele la ușă. Satomi rămâne tăcută în întuneric, privindu-i. I se pare că la lumina lumânării nu o vede pe mama ei, ci pe fetița Tamura, pe care n-a mai zărit-o până atunci.

Trupul mamei, gingaș ca al unei fetițe, e acoperit cu picături fine de sudoare, parcă ar fi cernut cineva zahăr pe ea. Acum, că nu i se vede gura roșie, trupul se desenează în alb și negru. Valul de păr coboară ca un nor întunecat pe pielea spatelui, uimitor de palidă la lumina lumânării.

Satomi vede din nou cât e de frumoasă mama ei și observă că mișcările ei au o siguranță de care nu și-a dat seama până atunci. Ai zice că familia Baker are doi membri, nu trei.

— Ah, Tamura, face tatăl ei cu voce răgușită, dar atât de blândă că n-o recunoaște. Stinge lumânările, te rog.

Tamura răspunde în japoneză, șoptind cuvinte drăgăstoase pe care Satomi le traduce automat în gând: „Da, iubirea mea".

Mama suflă în lumânări și părinții se topesc în întuneric. Lui Satomi îi vine să plângă, fără să știe de ce. Pe cât își dă ea seama, tatăl ei poate scoate la iveală fetița din Tamura oricând dorește, îi poate da la o parte pielea de mamă, chiar și pe cea de soție, și ea rămâne ușoară ca o pasăre în mâinile lui. Parcă anume ca să-i întărească părerea, chiar când se îndepărtează de ușă îl aude pe tatăl ei murmurând: „Fetița mea, fetița mea".

Se duce în camera ei, înșfacă peria și începe să numere, trăgând-o prin păr, încâlcind șuvițele, până când simte că pielea capului îi ia foc. Ar vrea să își perie părul de o sută de ori, dar când ajunge la doisprezece știe deja că n-o să izbutească. O doare să știe că în viață sunt lucruri care îi scapă, că e pe alături de ele, exclusă.

Ducă-se dracului cu toții, are să meargă la cișmea să facă așa cum își pusese în gând. Trece pe lângă o molie care s-a lăsat pe podea, căutând răcoarea, și o strivește cu talpa goală. I se face silă simțind cum măruntaiele fluturelui i se lipesc de piele. Nu-și poate stăpâni o exclamație de scârbă. Aproape că îi pare rău de molia omorâtă fără vină.

Apa curge plină de rugină, întâi călduță, apoi desfătător de rece. Se simte bine în curte pe întuneric, atât de bine că nu-i pasă dacă Aaron o aude și vine după ea. Cu toate astea, suferă gândindu-se că nu are pe nimeni, că e singură pe lume.

Incapabilă să-și scoată din minte imaginea părinților ei, singuri în lumea lor, își freacă înverșunată pielea despre care Lily spune că lucește de parcă e dată cu ulei. E adevărat, Lily are câte o pornire răutăcioasă, dar spune întotdeauna lucrurilor pe nume, trebuie să recunoască. Închide robinetul și îl aude cum scrâșnește.

Camera părinților ei i-a părut întotdeauna obișnuită, așa cum e și a ei. Dar în noaptea asta e cu totul alta, a devenit un loc vrăjit, scăldat în lumină, un loc doar al lor. În fața ochilor îi stăruie, până în cel mai mic detaliu, o imagine pe care nu și-o poate scoate din minte: kimonoul de mătase al mamei arun-

cat neglijent pe pat, umbrele lor mișcându-se pe perete, micul roi de fluturi învârtindu-se în jurul lumânării, cerul fără stele, întins ca o catifea neagră dincolo de fereastra deschisă. E noaptea lor de patimă, noaptea lor magică, pe lângă care nimic nu mai are însemnătate. Copilul din ea simte cum se înăbușă de gelozie.

A doua zi, când trece prin fața camerei lor, vede că perdelele sunt trase ca să nu lase lumina să intre, patul e făcut, toate lucrurile sunt la locul lor, ca de obicei, și totuși ceva e schimbat. Kimonoul de mătase al mamei, cel brodat cu fluturi roz, e împăturit pe scaun. E prima oară că bagă de seamă că ici și colo, printre fluturi, sunt molii mici, negre. Priveliștea îi face silă.

Cu ochii de acum vede cuvertura peticită, vopseaua scorojită și firele luminoase de praf plutind prin aer ca niște licurici. Totul i se pare străin. Lumea ei s-a schimbat, de parcă legătura dintre simțuri și creier s-ar fi rupt.

— La dracu'... la dracu', înjură ea. E al dracu' de cald.

La micul dejun e posacă, prost dispusă. Tatăl ei a plecat deja la câmp. Probabil că a dormit mai mult ca de obicei.

— Cred că iar dau de bucluc cu el, zice posomorâtă.

De data asta Tamura nu-i mai ia apărarea lui Aaron.

— Ai dormit bine, Satomi, chiar aveai nevoie. În ultima vreme n-ai prea avut somn.

Încearcă să nu ia în seamă zâmbetul mamei, blând, dar cu inima strânsă. Încă nu e pregătită de împăcare.

— N-aș zice că am dormit chiar așa bine. Nu se poate dormi până când nu se schimbă dracului vremea.

— Te rog, Satomi, nu drăcui. Știi că tata nu vrea să vorbim urât în casă.

Îndurerată de purtarea fiicei sale, Tamura se întoarce și își face de lucru cu *ocha*, ceaiul verde care îi aduce aminte de casă. Cei dragi o pot răni fără nici o dificultate, căci nu s-a obișnuit nici acum cu bunele și relele vieții de familie. Când era copil punea orice lucru mărunt la inimă și acum, în pofida anilor care au trecut, e la fel. Aaron știe foarte bine, așa că e

grijuliu, o ia în brațe atunci când e necăjită și se umflă în pene repetându-i că alături de el nu are de ce să se teamă.

— Prea pui multe la inimă, îi spune. Nu-i mai lăsa pe ceilalți să te amărască.

Nu poate răbda să o vadă suferind și ar vrea să o apere de toate necazurile pe care i le pricinuiește lumea asta haină. Pentru el, e o floare răsărită pe o grămadă de gunoi, singurul lucru neîntinat pe care îl cunoaște. Iar ea a renunțat la tot ca să fie cu el, un bărbat pe care poate că nu l-ar fi cunoscut niciodată dacă într-o zi el n-ar fi luat din greșeală bicicleta fratelui ei lăsată în fața băcăniei pe care familia ei o ținea într-o mahala din Honolulu.

Când înapoiase bicicleta, cu o scuză rapidă, o zărise pe Tamura cu frumusețea ei supusă, ochii plecați și vocea ei șoptită și știuse pe dată că trebuia să fie a lui.

Ea a văzut un american cu ochi albaștri și păr auriu, un copil mare, și a înțeles care îi era dorința. Într-o clipă Hawaii și viața pe care o dusese alături de familia ei au trecut pe locul al doilea; important era acum să răspundă chemării lui Aaron.

Punând în fața lui Satomi o porție de orez mai mare decât îi dădea de obicei la micul dejun, Tamura îi zâmbește ca să-i arate că a iertat-o.

— Nu mai e mult până să vină furtuna, cu siguranță.

Mângâie ușor părul fetei și vede că are ochii încercănați și că îi evită privirea.

— Nu vreau *asagohan*[1]. Vreau un mic dejun american.

— Îți prăjesc ouă. Durează doar un minut. Mi se întâmplă și mie să am poftă de un mic dejun american.

— Când vin de la școală o aduc pe Lily la mine, mamă. Avem de făcut împreună o temă la științele naturii, minte Satomi, sperând să o scoată din fire.

— Vai, Satomi, nu cred că e o idee bună. Știi că tata n-o place pe Lily.

— Lui nu-i place nimeni.

---

1. Mic dejun japonez (în japoneză, în original).

— Ei... nu chiar... mă rog, știi ce vreau să spun.

Știa, într-adevăr. Amândouă știau că lui Aaron nu-i plăcea să facă noi cunoștințe. Atunci când Tamura îl dusese acasă la ea ca să-l prezinte părinților, fusese exasperată de purtarea lui directă, de faptul că nu se străduia să facă o impresie bună. Știau dinainte că familiile lor nu aveau să fie de acord, erau conștienți încă din copilărie de vrajba dintre rase și de faptul că ei ar fi trebuit să tragă o linie peste care să nu treacă. Însă Aaron ar fi putut să-și dea silința, măcar să încerce.

Părinții Tamurei erau mânioși nu atât din cauză că nu le plăcea Aaron, cât din cauză că fata lor se mărita cu cineva străin de rasa și cultura lor. Mama ei nici nu voise să creadă că va face așa ceva, ba o și bătuse fiindcă doar îi trecuse prin cap o astfel de idee.

— Băieții albi sunt buni de prieteni, nu de soți. Trebuie să fii mândră că ești japoneză. Dacă faci așa ceva, ne-ai pierdut. N-ai să mai fii bine-venită în propria casă. Tatăl tău nu va mai vorbi niciodată cu tine. Ia gândește-te, să nu poți apărea în fața tatălui tău! Orice fiică ar muri de rușine.

Tamura se gândise la toate, doar că nu putea crede că tatăl ei n-avea să ajungă să-l iubească pe Aaron, așa cum îl iubea ea. Suferise îngrozitor când, în zilele dinainte să plece de acasă și să se mărite, tatăl ei nu i-a mai adresat nici un cuvânt și nici măcar nu i-a mai aruncat vreo privire.

Mama lui Aaron, o femeie aspră, neînduplecată în părerile ei, îl avertizase mârâind că nu va putea înghiți nici în ruptul capului rușinea de a avea un fiu însurat cu o japoneză.

— Sunt buni la tăiat trestie de zahăr. Nu ne căsătorim cu ei.

— Tamura e mai dulce decât zahărul, mamă. Obișnuiește-te cu gândul că ne vom căsători.

— N-aș putea spune că familia noastră e fără pată, Aaron, dar nimeni n-a căzut atât de jos încât să se însoare cu o japoneză. Doamne sfinte, băiete, nu mai lipsește decât să vorbești stâlcit englezește.

Pe față i se citea atâta silă, că el cu greu s-a abținut să nu-i tragă o palmă.

— Eu zic că sunt norocos, mamă.

— Te-a vrăjit o față drăguță, nimic mai mult. Ascultă ce-ți spun, Aaron: n-am chef de nepoți corciți. Dacă vrei să știi, nici n-aș putea să pun mâna pe ei.

Ideea de a pleca din Hawaii a fost a lui Aaron. Respinsă de familia ei, Tamura a fost de acord. Dacă rudele lor nu mai voiau să știe de ei, aveau să îi lase și să pornească pe un drum nou în viață. Aveau să renunțe și la familie, și la religie, el la creștinism, ea la budism, și aveau să-și ajungă unul altuia.

— O să facem același sacrificiu, a zis el. În felul ăsta n-o să dăm vina unul pe altul mai încolo. Nu avem nevoie decât unul de celălalt ca să mergem mai departe.

Însă oricât de egal ar fi părut, sacrificiul nu era la fel de mare. Era împotriva firii ascultătoare a Tamurei și de aceea suferise mult. Despărțirea de familie îi lăsase o rană care nu avea să se vindece în veci. Aaron, în schimb, era mulțumit, nici el nu știa prea bine de ce. Plecase de acasă, de la ai lui, de parcă ar fi fost de la bun început un pui de cuc în cuib străin. Plecarea fusese o eliberare pentru el.

Făcuseră cununia civilă, cu niște străini drept martori, și plecaseră imediat din Hawaii spre California, unde Aaron cumpărase cu banii puși deoparte zece acri de teren – ieftinit din cauza Marii Crize economice – la periferia unui mic orășel, numit Angelina.

— Tatăl tău nu s-a uitat niciodată înapoi, dar mie mi se mai întâmplă și acum să plâng de dorul mamei, i-a mărturisit Tamura lui Satomi. Dragostea te împinge să faci lucruri de care nu te credeai în stare.

Faptul că părinții ei renunțaseră la familiile lor, gândea Satomi, dovedea că n-au pic de suflet. Iar dacă nu aveau nevoie decât unul de celălalt, atunci unde mai era loc și pentru ea?

Ouăle sunt făcute întocmai cum îi plac ei, dar, ca de obicei, Tamura i-a prăjit prea multe și nu poate mânca tot. Și oricum, e prea cald ca să poți gândi, necum să mai și mănânci.

— Să n-o aduci pe Lily la noi, o roagă Tamura. N-are nici un rost să cauți cearta cu lumânarea.

Aaron e de părere că Lily e vicleană și pe deasupra nici nu-i place că se uită de sus la ceilalți.

— De ce s-o fi crezând mai cu moț ca noi, ăștilalți? O slăbănoagă pirpirie ca ea!

Satomi se grăbise să-i ia apărarea.

— E cea mai bună prietenă a mea, tată. Și singura căreia nu-i pasă că e prietenă cu o japoneză gălbejită.

— Ți-am mai spus, și nu o dată. Să nu te mai aud rostind cuvântul ăsta.

Gălbejită, gălbejită, repetase ea în gând plină de amărăciune.

Nici ouăle, nici încercările Tamurei de a-i face pe plac nu o domolesc. Tot i se pare că mama ei a trădat-o cumva, că s-a dovedit a fi un aliat pe care nu te poți baza. Dar după ce iese din casă, oricât s-ar împotrivi, proasta dispoziție i se topește în vânticelul care începe să adie cu vreo jumătate de milă înainte să ajungă la școală.

Mai întâi îl simte pe ceafă, o atingere plăcută pe fâșia de piele deja înroșită de la soare. Se întoarce și merge cu spatele, ca să-i simtă răcoarea pe față, așa că nu aude tunetul în depărtare, în schimb simte în aer un iz de metal și atunci știe că vine furtuna. Aaron nu s-a înșelat nici de data asta.

Se oprește pe marginea drumului ca să o aștepte, fără să-i pese că va întârzia la școală. Lumina e stranie, un fel de cenușiu lăptos, soarele s-a ascuns după nori. Apoi încep să cadă primele picături, mari cât niște pietricele. O udă până la piele, așa încât sfârcurile sânilor și cusătura chiloților i se străvăd prin rochia subțire de bumbac.

În răcoarea de după ploaie trupul ei pare să-și regăsească legătura cu mintea și, ca o fiică demnă de tatăl ei, se gândește la ceea ce o frământă. Își spune că nu-i pasă de nimic, nu-i pasă că e lăsată pe dinafară, că e japoneză și că nu e blondă. Dar apoi o cuprinde un fel de neliniște. Ar vrea să crească mai repede, să afle ce lucru tainic îi leagă pe mama și tatăl ei. Vrea să aibă și ea o cameră vrăjită, un spațiu care să fie al ei.

Să meargă la școală, nici vorbă. Doar n-o să stea acolo, să se ciondănească cu puști care sunt niște țânci în comparație

cu ea. Profesorul, domnul Beck, are să ridice din sprânceană văzând că lipsește din nou de la oră. Cu toate astea, n-o s-o treacă în caietul chiulangiilor, știe ea bine. Tot așa cum știe că stă cu ochii la ea în timpul orelor, lăsându-se pe speteaza scaunului și umezindu-și buzele cu limba lungă, albicioasă.

O să se ducă la râu, să se scalde în pielea goală, să simtă ierburile între degetele de la picioare. La ora asta nu e nimeni acolo să o vadă. O să intre până unde e apa mai adâncă și o să se dea la fund. Pe urmă o să se întindă pe nisip, o să aprindă o țigară și o să facă colăcei de fum.

În anii de după vara aceea toridă, Satomi n-a întrezărit nici o speranță de schimbare în viața ei.

— Același drum plicticos, pe care îl cunosc de când lumea, i se plângea lui Lily. Nici o cotitură, nici o serpentină, nici o surpriză, doar o linie dreaptă cât văd cu ochii.

— Același drum plicticos, a încuviințat Lily.

Satomi citea mult, râdea și se ciondănea cu Lily, ținea piept dușmanilor și, prin tot ce făcea, se străduia să nu mai fie preferata domnului Beck. Înota singură în râu, se dădea la fund în locurile unde apa era adâncă și își ținea respirația până simțea că îi plesnesc plămânii. Ca să scape de corvezile la care o punea taică-său se ascundea în pădurea de pini, luând cu ea o carte și țigările pe care și le făcea singură.

Zi de zi, nimic deosebit nu se întâmpla. O furtună de zăpadă venită pe neașteptate în ianuarie, urmată de o vară când piața a fost saturată de legume n-aveau cum să fie pe placul lui Aaron. Prea multe roșii pe piață însemna că prețul o lua la vale, și odată cu el și buna lui dispoziție. Într-o noapte, când dormea, pământul s-a cutremurat și ferestrele s-au spart, speriind găinile Tamurei. Dacă lăsăm la o parte aceste mici neajunsuri, drumul mergea mai departe, în linie dreaptă, cât vedea cu ochii.

Cu ceva vreme înainte să împlinească paisprezece ani au început sângerările lunare. Tamura i-a spus că de-acum e femeie,

cu toate că ea nu se simțea astfel. Era în continuare obligată să meargă la școală, să joace cum îi cânta Aaron.

Primul sutien și l-a pus cam în aceeași vreme. Când l-a văzut atârnat pe frânghie, la uscat, Aaron a râs de ea, zicând că arată ca o praștie pentru alune. Din acel moment nu l-a mai lăsat la vedere.

Tot atunci a venit și primul sărut. Tom Broadbent, un băiat cu ochi de șopârlă care nu se sfia de nimic, a înghesuit-o lângă zidul școlii și, o secundă sau două, și-a lipit buzele uscate de buzele ei. Ea crezuse că un sărut e ceva mai plăcut, ceva moale care îți dă fiori, ceva delicios, ceva fără pereche.

— Sărută toate fetele, a zis Lily cu dispreț, geloasă că Satomi i-o luase înainte și la sutien, și la sărutat.

Nici în numeroasa comunitate albă din Angelina, nici în cea japoneză, mai puțin numeroasă, nu mai e nimeni ca ea, jumătate alb, jumătate japonez. Dacă ar fi după ea, ar renunța la jumătatea japoneză fără șovăială. Îi umbrește cumva latura americană, cu care se mândrește. Gândul că s-ar putea să nu mai existe nimeni ca ea o bagă în sperieți, cu toate că Lily e convinsă că trebuie să mai fie și alții ca ea.

— Nu-ți băga în cap că ești unică, Sati. Precis că mai e cineva ca tine.

— Așa o fi, Lily. Nimeni nu e unic.

Ce s-ar face fără Lily, care spune lucrurilor pe nume? Datorită ei nu chiulește atât de des, datorită ei și faptului că la școală nu e chiar atât de rău. Cel puțin așa scapă din casa lor, unde tatăl a făcut reguli pentru orice. Pe deasupra, la școală poate fi neascultătoare fără să-și necăjească mama.

Cu toate că imită fără să crâcnească toate proastele obiceiuri căpătate de Satomi, Lily se crede originală, mai grozavă decât ceilalți. Satomi o admiră și împreună se mândresc că nu se tem de nimic: doar au fost primele care s-au apucat de fumat și de înjurat ca băieții. În curtea școlii nu se aude decât „băga-mi-aș“, înjurătura preferată a băieților, și „la dracu'“, preferata fetelor.

Dacă îi aude domnul Beck, pedeapsa este zece lovituri la palmă, aplicate cu o linie cu margine de alamă. În locul unde colțul afurisitului instrument de pedeapsă atinge palma apar băşici însângerate, aproape negre. Satomi se împăunează cu ale ei de parcă ar fi primit o medalie.

— Hei, Satomi, cine te-a mușcat cu dragoste? o iau băieții peste picior.

— Vino încoace', să-ți mai fac și eu câteva. Să văd ce gust au japonezii.

— Te-ai uitat la fața ta? Nici o șansă.

S-a blindat împotriva lor și se ține bine. Doar n-o să cedeze în fața unor fraieri.

Există totuși unul căruia nu poate să-i reziste. De aceea, într-o după-amiază când a chiulit de la școală ca să trândăvească pe malul râului, când căldura i s-a strecurat în creier, făcând un fel de terci din gândurile ei, când până și păsările ațipiseră, toropite, l-a lăsat pe Artie Goodwin, cel mai arătos băiat din școală, să ajungă la baza doi.

Torturată de gelozie din cauza lui Artie și neștiind că sfatul ei era deja tardiv, Lily, cu voce amenințătoare, a stabilit regulile pe care să le urmeze Satomi.

— Nu cumva să-l lași să treacă de prima bază, i-a poruncit, cu ochii ațintiți fioros asupra ei. Asta înseamnă doar să te sărute. Cred că asta nu face prea mult rău. Baza doi înseamnă sărutat și pipăit pe deasupra hainelor. Se poate și asta dacă te ții bine, ceea ce nu cred, așa-i?

— Aș putea, dacă mi-aș propune, Lily.

— Mă rog. Oricum, la baza trei nici să nu te gândești. Băieții vor să te sărute și să te pipăie pe sub haine, pfui! Dacă îi lași înseamnă că ești o târfă.

— Îmi închipui ce poate să însemne a înscrie un punct.

— Înseamnă sex. Să nu-i dai nici în ruptul capului voie vreunui băiat să înscrie. Ți-ai distrus viața.

Verișoara lui Lily, Dorothy, îl lăsase pe Davey Cromer să înscrie. Băiatul își luase tălpășița când Dorothy rămăsese însărcinată.

— Toată lumea știa că Dorothy nu era de nasul lui, a zis Lily. Ai lui sunt cei mai mari cultivatori de mazăre din regiune. Ăsta-i adevărul adevărat, n-ai ce face.

Dorothy e folosită drept sperietoare în familia lui Lily, ca fetele să știe ce pot păți dacă o iau pe căi greșite.

— Dacă mă gândesc bine, Sati, nici nu înțeleg ce vezi la Artie. Se plimbă de colo-colo țanțoș, plin de el, plus că nu ești singura cu care flirtează.

— Mda, așa o fi, dar nu poți să zici că nu arată bine.

— Se prea poate, dacă băieții drăguți sunt genul tău.

Lily se străduiește să nu arate că e invidioasă. La urma urmei, Satomi Baker încă e cea mai bună prietenă a ei. Nu vrea ca lumea să creadă că Sati a câștigat premiul pe care ea însăși îl râvnește cu înfocare.

— Îmi închipui că nu mai sunteți prietene atât de bune cum credeai, ce zici, Lily? o iau peste picior fetele a căror prietenie a refuzat-o.

O enervează faptul că fetele au ghicit, doar ele știu cum, că ea însăși oftează după Artie.

Pe de altă parte, vina e doar a ei, își zice. S-a împrietenit la toartă cu Satomi tocmai ca să le arate celorlalți că ea e deosebită. Lily Morton nu zboară cu stolul și nici nu poți să-i spui ce să facă și ce nu. Adevărul este însă că-și dorește să n-o fi cunoscut pe Satomi. Nu e ușor să te înțelegi cu ea, iar acum s-a întâmplat tot ceea ce putea fi mai rău: Satomi a pus mâna pe Artie. Dacă n-ar fi atât de drăguț, cu părul cârlionțat și buzele cărnoase, frumos arcuite, poate că n-ar suferi atât.

— Pesemne că-i plac japonezele, rânjesc fetele. Altminteri de ce i-ar plăcea de ea mai mult decât de tine?

— Pentru sex, bineînțeles.

Vorba i-a scăpat fără voia ei, dar, până la urmă, ăsta-i adevărul: după asta umblau băieții, iar Artie știa că n-avea nici o șansă cu o fată respectabilă ca ea. Chiar dacă, ori de câte ori se uită la ea, face pe bosumflata și pune picior peste picior parcă spunând „Ia să te văd ce faci".

Lily și-ar dori ca Satomi să fugă de acasă ori să moară repede, răpusă de o boală nemaiîntâlnită. Și-o închipuie desfigurată de cicatrice, cu răsuflarea împuțită, și apoi se vede pe ea consolându-l pe Artie, care sfârșește prin a se îndrăgosti de ea.

Când visează așa, cu ochii deschiși, Lily își închipuie că e frumoasa frumoaselor. În realitate e necăjită gândindu-se că poate are buzele prea subțiri, picioarele cam otova. Pe de altă parte, îi plac pistruii care îi acoperă obrajii ca niște hărți minuscule și se mai mângâie cu gândul că sânii au început să-i crească – mai bine mai târziu decât deloc. Și jură că într-o bună zi are să-și vopsească părul șaten într-o nuanță strălucitoare de blond. Ei, atunci să vedem ce-o să mai facă Satomi!

Plus că eu sunt albă, la fel ca Artie, îi reamintește ea lui Dumnezeu când se roagă. Ar fi mai bine pentru toată lumea.

Dincolo de invidie, Lily știe că, oricât ar suspina băieții după Satomi, nici o relație cu ea n-ar fi de durată. Nu poți să duci o fată cu sânge amestecat acasă la părinți și să le spui că ea e aleasa. Tot ce are de făcut e să aștepte. Până la urmă, lui Artie o să-i vină mintea la cap.

— Nu cred că mai putem fi prietene dacă tu ajungi la baza trei cu Artie, o amenință Lily. Lumea o să ne bage în aceeași oală și eu nu vreau să se creadă că am ajuns la fel ca verișoara mea. O să se spună că așa sunt fetele din familia noastră.

— Bine, Lily. Am să-ți dau de știre când va veni momentul. Poți s-o rupi cu mine atunci.

Numai că Lily n-are s-o rupă niciodată cu ea. Sunt cele mai bune prietene pe viață, e sigură. Iar Lily i-a dat sfatul cu bună intenție, a vrut doar s-o ajute, s-o împiedice să facă vreo prostie. Satomi e încredințată că Lily știe toate regulile. Se minunează cu câtă încredere de sine le enunță.

„Pantofii roșii sunt de prost gust."

„Mâncatul pe stradă e semn de proastă creștere."

„Niciodată, dar niciodată să nu porți alb după Ziua Muncii."

Lily trage nădejde că odată și-odată va putea duce o viață organizată după reguli. Până atunci adună crâmpeie din ceea ce ea consideră a fi înțelepciune – din reclame, de la radio, din reviste de duzină pe care mama ei le primește de la soția antreprenorului de pompe funebre în casa căruia face menajul. Intenția ei este să nu încalce niciodată vreo regulă, fiindcă pentru ea sunt tot atât de înțelepte ca și cum le-ar fi citit în Biblie. Ca orice persoană lipsită de experiență, are convingerea nestrămutată că justiția divină există. Ține-te de reguli și vei fi răsplătit, e mottoul ei în viață.

În pofida temerilor lui Lily, Satomi tânjește după pantofi roșii, ba chiar cochetează cu ideea că un punct înscris la poartă ar schimba radical lucrurile. Doar schimbarea face bine, nu? De ce să lase lucrurile la voia întâmplării? Dacă nu faci ceva, s-ar putea ca nimic să nu se schimbe, niciodată.

Îmbrățișările fierbinți, greutatea lui Artie întins peste ea în pădure, mirosul de frunze veștede și de ferigi o fac să uite de avertismentele lui Lily și de povestea decăderii lui Dorothy. Poate că nu e încă pregătită pentru o înscriere la poartă, dar până acolo mai sunt atâtea altele.

— Doamne, ce frumos miroși, oftează Artie și aprinde două țigări, ținând palma căuș ca vântul să nu stingă chibritul. Odată și-odată tot trebuie să mă lași la miere.

— Nu duci tu lipsă de miere, Artie.

— Știi tu ce vreau să spun, Sati. Nu se poate să nu știi.

Trage cu sete din țigară, dă fumul afară pe nas și îi întinde și ei una, așa cum a văzut că se face în filme.

— Vreau să mergem până la capăt. Știi că am de gând să mă însor cu tine, indiferent de ce-ar zice alții.

— Frumos din partea ta, Artie. Da' să nu contezi pe mine să spun da.

— Haide, haide. Sigur că ai să spui. Tipi ca mine nu găsești pe toate drumurile.

— Hmm.

Nici măcar nu e sigură că-l place pe Artie îndeajuns. Cu toate astea, îmbrățișările lui o excită, plăcerea îi face pielea ca de găină și sângele să zvâcnească de dorință. Amețită de greutatea trupului lui Artie, de patima lui, cu greu se abține să nu meargă până la capăt. Ce o oprește însă sunt temerile proprii, nu ale lui Lily. Chiar dacă nu-i place să recunoască, a moștenit ceva din încăpățânarea tatălui ei. Artie poate să încerce cât vrea. Jocul e ori cum vrea ea, ori deloc.

— Ce-ai găsit la Artie Goodwin? o întreabă când unul, când altul dintre băieți. E moale ca o baligă. Vrei ceva mai mult, nu-i așa?

— Nu vă vreau pe nici unul dintre voi, asta-i sigur.

— Cine ți-a zis că umblăm după tine?

— Umblați bine-mersi.

Despre ea și Artie se bârfește mult în curtea școlii. Reputația ei e pusă la îndoială, cu toate că e nepătată. O fi ea pe jumătate japoneză, dar arată trăsnet, iar el se poartă ca toți băieții.

— Își închipuie că știu tot, îi spune lui Lily. Le merge mintea pe arătură.

— Nici nu poți să te miri, răspunde Lily pe un ton răutăcios. Ceva tot faceți în pădure, tu și cu Artie.

— Da, înotăm și fumăm, rânjește Satomi. Mare chestie!

Dar de câteva zile, când Artie îi bagă mâna sub fustă, îl lasă s-o mângâie până ajunge la pielea delicată de la șold și să tragă puțin de elasticul chiloților. Ideea că s-ar putea lăsa dusă de val și ar merge până la capăt o încântă și o sperie în același timp.

— Nu mă mai întărâta degeaba, Sati. Nu-mi place să râzi de mine.

— Dar nu râd de tine. Sunt serioasă.

— Și eu sunt serios. Al dracu' de serios.

— Al dracu' de serios, al dracu' de serios, îl maimuțărește ea până când Artie, roșu la față, se trage deoparte, îmbufnat.

— Zău că nu știu de ce te crezi așa grozavă. Aș putea avea orice fată, știi doar.

Cam așa și este. Artie știe să le vrăjească pe fete. Cu mersul lui legănat, e genul de băiat chipeș care le răscolește pe dinăuntru, le face să simtă o durere surdă.

— Să știi că ești norocoasă, Sati. Ei, sigur, le ai și tu pe ale tale. Îmi pun pielea-n băț cu tine.

Cu toate gândurile lui negre, Artie e bucuros, dar și puțin neliniștit când Satomi, în ziua când împlinește cincisprezece ani, acceptă în dar inelul lui de absolvent. Cu Sati nu știi niciodată ce întorsătură iau lucrurile. În ziua aceea însă, parcă pentru a-l recompensa, îi dă voie să-i desfacă nasturii bluzei și să-i tragă de pe umeri bretelele sutienului. Îi dă voie să-i prindă sânii în mâinile lui de băiat de fermă.

Artie închide ochii, simțind că se scufundă în el însuși, într-un loc sigur și plăcut. Se simte atât de bine că-i vine să plângă, dar nu bolborosește decât:

— Sunt superbi, cu adevărat superbi.

Ei i se pare că, lăsându-l pe Artie să-i pipăie sânii goi, e ca și cum ai da prea multe dulciuri unui copil. Zici că ești generos, iar copilul stă liniștit o vreme, dar dulciurile îl întărâtă și îți dai seama că vei plăti mai târziu. Un lucru e sigur: Artie, cu cât primește mai mult, cu atât vrea mai mult.

N-o să-i spună lui Lily, nu are nici un rost să pună paie pe foc. O să-i arate inelul, asigurând-o că nu-i vorba de nimic serios. Deocamdată n-au mers mai departe.

Cât despre Artie, el nu e în stare să-și țină gura.

— N-ați mai văzut așa ceva, le spune băieților. Nu se compară cu nici o fată de pe aici. Sunt rotunzi și tari, iar ea miroase a mere din alea mari, roșii. E de-ajuns s-o iei razna.

— Dă-ne-o și nouă după ce te saturi, glumesc ei grosolan.

— Nu e de nasul vostru, n-aveți cum să ajungeți la ea, se împăunează Artie.

— Mda, e de pe alt continent.

Cu toate că Artie se crede mare cuceritor și orientat în viață, rapoartele școlare arată că e leneș și nu se face remarcat cam la nici una dintre disciplinele de studiu pe care și le-a ales.

„Problema lui Artie“, notează domnul Beck cu scrisul lui citeț, „este că e ambițios, dar nu și capabil să se consacre unei activități. Așteaptă să i se dea totul pe tavă. Dacă nu va învăța că succesul se capătă cu efort, va merge din eșec în eșec“.

Artie ia în râs rapoartele. Ce să știe un boșorog ca domnul Beck?

De fapt, domnul Beck se pricepe să-i judece pe băieți, știe ce spune. Până și Satomi simte că Artie e slab. Vrea de toate, dar e prea leneș ca să se apuce de ceva.

— Nimic nu vine de la sine, îi spune ori de câte ori se laudă în fața ei cu succesul pe care îl va avea când va merge într-un oraș mare.

Artie abia așteaptă să plece din Angelina. Vrea să trăiască într-un oraș mare, cu agitație, lume multă, lumini și muzică. Vrea să poată duce o viață în care să nu-și murdărească mâinile de praf. Și mai vrea și premiul cel mare, pe Satomi Baker, vrea ca ea să-i cedeze, să meargă până la capăt. Se crede norocos, știe spre ce se îndreaptă lucrurile; viața are să-l răsplătească, trebuie doar să aștepte ce i se cuvine.

Artie nu e elevul preferat al domnului Beck, în schimb se bucură de simpatia colegilor de clasă. La șaisprezece ani e cel mai arătos, mai înalt, mai plin de poante, cel mai popular dintre toți. Dacă prietenii îl invită să meargă undeva cu ei înseamnă că vine și Satomi.

— Vezi, Sati, orice-ai zice, ești la fel de populară ca mine.

— Sigur, Artie. Sigur că da.

Satomi crede că nu și-a pierdut capul, dar, trebuie să recunoască, viața e mai plăcută cu Artie decât fără el. Faptul că el o dorește compensează cumva faptul că fetele care au respins-o pe ea îl doresc pe el. Nici măcar invidia lui Lily și înțepăturile ei nu pot să-i strice plăcerea de a fi cu Artie.

— Hai să chiulim azi. Eu îți scriu biletul de voie, tu îl scrii pe al meu.

— Artie, o să fie a treia oară pe luna asta. N-o să mai țină multă vreme.

— Cui îi pasă, oricum o să plecăm de aici în scurtă vreme. În viață trebuie să faci ce vrei, să te bucuri de tot ce poți.

În drum spre pădure fură păstăi fragede de mazăre de pe câmpul lui Cromer, aflat lângă baltă, fură fructe din livezi, înfigându-și dinții în piersicile coapte și în căpșunele roșii, dulci, care cresc la marginea pădurii. În fructe se simte ceva din vara care e pe sfârșite, ceva îmbătător, voluptuos, în pragul descompunerii.

— Fumăm o țigară înainte sau după? întreabă Artie.

— După ce, mă rog?

— După ce facem o baie, vreau să zic, după ce facem o baie.

Când se cufundă în apa rece, Artie e cel care țipă, nu ea. Și tot el refuză să înoate unde e apa adâncă, de frică să nu-și prindă picioarele în ierburile care cresc acolo. Satomi nu se poate opri să nu râdă disprețuitor când trece sigură pe lângă el.

— Iepurică!

— Gâsculițo!

Fumează Lucky Strike când au bani să-și cumpere, altminteri își răsucesc singuri țigările. Lui Satomi îi plac mai mult astea. Ritualul deschiderii cutiuței de tutun, foșnetul hârtiei albe, mirosul aspru al fumului îi dau un fel de tărie.

Știe prea bine la ce se referă Artie când spune „după", bineînțeles. E ceea ce Lily numește, strâmbându-se, „a-și face de cap".

— O să ți se ducă buhul, o previne Lily. Nu cred că ți-ar conveni.

— Credeam că mi s-a dus deja, zice Satomi făcându-i cu ochiul prietenei revoltate.

Oricât de mult ar dori să fie cu ea, Artie nu se simte bine în pădure, o găsește prea sălbatică pentru gustul lui. Îi e groază de șerpi, de fapt de toate sălbăticiunile. La cel mai mic foșnet care vine din tufișuri sare în sus.

— La oraș nu sunt animale, zice. Doar cluburi de jazz și baruri și străzi luminate ca ziua. La fiecare colț de stradă sunt cafenele. Poți să vezi ultimele filme, apa nu e raționalizată, nu ești nevoit să mănânci recolta stricată fiindcă n-ai cui s-o vinzi.

— Da, știu, toți băieții sunt bine, toate fetele sunt frumoase și cu toții sunt îmbrăcați la mare fix de dimineața până seara, nu se poate ea abține să nu-l înțepe, chiar dacă poveștile pe care le spune Artie o încântă.

Ea și Artie nu visează la aceleași lucruri. Ea încă nu s-a hotărât ce vrea. Spre deosebire de el, ei îi plac pădurile, tihna lor înverzită, umbrele ciudate care se mișcă printre copaci, mirosul mușchiului care plutește în aer zile întregi după o furtună. Îi e dragă pădurea în toate anotimpurile.

Când era o copilă se juca singură în pădure, fără să se teamă, sub coroanele dantelate ale pinilor înalți, fantomatici. Îi place cum se cerne lumina prin acele de pin și mirosul lor curat. Iarna, când vântul suflă prin desișuri, pocnetele ramurilor îi țin de urât. Pădurile din Angelina sunt o lume magică pentru ea.

Odată, la asfințit, a zărit o vulpe. Era mare cam cât un câine, atentă dar nemișcată lângă tufișul de viță sălbatică cu bobițe otrăvitoare. O adiere de vânt i-a adus în nări mirosul greu, de mosc, înainte să vadă vulpea cu ochii ațintiți la ea, neputând să se hotărască dacă fata era sau nu o amenințare. Satomi privise vulpea drept în ochi, cu inima bătându-i tare, simțind cum i se ridică părul pe brațe, uimită și speriată de apropierea sălbăticiunii. Vulpea întorsese capul, adulmecase aerul, apoi o privise din nou, temătoare, înainte să plece grăbită.

— Să nu-i spui tatei, o sfătuise Tamura. Are să vrea s-o împușt și o să-ți pară rău. Firește, trebuie să aibă grijă de găini, însă...

În poienile umbroase Satomi adună brațe de izmă sălbatică, din cea care crește pe lângă bolovanii mari. O împrăștie pe dușumeaua din magazia unde pun legumele în lăzi, ca să alunge șobolanii.

— Mai bine șoareci decât șobolani, e vorba lui Aaron.

Dimineața devreme, când abia s-a crăpat de ziuă și mireasma de rășină a ienuperilor umple aerul, mama o trimite să culeagă ciupercile de sezon. Tamura numește pălărioarele rozalii *kinoko*, copiii copacilor.

Ezitând între iubire și stânjeneală, Satomi e încântată în sinea ei de felul de a vorbi al mamei. Cu vremea avea să-și dea seama că mama fusese inima ei și să regrete că, fiind copil, nu gustase cu adevărat farmecul unic al Tamurei.

Toată viața avea să fie atrasă de păduri, dar nici una nu se va compara cu pădurea înmiresmată din Angelina, unde ea și Artie se jucaseră de-a adulții.

— Ești exotică, ăsta-i adevărul, zice Artie în chip de compliment, dându-și importanță că a găsit un astfel de cuvânt ca s-o descrie.

Fără să știe de ce, lui Satomi nu-i place cum sună „exotic". E un cuvânt prea fierbinte, care implică o intimitate de joasă speță. Nu e prima oară că i se spune așa și nu se simte deloc flatată.

Domnul Beck, sfâșiat între simțul datoriei și o pornire necuvenită când vine vorba de Satomi, i-a mărturisit odată că o găsește exotică.

— Știi ce înseamnă „exotic", Satomi?

— Diferit de ceilalți, îmi închipui.

— Înseamnă că cineva nu e născut în țara ta, ci undeva, la celălalt capăt al pământului.

— Sunt americancă, la fel ca dumneavoastră, domnule Beck.

— Ți-am spus-o în chip de compliment, fetiță. Trebuie să înveți cum să primești un compliment.

Nu are cum să ia în serios sfatul domnului Beck. Nu e imparțial în ceea ce o privește, nu încape nici o îndoială. Una la mână, nu știi la ce să te aștepți de la el: ba o favorizează, ba o pedepsește doar pe ea dintre toți ceilalți. Tremură mai tare ca ea când îi aplică zece lovituri cu linia la fiecare palmă, iar zâmbetul lui strâmb o tulbură mai rău decât durerea în sine. Se bagă tot timpul peste ea, ba o laudă, ba intervine când se bate cu cineva și atunci o atinge. Satomi ar vrea să-i dea pace odată.

— Să știi, Satomi, ai un fel de frumusețe care sucește mințile și ai putea da de bucluc din cauza asta. Te poate ajuta, cu

siguranță, dar îți poate face și rău. Sfatul meu ar fi să te pui cu burta pe carte, ca să nu fii tentată să contezi pe frumusețea ta.

— Mulțumesc, domnule Beck, cred că e un sfat foarte bun.

De fapt, e printre primii din clasă fără să facă vreun efort anume. La engleză e ușor, dar la matematică o scoate la capăt copiind adunările bine făcute de Lily. Lily chiar știe să socotească.

— Ce-ți mai pierzi vremea cu temele? se miră Artie. La cum arăți, n-ai nevoie de școală.

Ea nu se vede așa. E ceva sucit în sufletul ei care o împiedică.

Dacă oglinzile ar putea vorbi, a ei ar spune: „Uite cum ești. Ai ochii alungiți ai mamei, doar că sunt mai mari și mai deschiși la culoare, ca scoarța tufelor sălbatice de mutătoare. Părul tău lung și des pare negru, doar dacă nu stai alături de mama ta, atunci se vede că e castaniu foarte închis. Ai moștenit buzele tatălui tău – pline, de culoarea zmeurei. Iar pielea, de culoarea ceaiului alb, e netedă și fină. Defectele tale sunt expresia încăpățânată a gurii și împotrivirea care ți se citește în ochi".

Dacă ar fi avut de ales, în loc de ochii negri și zâmbetul mamei ar fi vrut să fie mai solidă, mai voluptuoasă, poate chiar plinuță, cum sunt fetele pistruiate din California. O americancă la fel cu toate celelalte.

— Sunt multe feluri de americani, îi spune Tamura când o prinde în fața oglinzii, cu o eșarfă galbenă înfășurată pe cap în chip de păr blond. Întreabă-i pe prietenii tăi japonezi de la școală. Sunt tot atât de americani precum tatăl tău sau Lily. Suntem cu toții buni americani.

N-o lasă inima să-i spună Tamurei că doar arareori vorbește cu colegii japonezi. Nu o interesează, nu stau împreună și nici ei n-o caută. În afară de sâmbetele când ea și Lily îi văd cum se duc la lecțiile de japoneză, rar se întâmplă să se întâlnească în afara școlii. Nici măcar când a venit un bâlci în oraș, când roata mare le făcea tuturor cu ochiul și mirosul dulce de vată de zahăr ți se amesteca în minte cu muzica flașnetelor și

imaginea băieților care se învârteau țanțoși încolo și încoace, nici măcar atunci nu îi zăreai.

De fapt, nici Tamura nu vorbește decât rareori cu japonezii. Da, îi salută când se întâlnesc în oraș, însă nu se oprește niciodată să stea de vorbă. N-ar avea nici un rost să-și facă prieteni. Nu i-ar plăcea lui Aaron, indiferent dacă sunt sau nu japonezi. Până și în rarele ocazii când vine Elena la ei stă morocănos ore în șir.

Când e la școală cu Lily, Satomi pălăvrăgește despre ce mai e nou, mestecă gumă și nutrește gânduri americane. Acasă, în clădirea de lemn acoperită cu viță, așezată ceva mai retras față de drumul îngust de țară, la circa o milă depărtare de oraș, nu are cum să scape de jumătatea ei japoneză. Știe regulile ambelor lumi în care trăiește și se mișcă între ele cu aparentă ușurință. Cu toate astea, ceva dinăuntrul ei o împinge să afle ce viață se preface de fapt că trăiește. Nu se gândește niciodată că poate amândouă viețile ei sunt prefăcute.

Familia Baker iese în evidență într-un orășel mic cum e Angelina. Nici ei nu prea știu unde le e locul, căci nu simt că aparțin nici uneia, nici alteia dintre comunități. Japonezii se simt stingheriți în preajma lor și își sfătuiesc copiii să se țină departe. Au auzit bârfele și consideră că purtarea lui Satomi este *haji*.[1]

Și-a făcut familia de rușine, ceea ce e inadmisibil. Japonezii sunt învățați că familia este mai importantă decât individul iar bunele maniere sunt un adevărat ritual, așa că supunerea este a doua lor natură. Și, la urma urmei, ce fată e aia care se duce pe malul râului cu un băiat?

Albii și-au făcut o părere despre soții Baker de cum au venit în oraș. Cu trecerea vremii au devenit și mai bănuitori și, dacă e vorba pe-așa, în special față de Aaron.

— Am auzit că mănâncă pește crud. Și șerpi, dacă pun mâna pe vreunul.

---

1. O rușine (în japoneză, în original).

— Cum să spun, nu e în firea lucrurilor să se însoare cu o orientală. Dumnezeu știe ce se petrece în casa aia, ce fel de viață o duce un american sub același acoperiș cu o japoneză.

— Mi se face rău numai când mă gândesc.

Luând în derâdere ideea de americani japonezi – a înnebunit lumea? – oamenii din oraș se întărâtă unul pe altul, împroșcând în dreapta și în stânga disprețul lor față de orice e oriental.

— Ajunge să-i vezi o dată și-ți dai seama că nu poți avea încredere în ei.

— N-ai să găsești nicăieri un doctor japonez, oricât ai vrea să-i înveți. Să nu-mi spui că nu-i așa.

În ultima vreme, prezența deja enervantă a japonezilor printre ei îi scoate din sărite de-a binelea. Japonia intră în joc, se face simțită, și nu într-un mod prietenos. Oamenii din oraș așteaptă de luni de zile, cu răsuflarea tăiată, să se întâmple ceva rău. Acum se aude că nemernicii vor să le ia țițeiul. Roosevelt are dreptate. De ce să le vândă America țiței? De ce să-i scoată din necaz?

Cei câțiva liberali care locuiesc în oraș îi avertizează în privința sancțiunilor.

— Mai au doar câteva luni până li se termină țițeiul, spun ei. Atunci să vedeți ce agresivi se fac.

— Să se facă. O să afle în scurtă vreme cine e mai tare.

Închis în lumea lui, Aaron abia dacă bagă de seamă ce dușmănoși sunt vecinii. Ridică din umeri a lehamite, ceea ce are darul să-i înfurie și mai tare. Dacă ar fi avut de ales, ar fi vrut să fie japonez. Nu japonezul american care, simte el, nu mai e prea bine văzut, ci japonezul tradițional, capul familiei, șeful absolut căruia toți i se supun. Îl farmecă ideea unui bărbat puternic având alături de el o femeie docilă, o femeie care simte nevoia să găsească un sprijin în el. Pe-această femeie a găsit-o în Tamura, fata care îngenunchează în fața lui mirosind dulce a ulei de trandafiri, dornică să-i facă pe plac.

„Uite, așa se face, draga mea“, îi spune, doar ca să vadă admirația din ochii ei. „E ușor când știi cum.“ Uneori spune „Am

să beau o cafea", doar ca s-o audă cum îi răspunde: „Da, Aaron, ți-o aduc îndată".

Nimic nu face cât sentimentul că ești stăpân în casa ta. N-are nevoie de nimic și nimeni altcineva, lumea lui e întreagă.

Tamura, pe de altă parte, e mai sociabilă. Se străduiește să se facă plăcută, încearcă să respingă grosolănia cu zâmbetul ei sfios, cu purtarea ei îndatoritoare. Satomi suferă văzând câtă silință își dă să placă, întocmai ca un copil.

— Tatăl tău îmi aduce aminte de tatăl meu, îi spune Tamura în șoaptă; se teme să aducă vorba de familia ei în casa lor, unde există regula nescrisă că rudele ei nu trebuie să fie amintite.

— Știu că e aspru, dar e drept. Și e plin de mândrie, așa cum și trebuie să fie un bărbat. Altminteri cum ar ști femeia ce e cu ea? Trag nădejde că într-o bună zi ai să-ți găsești un soț la fel de minunat ca tatăl tău.

Tamura știe cum să fie o bună soție, a învățat de la mama ei. A învățat cum să vină în întâmpinarea dorințelor soțului ei chiar înainte ca el să fie conștient de ele. Seara, după ce Aaron a terminat treaba și a luat cina, îi masează umerii, ca să-și destindă mușchii prea solicitați în timpul zilei. Îmbrăcată în kimonoul de mătase, stă așezată la picioarele lui. Genele negre îi umbresc obrajii de piersică. Îi umple mereu ceașca de cafea și îi aprinde țigările Camel, în timp ce el citește ziarul *Los Angeles Times* venit cu poșta cu o zi înainte.

Pentru Satomi aceste ore lungi de noapte, pe care mama ei le numește *orele lunii*, nu se mai termină. Sunt ore de plictis, când nu contează decât pretențiile tatălui ei, care oricum sunt prea numeroase.

Aaron dă ordine din mers. Într-o zi trebuie să ambaleze roșiile într-un anume fel, a doua zi într-altul. Ia hotărârile la întâmplare și nu stă la discuții. El e singurul care poate face sau schimba regulile.

— Cina să fie la aceeași oră în fiecare zi, iubito, ca să știm o socoteală.

Când spune la aceeași oră chiar asta înseamnă. Dacă Satomi întârzie un minut la masă, porția ei e aruncată la gunoi. Fata

trebuie să învețe ce e important în casa asta, cine pe cine așteaptă, cine e primul servit.

— Aia e ultima prăjitură *wagashi*[1], îi atrage Tamura atenția, agitată. Mai bine lasă-i-o tatei, știi cât de mult îi plac.

În casă Satomi e obligată să poarte jachetele pe care Tamura i le face din saci de făină ținuți de două ori la muiat. Firele din urzeală au noduri care o zgârie, lăsându-i urme roșii pe piele.

— Pfui, miros urât, nu pot să le sufăr, i se plânge ea Tamurei. E înjositor, zici că suntem țărani sau chiar mai rău.

— Am să le mai spăl o dată. Te rog, poartă-le, ca să-i faci plăcere tatălui tău. Nu-ți cere mult, și, pe deasupra, mai păstrezi rochiile.

— De oricâte ori le-ai spăla, tot a borâtură miros. Nici un cunoscut de-al meu nu poartă prostiile astea.

Cât despre încălțăminte, în casă nu are voie să poarte decât sandale de lemn. Lui Aaron îi place cum sună lemnul izbit de lemn. De fapt, și lui Satomi îi place, însă n-ar recunoaște nici în ruptul capului.

— Te rog, Satomi, strânge-ți părul înainte să vină tatăl tău acasă, o roagă Tamura, obosită să-i tot împace pe unul cu celălalt.

În zilele când își detestă tatăl mai mult decât dorește să-i facă pe plac mamei, se ia la harță cu el pentru fiecare regulă, se înverșunează până când Aaron, sătul de ceartă, o ridică de parcă ar fi un fulg, ca și cum n-ar însemna nimic. O aruncă pe pat în camera ei și pleacă încuind ușa.

Nu e nici o greutate să iasă din camera încuiată: sare pe fereastra al cărei pervaz a început să putrezească. Se așază pe jos, cu spatele sprijinit de peretele casei, cu o carte și o punguță de bomboane. Citește și fumează, cu urechea ciulită la pasul greu al lui Aaron care străbate holul. E încăpățânat și pot trece ore întregi până când se domolește. Atunci când aude

---

1. Prăjiturele tradiționale preparate din orez, pastă de fasole și fructe, servite cu ceai (în japoneză, în original).

că se întoarce, sare iute înapoi în cameră, așteptând să răsucească cheia în broască.

— Nu pot să-i sufăr regulile, îi spune lui Lily, scuturându-și părul lung, ca să i se răsfire pe umeri, așa cum Aaron nu-i dă voie și domnul Beck crede că nu se cade pentru o fată bine-crescută. E ultima modă și toate fetele albe încearcă să vadă cum le stă.

— Ne face să părem mai mature. Ca stelele de cinema, zice Lily cu speranță în glas.

Tamura găsește și ea fel de fel de căi de a evita regulile lui Aaron, mai ales interdicția în ceea ce privește religia.

— Povești de adormit copiii, e vorba lui. Asta e Biblia, asta e orice credință. În casa asta nu avem nevoie de religie ca să știm ce e bine și ce nu.

Parcă încercând să compenseze pierderea religiei, Tamura improvizează mici ceremonii făcând ofrande păsărilor care vin la ușa bucătăriei. Îngenunchează ca să pună firimiturile pe jos, cu capul aplecat, așa cum își amintește că se ruga înainte. Închide ochii și se cufundă în ritual. Fiorul de teamă care o încearcă la gândul că e nesupusă îi face plăcere de fiecare dată.

Aaron ar fi fost îndurerat să o vadă îngenuncheată, să știe că se gândește la familia ei din Hawaii, amintindu-și de viața pe care a dus-o acolo. În ceea ce-l privește, el și Tamura ar putea fi o singură ființă, împărtășind aceleași dorințe și având nevoie doar unul de celălalt ca să fie întregi. La urma urmelor, ea a venit cu el de bunăvoie, oferindu-se așa cum se cuvine să facă femeile. Bărbații își iau femei, femeile se supun; așa se formează noi familii și nu e nimic de pus la îndoială.

În sinea lui se bucură că nu au relații cu rudele Tamurei. N-ar fi putut suporta să le vadă amestecându-se în viața lor. Ghidându-se după busola proprie, se ține pe drumul despre care nu are nici o îndoială, izgonind gândul că soția lui și-ar putea dori mai mult decât îi dă el.

Orașul e unul din locurile unde Tamura poate alege cum să fie fără ca Aaron să stea cu ochii pe ea. Lui personal nu-i place orașul. De patru ori pe an merge la bancă, apoi când și

când la magazinul de unde ia piese de schimb pentru tractor și asta îi e de ajuns. În anul când și-a deschis cont la bancă, primul sezon când avusese profit, primise o invitație nu prea entuziastă să se înscrie în cooperativa fermierilor locali, dar refuzase.

— E doar un pretext ca să stea la taclale și să se îmbete cu bere, îi spusese Tamurei.

Însoțită de Satomi, Tamura se duce în Angelina o dată la două săptămâni. Conduce vechiul camion al fermei cât de lin îi dă voie ambreiajul uzat, așa cum a învățat-o Aaron. Cumpără provizii pentru fermă și orezul *asahi*[1] pe care îl comandă regulat ca să-i gătească lui Aaron *donburi*[2] cu ton, care îi face bine la stomac.

Spre marea ușurare a lui Satomi, mama ei se îmbracă întotdeauna cu haine occidentale când merge la oraș: jachete strânse pe talie și fuste tăiate pe bie care se lipesc de coapsele ei subțiri. Se pricepe de minune la croitorie și ajustează tiparele vechi ca să țină pasul cu moda.

— Rușinos de scurtă, e singurul comentariu pe care îl face Aaron.

Tamura poartă pălărioare cochete, cu pene și voaletă, care îi dau un aer de vedetă. Preferata lui Satomi, și totodată cea care i se pare cea mai stânjenitoare, e o tocă acoperită cu pene, pe care Tamura o poartă pe-o ureche, de zici că e o pasăre gata să-și ia zborul.

Unele femei se dau în vânt după pantofi, altele după panglici sau rujuri; Tamura are o slăbiciune pentru pălării. De cum pune una pe cap se binedispune și obrajii i se îmbujorează.

Oamenii din oraș sunt de părere că se ține cu nasul pe sus, în timp ce pe Aaron îl roade gândul că se face de râs. Despre

---

1. Varietate de orez (în japoneză, în original).

2. Fel de mâncare ce combină diferite legume și pește sau carne, ce sunt servite împreună peste orez, într-un castron mare numit de asemenea *donburi* (în japoneză, în original).

haine nu prea are nimic de zis, în schimb urăște pălăriile. Nici el nu știe din ce pricină, îl duc cu gândul la lumea de dincolo de casa lui, despre care nu vrea să afle mai multe. Tamura își schimbă numaidecât hainele când se întoarce acasă.

— Cum oi putea umbla așa, îi zice Aaron fără ocolișuri înainte să iasă pe ușă. Împopoțonată, parcă cine știe unde te-ai duce.

Îl scoate din fire faptul că, atunci când e vorba de pălării, nevastă-sa nu i se supune. Așa or fi toate femeile, își zice el.

Tamura își comandă pălăriile din catalogul magazinului de confecții când vine sezonul de reduceri, fiindcă atunci chiar sunt un chilipir. Și țesăturile din care își face rochiile tot de acolo le cumpără. Proprietarul pretinde că le aduce direct de la Paris, de aceea magazinul e primul loc unde se oprește Tamura când merge în oraș.

— Ce frumos e bumbacul ăsta cu dungi, Satomi. Ai nevoie de o rochie nouă. Am acasă un tipar drăguț, cu mâneci bufante și o fundă în talie. N-ai văzut ceva mai nostim.

— Nu sunt copil. Mânecile bufante și fundele sunt pentru fetițele din clasele primare.

— Dar fundele sunt așa drăguțe... Nu-ți plac lucrurile drăguțe.

Tamura are dreptate. Satomi are oroare de tot ce e drăguț, de mâneci bufante, de funde și cusături complicate. Îi plac țesăturile de bumbac uni, formele simple.

— Parc-ai fi băiat, spune Lily. Nimic nu-i vine mai bine unei fete decât volanele.

Artie e de aceeași părere. I-ar plăcea s-o vadă pe Satomi purtând volane, poate chiar și o fundă în părul ei negru. La urma urmei, așa trebuie să fie fetele.

La băcănia domnului Taylor beau suc acidulat așezate în fața tejghelei de lemn și cumpără punguțe de bomboane, caramele de lemn-dulce înșirate pe sfoară, drajeuri acrișoare de fructe și bezele răsucite pe care le rontăie în camion, întorcându-se acasă.

— Da' știu că vă plac dulciurile, zice domnul Taylor și mai adaugă o punguță ori două din partea lui. N-ar ști să spună de ce, dar Tamura îi place și, de fapt, e o clientă bună.

Când intră în magazinul universal din oraș, Tamura își aduce aminte de prăvălia în care a crescut. Mirosul orezului și al merelor coapte, al jeleurilor de fructe și boabelor de piper o trimit cu gândul la copilăria fericită. Îi place să zăbovească acolo ca să inspire adânc aerul parfumat și trage de timp cumpărând ceară de sigilat scrisori sau benzi de cauciuc, lucruri de care nu are cu adevărat nevoie.

Engleza ei e perfectă și purtarea atât de elegantă, că deseori vânzătorii îi zâmbesc fără să vrea. Una e să o vorbești de rău când nu e de față și cu totul altceva e să vorbești cu ea – atunci n-are cum să nu-ți placă.

Tamura a vrut ca Satomi să știe bine ambele limbi, așa că i-a vorbit în japoneză încă de când era mică. Îi face plăcere că fiica ei vorbește atât de curgător limba strămoșilor săi, cu toate că frazarea ei americană îi zgârie uneori timpanele.

— E datoria mamei să transmită aceste lucruri, repetă. Poate că, într-o zi, ai să faci și tu la fel pentru fetița ta.

— N-am de gând să fac copii. Lily spune că nu-ți aduc decât necazuri și sunt de acord cu ea.

— Ei, nu asculta tot ce zice Lily. Când ai să dai de bărbatul potrivit ai să vrei copii. Tuturor femeilor li se întâmplă la fel.

Se uită cum merge Satomi, cu pași mari, o ascultă cum vorbește și îi simte neastâmpărul. A fost o minune că a izbutit s-o învețe japoneza. Nimic altceva nu i-a reușit. Nu e în firea lui Satomi să se retragă discret deoparte, să fie modestă. E totdeauna pe fugă, înfulecă mâncarea, face treburile în pripă.

— Nu pricep de ce e fata asta așa de zorită tot timpul. Zici că-i băiat, nu fată, cugetă Aaron cu glas tare.

Dar cu toate că mișcările ei nu au nici pe departe grația mamei, că din vocea ei lipsește dulceața Tamurei, cu toate că un străin n-ar zice că sunt mamă și fiică, câte ceva tot a moștenit. Uneori întoarce capul întocmai cum face Tamura și își dă o șuviță de păr la o parte de pe față cu aceeași mișcare tipică.

Dacă e în camera de alături, lui Aaron i se întâmplă adesea să nu-și dea seama care dintre ele râde.

La fel ca mama ei, poate să-și strângă părul dintr-o singură mișcare, și cocul lucios nu se desface de pe ceafă, chiar dacă nu e prins cu agrafe. Încă de când era copil, s-a uitat la Tamura cum face și e convinsă că e unul din acele lucruri pe care, odată deprinse, nu le mai uiți, așa cum nu uiți cum să sari coarda, de pildă.

Desigur, mama și fiica nu seamănă, dar sub sfioșenia Tamurei, sub blândețea ei, e ascuns un sâmbure de încăpățânare ce poate fi regăsit la Satomi. Îl poți deosebi în încăpățânarea ei de a nu accepta că Satomi nu va deveni în veci fiica pe care și-o dorește tatăl ei. E doar o chestiune de timp, își spune ea cu încăpățânare. Timpul le rezolvă pe toate.

— Mergi mai încet, fă pași mai mici, o roagă.

Dacă dorințele lui Aaron n-ar avea atâta însemnătate pentru ea, poate că ar întrezări la Satomi mugurii dorinței și caracterul deja format. Poate că ar regăsi în fiica ei o părticică din firea soțului pe care îl admiră atât.

În ultima vreme, când se întorc acasă din oraș, privește pe furiș pieptul plin al lui Satomi, mijlocul subțire și picioarele lungi, frumos proporționate, gândindu-se că fiica ei nu mai e copil. Azi-mâine va fi o tânără femeie și legătura dintre ele se va rupe. Nici n-o să fie de mirare că va voi să scape de tirania lui Aaron cât va putea de repede.

Tamura încă tânjește să aibă mai mulți copii. După ce a avut-o pe Satomi și-a dorit din tot sufletul să mai aibă și alții. Gândul că o va pierde o îndurerează cu atât mai tare cu cât știe că alții nu vor mai veni.

— Nu îmi mai spui „mami“ zice ea întristată. Acum nu-mi zici decât „mamă“.

— Nu mai sunt copil.

— Nu, dar nici femeie nu ești încă.

Mobilizarea

În toamna lui 1940 Aaron primește ordinul de recrutare. Îl aștepta, și nici măcar spaima Tamurei nu îl tulbură.

— Nu e mare scofală, o liniștește el. Trebuie să le iasă la număr.

Sunt deja câteva luni de când se vorbește despre o ruptură cu Japonia, însă Aaron crede că sunt doar vorbe în vânt. Citește articolele belicoase din *Los Angeles Times* ca pe niște scorneli, scrise anume ca să pună oamenii pe jar, să-i facă să cumpere ziarul și a doua zi, ca să citească urmarea.

— Nu mai e mult și va trebui să le arătăm cine e mai tare, se bat cu pumnul în piept locuitorii din Angelina, dar în mintea lui Aaron nu-și găsește loc ideea că lucrurile ar putea merge în acea direcție. Îi vine greu să accepte că un lucru pe care nu l-a pus el însuși la cale ar putea să-i influențeze viața.

În Angelina însă, din clipa în care au fost primite ordinele de recrutare, familia Baker a început să fie privită cu dușmănie. Oricât ar vrea, Aaron și ai lui nu se pot preface că nu bagă de seamă ostilitatea evidentă cu care sunt întâmpinați.

— Ceva s-a schimbat, asta-i sigur, recunoaște Aaron. Cu toate astea, cumpără de la noi. Sunt niște prefăcuți, totdeauna caută să dea vina pe cineva când treburile nu le merg așa cum și-ar dori.

La școala lui Satomi, șicanele iau o întorsătură urâtă. Colegii se învârt pe lângă ea mormăind lucruri pe care le-au auzit acasă, la părinții lor.

— Crezi că nu știm că ești o spioancă galbenă? o iau peste picior. N-avem nevoie d-ăștia ca tine aici.

Satomi nu se lasă.

— Mă doare-n cot, îi zice lui Artie. E greu, firește, dar nici pe departe atât de greu cât trebuie să le fie copiilor japonezi. Pentru ei e rău de tot.

— O să vă arătăm noi vouă, îi amenință băieții. Voi, japonezii, nu știți că nu-i puteți bate pe americani?

— Suntem americani, se apără copiii japonezi, dar vorbele lor sunt acoperite de hohote de râs batjocoritoare.

— Dacă seamănă cu dușmanul nu înseamnă că și sunt dușmani, îi tot spune lui Lily. Să nu te prind că te apuci și tu să-ți bați joc de ei.

Este ea însăși uimită într-o zi când, văzându-l pe bătăușul școlii, Mike Loder, sucindu-i brațul unei școlărițe japoneze care nu i-a făcut loc să treacă pe hol, își dă seama că nu poate sta cu brațele încrucișate.

Vocea lui Mike e sugrumată, înveninată de ură. E așa de plin de el însuși că ar putea să se bată cu pumnii în piept. „Uite ce important sunt în comparație cu tine."

— Altă dată să te dai la o parte, gălbejito. M-ai înțeles? rânjește apropiindu-și fața lucind de sudoare și mulțumire de sine de fața fetei.

— Da' de ce, Mike? Tu să te dai deoparte, zice Satomi și îl apucă de cămașă, trăgându-l de lângă fată.

— Nu te băga. Nu-ți băga nasul de corcitură în treburile mele.

O îmbrâncește cu atâta putere, că se clatină și se izbește de un dulap din vestiar, zgâriindu-și brațul și lovindu-și umărul obrazului de muchia de metal.

După asta nu-și mai aduce aminte ce s-a întâmplat, cum de l-a izbit pe Mike cu pumnul în față și nici durerea pe care a simțit-o când el i-a întors lovitura. Își amintește totuși că se simțea bine și că nu-i păsa de ce avea să-i facă domnul Beck. Faptul că a sărit la bătaie, că n-a stat deoparte, i-a dat încredere că știe să-și poarte de grijă.

După ce îi cercetează vânătaia de pe obraz și pielea jupuită de pe braț, Aaron zice că nu e mare lucru.

— Ai pățit-o tu și mai rău. Dar băiatul ăla merită să fie învățat minte.

A doua zi se simte stânjenită când îl vede la poarta școlii.

— Du-te spre casă, fato. Te ajung din urmă.

Ea iese și așteaptă lângă poartă. Vede cum îl oprește pe Mike Loder, îi aude vocea, stăpânită însă amenințătoare.

— Vezi pumnul ăsta, băiete?

În ochii rotunzi ai lui Mike se citește frica. Răspunde cu voce pierită:

— Da, domnule Baker.

— Dacă te mai atingi de fata mea, sau de orice fată, ai să faci cunoștință cu el.

Mike lasă capul în jos, cu ochii pironiți în pământ. Rupe o bucățică de asfalt cu piciorul. Îi trece prin cap că ar putea să-i tragă lui babalâcu' de Baker una drept în țurloi și s-o ia la fugă. Nu e totuși prea sigur că ar ieși basma curată și, oricum, s-a săturat de alde Baker.

— Să-i spui lui taică-tu să vină să stea de vorbă cu mine dacă are ceva de zis, strigă Aaron spre Mike pe când acesta se îndepărtează.

Când o vede la poartă, Mike îi aruncă o privire înveninată, fără să scoată o vorbă, și o ia în partea cealaltă. Nici acasă nu spune nimic. Frații lui l-ar lua peste picior dacă ar ști că s-a lăsat pocnit de o fată.

Până și domnului Beck îi e teamă.

— Cu siguranță va fi război, le spune copiilor în clasă. Dar voi să nu vă faceți griji. Le arătăm noi lor, în scurtă vreme. Dreptatea e de partea noastră. N-o să lăsăm nici picior de japonez pe pământ american.

Se străduiește fără succes să-și ascundă tremurul din glas. La urma urmei, e patriot și își iubește țara.

— Cu toții iubim America, spune ferindu-se să se uite la fața învinețită a lui Satomi sau la elevii japonezi din clasa lui care stau cu ochii plecați, cu fețele împietrite.

— Cred că domnul Beck nu te mai place așa de mult, îi șoptește Lily, sperând că nu va trece mult și Artie va face la fel.

După ce termină discursul, domnul Beck îi spune lui Satomi să mai rămână, pretinzând că vrea să discute despre note.

— Trebuie să înțelegi, îi spune uitându-se precaut în jur înainte de a-i oferi o țigară și ațintind asupra ei o privire stânjenitoare. Va trebui să alegi de partea cui ești. În locul tău, eu aș rupe orice legătură cu japonezii.

Satomi ia țigara și el i-o aprinde cu un aer de proprietar. I-ar plăcea să fie singurul care îi aprinde țigările.

— Vreți să rup legătura cu mama mea, domnule Beck?

— Ei, sigur că nu. Nu asta am vrut să spun. Vreau să spun că trebuie să ai mare grijă când îți alegi prietenii.

— Dumneavoastră îmi sunteți prieten, domnule Beck? întreabă cu inima bătându-i mai tare, speriată ea însăși de îndrăzneala ei.

— Mi-ar plăcea să-ți fiu.

Se apleacă spre ea și o atinge ușor pe obraz. Satomi îi simte mirosul de transpirație, vede broboanele de sudoare apărându-i deasupra buzei de sus.

— Atunci, dacă îmi sunteți, cred că nu ar trebui să ne arătați cu degetul ca pe niște dușmani.

— „Ne"?

— Pe noi, japonezii.

Ea îl cântărește, să vadă ce-i de capul lui. El e puțin amuzat și intrigat de ea. De multă vreme nu i s-a mai întâmplat ca o femeie să fie obraznică cu el. Însă nu va mai putea să-i țină partea multă vreme. Se apropie momentul când va fi nevoit să treacă peste slăbiciunea pe care o are, să nu se mai uite la ea. Nu e singura care are de ales cu cine se împrietenește.

Pe măsură ce lucrurile merg mai rău între Statele Unite și Japonia, oamenii din Angelina strâng rândurile. Legăturile de prietenie – puține, de altfel – pe care unii dintre ei le-au avut cu vecinii japonezi se răcesc, ba chiar dispar cu totul.

Tamura, care suferă văzând cum se comportă oamenii, nu mai vrea să meargă în oraș. Duce dorul plimbărilor cu Satomi, dar se simte mai în siguranță acasă.

— Am să ies când se mai liniștesc lucrurile, promite ea. La ce bun s-o caut cu lumânarea?

Până ce lucrurile se liniștesc, Satomi face cumpărăturile când iese de la școală. Nu mai așteaptă ca vânzătorul de la băcănie să-i spună „mulțumesc", ceea ce rar se întâmplă, și atunci doar fiindcă scapă vorba din obișnuință. Îi privește de sus pe cei care o jignesc și nu e niciodată prima care întoarce privirea. Ține capul sus, chiar când îi aruncă insulte cu glas tare, dorindu-și să-i calce în picioare, să le tragă câte un pumn în mutrele îngâmfate, așa cum îi trăsese lui Mike Loder. Nu prea îi pasă de ce-ar putea păți, dar se gândește la mama ei.

— Care om zdravăn la cap ar putea crede că mama e dușman? o întreabă pe Lily. Zi și tu, Tamura Baker, spion japonez, chiar poți să crezi așa ceva?

— Știu și eu, unii poate cred, eu, una, nu, dar alții poate... răspunde Lily cu jumătate de gură. Nu mai ține mult, adaugă fără convingere.

— Nici nu mă mir, zice Aaron. După un secol de ură față de orientali... Le e frică și gata. Acum, că Japonia s-a supărat, s-au trezit că dreptatea e de partea lor.

Steagul american flutură deasupra tuturor caselor. Nu se vorbește decât despre patriotism și despre cum să fie America un loc sigur pentru americani.

— Pot să se spele cu steagul lor pe cap, zice Aaron. Tot nu sunt mai americani decât noi.

Pe Tamura o înspăimântă gândul că ar putea rămâne fără Aaron. Nu-și poate închipui viața fără el. A uitat cum e să fie de una singură. Așa că e îngrozită în dimineața când el vine la micul dejun îmbrăcat cu o cămașă curată și pantalonii păstrați pentru ocazii deosebite și, ca și cum abia atunci îi venise ideea, le spune în treacăt că se va înscrie voluntar chiar în ziua aceea.

— N-am de gând să aștept ca un individ pe care nu l-am văzut în viața mea să vină și să-mi facă semn să-mi pregătesc bagajul.

— Bine, Aaron, dar poate că n-o să vină niciodată. Și chiar dacă va fi război, vor avea nevoie de fermieri ca să facă agricultură. Te rog, nu te duce. Mai așteaptă puțin. Măcar vreo două luni.

— Uite cum stau lucrurile, Tamura. O să fie mai bine pentru noi toți dacă sunt primul voluntar. N-o să se mai uite urât la tine și la Satomi dacă eu sunt acolo și îmi fac datoria, nu înțelegi? Oriunde m-ar trimite, n-o să țină mai mult de câteva luni.

E prima oară că Satomi își aude părinții certându-se, deși Tamura mai degrabă îl imploră. Totuși Aaron nu se lasă înduplecat, nici măcar de lacrimile mamei. Cât despre ea, e entuziasmată la gândul că Aaron n-o să-i mai stea pe cap.

Lui Aaron îi e necaz s-o vadă pe Tamura atât de înspăimântată, dar îl și scoate din sărite gândul că ar putea fi convocat de o persoană oficială și obligat să se supună. După cum merg lucrurile, au să-l ia oricum în armată. Mai bine să se asigure că a fost cu voia lui.

S-a oferit voluntar în marină, o alegere ciudată pentru un fermier, după părerea lui Satomi, dar când e vorba de Aaron nu poți ghici niciodată ce-l apucă.

Tamura nu se miră.

— Tatălui tău i-au plăcut întotdeauna bărcile, i-a plăcut să fie aproape de apă. Așa ți se întâmplă dacă trăiești în Hawaii.

În săptămâna dinaintea plecării umple șopronul până la tavan cu bușteni, curăță fântâna și pune contul bancar pe numele Tamurei.

— O să vă descurcați de minune, le spune. Cea mai mare parte a recoltei e culeasă, de fapt. Iar tu, Satomi, trag nădejde că ai să pui osul la treabă, s-o ajuți pe mama.

Tamura îl privește pe Aaron cum se îndepărtează. Nu încetinește pasul, nici măcar nu întoarce capul când ajunge la drumul mare. E cu ochii la el și deja se simte singură. Rămâne

la fereastră multă vreme după ce colbul ridicat de picioarele lui s-a așezat. Parcă așteaptă să vadă că s-a răzgândit și se întoarce acasă.

Satomi îl urmărește și ea din ochi. Se gândește că acum, când Aaron a fost primul voluntar plecat pe front, copiii n-au să mai aibă ce să zică pe seama ei. După câte văd, tații voștri sunt tot acasă, are să le spună. Sau poate nu sunt pregătiți să lupte pentru America, nu?

— Nu mai plânge, mami, o mângâie luând-o în brațe. Ca mâine o să se întoarcă. Iar eu nu plec nicăieri.

Aaron se convinsese singur că făcea ceva măreț, că avea să se lupte cu arma în mână dar, până să se lămurească ce e cu el, s-a trezit trimis înapoi în Hawaii, bucătar pe un vas de război. Nu înțelege cum de-a fost cu putință. Când completase formularul de înrolare în marină scrisese că s-a născut în Hawaii și dedesubt adăugase că, din motive de ordin personal, e singurul loc în care nu dorește să fie trimis.

Tamura râde cu lacrimi. Din câte știe ea, Aaron n-a gătit niciodată nimic, de când e el pe lume.

— Cum să fie bucătar? Tatăl tău n-a pregătit în viața lui nici un fel de mâncare, nici măcar o ceașcă de cafea.

— Băieții din echipaj o să-și dea seama în scurtă vreme, cred, răspunde Satomi, ținându-se cu mâinile de burtă.

Gândul că tatăl ei ar putea curăța legume sau face omletă e de-a dreptul caraghios.

În prima scrisoare trimisă acasă, cu toate că acest lucru nu e așternut limpede pe hârtie, atât soția cât și fiica citesc printre rânduri că Aaron regretă că s-a înrolat în armată.

„Viața de bucătar pe navă e un pic mai ușoară decât cea de fermier. Mâncarea nu e rea, cu toate că roșiile care trebuie tocate cu sacul nici nu se compară cu ale noastre. N-au miros, parcă n-ar fi crescut pe pământ. Șobolani avem și aici, la fel ca acasă, doar că sunt mai mari și nu prea se tem de oameni. La nici două zile după ce am ajuns, am fost dați jos de pe vas ca să se poată afuma cala și cabina cu gaze otrăvitoare. Am

auzit că dacă tragi un pic pe nas fumul ăla poți să mori, așa că deocamdată nu respir adânc."

Scrie că Hawaii s-a schimbat, că nu se mai simte acasă acolo.

„N-am de gând să-mi caut rudele. N-am de ce să stârnesc necazul, așa că să stai liniștită dinspre partea asta. Și, oricum, ne mută de colo-colo fără încetare. Nu cred să rămânem mult aici."

Tamura mai avusese o rază de speranță cum că Aaron, odată întors în locurile de baștină, s-ar mai înmuia și ar încerca să facă pace cu familiile lor.

— Ar fi trebuit să știu, îi spune lui Satomi. Tatăl tău n-a fost făcut să se plece.

Scrisorile de la el încep să vină câte două, uneori chiar trei pe săptămână, pagini peste pagini umplute cu scrisul lui lăbărțat. Nu vorbește de nimic anume: cum e vremea, ce mănâncă pe vas, cum nu e niciodată liniște la bord. Tamura ar vrea să afle că îi e dor de ea, că îi e dor de casă, vrea ca el să-i spună că se descurcă bine cu treburile fermei. Dar în scrisori nu găsește nici o mărturie despre sentimentele lui. Ceva îl împiedică să spună ce simte, să-și verse focul față de ea. Nu vrea să-și recunoască greșeala. A fost un neghiob că s-a oferit voluntar. Doamne Dumnezeule, unde i-o fi fost mintea? Îi e mult mai rău în marină decât îi dă de înțeles Tamurei. Nu poate suferi să stea atât de aproape de alți bărbați, să-i audă sforăind și vorbind prin somn, să le simtă mirosul de sudoare. Pentru el sunt asemenea muncitorilor sezonieri, oameni fără de rădăcini. Dar ceea ce vede de fapt, și nu înțelege, sunt niște bărbați care nu au vrut să simtă pământul sub picioare, atât de diferiți de el, că n-are să se simtă niciodată în largul lui în preajma lor. Le imită felul de-a vorbi, râde la glumele lor, se străduiește să fie ca ei fiindcă așa îi e mai ușor.

— Ia zi, Aaron, ai învoire astă-seară? Sunt niște fete pe cinste la barul din Pearl.

— Poate altă dată. Am treabă.

Nu-l interesează târfele albe, cu machiaj gros ca tencuiala și păr înțepenit cu fixativ, pe care le cumperi în port cu un dolar, doi.

— Mda, știm, ai de terminat o scrisoare, nu? Să ne arăți și nouă o poză. Pesemne că arată trăsnet, de te ține așa, pe jar.

Nu se destinde decât după ce priciurile din jurul lui s-au golit. Atunci se gândește la Tamura, la liniile dulci ale obrajilor ei, la ochii ei negri, adânci, și la trupul ei, ușor ca o pană peste trupul lui. Se consolează singur, ascuns în patul îngust – o ușurare de o clipă și doar o slabă alinare față de ce își dorește cu înfocare.

Nici prin gând nu i-ar trece să le arate celorlalți fotografia Tamurei. N-ar fi prea bine să le spună așa-zișilor camarazi că e însurat cu o japoneză. N-ar înțelege, iar el n-ar putea suporta să o expună pe Tamura grosolăniilor de care sunt ei în stare.

Unii dintre băieți și-au lipit fotografia nevestei pe dulap, și acum sunt nevoiți să suporte bancurile, fluierăturile golănești și profețiile batjocoritoare cum că nevestele mai arătoase le vor trimite în curând scrisori de despărțire. Lasă-i să spună că e secretos. Are să facă așa cum știe el, fără să-i pese de ceilalți, și o să-și păstreze familia doar pentru el.

Înainte să adoarmă închide ochii și se vede lucrând pe câmp. Se căznește să simtă mirosul proaspăt al roșiilor care se coc la soare. Se mândrește cu faptul că poate spune cât de coapte sunt doar după miros. Mai întâi se simte mireasma florilor, iute, crudă, un miros ca de colonie, apoi, pe măsură ce fructul ce formează, un iz acru ca de murături, după care vine aroma puternică, de piersică, a fructelor numai bune de cules, aroma care stăruie în magazie zile la rând.

Fiindcă îi e greu să asculte de ordine, să-și vadă timpul organizat de fișele de pontaj, se apucă să trimită și el ordine acasă – lungi liste de instrucțiuni care pe el îl liniștesc, în schimb le scot din fire pe Tamura și Satomi.

„Aveți grijă să curățați butoaiele pentru apa de ploaie până la fund, altfel apa se face mâloasă. Și, Tamura, știu că nu-ți place, dar trebuie puse curse de șoareci în magazii, altminteri

n-o mai scoateți la capăt cu ei. Pune-o pe Satomi să le așeze și spune-i să nu uite să arunce șoarecii morți. Și nu uita să comanzi îngrășământul la vreme și...“

După ce lipește timbrul și pune scrisoarea la cutie, mintea i se golește o vreme de gânduri și se simte mai ușurat. Numai că, doar o zi sau două mai târziu, i-a venit deja în minte o nouă listă cu lucruri pe care să le facă ele. Se gândește cu groază că s-ar putea întoarce la fermă și s-o găsească în paraginã. Nu poți să le faci nici o vină – femeile nu se pricep la cultivat roșiile, nu-și dau seama de ce e nevoie, iar Tamura n-a avut niciodată multă putere.

Încurajați de titlurile din *Los Angeles Times*, locuitorii din Angelina își închipuie că războiul cu Japonia e lucru sigur. Bărbații sunt deja chemați sub arme, iar cei care nu au primit încă hârtia se grăbesc să se înscrie ca voluntari înainte să fie convocați. Nimeni nu vrea să se spună despre el că se ferește, că nu e patriot.

Orașul parcă s-a golit pe jumătate după plecarea lor. Bătrânii îi conduc la plecare cu spaima în priviri, tinerii tați își părăsesc familiile cu inima strânsă. Pământul rămâne în grija bunicilor, a școlarilor și a femeilor.

Conștienți de răspunderea care le-a rămas pe umeri, bătrânii se unesc în cooperative agricole, simt că reînvie. Toate discuțiile se învârt în jurul războiului. Amenințarea Japoniei le schimbă viața, obiceiurile de ani de zile, le fură liniștea. Japonezii din Angelina trebuie să le îndure mânia.

— Toată șleahta lor e în cârdășie cu japonezii.

— La o adică nu poți să te încrezi în ei.

Lily, care așteaptă de mult o scuză ca s-o rupă cu Satomi, s-a săturat să tot pretindă că japoneza e prietena ei cea mai bună. Nu mai împarte cu ea sandviciurile aduse de acasă și refuză chiftelușele de pește cu orez gătite de Tamura, după care îi lasă gura apă.

— Nu mai pot mânca pește. Cred că am făcut o alergie sau cam așa ceva.

Mama ei a sfătuit-o să aibă grijă: nu poți fi niciodată sigur că un japonez n-a pus ceva în mâncare. Mai bine să fie sigură decât să-i pară rău mai târziu.

— Ce păcat, îți plăceau așa de mult, zice Satomi cu răceală. Știe foarte bine ce e în mintea lui Lily.

— Mda, vezi tu, lucrurile se mai schimbă.

— Eu nu m-am schimbat, Lily.

— Știu, Sati, zice Lily privind-o drept în ochi până când Satomi întoarce privirea. Vorbeam doar de chifteluțe.

Cu toate că Lily se poartă așa urât, cu toate că ceilalți îi fac zile fripte la școală, Satomi se simte bine acum, că Aaron nu mai e prin preajmă. Poate să facă aproape tot ce vrea, profitând de firea blândă a mamei. Cum să nu-i placă acasă când taică-său e plecat! Abia dacă-și mai aduce aminte de regulile impuse de el. Fumează fără să-i fie teamă că o prinde, nu-și mai strânge părul în coc, face treburile prin casă de mântuială. Uneori, când o aude însă pe Tamura oftând în camera ei, o cuprinde teama că lucrurile merg mult prea rău și simte ea însăși lipsa lui Aaron.

Încă mai e cu Artie, deși n-ar ști să spună la ce să se aștepte de la el. La școală e distant, prefăcându-se că lucrurile nu mai stau ca înainte între ei, în schimb când sunt doar ei doi nu mai scapă de el.

— Ce rost are să stârnim oamenii, și așa sunt cu capsa pusă.

— Sunt niște tâmpiți, Artie, cu toții.

— Da, ia mai dă-i dracu'!

Și Artie se bucură de plecarea lui Aaron. Dă pe la fermă pretinzând că a venit să le ajute pe Satomi și Tamura la treburile din gospodărie.

— Ca să aveți un bărbat în casă, face el pe grozavul.

Se învârtește de colo-colo fără să facă nimic, mulțumindu-se să o privească pe Satomi cum adună lemnele în șopron, face curat în magazii și strânge lăzile pentru roșii, timp în care nu-i tace gura. Singurul lucru pe care îl face cu plăcere e să arunce șobolanii morți din capcane.

— Asta nu e treabă pentru fete, zice aruncându-i pe câmp, să vadă care zboară mai departe.

În magazia de semințe care duhnește a șobolan, un miros mult mai afurisit decât cel de șoarece, o sărută lung și pătimaș, așa cum își închipuie el că le place fetelor să fie sărutate. Se simte bine gândindu-se că doamna Baker ar putea să vină după ei și să-l găsească pipăind-o pe Satomi. Îi place să creadă despre el că e bărbat și că poate face impresie. O împinge pe Satomi cu spatele la perete, mângâind-o pe sub rochie. O dorește așa de tare că uneori îl bate gândul să profite de ea.

— Hai, Sati, nu te mai pune împotrivă. Hai s-o facem chiar acum.

Îl înnebunește, îl atâță și precis că o face anume.

— Când ai să spui da? Știu o groază de fete care ar fi zis, în locul tău.

— Pesemne nu sunt ca ele. Ia-ți inelul înapoi, dacă vrei. Dă-l altcuiva.

La drept vorbind, s-a cam săturat de Artie. Nu-i place că la școală se preface că n-o vede. I se pare o lașitate din partea lui.

— Cine știe, poate chiar așa am să fac.

— Mie îmi convine, Artie, n-ai decât să-mi spui.

Sfinte Sisoe, ar putea avea orice fată pe care ar pune ochii, ce-i trebuie Satomi Baker? Dacă i-ar spune da, ar putea face treaba și ar putea s-o uite, să meargă mai departe. Lily, de exemplu, abia așteaptă.

Tamura le face limonadă, râde de glumele lui Artie și se poartă cu el mai frumos decât Satomi. Îi place că vine să le vadă. O mai înveselește și simte că încă sunt în rândul lumii, că fac parte din Angelina. Îi privește pe Satomi și Artie cum dansează în bătătura din fața ușii de la bucătărie, după discuri aduse de Artie: *In the Mood*[1] și preferatul lui, *Down Argentine Way*[2].

---

1. Piesă interpretată de orchestra lui Glenn Miller, marele succes al anului 1940.

2. Melodie din filmul muzical cu același nume.

Artie are ritmul în sânge, își zice ea, genul de ritm al americanilor, slobod și vulgar. O răsucește pe Satomi și o trage spre el, o împinge la o parte, iar o trage și tot timpul își etalează jocul de picioare. Ce-i al lui, e al lui, e un dansator desăvârșit!

— Haideți, doamna Baker, încercați și dumneavoastră, o invită el.

Ce i-ar mai plăcea, însă refuză. E prea sfioasă, prea reținută, așa cum sunt japonezele. La locul ei, cum ar fi zis mama. Dar ce-ar zice Aaron? Nu i-ar plăcea că-l primește pe Artie în casă, asta-i sigur. Pe de altă parte, n-o lasă inima să-i interzică să vină. Artie e un băiat simpatic, iar Satomi are nevoie de compania cuiva de vârsta ei. Lily, pe cât se vede, a dat bir cu fugiții. În sufletul ei însă trage nădejde că Satomi nu-l vrea pe Artie. Băiatul n-are nimic din firea oțelită a lui Aaron.

Noaptea, în timp ce mama ei doarme, Satomi se plimbă cu vechiul camion pe câmpul luminat de lună, oprește în spatele magaziei, fumează și privește stelele. Îi place să creadă că, dacă se uită țintă la ele, ceva din energia lor, despre care i se pare că ar avea o legătură tainică cu propriul ei destin, i-ar intra în sânge și ar începe astfel o viață nouă.

Nici măcar nu i-ar fi greu să aștepte acea viață nouă dacă n-ar bântui-o spaima de război, dacă nu i-ar fi atât de frică de Japonia. În curtea școlii aude tot felul de grozăvii despre actele de cruzime la care se vor deda „nemernicii“ de japonezi dacă vor învinge. Teama de „amenințarea galbenă“ o sufocă.

Când și când, sclipirea luminilor din coada vreunui avion o poartă cu gândul la alte locuri, unde viața are mai multă savoare decât are a ei. Poate că într-o zi se va întâmpla o minune și se va afla în acel avion. Va vedea deșerturi, plaje cu nisip roz și multe alte locuri, despre care le-a povestit domnul Beck la ora de geografie.

— Nu ești singurul care vrea să plece, îi mărturisește lui Artie. Nici eu n-am de gând să mă înmormântez în Angelina. Și eu vreau să văd lumea.

— Am putea merge la Los Angeles, îi propune Artie. Trebuie să fie cel mai frumos loc de pe pământ.

— Cine ți-a spus?

— Ei, vorbesc oamenii, se duce vorba. Nicăieri nu e ca la Los Angeles, așa zice lumea.

— Vasăzică nu vrei să călătorești prea departe, Artie.

— Nu e nevoie.

Când nu se gândește dacă să-i dea papucii lui Artie sau dacă vin japonezii să le facă de petrecanie, are vreme să bage de seamă că, de când a plecat Aaron, în casă domnește o tăcere nesuferită, bălăriile au început să ia câmpurile cu asalt, iar mama ei e cuprinsă de tristețe.

Tamura a căzut pradă unui fel de nepăsare, ca și cum, în așteptarea lui Aaron, viața ei și-ar fi încetinit ritmul. Lucrează la câmp în fiecare zi, o muncă istovitoare, chiar dacă o ajută și Satomi. Cu toate astea, se simte fără rost dacă nu are de spălat cămăși și de curățat cizme. Obiceiurile vechi îi sunt atât de înrădăcinate, că gătește aceleași feluri de mâncare în aceleași zile din săptămână când le cerea Aaron. Însă nu mai dă atenție amănuntelor și de aceea lui Satomi mâncarea i se pare fără gust.

— Te rog, mami, nu mai face tăiței din hrișcă. Ție nu-ți plac, eu nu-i pot suferi, ce rost are?

Dar, parcă fiindu-i teamă că se va întâmpla o nenorocire, că legătura subtilă dintre ea și Aaron va fi ruptă, Tamura continuă să pregătească tăițeii care îi plac lui. Coca moale i se lipește de palme, fărâmițe din ea i se așază în păr, asemenea unor fulgi de zăpadă. Toată bucătăria se murdărește, dar Tamura e obișnuită și se simte oarecum mai liniștită.

— Sunt ca niște viermi grași, albi, moi și lipicioși, i se plânge Satomi lui Artie. Mi-e imposibil să-i înghit. Nu mă taie capul cum de-i plac așa de mult tatei.

Tânjește după un hamburger sau o friptură, dar nu cere niciodată.

Tamura, obișnuită să fie îndrumată de Aaron în tot ce făcea, așteaptă acum ca Satomi să-i spună dacă a luat hotărârea corectă. Lui Satomi i se pare că, peste noapte, rolurile lor de mamă și fiică s-au inversat. Tamura s-a dat deoparte, mulțumită că fiica ei își asumă răspunderea.

Când bagă de seamă că mama ei strânge din ochi ca să vadă mai bine, o duce la oraș, mai cu voie, mai fără voie, ca să fie consultată de un optician în trecere pe acolo. Ochelarii cu ramă de oțel pe care îi primește o lună mai târziu o îmbătrânesc mult peste cei patruzeci de ani ai ei.

— N-am să-i port când mă vede tatăl tău, zice strâmbându-se în oglindă. Arăt ca mama mea.

— Mama ta trebuie să fi fost foarte frumoasă, încearcă Satomi să o consoleze. Așa-i?

Tamura nu răspunde. De când a plecat Aaron i se pare mai important ca oricând să se țină de regulile impuse de el, să respecte înțelegerea pe care au făcut-o cu mulți ani în urmă. „Vechile familii", cum le numea Aaron, vorbind parcă de vreo dinastie demult apusă, trebuie să rămână în trecut.

După ce vede iarăși bine datorită ochelarilor, Tamura se apucă să curețe casa lună.

— De ce nu mi-ai spus că e murdărie peste tot?

— N-am băgat de seamă, mamă.

— Of, Satomi, ce fel de soție ai să mai fii și tu? face Tamura deznădăjduită.

Lily n-a prea fost în apele ei în ultima vreme. E cu toane și vădit stânjenită față de Satomi. Aceasta nu-i prea ia fasoanele în serios. Lily are să-și vină repede în fire. Pesemne că e tulburată, ca și ea, de altfel, de starea de agitație care domnește în Angelina. Când lucrurile se vor liniști, au să dea grijile deoparte și o să fie prietene ca mai-nainte.

Din ziua când, în clasa întâi, și-au zâmbit una alteia, prietenia lor a fost solidă, de neatins, își zice Satomi. Așa se face că cele întâmplate într-o duminică dimineață, în timpul orei de lucru manual pe care o ține domnișoara Ray după slujbă, când fetele cos din petice un păretar pe care scrie „Dumnezeu le vede pe toate", au luat-o pe nepregătite.

Lily fusese cea care o convinsese să vină la ora de lucru manual, așa încât domnișoara Ray, căreia îi place să mântuiască

suflete, să vadă că ea, Lily, face tot ce-i stă în putință ca s-o aducă pe Satomi în turmă.

— Cu toții trebuie să facem câte ceva pentru biserică, o îmboldise Lily. Și-n plus, ai să capeți suc de struguri și un covrig, ba chiar doi, dacă ai noroc. Ar trebui să vii în fiecare duminică la biserică, dar îmi închipui că domnișoara Ray nu insistă ținând seama că mama ta e... știi tu.

Satomi știa foarte bine, dar, ca de obicei, n-a făcut caz de asta. Lily nu voia de fapt să spună nimic anume, așa era ea de felul ei. Ora nu era chiar nesuferită, ba chiar era o cale de a mai scăpa de corvezi, iar cu Artie nu se vedea niciodată duminica, ai lui fiind foarte credincioși.

— Pe primul loc sunt Dumnezeu și datoria, îl învăța domnul Goodwin pe Artie, ca un tată bun ce era. Un bun creștin merge duminica la biserică cu familia.

— Mda, un bun creștin care n-are ceva mai bun de făcut, se văita Artie. Citești pasaje din Biblie și taci, atât și nimic mai mult. Simt că înnebunesc de cap.

Chiar înainte ca fetele să pună acele și mosoarele la loc în cutia de lemn de brad pe care scrie „Lucru de mână“, domnul Beck, îmbrăcat cu costumul lui cel bun, cel negru, cu care merge la biserică, intră clătinându-se pe ușa grea de lemn.

— Domnișoară Ray, domnișoară Ray, strigă cât poate de tare și o ia pe culoarul dintre bănci, lăsând ușa să se trântească în urma lui.

— Aveți grijă, domnu' Beck, zice ea întinzând brațul în zadar, fiindcă el, năpustindu-se spre ea, a și răsturnat suportul de lemn și albumul cu modele de cusături, care s-au împrăștiat care încotro.

Fetele izbucnesc în râs când domnul Beck, ținând palma în chip de pavăză, șoptește ceva la urechea domnișoarei Ray.

Un bilețel aterizează pe genunchii lui Satomi.

— Dă-l mai departe, șoptește o voce.

„E îndrăgostit de ea. Dă mai departe.“

Își dau seama că e o veste importantă după felul cum ochii domnișoarei Ray se holbează și apoi se întunecă. Cât despre domnul Beck, e clar că e înspăimântat de ceva. Tremură din tot corpul, are un spasm nervos în colțul gurii și nu știe ce să facă cu mâinile, din care dă fără încetare, așa cum dau din aripi fluturii mari, albi, care apar în fiecare an la vremea când se culege mazărea. Până la urmă pune o mână pe umărul domnișoarei Ray, parcă vrând să se sprijine ori să o sprijine pe ea.

Satomi se uită la Lily și zâmbește. Lily ridică din umeri cu o privire neprietenoasă.

— E timpul să mergeți acasă, fetelor, spune domnișoara Ray cu voce pițigăiată, tremurătoare, ridicând brațele ca un dirijor aflat în fața orchestrei. Grăbiți-vă, probabil că părinții vă așteaptă.

Când ies din biserică, Satomi o prinde din urmă pe Lily.

— Ce crezi că s-a întâmplat, Lily, de-au luat foc domnul Beck și domnișoara Ray? o întreabă.

— Păi, afar' de cazul că se ia amândoi, eu zic că probabil suntem în război cu japonezii.

Uitând de data asta că „se ia amândoi" e vulgar, Lily îi întoarce spatele. I-a răspuns cu voce aspră, disprețuitoare.

Cu siguranță că Lily are dreptate. Ce altceva ar putea fi? Lui Satomi i se pune un nod în gât, gura i se usucă de simte că nici n-ar putea scuipa. O încearcă un fel de durere. Se uită în susul și în josul străzii, de parcă s-ar și aștepta să vadă hoarde întregi de dușmani mărșăluind.

Pe lângă ea trece un grup de fete. O privesc fix, fără să scoată un cuvânt. Strâng din buze, îndreaptă spatele și pornesc spre casă ținându-se una de alta ca să-și dea curaj. Domnul Beck a băgat spaima în ele. Ce se fac dacă japonezii sunt deja prin apropiere, ascunși în tufișuri, ținându-le calea când se întorc la casele lor?

— Noi n-avem de ce să ne războim, strigă Satomi spre Lily, care se îndepărtează fără să privească înapoi. Vorbim mâine, da?

Pleacă spre casă. Poate că mama a aflat ce s-a întâmplat.

Lily fuge să le prindă din urmă pe fetele care merg pe același drum și se ia de braț cu ele. Ține spatele drept, capul sus, ca și cum ar adulmeca aerul. Dacă se dovedește că a izbucnit războiul, atunci are cea mai bună scuză ca să se descotorosească de Satomi. Artie va trebui să facă la fel.

Din ziua când japonezii au bombardat Pearl Harbor, n-a mai vorbit cu Satomi.

Pearl Harbor

Ascultă la radio discursul președintelui. Vocea lui fermă acoperă pocnetele blițurilor.

Ieri, 7 decembrie, o zi care va rămâne în istoria infamiei, Statele Unite ale Americii au fost atacate pe neașteptate și cu bună știință de forțele navale și aeriene ale Japoniei.
Atacul lansat ieri împotriva insulelor Hawaii a produs mari pagube forțelor navale și militare americane. Cu profund regret trebuie să vă spun că mulți americani au pierit.

Satomi și Tamura stau aproape în poziție de drepți, puțin depărtate una de alta. Albă la față, cu capul plecat, Tamura tremură din tot corpul. Satomi își roade buza de jos, un obicei pe care îl avea în copilărie atunci când nu pricepea ceva. Se căznește să-l înțeleagă pe președinte, să pătrundă înțelesul cuvintelor lui, dar gândul îi este la Aaron. Fără voia ei, și-l închipuie acoperit de arsuri, chinuit de durere.

Apucă mâna Tamurei și o strânge. Tamura nu îndrăznește să o privească, nu are curajul să-și vadă propriile spaime oglindite în ochii fiicei sale. Nu mai ascultă radioul, ci își spune singură povestea celor întâmplate. Fără îndoială, Aaron e în viață, poate rănit, poate internat într-un spital, dar în viață. Curând vor primi vești de la el și atunci se vor putea considera norocoase.

Afară e destul de cald, oricum mai cald decât de obicei la această vreme din an, dar Satomi simte un fior rece pe spate. Strânge umerii și se cocoșează, ca și cum ar avea de înfruntat

un vânt rece. Lasă mâna Tamurei și dă volumul radioului la maximum.

Ieri seară forțele japoneze au atacat Hong Kongul.
Ieri seară forțele japoneze au atacat Guamul.
Ieri seară forțele japoneze au atacat Insulele Filipine.
Ieri seară forțele japoneze au atacat Insulele Midway.
Cer Congresului să declare că, odată cu atacul mișelesc lansat de Japonia în absența oricărei provocări, între Statele Unite și Imperiul Japoniei s-a instituit starea de război.

În clipa în care flăcările îl cuprind pe Aaron, Tamura aruncă sacii de îngrășământ în remorcă, mândră de cât de ordonat îi așază unul peste altul. Lucrează deja de câteva ore gândindu-se că, în Hawaii, Aaron încă doarme. Cu un pic de noroc va fi acasă de Crăciun. Așa a lăsat să se înțeleagă într-o scrisoare, cu toate că le-a sfătuit să nu conteze pe venirea lui.

„Odată ce guvernul a pus mâna pe tine nu mai poți fi sigur de nimic. Cred că, și dacă ajung acasă, n-am să mă pot odihni. O să fiu nevoit să ajung la zi cu treburile. Pesemne că multe sunt rămase în urmă. Dacă nu-l îngrijești, pământul se răzbună."

Mulțumită, Tamura își îngăduie o clipă de răgaz. Ce uimit o să fie când o să vadă ce bine arată pământul, chiar dacă ea n-a reușit să le vină de hac buruienilor de pe margini, dintre care unele au flori atât de frumoase, că nu-i vine să le zică buruieni. Aaron ar trebui să aibă mai multă încredere în ea.

Și-l închipuie venind spre fermă, chipeș în uniforma nouă, zâmbind, ceea ce i se întâmplă foarte rar. Imaginea lui îi aduce aminte de ceva și se sperie, încurcându-se un pic la treabă. Tot lucrând pământul, a uitat de casă. Într-adevăr, casa nu arată așa cum îi place lui Aaron, așa cum se așteaptă să o găsească. Tamura ia hotărârea să-și limpezească ideile și să se apuce de treburile pe care le-a lăsat deoparte.

Va spăla podelele, va curăța volbura din jurul ușii de la bucătărie, va face gemuri și peltele și va pune la murat castraveții care nu-s buni de vânzare. Va pisa orezul pentru supa preferată

a lui Aaron. Se va asigura că totul e întocmai cum îi place lui. Când Aaron va veni înapoi acasă, viața va reveni la normal, nesiguranța care îi macină voința se va risipi. Ea însăși va fi iar ca înainte.

Cam un ceas mai târziu, când se îndreaptă de spate ca să se dezmorțească, o vede pe Elena Kaplan venind în goană peste câmp, de parcă ar urmări-o cineva.

Ochelarii Tamurei n-o ajută prea tare la distanță, vede cam încețoșat, dar cine altcineva ar putea fi decât Elena? S-a întâmplat ceva rău, asta e sigur. Numai un copil ar alerga atât de repede doar ca să se distreze. Mai trece oarece timp până când distinge părul roșcat și umerii lați ai prietenei.

— Vai, Tamura, exclamă Elena. E îngrozitor.

— Îngrozitor?

Tamura caută să vadă pe fața Elenei semnele bine-cunoscute ale brutalității lui Hal. Nu vede însă decât vânătăile de la bătaia trecută, acum pe cale să se vindece. O fi amenințat-o că o bate iar, își zice, doar îi place s-o bată regulat, ca să știe la ce să se aștepte.

— N-ai aflat, nu? întreabă Elena, îndurerată de zâmbetul nevinovat al Tamurei. Doamne, n-ai auzit, spune, se apropie de Tamura și o ia pe după umeri.

Hal îi adusese vestea despre bombardament strigând pe fereastră, în timp ce ea prășea în grădina de legume.

— Veștile sunt proaste și o să fie și mai și, strigase, făcându-i semn să intre în casă. Dacă n-aș avea piciorul ăsta olog le-aș arăta eu nenorociților ălora.

Elenei îi e silă să-l tot audă pe Hal vorbind de piciorul rămas schilod de pe urma unei poliomielite. Piciorul de care șchioapătă e de vină pentru tot ce nu i-a mers bine în viață, pentru ghinionul care-l urmărește. Ajunge chiar un fel de pretext pervers pentru fiecare bătaie pe care i-o trage când îi vine cheful.

— Picătura asta a umplut paharul, urla el. Să nu te mai prind că te duci la ăia din vale, m-ai auzit? De azi înainte să nu mai uiți de partea cui ești.

Cu toate că era moartă de spaimă, se și hotărâse că n-o să-i dea ascultare. Faptul că nu i se supune e singurul lucru care o ajută să nu-și piardă mințile. Numai când se gândește la cât de încrâncenat e, la mâinile lui ca lopețile care parcă abia așteaptă s-o plesnească, și simte cum i se răscolește stomacul. Și totuși, sub nici o formă n-o să ajungă Hal Kaplan să-i aleagă prietenii.

Prima bătaie o luase de la Hal chiar în noaptea nunții când, duhnind a bere și clătinându-se de beat ce era, o trântise cu fața în jos pe pat și încercase să se urce pe ea. Ea îl împinsese, fiindcă aștepta un gest mai romantic, mai drăgăstos. În noaptea aceea se învățase minte. În patul lui Hal Kaplan, el era singurul care hotăra.

— Mă duc în oraș, o anunțase. Am de discutat cu băieții. Nu știu când mă întorc.

Nici nu apucase să se stingă huruitul camionetei în depărtare, că ea o și luase la fugă spre casa Tamurei. Cum să nu se ducă la draga ei vecină într-un asemenea moment? De-a lungul anilor, Tamura se dovedise a fi o adevărată prietenă. Ținea minte cum o îngrijise atunci când Hal, după trei zile de beție, o învinuise că nu face copii și o bătuse până când fața i se umflase cât un dovleac. Tamura îi spălase rănile și îi cususe cu acul și un fir de bumbac tăietura adâncă prin care i se vedea osul fălcii. Încă mai are cicatricea, se vede chiar foarte bine. Pe pielea negricioasă a Elenei, cusăturile fine făcute de Tamura seamănă cu un tatuaj desenat cu alb. Tamura Baker nu-i judecă pe ceilalți; ea își dorește doar să facă bine.

— E o veste îngrozitoare, Tamura. Mai bine stai jos. Hai să intrăm în casă, îți fac un ceai.

Tamurei îi vâjâie capul, dar tot nu izbutește să înțeleagă ce i-a spus Elena. Simte o greutate în picioare; parcă sunt de plumb, nu le mai poate mișca. Apoi greutatea urcă spre stomac. Inima o doare, prinsă într-o strânsoare fierbinte. Lucrurile i se învălmășesc în minte.

— Să facă Japonia așa ceva, spune ea pe gânduri; fără o pricină anume, se simte trădată. Nu poate fi adevărat.

— Stau cu tine până se întoarce Satomi acasă. O să aibă grijă de tine. E o lovitură prea grea pentru tine. Ai nevoie de fiica ta.

— Nu-i nevoie să stai, Elena. E o veste înspăimântătoare, cea mai rea pe care am primit-o vreodată, dar nu se poate ca Aaron să fi murit. Aș ști dacă ar fi așa. Îți jur că aș ști.

— Tatăl tău n-a murit, spune de mai multe ori, cu voioșie forțată, în orele de după anunțul făcut de președinte. E semn bun că n-am primit nici o știre, fiindcă veștile rele nu se lasă așteptate.

Satomi își aduce aminte cum a venit domnul Beck la ora domnișoarei Ray ca să aducă vestea cea rea. Era clar că vestea ajunsese foarte repede în Angelina. Și acum, doar o zi mai târziu, sunt în stare de război. Poate că mama ei are dreptate. Poate că veștile bune circulă încet.

Stă în preajma Tamurei, pregătind cești peste cești de ceai, se plimbă cu ea fără țintă pe câmp, cutremurându-se de aparenta indiferență a mamei. Ea însăși e chinuită pe de-o parte de teama pentru viața tatălui ei și pe de alta de durerea greu de îndurat a trădării lui Lily. Nu pot fi puse alături, știe și ea, pierderea unei prietene e nimic față de pierderea tatei, dar gândul la prietena ei tot o roade. Amintindu-și cum i-a întors Lily Morton spatele ieri, cu un aer triumfător, ca și cum i-ar fi făcut plăcere s-o vadă suferind, se întreabă cum de-a putut să o creadă o prietenă adevărată.

Încearcă să uite, însă, oricât de mult s-ar strădui, amărăciunea nu-i trece. Își ține firea și nu plânge, păstrându-și lacrimile pentru Aaron, dacă se va ajunge acolo.

— E o fată fără minte, zice Tamura. Nu e făcută pentru o prietenie adevărată.

Ca de obicei, Satomi ia inițiativa și în relația cu Artie. Îl așteaptă la poarta școlii, fără să ia în seamă fluierăturile colegilor, și îi înapoiază inelul de absolvent înainte ca el să-și ia inima în dinți și să i-l ceară.

— Mai bine îl iei înapoi, Artie. Eu nu mai vin la școală, asta-i sigur. Și nici nu avea să iasă mare lucru. Nu ne potrivim.

Artie se preface că nu vrea să ia inelul. Fără multă convingere, dar face o încercare.

— Doar pentru moment, zice încurcat și îi dă drumul în buzunarul cămășii. Ți-l dau înapoi când se mai potolesc lucrurile.

Bate cu palma buzunarul ca să-i arate că-l păstrează cu sfințenie pentru ea.

— Nu-ți mai bate capul, Artie. Între noi a fost doar o joacă de copii. Eu nu mai sunt copil.

— Așa o fi, zice el lăsându-se de pe un picior pe altul.

Satomi își dă seama că gestul ei i-a făcut lui Artie viața mai ușoară. De fapt, știuse tot timpul că nu e ce-și dorește ea. Cu toate astea, o doare să vadă că se simte ușurat și parcă se înveșunează și mai tare.

— Ei, atunci, ne mai vedem, zice el și pleacă.

Fratele lui a fost luat în armată și vrea să-i poată urî pe japonezi fără să fie nevoit să se poarte cu mănuși față de ea. Oricum, n-avea de gând să-și ridice poalele pentru el.

Nici ei nu-i vine să creadă că, pe lângă spaimă, încearcă și un fel de ușurare când îl vede pe băiatul de la poștă – de fapt, nu e un băiat, ci domnul Stedall, care are patruzeci de ani bătuți pe muchie – apărând în grădina din spatele casei.

O bate ușor pe Tamura pe umăr, ca să-i atragă atenția. Aceasta se ridică și rămâne cu fața la el, dând drumul mănunchiului de buruieni pe care se apucaseră amândouă să le smulgă doar ca așteptarea să nu le mai pară atât de lungă. Deoarece Tamura refuză să se vorbească despre posibilitatea ca Aaron să fi murit, măcar că ăsta e coșmarul care le bântuie nopțile, gândul care le urmărește fără încetare, nu mai au ce să-și spună.

— Îmi pare rău, dar trebuie să vă dau asta, doamnă Baker, spune domnul Stedall, întinzându-i telegrama. Vești rele, din păcate. Îmi închipui că știți ce este.

Tamura își îndreaptă privirea spre orizont, de parcă ceva i-ar fi atras atenția în depărtare. Nu face nici o mișcare, brațele îi atârnă pe lângă corp. Întotdeauna i-a plăcut domnul Stedall, dar acum dorința de a se purta frumos a părăsit-o, nu mai are puterea să zâmbească.

— Doamnă Baker…

Ea clatină din cap ca și cum ar zice nu, ca și cum ar putea să-l facă pe domnul Stedall să dispară, așa cum dispare o vedenie, în loc să stea în grădina ei fluturând o telegramă. Nu vrea să atingă obiectul blestemat, nu vrea să citească cuvintele fără înțeles, căci ar fi nevoită să le dea crezare. Nu e pregătită să renunțe la speranță.

Văzând cât de înspăimântată e mama ei, Satomi e cuprinsă de rușine, dar și de milă. Ia telegrama din mâna tremurătoare a domnului Stedall, care se îndepărtează de ea privind-o cu atenție, de parcă s-ar aștepta s-o vadă leșinând, poate chiar căzându-i în brațe.

— Puteți merge, domnule Stedall, spune ea încet. Îmi închipui că nu așteptați un răspuns.

Vreo săptămână după aceea sosește și o scrisoare de la Marină. Satomi o deschide, se apucă să o citească cu glas tare, însă Tamura nici nu vrea să audă.

— Taci, nu vreau să te ascult. Arunc-o, Satomi. Știu eu ce știu.

— E adevărul, mamă. Știi că așa este.

Dar Tamura n-are nevoie de adevăr. Vrea minciuni liniștitoare, alinarea unei închipuiri. Abia suportase vederea telegramei, însă scrisoarea, foaia de hârtie fină, antetul Marinei, îi fac încă și mai rău. Se întinde în pat, ascunzându-se sub cearșafurile jilave de transpirație, și se căznește să se convingă singură că Aaron e în viață, că ceea ce spune ea că *știe* e adevărat.

După plecarea mamei Satomi recitește scrisoarea, atentă la absolut fiecare cuvânt. Marina își exprimă regretul și spune că Aaron a fost un marinar neînfricat, care și-a pierdut viața apărându-și țara. Din cauză că în ziua aceea au murit mulți oameni, Marina a trebuit să-i îngroape repede, unul lângă altul în

moarte, așa cum au stat când erau în viață. S-au făcut slujbe frumoase și numele fiecăruia a fost pomenit. În cel mai scurt timp posibil, familiile vor primi numărul locului de veci și alte detalii.

Satomi se duce cu gândul la rudele celor care au murit odată cu Aaron în timpul atacului și care au primit aceeași scrisoare. O mie de misive, identice, cu excepția numelui scris pe ele.

Se gândește la părinții tatălui ei, despre care nu îi e îngăduit să vorbească. Oare știu că fiul lor e mort, îngropat aproape de ei, chiar în Hawaii? Probabil că nu. E de datoria mamei să le scrie când se va simți mai bine, așa e corect.

Cheamă în minte chipul tatălui ei, timbrul vocii lui și încearcă să-l jelească, dar nu are lacrimi. Simte doar cum ochii îi ard și o gheară i se încleștează în piept. Din ochi îi picură puțină apă, dar nu șiroaiele de lacrimi pe care simte că i le datorează, ci doar câteva picături care se usucă înainte să i se prelingă pe obraji.

Acum, când Tamura s-a închis în refuzul ei, Satomi s-a apucat să facă singură treburile casei. Hrănește găinile, adună ouăle, face curat în magazii și gătește o variantă fără gust a supei de ceapă care e specialitatea Tamurei. Fierbe orez, fasole și ouă, însă Tamura nu vrea să mănânce. Faptul că mama ei refuză mâncarea are ceva primejdios, e un pericol care le amenință pe amândouă.

Dimineața se așază pe marginea patului Tamurei cu scrisoarea în mână, după ce a pus pe noptieră o ceașcă de ceai verde abia făcut.

— Nu vreau să aud, se vaită Tamura punându-și palmele peste urechi.

— Trebuie, mamă. Știi că trebuie.

— De ce trebuie?

— Fiindcă așa se cuvine. Fiindcă e o copilărie să nu vrei.

Cât s-ar stăpâni, Tamura o scoate din fire. La urma urmei, ea e adevărata mamă.

În sfârșit vine o dimineață când Tamura dă cuverturile la o parte și se ridică din pat. E pregătită. Foamea a învins-o. Soarbe din ceașca de ceai, ciugulește dintr-o felioară de pâine prăjită și se uită la Satomi cum scoate scrisoarea din plic. Are ochii injectați, privirea împăienjenită. Pe frunte îi sunt lipite șuvițe negre de păr, nu s-a mai spălat de o săptămână și miroase a rânced. Zici că are mintea rătăcită.

— Mai spune-mi o dată, de ce trebuie să ascult? întreabă.

— Fiindcă așa ar dori tata, fiindcă ești soția lui, fiindcă te va alina. Scrie că tata a fost curajos.

— N-am nevoie să-mi spună cineva. Am știut dintotdeauna.

Satomi știe și ea că e adevărat. De n-ar fi decât amintirea zilei când Aaron și-a înfipt din greșeală furca în laba piciorului! Când a tras-o afară, în urmă a rămas o gaură cât o monedă de cincizeci de cenți. Aaron dăduse dovadă de mult curaj, în timp ce sângele fierbinte îi țâșnea din picior. Îi păsa mai mult de soția lui, care nu se putea opri din plâns în timp ce curăța și oblojea rana adâncă.

— Ei, curge un pic de sânge, nimic mai mult. N-ai de ce să te zbuciumi atât, spusese mângâind-o pe păr.

De fapt se uita cam cu îndoială la compresa cu coada șoricelului pe care i-o pusese pe rană. Satomi îi văzuse privirea și își stăpânise un zâmbet înainte s-o vadă Tamura. Nici ea, nici tatăl ei nu aveau prea mare încredere în leacurile pregătite în casă de mama ei.

Amintirea acelei zile, când toți trei stăteau împreună în căldura bucătăriei, când tatăl ei îi făcuse încurajator cu ochiul, îi aducea acum bucurie și durere totodată. Rana se închisese, dar Aaron rămăsese cu un ghem roșu de vene sparte chiar deasupra încheieturii degetului mic de la picior. Și dintr-odată, la gândul că cicatricea aceea fusese arsă de flăcări, că Aaron însuși fusese înghițit de flăcări, lacrimile pe care nu le mai aștepta îi țâșnesc din ochi, îi curg șiroaie fără să le poată opri.

— Cât aș fi vrut să fiu băiat, să aibă un fiu, îi mărturisește Tamurei printre sughițuri.

Tamura dă din cap într-un fel care ei îi pare o încuviințare.

În gând îi promite lui Aaron, unde s-o afla el, că va avea grijă de Tamura toată viața, iar în sufletul ei speră că, în ultimele clipe ale vieții lui, n-a ridicat ochii spre cer ca să vadă soarele roșu al Japoniei pe aripile bombardierelor. Că în acele ultime momente nu și-a pierdut iubirea pentru tot ce este japonez.

După ce Tamura a revenit la viață, Satomi începe să asculte radioul, încercând să afle ce mai e pe lume. E greu să știi ce să crezi despre războiul Americii cu Japonia. Ea e de partea Americii, bineînțeles, dar nu se poate obișnui cu gândul că dușmanul e Japonia, că cei care i-au ucis tatăl sunt japonezi.

Deși l-au pierdut pe Aaron, deși aude știri despre soldați dispăruți și „băieții noștri în uniformă", în izolarea în care trăiește îi e greu să simtă că e război. I-ar fi mai ușor să accepte ideea dacă ar auzi în depărtare bubuit de tunuri, dacă i-ar avea alături pe Lily și Artie ca să stea de vorbă, să fie speriați împreună.

În cărțile pe care le-a citit, războiul se desfășoară de obicei pe o câmpie îndepărtată. E o treabă pentru bărbați. Femeilor nu le rămâne decât să aștepte și să-și facă griji. În toiul războiului își fac apariția eroii; unii se întorc în viața femeilor, alții, cum s-a întâmplat cu tatăl ei, dispar din poveste. N-a mai rămas nici un erou a cărui întoarcere ea și Tamura s-o aștepte. Oricât de imposibil ar părea, viețile lor trebuie să meargă mai departe fără Aaron.

N-au putere să-și facă planuri de viitor. Satomi refuză să se mai ducă la școală, dar recolta tot trebuie îngrijită, magaziile ținute în ordine, găinile hrănite. Păsările încă mai cântă în copaci și nu e nevoie să se ascundă de bombardamente.

Tamura vorbește acum de Japonia ca de o rubedenie ticăloasă de care se rușinează. Japonia a abandonat-o, așa că acum, la rândul ei, se leapădă de Japonia. Doar așa își poate arăta loialitatea față de Aaron. Japonia i l-a ucis pe Aaron și nu e loc de iertare.

— Slavă Domnului că sunt americancă, repetă, ca și cum ar vrea să se convingă singură. Slavă Domnului că suntem o familie americană.

Satomi își dă seama cât de descumpănită e mama ei. Tamura e copilul Americii și al Japoniei în aceeași măsură. E o fiică a democrației prinsă în țesele tradiției, o occidentală cu sânge japonez.

Faptul că Aaron nu ajunge acasă, nici măcar într-un sicriu, pune sub semnul îndoielii realitatea morții sale. În disperarea ce-o face să refuze adevărul, Tamura se încăpățânează să vină cu presupuneri imposibile.

— Poate că a fost doar rănit, nu omorât. Poate că și-a pierdut memoria, și-a uitat numele.

— Nu se poate, mamă. Tata e îngropat, i-au făcut slujbă.

Îndărătnicia Tamurei îi stârnește mila, dar o și scoate din sărite. Îndârjirea copilărească cu care mama ei se agață de o speranță când știu amândouă că nu mai există nici una o înduioșează. Dar îndârjirea Tamurei nu mai are legătură cu acceptarea morții lui Aaron, ci cu viața ei, de care ar vrea să uite pentru o vreme. Ar vrea să învețe să accepte ideea unui viitor altfel decât cel pe care îl plănuise împreună cu el. Și în același timp simte nevoia de a rămâne credincioasă celei care era ea pe vremea când trăia Aaron, de a rămâne soția americană în care el o transformase.

Acum, că Aaron nu mai este, trebuie să-și asume văduvia, măcar că n-are habar cum să se poarte și că această nouă situație o scârbește. Se gândește la mama și tatăl ei, la fratele ei și înțelege că nu-i va mai vedea niciodată. Oricât ar suferi, îi va rămâne credincioasă lui Aaron. Cât va trăi, nu va încălca înțelegerea lor. Va rămâne doar cu Satomi și de acum încolo vor trebui să-și ajungă una alteia. Dar fiecare zi e o luptă și uneori simte că se înăbușă.

— Nu pot să respir, se plânge. Parcă mă înec.

Satomi o îmbrățișează, o ține strâns până când se liniștește și se desprinde din brațele ei.

— O să fie bine, mamă. Sigur o să fie mai bine.

— Măcar de ne-ar spune cineva cum a murit. Încă mai aștept să vină cineva să ne spună dacă a suferit sau nu.

Au auzit de incendii, de navele care au ars, de oamenii și resturile care pluteau pe valuri. Cum să nu fi suferit?

Satomi îndură cu greu durerea mamei. Mama ei cu zâmbet de fetiță a dispărut, poate pe veci. Nici ea nu mai e ca înainte. Niciodată n-a fost așa de tristă sau speriată. Sunt singure, n-au vorbit cu nimeni de zile întregi. Nici măcar Elena nu s-a mai arătat și, în lipsa ei, le e parcă și mai teamă să se ducă în oraș.

— Elena n-are nici o vină, e din cauza lui Hal, o consolează Satomi pe Tamura. Probabil că stă tot timpul cu ochii pe ea, mai rău ca înainte.

Totul s-a schimbat și totul e la fel. De dimineața până seara muncesc fără nici o râvnă, fac aceleași treburi în casă, lucrează la câmp, se luptă cu gândacii care au năpădit grădina. Se simt goale pe dinăuntru, trec prin viață ca niște fantome.

Tamura are vise atât de îngrozitoare, că îi e frică să mai adoarmă. Țipă prin somn ca și cum ar fi ea însăși pradă flăcărilor. Satomi se repede în cameră, o zgâlțâie ca s-o trezească și o readuce la o realitate care îi e la fel de urâtă ca visele.

Într-o zi domnul Stedall vine din nou, cu o scrisoare din partea unui bărbat care a fost pe același vas cu Aaron. Unele din întrebările lor își găsesc răspuns, în schimb apar altele, la care nu vor avea răspuns niciodată.

„Stimată doamnă Baker,

Sper să nu mi-o luați în nume de rău că vă scriu. Numele meu este Milton Howley. Cunoscuții îmi spun Milt. N-aș vrea să vă tulbur, dar mă gândesc că poate ați dori să știți cum au fost ultimele clipe ale vieții lui Aaron. Am lucrat cot la cot cu el în bucătăria navei și cred că aș putea spune că ne împrieteniserăm. Era un bucătar destul de bun și avea simțul umorului.

Eu eram pe țărm și mă pregăteam să mă întorc pe vas când a început atacul, așa că am scăpat. Cred că am fost

mai norocos decât cei mai mulți dintre camarazii mei. Oricum, am cunoscut-o pe infirmiera care l-a îngrijit pe chei. Ea a fost de părere că ar trebui să vă scriu și să vă spun că n-a suferit.

Aaron a fost lovit în primul val al atacurilor. Una din bombele japoneze a incendiat depozitul de muniții și vasul s-a dus la fund ca un bolovan. Cred că el era inconștient înainte să fie scos din apă. Infirmiera de care v-am spus i-a uns rănile cu alifie specială pentru arsuri, dar eu cred că el nu mai era în viață. Înțelegeți, prin urmare, că n-avea cum să fi suferit.

Doar ofițerii au fost trimiși familiilor pentru a fi înmormântați. Aaron a fost îngropat în cimitirul din Oahu, împreună cu ceilalți marinari. Preotul a ținut o slujbă foarte frumoasă. Pe mormânt e o cruce cu numele lui, așa că nu o să vă fie greu să găsiți locul când veți veni. Mi s-a spus că localnicii au pus pe morminte flori din grădinile lor, hibiscus și crăciunițe roșii. Nu prea mă pricep la plante, dar m-am gândit că ați dori să știți. Aaron era un băiat de treabă și îi voi duce dorul, nu mai mult decât dumneavoastră și fiica dumneavoastră Elena, desigur, dar în orice caz îmi va lipsi.

Sunt încredințat că îi vom face pe ticăloșii de japonezi să plătească pentru faptele lor, așa că dinspre partea asta să nu aveți nici o grijă.

Mă rog pentru amândouă,
Cu respect,
Milton Howley“

— Elena! Fiica lui, Elena! De ce să fi spus tata așa ceva?

— Ticăloșii de japonezi? clatină Tamura din cap nevenindu-i să creadă. Nu le-a spus că sunt japoneză? Suspină la gândul că Aaron s-a dezis de ea.

— Probabil că nu, răspunde Satomi sărutând-o pe obraz și pe frunte. Poate că i-a fost mai ușor așa, mamă. Știi cum vorbesc oamenii și cum se poartă cu tine.

— Credeam că se mândrește cu noi.

— Nu-i era rușine cu noi. Știi doar că nu-i era. Îmi închipui că în felul ăsta avea mai puțină bătaie de cap.

— Eu am vrut să-ți dau numele Elena, știi, dar n-a vrut să audă, se jelește Tamura. A fost de neclintit: trebuia să fie un nume japonez. Voia un nume japonez.

— Păi vezi, mamă. A spus doar așa, ca să scape de sâcâieli. Știi cât de răi pot fi oamenii.

Pe Tamura a lămurit-o, dar ea însăși nu poate înțelege. Faptul că Aaron n-a vrut să-i spună numele, ca și cum n-ar fi recunoscut-o, o face să se întrebe dacă l-a înțeles cu adevărat. Cine ar fi zis că tatăl ei își va ascunde familia japoneză de camarazii lui albi? Era împotriva a tot ceea ce credea ea despre el.

Chiar dacă ea și Tamura sunt de acord că Milt Howley nu l-a cunoscut cu-adevărat pe Aaron, că nu avea cum să-i fi fost prieten apropiat, durerea nu-i trece. Gândul o ține trează noaptea, o chinuie întreaga zi.

— Întâi de toate, spune Tamura indignată, tatăl tău nu l-a pomenit niciodată pe individul ăsta, Milt, în scrisorile lui, și mai cred că vorbele „un bun bucătar“ și „avea simțul umorului“ arată că n-au fost nicidecum apropiați.

— Așa e, cum spui. Tata nu vedea niciodată partea amuzantă a lucrurilor.

Nici una dintre ele nu vrea să-și pună întrebări despre cel pe care l-au pierdut și pe care-l jelesc. Scormonesc după fiecare amintire legată de Aaron și se străduiesc să o facă mai frumoasă. În timp ce își aduc aminte ce soț bun a fost, Aaron e pe cale să devină prin poveștile lor și tată bun, așa cum n-a fost de fapt.

— Sfântul Aaron, șoptește Satomi, dar fără răutate.

A început să aibă grijă de mama ei știind că, dintre ele două, ea e mai puternică, și totuși nu îndeajuns, își dă seama. Nu-i place să poarte răspunderea, o vrea înapoi pe mama ei așa cum era înainte. În spatele ochelarilor cu ramă de oțel ochii Tamurei și-au pierdut strălucirea, sunt opaci ca doi

năsturei negri. Privește, dar nu vede. Abia dacă mai zâmbește, iar de viitor nici nu vrea să audă.

— Să ne astâmpărăm o vreme, Satomi. Să trăim fiecare zi în liniște.

Numai că, din ziua când cei care au același sânge cu mama ei i-au ucis tatăl, viitorul pare amenințător. Îi e frică de ceea ce le-ar putea aduce. În ciuda a ceea ce i s-a întâmplat lui Aaron, nu încape îndoială că acum sunt ostracizate. Nici una nu se încumetă să vadă care e atmosfera în oraș.

— N-o fi chiar așa rău, mamă. Și, oricum, nu putem sta toată viața ascunse.

Satomi face pe viteaza, dar în sinea ei e speriată. Nu crede că Angelina îi va da voie să fie fiica unui erou; cât despre Tamura, ea în nici un caz nu va fi acceptată drept soție de erou. Moartea lui Aaron, cugetă ea, nu va cântări greu în balanță față de vina pe care o poartă rasa Tamurei.

Se trezesc de cum se crapă de ziuă, se duc la culcare doar când se întunecă. Abia așteaptă fiecare, când ziua de lucru s-a terminat, să n-o mai aibă pe cealaltă alături, să nu se mai prefacă, fie și doar pentru câteva ceasuri, că pot continua așa. Nu discută niciodată dacă sunt în stare să facă ferma rentabilă în lipsa lui Aaron, ori dacă ar fi mai bine să o vândă și să-și găsească alt mijloc de trai.

— Slavă Domnului c-am terminat cu școala, tot spune Satomi, nădăjduind că Tamura își va aduce aminte că e mama ei și o va îndemna să se ducă iar la cursuri.

— Foarte bine, Satomi. Acum ești mare, pe cât socotesc eu.

După ce ani de zile și-a dorit să fie adult, acum ar vrea să fie un copil neajutorat, să hotărască altcineva pentru ea. Însă cu toate că sunt într-o situație dificilă, Tamura nu e în stare să facă nimic. Nu mai au aproape nici un fel de provizii. Mănâncă doar ouă și orez, și ăsta pe terminate.

— Cel puțin mai avem ouă, spune Tamura fără să dea vreun semn că i-ar păsa.

Ca și cum n-ar fi fost de ajuns, găinile, parcă știind că Tamura le-a lăsat de izbeliște, nu mai ouă ca înainte, ba chiar nu mai ouă deloc în unele zile.

— Nici cocoșul la care ții nu mai cântă, spune Satomi.

— Nu sunt obișnuite cu tine, asta-i, răspunde Tamura. Nu e de ajuns să le arunci grăunțe. Trebuie să le vorbești, să le înveselești.

— Te vor pe tine, mamă. De cum o să-ți audă glasul, o să se pună din nou pe ouat.

Chiar și ea duce lipsa glasului dulce al Tamurei interpretând cântecele învățate în copilărie pentru „spectatorii" din curtea găinilor.

Nici prin gând nu le-ar trece să sucească gâtul vreuneia și s-o gătească.

— Tatăl tău zicea mereu că nu înțelege de ce. Spunea că suntem două fete fandosite. Dar eu pur și simplu nu pot. Când le văd ochișorii speriați, le simt căldura penelor... Nu pot și gata.

— Suntem prea slabe de înger, recunoaște Satomi deznădăjduită.

Dacă aveau nevoie de un pretext ca să nu meargă în oraș, atunci l-au găsit. Aud claxonul camionetei lui Hal chemându-le. O găsesc pe Elena pe scaunul de lângă șofer, cu mâna pe claxon. În spatele volanului, Hal se foiește nervos.

— Mai așteaptă o săptămână sau două, Tamura. Oamenii nu prea știu ce fac în momentul de față. Vă e mai bine acasă.

Satomi se apropie de camion.

— Ai putea să ne cumperi niște orez și niște făină, Elena?

Hal se înroșește la față de furie. Apasă pe accelerație și camionul se pune în mișcare.

— Ce dracu', Elena, ți-am spus că le poți face cu mâna. În nici un caz n-o să le faci cumpărăturile.

Se apleacă peste ea și începe să ridice geamul.

— Ați face mai bine să vă vedeți de treburile voastre, strigă. Elena are și așa destule pe cap.

Dacă ar fi după el, le-ar trimite înapoi în Japonia sau, și mai bine, le-ar face de petrecanie la toți. Soția lui e prea molâie, iar când vine vorba de vecina ei japoneză o ia razna de-a binelea.

În timp ce camionul se îndepărtează, Satomi se repede la cotețul găinilor, o prinde pe cea mai apropiată și îi sucește gâtul.

După acea zi de 7 decembrie, toți locuitorii orașului sunt de aceeași părere. Japonezii, fără excepție, sunt ori spioni, ori sabotori. În săptămânile dinaintea Crăciunului, japonezii din Angelina fac tot posibilul ca să nu fie văzuți. Copiii nu mai merg la școală; familii întregi se hrănesc din rezervele de alimente pe care le au în casă și din ce cultivă în grădini. Cât despre Strada Mare, nici gând să se aventureze pe acolo.

Cei care sunt americani la a doua sau a treia generație încep să-și pună întrebări cu privire la lucrurile care până acum le păreau firești. Poate că nu e bine să se ducă la orele de japoneză ținute de domnul Sakatani. Dacă e să ne gândim puțin, japoneza e limba dușmanului. Și poate că mamele lor ar putea să gătească mai des pui în loc de sushi.

Domnul Beck, cu viața lui searbădă, aflat acum în fața unor spectatori exclusiv albi, poate să dea frâu liber indignării și să-i întărâte pe elevi. Povestește grozăviile întâmplate la Pearl Harbor, descrie exploziile, vorbește de acei buni creștini americani care își spuneau în tăcere rugăciunile în dimineața de duminică dinaintea atacului, impresionându-i pe elevi cam în același fel în care îi impresionase citindu-le poezia lui Longfellow despre Paul Revere[1], cu un an înainte: „Ascultați, copii, și veți auzi…“

Mânia îndreptățită a profesorului, ororile pe care le descrie – șrapnelele care sfâșie carnea, oamenii transformați în mingi

1. Erou american care și-a prevenit compatrioții asupra iminenței atacului forțelor armate britanice în 1775, în timpul Revoluției Americane.

de foc – le încing sângele și îi fac să creadă că doar americanii pot fi oameni de onoare.

Domnul Beck ridică brațul și, cu voce tremurândă, repetă cuvintele președintelui Franklin Delano Roosevelt: „7 decembrie 1941, o zi care va rămâne în istoria infamiei".

Ascultând aiurelile domnului Beck, Artie simte o strângere de inimă gândindu-se că de-acum va trebui să o considere dușmană pe Satomi. Domnul Beck l-a sfătuit să nu se mai apropie de ea – sângele japonez tot sânge japonez rămâne, orice-ai face.

— E cel mai bun moment să te hotărăști de partea cui ești, îi spune lui Artie.

E un sfat pe care și-l dă și lui însuși, în egală măsură.

Dar Artie nu vrea să stea departe de ea. Vrea să-i spună că-i pare rău fiindcă și-a luat inelul înapoi, că s-a lăsat luat de val și că ea n-are nici o vină în legătură cu atacul. Nu se gândește decât la ea și visează că vor fugi împreună în lume după război. Ar putea spune că ea e italiancă ori ceva de genul ăsta, lumea ar crede. Iar acum, că domnul Baker a murit, Satomi are nevoie de un bărbat lângă ea, un bărbat ca el.

Numai că acum e încurcat cu Lily. Dacă e să te iei după ea, au o relație stabilă, ceea ce i se pare ciudat, pentru că nu prea știe cum s-a întâmplat, cum a ajuns inelul lui pe degetul ei.

— Asta-i pentru tine, Artie, spusese ea, prinzându-i pe cămașă o insignă pe care scria „Amintește-ți de Pearl Harbor". Cred că pentru moment ar trebui să mă lași să-ți port inelul. Așa, ca să nu creadă lumea că suspini după Satomi. Trebuie să fim uniți.

— Da, cred că putem face asta, cel puțin până se liniștesc lucrurile, zisese el și îi dăduse inelul, crezând că va fi pentru o săptămână sau două.

Însă Lily nu dă semne că ar vrea să-i înapoieze inelul, deși el i-a bătut apropouri în mai multe rânduri.

Pentru moment l-a prins în capcană și trebuie să se obișnuiască cu ea: i se bagă în suflet și îl urmărește peste tot, ca și

cum ar fi meniți unul altuia. Reputația lui n-are de câștigat. Lily nu e Satomi și, cu toate că ar merge cu ea până la capăt, n-ar face-o decât o dată. La urma urmei, el nu e de teapa lui Lily Morton.

Artie dă ochii peste cap, se roagă la Dumnezeu și vrea să creadă că va fi bine. Dar orașul, odată aruncat în război, nu pare că se va potoli prea curând. La fel ca restul Americii, orașul nu se gândește decât la Japonia, bestia care i-a atacat. La radio chestiunea e întoarsă pe față și pe dos la nesfârșit, așa încât alte știri nu se mai aud. Însă orașul Angelina nu are nevoie de mânia îndreptățită a restului Americii ca să hrănească flacăra propriei furii.

Satomi ascultă și ea radioul, la fel de absorbită ca și ceilalți. Nu știe ce le așteaptă pe ea și pe Tamura, dar a aflat destul cât să-i fie teamă.

— Nu mai vreau să aud nimic, spune Tamura descurajată. Du-l la tine în cameră, să bârâie acolo.

Da, Satomi vrea să știe ce se întâmplă. Lumea ei s-a micșorat, se limitează acum la casă și la câmpurile goale din jur. I se pare că până și Tamura e mai mică. Parcă e mai scundă, mai subțire, în timp ce cuta dintre sprâncene se adâncește cu fiecare zi.

Ea însăși se simte mai bătrână, de vârsta Tamurei. Dacă n-ar auzi din când în când camionul lui Kaplan plecând spre oraș sau întorcându-se, ar putea crede că sunt ultimele supraviețuitoare din California.

La școală nu mai merge, cu Lily nu se mai vede, în oraș nu mai ajunge... unde să-și găsească locul? Cine e ea acum, după ce Aaron a murit, dacă nu o fată cu un singur părinte, și acela japonez?

În cutia poștală încă mai găsesc ziarul lui Aaron. Paginile sunt pline de relatări ale martorilor oculari despre raidul aerian și de fotografii ale portului distrus și ale marinarilor uciși. Se uită cu atenție la fiecare fotografie, ca și cum printre dărâmături l-ar putea găsi pe tatăl ei. „Știu, știu", își zice, simțind cum i se strânge stomacul, „trebuie să facem ceva, să ne

mișcăm". Tamura trebuie trasă înapoi de pe marginea prăpastiei și amândouă trebuie să înfrunte orașul, să încerce să ducă o viață normală.

Într-o zi când norii albi se înșiră pe cer și soarele lenevește pe întinderea albastră, când toate lucrurile par noi, strânge cărțile pe care i le-a împrumutat domnul Beck și, mințind că se duce să se plimbe, se îndreaptă spre suburbia orașului, unde profesorul stă cu chirie la văduva farmacistului, într-o casă mare de lemn, cu ferestre de-o parte și de alta a ușii de la intrare.

Casa veche îi pare mai puțin impunătoare decât și-o amintea. La ferestre atârnă perdele îngălbenite, poarta stă într-o parte căci zăvorul s-a rupt. Iarba a fost năpădită de buruieni, așa că gazonul cândva bine întreținut seamănă mai degrabă a miriște. Cu toate că pe vremuri a fost o clădire frumoasă, cu pretenții, acum a început să decadă și a căpătat un aer de cocioabă. Emoțiile pe care le-a avut când și-a pus în gând să-l caute pe domnul Beck o părăsesc.

Ocolește un cedru bătrân, aplecat spre casă într-un unghi amenințător, și urcă treptele scârțâitoare două câte două. Ajunsă în capul scărilor, simte în nări un miros slab de mucegai, venind de la un vechi balansoar. Un loc numai bun pentru domnul Beck, își zice, falnic, dar cu vopseaua scorojită.

După ce sună, aude pe coridor târșâit de pași, apoi un oftat, dar trece multă vreme până să-i răspundă cineva.

— Rămâi acolo, fetițo, spune văduva. Așază-te pe verandă, dacă vrei.

Nu se așază, fiindcă vrea să fie în picioare atunci când vine domnul Beck.

— V-am adus cărțile, îi spune când apare. M-am retras de la școală, nu mai am timp. Mama nu se poate ocupa singură de culturi.

— Le-ai citit pe toate? o întreabă luând pachetul legat cu sfoară, dar ferindu-se să-i atingă mâna.

— Toate, în afară de *Micuțele doamne*. Pe asta n-am reușit s-o termin.

— Aha. Și acum, Satomi?

— Spuneți-mi dumneavoastră, domnule Beck. Aveți vreo sugestie?

— Păi cum să-ți spun, o fată ca tine nu-i făcută pentru viața la fermă, asta-i clar. În locul tău aș pleca în Est, înainte ca lucrurile să ia o întorsătură urâtă pe-aici.

— Și să las pământul, s-o las pe mama?

— Nu e simplu, îmi dau seama și eu.

În ultima vreme, domnul Beck a tot încercat să nu se mai gândească la Satomi Baker. Ar vrea să și-o scoată din minte, dar lucrurile astea, venite din stomac, nu sunt lucruri pe care ți le poți impune. Cum dă cu ochii de ea inima începe să-i bată ca fel ca înainte: simte un fel de bufnet în piept. N-ar vrea să-l simtă, fiindcă îl tulbură prea tare și e sigur că nu-l va duce nicăieri. Dar nici nu poate să se mintă singur. Fata i-a intrat pe sub piele și tot ce e legat de ea îl afectează. Adulmecă mirosul ei proaspăt și bagă de seamă că mâinile îi tremură nițel. I-a trebuit ceva curaj ca să vină, însă și-a stăpânit teama. În preajma ei se simte mai bătrân decât este, simte că a luat-o cumva la vale.

— Pot să vă întreb ceva, domnule Beck?

Nu-și pregătise întrebarea și nici nu se gândise că răspunsul lui va însemna ceva pentru ea.

El tace, cu capul lăsat într-o parte, ca și cum ar cugeta.

— Cred că da, răspunde cu șovăială.

— Totdeauna mi-am dorit să știu pe ce loc mă așezați.

— Pe ce loc?

— Da, mă considerați albă sau japoneză?

— Ei, nu știu. Dar știu că erai preferata mea.

— Nu e bun răspunsul, domnule Beck.

— Și care ar fi fost răspunsul bun?

— Aș vrea și eu să știu.

După ce pleacă, îl aude strigând-o. Se întoarce și îl așteaptă, mijindu-și ochii din cauza soarelui, s-o prindă din urmă.

— Ar trebui să citești *Micuțele doamne*, spune el cu suflarea tăiată când ajunge lângă ea. Ți-o dăruiesc, nu e nevoie să

mi-o dai înapoi, zice și îi întinde cartea. Dacă o citești, ai să afli răspunsul la întrebarea ta: pentru mine ești pe jumătate Jo, pe jumătate Meg.[1]

Satomi ia cartea și izbucnește în râs.

— Jumi-juma, firește. E perfect, mulțumesc, domnule Beck.

Oricât de convinși ar fi cetățenii că Statele Unite sunt națiunea cea mai puternică de pe pământ, nu se poate nega că japonezii au fost în avantaj. Atacul, desfășurat în zori, pus la punct până în ultimul detaliu, fusese de o eficiență zdrobitoare. Oamenii nu mai pot dormi liniștiți în paturile lor. Pe cât se pare, faptul că ești american nu mai înseamnă că n-o poți lua pe coajă.

— N-o să ne mai prindă pe picior greșit, se laudă locuitorii din Angelina.

— Da, și-au ales bine momentul, nemernicii cu două fețe.

— Cât ai vrea, nu poți zice că a fost o luptă cinstită.

Însă oricât s-ar umfla unii în pene, cei care văd limpede știu că lăudăroșenia nu e de ajuns ca să-i trimită pe nemernici la dracu'. Angelina, ca și restul Americii, a plătit deja un tribut de sânge. Aaron e doar una din multele victime.

— Nici măcar o scrisoare de condoleanțe de la cineva din oraș, se plânge Tamura. Nici măcar un cuvânt de consolare pentru pierderea suferită de noi.

E o lovitură grea pentru ele să înțeleagă că moartea lui Aaron nu cântărește nimic în ochii celor care le judecă, iar Satomi se bucură de mânia care a cuprins-o. Mai bine așa decât să se cufunde în mâhnirea care o apucă pe neașteptate.

La început Tamura refuză să le scrie părinților lui Aaron.

— Nu l-au iubit pe tatăl tău. Au preferat să-l piardă acum mulți ani.

— Așa o fi, mamă, dar e datoria ta să le dai de știre. Așa e corect.

---

1. Două din cele patru surori, personajele principale ale romanului.

Tamura nu poate să se opună ideii de datorie, așa că trimite o scrisoare de o singură pagină, anunțându-i de moartea lui Aaron. Spune că îi compătimește pentru pierderea suferită, dar că nu se va mai întoarce niciodată în Hawaii. Poate că fiica lui Aaron, Satomi, se va întoarce într-o zi.

Drept răspuns primește câteva rânduri. Aaron, îi scriu, e mort pentru ei de când a ales să se însoare cu ea și să-i facă de rușine. Acum sunt bătrâni și nu doresc să-i cunoască familia japoneză. Îi cer Tamurei să-i lase în pace.

— S-a terminat, zice Tamura. Așa mă și așteptam.

— N-are nimic, mamă. Tu ți-ai făcut datoria, asta e important.

Crăciunul vine, dar nu le aduce nici o bucurie. Tamura face o gripă urâtă și din nou nu mai mănâncă.

— Am văzut luna însângerată, spune ea. Înseamnă că ce e mai rău de-abia acum urmează.

— Bine, dacă așa se va întâmpla, vom trece hopul împreună. Încă ne mai avem una pe alta, mamă.

— Satomi, tu nu înțelegi că o femeie fără bărbat nu își găsește rostul. O văduvă e lipsită de demnitate.

— Dar cu siguranță că o mamă are demnitatea ei, nu?

Când starea Tamurei se înrăutățește și se plânge ba că îngheață, ba că simte că arde, Satomi fuge până în oraș, speriată, să-l cheme pe doctorul Wood.

— Nu e aici, spune soția lui. Copiii se nasc și de Crăciun. Oamenii îl cheamă zi și noapte.

— Vă rog să nu uitați să-i spuneți când se întoarce, insistă Satomi. Mama e foarte bolnavă. Spuneți-i că e urgent.

Când începe să se întunece și, din cauza fierbințelii, Tamurei i se pare că prin pat cutreieră gândacii, Satomi înțelege că doctorul Wood n-are de gând să vină.

— Nu-ți face griji, mamă, te fac eu bine. Promit să te fac bine.

Mai trece o săptămână până când Tamura își adună puterile, bea o ceașcă de supă și mănâncă ultimele boabe de fasole neagră dulce, care îi plac atât de mult.

— Ai nevoie de somn și mâncare, zice Satomi. Ai să te faci bine, ai să vezi.

Cât doarme Tamura, se duce pe jos până în oraș, cale de o milă, zgândărindu-și furia ca să-și facă curaj, și bate tare de două ori la ușa doctorului Wood.

— N-ați venit. Știați că mama e bolnavă și n-ați venit.

Îl privește drept în ochi, cu inima bătându-i nebunește.

— Uite ce e, fetițo. E vremea să-ți cunoști locul, rânjește el. Ce te plimbi țanțoșă prin orașul nostru, de parcă ar fi al tău? Dacă ai nevoie de doctor, du-te la un japonez.

— În Angelina nu există doctor japonez, ar trebui să știți, domnule Wood.

— Și ce, e vina mea?

— Nu, dar ați făcut un jurământ, nu-i așa, ați promis că veți avea grijă de cei bolnavi.

— N-am a-ți da ție socoteală, fetițo. Mai bine te duci înapoi acasă și mai înveți cum să te porți.

— V-ați călcat cuvântul, domnule Wood. Mama mea nu și-a încălcat cuvântul niciodată în viața ei. Nu prea se cade din partea unui doctor, nu credeți?

Se întoarce acasă pe jos, fără să ia seama la burnița care bate pieziș, îi pătrunde prin haină și îi udă părul de pare negru, ca al mamei. La un moment dat se oprește la marginea drumului să vomite un lichid subțire, incolor. Se gândește că a mai dat o bătălie, că vor mai veni și altele, oare se va obișnui? Poate că domnul Beck avea dreptate, poate că ar trebui să plece din oraș împreună cu mama ei. Oricum, orașul le-a izgonit deja, după cât se vede.

A doua zi dimineață, când se duce să hrănească păsările, găsește o pungă de hârtie proptită de gardul de plasă. Două punguțe de orez, un săculeț cu făină, două lămâi și un pachețel de ceai.

„Mai aduc ceva când pot.“ Cuvintele scrise cu creionul abia se văd pe punga de hârtie.

Elena venise noaptea, când Hal dormea. Satomi se așază pe pământ și plânge în hohote.

— Îmi pare rău că am pierdut Crăciunul, spune Tamura. Știu că-ți place foarte tare.

— Nu mi-a plăcut niciodată, mamă. Niciodată, știi foarte bine.

Nu e adevărat. Cu toate că tatăl ei lua în derâdere Crăciunul, ei îi păruse dintotdeauna un moment magic. Lily îi aducea un mic dar – ceva dulce și o felicitare făcută de mână –, iar domnul Beck cumpăra o pungă mare de alune în coajă și le aducea la oră. Vitrina magazinului universal era împodobită cu zăpadă artificială și deasupra ușii era așezată o tăbliță împodobită cu beteală pe care scria „Sărbători fericite". Satomi era fermecată.

— Când eram copil, povestește Tamura, chiar dacă noi nu eram creștini, îmi plăceau luminile aprinse de-a lungul bulevardului Nuuana. Crezi că le-au aprins și anul ăsta, în ciuda celor întâmplate?

— Ne-am putea duce să vedem. Am putea merge la mormântul tatei și poate că i-am face o vizită și mamei tale. Doar avem bani la bancă. Hai să facem ceva cu ei, mamă. Hai să mergem.

— Nu, nu se cuvine. N-am să mă mai întorc niciodată în Hawaii. Tatăl tău s-ar supăra dacă aș încălca înțelegerea noastră. N-am nevoie de un mormânt ca să-l găsesc. E în câmpuri, în lumina lumânării și în tine. Și în nici un caz n-aș putea suporta să-i văd numele acolo, printre morți.

— Știu, știu, înțeleg, zice Satomi, deși nu e adevărat.

De ce n-ar vrea mama ei să vadă mormântul tatălui? De ce să nu vrea să spargă cochilia în care trăiesc?

— Să ți-l aduc pe preotul budist, mamă? Sunt sigură că are să vină dacă îl chemăm și s-ar putea să-ți facă bine.

Tamura clatină din cap.

— Nu-l cunosc, Satomi. Și, oricum, nu mai am nici o fărâmă de credință în mine, n-ar avea nici un rost.

Adunarea

La trei luni după moartea lui Aaron, domnul Stedall, pe care îl asociază acum, fără să vrea, doar cu veștile rele, aduce ordinul de evacuare a casei.

— Nu e vina mea, spune cu o figură îngrijorată. Nu trageți în mesager.

— Ce mai e și acum, domnule Stedall? întreabă Satomi.

— Nu e de bine, nu e deloc de bine, din păcate.

— Dar când a fost bine?

— În noiembrie '41, zic eu.

Avizul intitulat „Instrucțiuni pentru toate persoanele de origine japoneză, emigranți sau rezidenți" este emis de o autoritate numită Administrația Controlului Civil.

— Eu, unul, n-am mai auzit de asta, spune domnul Stedall.

A adus hârtia din proprie inițiativă, știind că mama și fiica nu vor veni în oraș, unde avizul este afișat pe stâlpi și la intrarea în magazine, acolo unde să-l poată vedea toată lumea. Mai bine să știe, ca să aibă timp să se pregătească. Pentru cât de plăpândă e, doamna Baker a suferit destul.

Au la dispoziție patru zile ca să plece, patru zile ca să-și părăsească ferma, să renunțe la viața de până acum. Nici nu e de mirare că domnul Stedall se simte prost aducând o astfel de veste. Nici nu e de mirare că tremură de abia se ține pe bicicletă când pleacă.

Împreună cu ceilalți japonezi, urmează să fie trimise într-un lagăr de detenție și trebuie să se prezinte într-o zi anume la locul de adunare din Angelina, care se dovedește a fi o stație

de autobuz, rebotezată în grabă, stația aflată în fața fabricii de conserve de piersici, pe drumul spre Vest.

Prin Ordinul Executiv 9066, Franklin Roosevelt cere ca toți cei de origine japoneză și cei care au sânge japonez să fie excluși de pe întreaga coastă a Pacificului. Asta înseamnă toată California și cea mai mare parte a statelor Oregon și Washington. Înseamnă toți rezidenții japonezi din Angelina și înseamnă Tamura și Satomi.

Satomi îi citește ordinul Tamurei. Mâinile îi tremură, cuvintele îi joacă în fața ochilor și e nevoită să o ia de la capăt. Tamura stă dreaptă pe scaun, fără să facă o mișcare. Formulările oficiale o pun în încurcătură. Nu, nu poate fi adevărat. Ori Satomi n-a știut ce cuvinte să accentueze, ori ea n-a auzit bine. Ce înseamnă rezident, dacă nu cetățean american?

— Ești sigură că așa spune? Cum se poate așa ceva?

— Așa spune, dar am să mai citesc o dată, mai rar, ca să fim sigure.

Când termină, Tamura se ridică și spune încet:

— Da, chiar așa spune.

— Cum ne poate da omul ăsta afară din casa noastră, mamă? N-are nici un drept, în America nu se face așa ceva.

— E președintele Statelor Unite. Noi nu suntem nimic pentru el.

— Tata l-a votat, nu-i așa? Pesemne că avea încredere în el.

Vestea e atât de năucitoare, că mintea lor nu o poate cuprinde încă. Pe de altă parte, cumplita certitudine că n-au nici o scăpare le aduce în pragul isteriei. E pe cale să li se întâmple ceva monstruos, ceva fără nici un sens, un lucru oribil pe care nu le stă în putere să-l împiedice.

Apoi vin întrebările, fiecare dând naștere alteia, și toate fără răspuns.

— Unde o să ne trimită?

— Ce-o să ne facă?

— Cum o să ne întreținem?

— Ce se va alege de fermă?

— Trebuie să rămânem împreună, orice-ar fi, zice Satomi. Nu trebuie să-i lăsăm să ne despartă.

— Nu, nu trebuie să ne despărțim, repetă Tamura, dar în suflet i s-a strecurat deja teama nemărturisită că până și viețile lor ar putea fi în primejdie.

În panica greu de controlat care pune stăpânire pe ele nu mai văd ce rost are să lucreze pământul; le vine greu până și să gătească. Se învârtesc de colo-colo, încercând să absoarbă șocul veștii primite. Văzându-se parcă prin ochii altcuiva, lui Satomi i se pare că se rotesc în cerc, chiar așa, aproape că se învârt pe loc, spune în sinea ei. Amurgul le găsește stoarse de puteri. Incapabile să se mai miște, așteaptă o catastrofă: să li se spargă gheața sub picioare ori să fie înghițite de un val uriaș.

De dormit nici nu poate fi vorba. Satomi se duce în patul mamei, stau de vorbă și se țin în brațe până când se crapă de ziuă și simt nevoia să bea cafea.

— Cum o să facem cafea la centrul ăla de detenție? întreabă Tamura.

— Nu știu, mamă. Nu știu toate răspunsurile. Poate că o să facă cineva cafea pentru noi.

O privește pe Tamura cum se plimbă prin casa curată și ordonată, cum atinge fiecare mobilă ca și cum și-ar lua rămas-bun de la un vechi prieten. O privește cum mângâie perdelele și încuie cufărul cu albituri, cum dă jos vesela de porțelan din dulapul mare pe care i l-a făcut Aaron.

Văzând durerea mamei, se hotărăște să nu iubească niciodată prea mult casa în care locuiește, să nu dea niciodată voie unei clădiri să o prindă în mreaja ei. Și totuși amenințarea evacuării îi trezește un fel de afecțiune pentru casa lor, un sentiment necunoscut ei până atunci.

După câteva zile ceața din mintea ei se limpezește și, în timp ce se plimbă prin curtea fermei, amintirile o năpădesc. Își aduce aminte cum o săruta Artie în spatele magaziei de lemne, băgându-i limba în gură ca să simtă gustul limonadei pe care o băuse, dulce și acrișor în același timp. La fel de clar

își aduce aminte de vocea lui, ca și când ar sta alături de ea și i-ar tot repeta: „Nu mă mai întărâta degeaba, Sati. Nu-mi place să râzi de mine“.

În magazia cu lăzi se oprește într-o rază de lumină și își amintește cum, îngrozită, privise într-o zi printre degete la tatăl ei, care luase cu blândețe cei cinci pisoi superbi, fătați în spatele stivei de lăzi, și îi înecase unul după altul.

— Într-o fermă nu e nevoie de mai mult de două pisici, spusese, de parcă ar fi vorbit de lopeți sau furci.

Siguranța tatălui îi părea acum un lucru minunat, care le păzea și le apăra de rele.

Și câți ani avea când îi urmărise pe furiș pe părinții ei? Treisprezece, da, avea treisprezece ani și era convinsă că e adult. Își aduce aminte de parc-ar fi fost ieri linia feciorelnică a spatelui mamei, mâinile tatei, late și înăsprite de muncă, camera învăluită într-o lumină magică. Pe vremea aceea Tamura era fericită. Oare va mai fi vreodată?

Își dă seama că, oriunde ar duce-o viața, casa asta e singurul cămin pe care l-a avut vreodată și că toate amintirile ei din copilărie vor avea de-acum încolo o parte de durere. Ordinul 9066 va deveni o piatră de hotar în viața ei și de acum înainte îi va fi greu să mai spună că e americancă.

Citesc încă o dată, poticnindu-se, lista de instrucțiuni care însoțește avizul. Trebuie să ia cu ele doar acele bunuri pe care le pot căra singure. Să aducă farfurii de metal smălțuit, tacâmuri și așternuturi. Nu au voie să aducă mâncare sau aparate de fotografiat. Radiourile sunt interzise, la fel și alcoolul. Trebuie să se prezinte la ora zece dimineața. Să nu întârzie.

Tamura se apucă să umple o mică valiză, singura pe care o au, pe când Satomi ia o raniță care stă de obicei atârnată în spatele ușii din bucătărie, plină cu cartofi.

Satomi nu vrea să ia decât câteva haine și pătura indiană cu care acoperă patul, așa că Tamura umple ranița cu lucruri care îi amintesc de Aaron. Ajunge să pună în sac până și haine și pantofi de-ai lui, o bucată de săpun pentru bărbierit și vechea

lui punguță de tutun. Satomi încearcă în zadar s-o convingă să renunțe.

— Vreau să-i simt mirosul, vreau să-i simt mirosul, spune Tamura plângând. Și apoi, dacă nu le iau, ce se va întâmpla cu ele?

— Ce se va întâmpla cu tot ce rămâne aici? Ia doar lucrurile tale, mamă, lucrurile de care ai nevoie.

Cu durere în suflet vede cum Tamura umple ranița și ascunde la fund ultimul săculeț de orez pe care îl mai au. Văzându-l, i se face rușine. Sunt refugiate acum și vor fi mânate ca o turmă de vite prin propria țară, până cine știe unde.

Elena vine pe furiș, pe câmp, ținându-se aproape de liziera pădurii, ca să n-o vadă bărbatu-său.

— Am auzit că s-ar putea să facă percheziție în casă, le spune. Ar trebui să ardeți orice lucru care vă poate incrimina. Veți avea oricum destul de suferit. La ce să mai dați de vreun necaz?

— N-avem nici un lucru care să ne incrimineze, Elena. Ce să avem?

— Știu și eu, Tamura? Orice ar putea dovedi că aveți o legătură cu Japonia, îmi închipui. Fotografii, lucruri de felul ăsta.

— Fotografii? A, da, fotografii, spune Tamura descumpănită.

O apucă pe Elena de mână, cu lacrimi în ochi.

— Ești o prietenă adevărată, îi spune. N-o să te uităm.

— Viața e și-așa îndeajuns de grea, spune Elena izbucnind și ea în plâns. Ar putea să ne lase în pace, să trăim cum putem. Nu meriți așa ceva, Tamura. Sati, să ai grijă de mama ta.

O urmăresc din ochi până când ajunge la jumătatea drumului. Fuge printre copaci, intrând și ieșind din pădure, chiar la marginea câmpului. O privesc și ar vrea să-i dea putere să fugă mai iute. Dacă o prinde Hal, ele n-o să mai fie aici să-i oblojească rănile.

Tamura iese în curte și aprinde un foc mic din bețe și iarbă uscată. Ia cartea de basme japoneze care îi plăcuseră atât de mult lui Satomi când era mică, apoi fotografia mamei stând

în fața prăvăliei tatălui ei, fotografie pe care o ținuse ascunsă de Aaron, și le pune pe foc.

— Cred că le-ar plăcea să ne dăm noi însene foc, spune.

În ziua dinaintea plecării își iau inima în dinți și merg la bancă să scoată banii din contul fermei, dar află că acesta a fost blocat. Funcționarul, politicos dar plin de el fiindcă poate spune nu, le anunță că toți japonezii sunt în aceeași situație.

— Astea sunt regulile, doamnă Baker, spune fără să o privească pe Satomi. Probabil că e doar o măsură temporară.

— Ha! Și cine a făcut regulile astea? se strâmbă Satomi.

— Guvernul, doamnă Baker, răspunde funcționarul tot fără să se uite la Satomi. Suntem cu toții obligați să dăm ascultare guvernului.

Când se întorc la camion, năucite de vestea primită, simt cum oboseala se transformă în resemnare. Au început să se obișnuiască să accepte. Dar chiar și așa, Tamura e prea tulburată ca să poată conduce. Încearcă, dar abia ține volanul și iese în mijlocul drumului, speriind șoferii care vin din sensul opus.

— Trebuie să luăm benzină, Satomi, spune cu voce gâtuită, înghițindu-și lacrimile. Doar atât cât să ajungem acasă, n-avem de ce să luăm mai multă. Intrăm în benzinărie și pe urmă conduci tu până acasă. Cui îi mai pasă acum dacă încălcăm regulile?

La benzinărie, un anunț care spune „NU SERVIM JAPONEZI“ o readuce pe Satomi cu picioarele pe pământ.

— Totdeauna am cumpărat benzină de aici, spune Tamura clătinând din cap fără să-i vină să creadă. Mi-aduc aminte că, imediat după ce au deschis, erau bucuroși să cumpărăm de la ei. Cum se pot purta așa cu noi acum?

— Fiindcă sunt tâmpiți, mamă. Niște tâmpiți cu creiere de pasăre, de-aia.

— Hai să mergem, Satomi, n-are nici o importanță. Noi suntem tot ce-am fost, ei s-au schimbat.

— Ba are, și ei ar trebui să afle.

Tamura oprește lângă pompă, cu inima strânsă. Satomi ține mâna pe claxon până când câinele, legat în lanț, se pune pe lătrat.

— Nu mai servim japonezi, o anunță băiatul pe care îl știe de la școală, roșu la față. Încercați în altă parte.

— Cine te crezi, să-mi spui mie așa ceva, Kenny Buchan? strigă Satomi și coboară din camion oprindu-se în fața lui.

E așa de pornită că abia se abține să nu-l pocnească. Tamura se trage pe scaunul pasagerului și strigă la ea să renunțe.

— Tatăl meu a murit apărând țara asta, apărându-te pe tine, spune Satomi și îl împunge cu degetul în piept, făcându-l să se clatine pe picioare. Nu meriți.

Băiatul ridică din umeri și face un pas înapoi. Știe că Satomi Baker e în stare să-i tragă un pumn, dar nu poți bate o fată, nici măcar o japoneză, nici măcar dacă îți trage una.

— Poți să spui orice, noi nu dăm benzină japonezilor.

Pândește orice mișcare a ei, gata să se ferească.

Uitându-se la mutra lui de idiot, la părul lins, tăiat chiar deasupra urechilor și la salopeta lălâie, pe Satomi o pufnește râsul.

— Liniștește-te, Kenny, îi zice. Nu meriți să-mi pun mintea cu tine.

Se așază la volan, dă geamul jos și strigă după el:

— Ești un papă-lapte care se ține de fustele mamei.

La cam jumătate de kilometru de fermă rămân fără benzină. Lasă camionul pe drumul cu un singur sens și se întorc acasă în tăcere.

În după-amiaza aceea, Tom Myers, un individ cu aer servil, cu ochi mici și creier pe măsură, vine la fermă într-un camion. Are două, dar acesta e cel mare.

— V-am văzut camioneta ceva mai încolo, zice. Am fost nevoiți s-o împingem în șanț ca să putem trece.

— Am rămas fără benzină, domnule Myers, îi explică Tamura. Îmi pare rău că v-am încurcat.

— Nici o problemă. Am venit să vă ajut, doamnă Baker. Vă dau douăzeci de dolari pentru ce aveți prin casă și treizeci pentru camionetă. Mai mult nu vă dă nimeni.

— Nu cred, domnule Myers, nu avem de gând să vindem nimic.

— Sunt bani peșin, doamnă Baker, și pun pariu că v-ar prinde bine niște bani. Oricum, nimic din ce-i aici nu vă mai face trebuință acum. Cine știe dacă vă veți mai întoarce vreodată?

— Asta nu vă pot spune, domnule Myers, fiindcă nici măcar nu știu unde vom merge. Ceea ce știu e că nu vindem nimic.

— Ei, dacă așa vreți, e alegerea dumneavoastră... nu cea mai bună, dar asta e. Măcar lăsați-mă să vă scap de camioneta aia veche. Dacă rămâne acolo o să ruginească, iar benzină n-o să mai găsiți p-aici multă vreme.

— Cum v-am spus, domnule Myers, nu vindem nimic.

— E o nesăbuință, doamnă Baker. Anunțați-mă dacă vă răzgândiți.

Zâmbește arătându-și dinții ciobiți și pleacă țanțoș spre camion.

— O să vi-l fure, să știți. Puteți fi sigură.

— Doar niște tâlhari, domnule Myers. Doar niște oameni de nimic.

Un mușchi se zbate pe fruntea Tamurei, dar ea stă dreaptă, cu capul sus. Ține mult să nu plângă în fața lui Tom Myers.

Satomi o ia de după umerii înguști și o strânge lângă ea. Niciodată nu și-a iubit mai mult mama.

— Tatăl tău spunea întotdeauna că Tom Myers e așa de lacom, că ar mânca tot pământul dacă ar putea.

Iar Satomi înțelege un lucru minunat, și anume că, oricine ar fi învingător, indivizii de teapa lui Tom Myers nu vor ajunge nici la degetul mic al mamei ei.

Ziua hotărâtă vine, oricât și-ar dori ele s-o poată amâna. Înainte să se lumineze burează puțin, apoi, când răsare soarele, arcul curcubeului se ridică deasupra casei.

— Înainte credeam că ne aduce binecuvântarea, că e un semn magic, zice Tamura. Ce nesocotită eram!

Parcă ieri a adus domnul Stedall avizul. Cele patru zile s-au topit într-una singură. Satomi n-ar ști să spună ce-au făcut în acest timp. N-ar fi trebuit până acum să tragă obloanele, să încuie magaziile și să verifice capcanele de șobolani? Au nevoie de mai mult timp, mult mai mult.

Tamura face patul și, mai degrabă dintr-un simț al proprietății decât din obișnuință, întinde bine cearșafurile și netezește cuvertura.

— Vezi să faci ordine în cameră, strigă de la capătul coridorului cu voce subțire, gata să se înece.

— Ce rost mai are? Cui îi pasă?

— Doar nouă, cred. Dar avem mândria noastră.

Ca să-i facă pe plac Tamurei, Satomi înfoaie perna, îndreaptă cearșafurile și cam atât. Patul pare gol acum, lipsit de culorile vii ale păturii indiene, care se află acum în raniță, înfășurată peste sculele lui Aaron. A pus oglinda cu scoici, manualele de școală, cartea *Micuțele doamne* primită de la domnul Beck și colierul din semințe de dovleac pe care i l-a făcut Lily într-o cutie de lemn pe care a băgat-o sub pat și a împins-o până la perete. S-a simțit un pic mai bine după aceea, parcă știa că are să se întoarcă.

— De astea precis nu mai avem nevoie, spune și face ghemotoc jachetele din pânză de sac, după care le aruncă la gunoi.

Din coș se ridică un praf alb, înecăcios. Mirosul e mai rău decât cel de naftalină, mai rău ca orice. Mai sunt și lucruri cărora nu le va duce dorul.

Tamurei nu-i place risipa.

— Nu arunca prea multe, o sfătuiește. Odată ce vor afla că ești numai pe jumătate japoneză s-ar putea să-ți dea voie să te întorci acasă.

— Nu mai ții minte cum scria, mamă?

— Nu, în vârtejul ăsta nu mai țin minte tot.

— Zicea că o singură picătură de sânge japonez e suficientă. O singură picătură, mamă!

— Picătura de la mine, spune Tamura încet.

— Tata ar fi zis că e partea cea mai bună și eu sunt de acord cu el. În orice caz, nu contează ce scria, puțin îmi pasă dacă e o picătură sau o sută, eu n-am să plec niciodată de lângă tine.

A aruncat ultimul număr din *Los Angeles Times* ca să nu-l vadă Tamura. Se vorbea acolo cu satisfacție nedisimulată despre ordinul de detenție, iar comunitatea japoneză era taxată drept dușman, cu precizarea că „o viperă rămâne o viperă, oriunde ar fi ieșit din ou".

Încearcă să se bucure de ultimul mic dejun luat acasă. Cine știe când vor mai mânca din nou? Omletă pentru Tamura și două ouă ochiuri pentru Satomi. Însă nici una din ele nu prea are poftă de mâncare.

— Îți vine să crezi, mamă, cinci ouă azi dimineață?

— Un dar de despărțire, se silește Tamura să zâmbească.

În dimineața aceea se dusese în picioarele goale pe pământul umed până la cotețul găinilor și strânsese ouăle calde din cuibare.

— Bravo, le spusese. Ce ouă frumoase ați făcut.

Îi venea să se așeze alături de găinile care cotcodăceau, să se afunde în paiele călduțe, să uite de câinoșenia lumii.

Ia un sac de grăunțe din care s-au înfruptat șobolanii și face o dâră de boabe până la jumătatea drumului către casa soților Kaplan.

— Uș, uș, le gonește. De acum n-am să vă mai fur ouăle.

— O să urmeze dâra de boabe când li s-o face foame, îi spune lui Satomi. Elena o să aibă grijă de ele. Cât despre pisici, vor trebui să-și poarte singure de grijă. E o cruzime din partea noastră, însă ce putem face?

— Pisicile știu să se descurce, mamă. O să adopte o altă familie, fără nici o îndoială.

— Dar noi, ce crezi, ne vom descurca?

Conștientă că răspunsul ei ar putea să distrugă și ultimele rămășițe de optimism ale Tamurei, îi spune:

— Păi cum să nu?

Apoi, știind că, ori de câte ori are un necaz, Tamura bea ceai, pune la fiert apa și pregătește pentru fiecare din ele o ceașcă de ceai verde, cum îi place mamei. În timp ce beau ceaiul, doi bărbați în costume negre intră în casă fără să bată. Lasă ușa din față deschisă așa că, din cauza curentului, se trântește ușa cea din spate.

— Anchetatori federali, doamnă Baker, spune unul dintre ei, care e chel.

— N-ar fi trebuit să bateți la ușă, să ne arătați o legitimație sau așa ceva? întreabă Satomi tulburată.

— E doar o inspecție, n-aveți de ce să vă faceți griji, totul e legal și pe față.

Bărbații încep percheziția. Răstoarnă sertarele pe podea, răvășesc dulapurile, trag cearșafurile de pe paturile abia făcute ca să uite sub saltele.

— Asta ce-i? întreabă cel mai antipatic dintre ei, ridicând cutia pe care Satomi credea că a ascuns-o bine.

— Sunt lucruri de aruncat, le puteți lua dacă vreți, răspunde cu obrajii arzând de rușine.

— Dacă ne spuneți ce căutați, poate vă ajutăm să găsiți, spune Tamura care s-a ghemuit pe podea ca să adune lucrurile vărsate din sertare.

— Aveți arme în casă, doamnă?

— Una.

Arată cu capul spre carabina lui Aaron, proptită într-un colț.

— Mergea la vânătoare, soțul dumneavoastră?

— Doar atât cât să gonească ciorile de pe câmp și vulpile de la cotețe.

— Deocamdată se confiscă.

Tamura îl privește cum ia arma și își plimbă palma de-a lungul țevii lucioase, cu o expresie admirativă. Este pușca lui Aaron și ei îi face rău să o vadă în mâinile altui bărbat.

— E nevoie să vedem registrele firmei și testamentul, spune punând pușca pe masă. Îmi închipui că soțul a lăsat un testament?

— N-a lăsat, pentru că nu se aștepta să moară atât de tânăr, înțelegeți? spune Tamura cu aceeași voce cu care îl refuzase pe Tom Myers.

— Unde vă țineți cuțitele, doamnă Baker?

Arată cu degetul sertarul mesei din bucătărie și chelul, care nu-și poate lua ochii de la Satomi, îl deschide și scoate un cuțit lung, de tăiat carnea.

— Arată-mi unde țineți semințele, sacii cu grăunțe și celelalte, drăguță, spune împingând-o pe Satomi spre ușă.

— Nu mă împinge, protestează Satomi scuturându-i mâna de pe brațul ei.

În hambar spintecă toți sacii cu cuțitul. Îngrășămintele și grăunțele pentru găini se împrăștie pe jos.

— Nu-i nimic în saci. Bănuiam, da' nu poți fi niciodată sigur, fetițo, nu poți fi niciodată sigur.

— Cred c-ai să mături mizeria? zice Satomi ridicând din sprâncene și dându-și o șuviță de păr după ureche.

— Nu, drăguță, nu e treaba mea. Ai o furcă pe-aici?

Ia furca lui Aaron din rastel și îi face semn să-l urmeze afară, în curte.

— Mai bine să facem treaba până la capăt, zice scormonind prin grămada de compost, de unde încep să iasă viermi.

Se întorc în casă și Satomi se așază lângă scaunul pe care s-a prăbușit Tamura.

— Nu-i nimic, mamă, încearcă să o liniștească. O să fie totul bine.

— Îmi pare rău, doamnă Baker, dar va trebui să confiscăm radioul și binoclul. Le veți primi înapoi când se termină războiul. Totul e după lege.

— Așa ne tot repetați, zice Satomi.

— Drăguță fată, chiar drăguță, nu? vorbește chelul fără să se adreseze nimănui anume. Nu pune la suflet, scumpo. Nu-ți face griji, doar suntem în America.

— Mda, suntem în America, chiar așa, încuviințează Satomi.

— N-ai de ce să fii așa supărăcioasă, fetițo. Dacă stau să mă gândesc, nu noi am bombardat Japonia, așa-i?

— Putem pleca? întreabă ea. Doar nu aveți nevoie de noi aici ca să vă faceți treaba.

De teamă vrea să facă pipi, dar nici în ruptul capului n-ar întreba pe vreunul din cei doi dacă poate să meargă la baie în propria casă.

Ajunse la drum, se întorc să mai arunce o privire la casă și îl văd pe unul din bărbați cum prinde pe ușă o tăbliță pe care scrie „De închiriat". Se mai uită o ultimă oară în cutia de scrisori și găsesc un bilețel nesemnat scris cu creionul pe o etichetă de la un sac de grăunțe. „Noroc."

O clipă își închipuie că e de la Lily, dar îndată își dă seama că e o prostie. Sigur că nu e de la Lily. Cum de și-a putut închipui așa ceva, chiar și preț de o clipă? Lily nu mai vrea să știe de ea. Precis că a adăugat o regulă nouă pe lista ei. Nimic nu-i mai rău ca un japonez american.

— E de la Elena, spune Tamura. Cred că n-a semnat de teamă. Ferma lor e luată cu chirie. Nu e momentul potrivit să ne ia partea, nu crezi?

Tamura s-a îmbrăcat cu ce are mai bun, ca și cum s-ar duce într-un loc simandicos. Și-a pus rochia cu flori albastre ca să facă impresie și o tocă de fetru, ca să-și facă curaj. Bagă biletul în geanta de imitație de piele și o închide oftând.

— Încă mai sunt oameni cumsecade pe lume, Satomi, spune. Oameni cu suflet, ca Elena.

Din când în când, Tamura se oprește și pune jos valiza grea, pe care abia o cară. De fiecare dată când se opresc, Satomi rămâne pe loc încă multă vreme după ce Tamura și-a tras sufletul, de parcă n-a mai văzut drumul până acum, n-a mai respirat parfumul dulce al pinilor, n-a mai observat pâlcurile de papură sau smocurile de usturoi sălbatic ce cresc peste tot. Se întreabă în treacăt dacă acolo unde vor merge cresc pini. Se ascunde în spatele unui rug de mure ca să facă pipi și se gândește că, asemenea unui câine, își marchează teritoriul.

— Dă-mi mie valiza, mamă. Pot să le duc pe amândouă.

Ca și Tamura, s-a îmbrăcat cu ce are mai bun. Rochia albă de duminică și pe deasupra o jachetă ecosez de lână, care a fost a Tamurei. Pantofii, pe care i-a primit cadou când a împlinit cincisprezece ani, au tocuri de două degete care îi subțiază pulpele și îi dau un aer de femeie tânără. Alături de ea, Tamura pare scundă. Satomi înșfacă repede valiza, ca nu cumva mama ei să vadă cât de speriată este. Odată cu ferma, odată cu Lily și Artie, cu toate celelalte, își lasă în urmă și copilăria.

Tamura n-a scăpat încă de gripa care a doborât-o de Crăciun și care, pe cât se vede, i-a tăiat definitiv pofta de mâncare. Încă mai e palidă și a slăbit foarte mult. Părul ei, altădată negru, e vârstat cu șuvițe argintii. Până și buzele și-au pierdut culoarea. Cu toate că mama ei se mai înviorează câteodată, Satomi știe că e la pământ și se teme să n-o ia razna. A mai citit despre cazuri de astea, când unele femei și-au pierdut mințile de durere.

Nu se așteptau la nimic bun – cum s-ar fi putut aștepta? –, dar nici nu erau pregătite pentru ce au găsit la locul de convocare.

— Ce caută aici soldații cu puști? întreabă Tamura tulburată; nu se așteaptă să primească un răspuns, dar simte nevoia să dea glas frământării care a cuprins-o.

Stația de autobuz e plină de familii japoneze. Toți sunt îmbrăcați, la fel ca ele, cu ce au mai bun. Bătrânii, așezați pe valize, privesc năuciți în jur. Câteva femei în vârstă stau îngrămădite în jurul preotului budist, care ține strâns mătăniile la piept. Arată îmbătrânit și obosit, prea buimăcit el însuși ca să le poată fi de vreun ajutor celorlalți. Copiii se joacă în praf, la picioarele mamelor. Sunt cuminți, se joacă în tăcere, ca și cum ar simți că nu e momentul să se zbenguie. Un copil care s-a pierdut de mama lui se agață de poala rochiei lui Satomi. Fetița are prinsă de haină o bucată de hârtie cât palma, pe care e scris un număr cu cerneală neagră.

— Unde e mămica ta? o întreabă Satomi în japoneză și zâmbește ca să n-o sperie.

Copilul începe să plângă, sucind poala rochiei lui Satomi în pumn, bătând din picioare.

Satomi lasă jos valiza și ranița și ia fetița în brațe legănând-o cu o mână. Cu cealaltă i-o ține pe-a Tamurei, care tremură fără încetare.

— Nu-i nimic, mamă, suntem împreună, n-o să pățim nimic.

În sinea ei abia se abține să n-o rupă la fugă. Niciodată nu și-a dorit cu atâta putere să alerge cât o țin picioarele, să se afunde în pădure, unde șoaptele blânde ale pinilor cenușii îi vor aduce alinare, o vor purta înapoi în lumea pe care o cunoaște.

O mamă înnebunită de spaimă vine să-și ia copilul, furioasă și ușurată totodată. Tamura a mai văzut-o, dar n-ar ști să spună unde. O salută politicos. Femeia pleacă repede, fără să răspundă.

— Ce bine că nu mai ești copilaș, șoptește Tamura privind îngrozită în jur. Cum o să aibă mamele astea grijă de copii dacă nu au un cămin?

Fără să-și mărturisească una alteia, își dau seama în același timp că frica are miros, un amestec de sudoare, urină și apă stătută.

— Stați la rând acolo, le îndrumă un civil cu o banderolă pe braț.

— Nu vorbiți între voi, le ordonă un soldat îndeajuns de tânăr cât să fie băiatul Tamurei.

— De ce au pușți? întreabă Tamura din nou nădăjduind să capete un răspuns.

— Ca să nu încercăm să fugim, îmi închipui.

Un individ în costum le scoate afară din rând și le pune să stea în spatele unui camion militar cu platformă.

— Cine sunteți? Care vă e numele de familie? întreabă răstit.

— Numele nostru e Baker, răspunde Satomi, tot răstit.

— Arătați-mi care sunt membrii familiei voastre.

— Suntem doar noi două, mamă și fiică, spune Tamura.

— Nu păreți japoneze, spune uitându-se la Satomi, cu voce mai blândă de data asta.

— Poate că nu, dar eu sunt japoneză. Destul de japoneză ca să fiu aici, în orice caz.

— Unde e tatăl tău?

— A murit, răspunde privindu-l de sus. A murit în atacul de la Pearl Harbor.

Bărbatul tace, parcă face un efort să înțeleagă, dar nu zice nimic.

— Puneți-vă bagajele aici, pe platformă. Deschideți-le.

Are aerul unuia care știe să fie dur și privirea ochilor lui albaștri le îngheață. Cu toate că e un necunoscut, își dau seama că se simte bine în pielea lui.

— Ce sunt chestiile astea? protestează el trăgând afară un clește de-al lui Aaron din pătura indiană și împrăștiindu-i cămășile pe jos. Dacă sunteți doar voi două, de ce ați adus lucruri bărbătești?

Nu pare a fi genul de persoană care ar înțelege că Tamura avea nevoie „să respire mirosul soțului", așa că nici nu încearcă să-i dea vreo explicație.

Când găsește orezul, pe față i se lățește un rânjet cinic și aruncă săculețul în camion. Sacul se sparge și boabele se împrăștie pe tabla platformei. Tamurei i se umplu ochii de lacrimi și duce mâna la gât.

— Îmi pare rău, spune. Vedeți, n-am știut...

— Vi s-a spus ce să aduceți, a fost foarte clar. Oftează și dă ochii peste cap. Se confiscă. N-aveți de gând să învățați odată? Duceți-vă și stați la rând acolo. O să vi se ia amprentele și o să vi se dea un număr.

Când femeile ajung în dreptul toaletelor din stația de autobuz, bărbații au fost deja scoși din rând. Sub ochii lor, li se face percheziție corporală în căutarea unor obiecte interzise – brice, cuțite și alcool, despre care se zice că i-ar ajuta să se răscoale.

Stația bine cunoscută lor, unde Satomi și Lily au șterpelit adesea pahare de gheață din lada frigorifică de lângă automatul

de sifon, a devenit de nerecunoscut. La tejgheaua chioșcului nu stă nimeni care să vândă Coca-Cola ori dulciuri și nici nu se vede prin preajmă vreunul din șoferii care glumeau cu ele despre cum e să chiulești de la școală. La numai o milă de casă, au devenit rezidenți pe pământ american. Acum încep să înțeleagă cuvintele pe care nu le înțelegeau. Sunt cuvinte inventate de politicieni, cuvinte viclene, cuvinte de care să se poată folosi în interesul lor, cuvinte sub care să ascundă adevărul.

Au venit o mulțime de locuitori ca să-i vadă plecând. Unii îi huiduiesc, dar cei mai mulți îi privesc cu milă. E și domnul Beck acolo, alb la față ca hârtia. Privirea lui o caută pe Satomi în mulțime. Când dă cu ochii de ea strânge din buze și din ochi, parcă săgetat de durere. Satomi nu s-ar mira prea tare dacă domnul Beck ar face un gest dramatic, ar scoate-o dintre ceilalți, poate pretinzând că-și vrea eleva înapoi. Dar el nu mișcă un deget, nici măcar ca să-și șteargă lacrimile, pentru care nu poate da vina pe vânt, căci nu bate.

Satomi îl caută pe Artie, în schimb dă cu ochii de tatăl lui, domnul Goodwin, care ține o pancartă pe care a scris de mână „Amintiți-vă de Pearl Harbor". Oriunde întorci ochii vezi același slogan. Pe timbre, pe etichetele de bagaje, pe cataramele curelelor și insigne, ba chiar și imprimat pe cornetele de înghețată. Cum ar putea tocmai japonezii americani să uite de Pearl Harbor?

E trecut de patru când primesc cu toții numere și dosare de deținuți, dosare care, parcă anume ca să adauge o jignire suferinței lor, au tipărit pe copertă îndemnul „Asigurați-vă un viitor liber cu obligațiunile de stat".

Satomi mototolește dosarul ei și i-l dă mamei să-l pună în geantă.

— Ce idioți, spune tare, speriind-o pe Tamura. Cum să cumpărăm obligațiuni când ne-au furat banii?

Ținându-se de mână, se alătură celor care urcă în autobuze. Mâna Tamurei e caldă, cu toate că ea tremură. Toți cei din jur vorbesc japoneza, dar atât de repede, că Satomi nu înțelege

mai nimic. E obișnuită cu vocea cântată a Tamurei și vorba ei domoală. Furia o înăbușă și, neștiind cum să și-o verse, își mușcă buzele și mai face un pas înainte.

În autobuzul plin ochi sunt numai femei și copii. Toate se pun pe văitat când li se spune să tragă jaluzelele.

— O să ne omoare bărbații, țipă o femeie. Nu vor să vedem.

— Vai de mine, băiatul meu, se vaită o femeie deznădăjduită.

Copiii, speriați să-și vadă mamele înfricoșate, încep să plângă și ei, așa că șoferul trebuie să țipe ca să acopere vacarmul.

— Stați jos. Bărbații vă așteaptă la sosire. Jaluzelele sunt doar ca să nu vă bată soarele. Doar n-aveți de gând să vă prăjiți, nu?

O jumătate de oră mai târziu convoiul de autobuze iese încet din stație și pornește în călătoria de trei sute de mile spre un loc de care cu toții se tem.

În penumbra din autobuz Tamura își găsește de lucru cu o bătrână oarbă pe care o ajută să se așeze pe scaunul îngust din fața ei. Îi pune femeii valijoara minusculă sub picioare, ca să stea mai confortabil.

— Sunt doamna Inada, se prezintă bătrâna. Îmi cer scuze dacă tusea mea vă deranjează. Am o boală de plămâni, dar am să fac tot posibilul să nu fac zgomot.

— Îmi pare bine să vă cunosc, doamnă Inada. Pe mine mă cheamă Tamura Baker.

— Ce nume frumos, Tamura. Ai un soț sau un fiu rămas acolo?

— E cu mine fiica mea, Satomi. Soțul meu a murit.

— A, prin urmare suntem văduve amândouă. Dar cel puțin dumneata ai un copil. Al meu a murit, la fel ca tată-său.

— Nu e nimic de rușine, ci doar un motiv de mâhnire, spune Tamura punându-i bătrânei jacheta sub cap, în chip de pernă și mângâind-o ușor pe mână.

E prima oară că Satomi o aude pe mama ei recunoscând cu glas tare că Aaron e mort. Faptul că a spus că nu e nici o rușine o mai liniștește.

— Încercați să dormiți, doamnă Inada. Vă veți simți mai bine dacă ațipiți puțin, o îndeamnă Tamura.

Bătrâna o apucă de braț.

— N-ai să uiți că sunt aici?

— Nu, o să am grijă de dumneavoastră.

Satomi ridică jaluzeaua și lumina palidă a după-amiezii se adună în poala ei. Privește peisajul familiar cum se pierde în depărtare, privește câmpurile cultivate cu mazăre și căpșuni și zărește panoul pe care scrie „Inegalabila mazăre Cromer".

Lipită de fereastra prăfuită, își ia în tăcere rămas-bun de la cimitir și de la turnul de apă ruginit, la umbra căruia se adăpostise de atâtea ori. Își ia rămas-bun de la tufele de afine de la marginea locului de scăldat unde ea și Artie se bălăceau în apa rece în zilele lungi de vară când nu-i împovăra nici o grijă, zile fierbinți, de dorință și inocență. Își ia rămas-bun de la toate lucrurile cunoscute, de care simte dintr-odată că o leagă o dragoste copleșitoare.

Lagăr de tranzit

Satomi sare jos din autobuz fără să mai pună piciorul pe trepte și se întoarce ca s-o ajute pe doamna Inada să coboare.

— Valiza, țipă bătrâna. Mi-am uitat valiza.

— Am luat-o eu, o liniștește Tamura. Sunt chiar în spatele dumneavoastră.

Femeile se bucură să-și regăsească bărbații. Soții își mângâie soțiile, mamele își strâng fiii la piept. Pe de altă parte, sunt cu toții înspăimântați când zăresc pista de curse lăsată de multă vreme în paragină, când simt mirosul de putregai și văd cu câtă răceală îi așteaptă oficialitățile. Cine își închipuie că ar putea trăi într-un loc părăsit?

— E oribil. Un fel de grajd în care îngheți de frig. Cum să pui oameni într-un astfel de loc? se întreabă Satomi privind în jur și nevenindu-i să creadă.

În boxa care le-a fost repartizată, din tavan atârnă un singur bec, care aruncă o lumină chioară. Lângă perete sunt două paturi de campanie, fiecare cu o pătură atent împăturită la cap. Nimic altceva. Nici mobilă, nici ustensile de gătit.

Li se spune să formeze un rând și să aștepte să li se dea un sac de pânză și o măsură de fân ca să-și facă saltele.

— Le iau eu, pentru noi și doamna Inada, mamă, se oferă Satomi.

Când începe să se întunece, Tamura o ia pe doamna Inada în boxa lor.

— Trebuie să stați cu noi, îi spune. O să avem grijă de dumneavoastră.

I se rupe inima de biata bătrână care nu se poate descurca fără ajutorul cuiva. Mai bine ea decât cineva complet necunoscut.

Satomi se întoarce după vreo oră cu saltelele improvizate. Stând la coadă ca să primească sacii, a văzut lucruri greu de închipuit: bărbați în toată firea plângând, femei privind în gol, adulți care se supuneau ordinelor la fel ca niște copii.

Doamna Inada se căznește să stea pe marginea de fier a patului în timp ce Satomi îi aranjează salteaua. Prin pereții subțiri ajung până la ele văicărelile unui bătrân. Vorbește în japoneză și glasul îi tremură de furie. Cineva care vorbește în engleză – fiica lui, bănuiesc ele – încearcă să-l facă să tacă.

— America o tot ține una și bună cu libertatea, strigă el disprețuitor, însă n-a înțeles niciodată ce-i aia. Nu vor să accepte că înseamnă și dreptul de a fi diferit.

— Mai bine să nu facem politică, doctore, se aude o voce de bărbat dintr-o boxă alăturată. Avem și-așa destule necazuri.

— Lasă-l să vorbească, doar spune adevărul, strigă Satomi și Tamura face „șșș", ducând degetul la buze.

Satomi ar vrea să știe dacă bătrânul e medic. I-ar părea bine să fie așa, fiindcă Tamura nu arată bine deloc: ochii încercănați îi sunt afundați în orbite și are obrajii îmbujorați de febră. Nici măcar nu s-a atins de pâinea pe care le-au dat-o când au coborât din autobuz.

— Ia un pic, măcar o îmbucătură, mamă, o îndeamnă, ferindu-se să arunce vreo privire la pereții care au fost văruiți în grabă, că peste tot au rămas lipite fire de paie și chiar păianjeni care n-au mai apucat să fugă. Într-un colț vede ieșind dintr-o grămadă de gunoi ceva asemănător cu o coadă de șoarece. De altfel, pe jos e plin de excremente de șoarece și pete de var.

Întoarsă cu spatele la Tamura, Satomi își bagă pumnul în gură ca să nu geamă. Înfige dinții în încheietura degetelor până simte în gură gustul sărat al sângelui.

După miros, ai zice că e o mortăciune în șandramaua unde sunt cazați, ceva mai mare decât un șoarece – un șobolan poate. Trebuie să-și țină firea, să nu se lase doborâtă de frică;

la urma urmei, trebuie să aibă grijă de Tamura. Însă, pentru moment cel puțin, Tamura pare să se simtă mai bine decât ea. Îi spune ceva în șoaptă doamnei Inada și o acoperă blând cu pătura cazonă.

— O să vă fie mai bine, doamnă Inada, repetă cu voce blajină. Mâine o să puteți sta la soare. La lumina lui orice e mai ușor de suportat.

Norocul doamnei Inada că e oarbă, își zice Satomi. Așa nu poate vedea mizeria din jur și nu i se face scârbă.

— Să ne întindem una cu capul la picioarele celeilalte, mamă, zice uitându-se la patul îngust. Cred că încăpem mai bine așa.

Își scot doar pantofii și se întind pe saltea îmbrăcate. Satomi trage peste ele cuvertura indiană care mai păstrează încă mirosul de acasă. Stă de veghe până ce Tamura adoarme. Cum de li s-a întâmplat grozăvia asta? Doar sunt în America și ele sunt americance.

E atât de obosită încât nu poate adormi, așa că ascultă zgomotele din lagăr: tusea spartă a doamnei Inada, glasurile străine, plânsetul copilașilor. Amărăciunea se lasă peste ea, grea ca o povară pe care mai că ar putea-o atinge cu mâna.

În noaptea aceea, ca și în nopțile următoare, se trezesc înghețate din visele rele care le-au bântuit. Lumina zorilor pătrunde până la ele prin găurile din pereți. Coșmarurile Tamurei sunt aceleași de o lună, de când a murit Aaron: se visează căzând, prăbușindu-se în marea întunecată, mistuită de flăcări negre. Satomi visează că aleargă din răsputeri, urmărită cu înverșunare de un animal de pradă.

Istovite, înfrânte, se învârt fără rost de colo-colo, încercând să-și găsească un mod de a trăi, lucru imposibil de vreme ce nu au nici cele mai banale ustensile, nici măcar o plită pe care să fiarbă cafea, un scaun pe care să stea. N-au teme de făcut, nici pământ de cultivat, doar cozi la care așteaptă: să li se dea mâncare, să meargă la toaletă, să intre la duș.

— Cam asta facem toată ziua – stăm la cozi, spune Tamura. Slavă Domnului că tatăl tău nu e aici. Răbdarea îi era străină.

— Te duc mai în față, mamă, îi zice Satomi în a treia zi când stau la coadă ca să intre în latrinele împuțite. Așa e corect. Ești prea bolnavă ca să stai ore întregi în picioare.

Dar Tamura nici nu vrea să audă. Spune că altora le e mult mai rău și pretinde că se simte un pic mai bine de la o zi la alta.

Vecinul din boxa alăturată, domnul Chiba, care nu e medic, ci geolog interesat de politică, stă adesea de vorbă cu Satomi. Îi place că e la fel de mânioasă ca el.

— Trebuie să învățăm o limbă nouă, cum s-ar zice, pufnește el. „Sală de mese", „baracă", „rații", „latrină".

— Nu uitați de „stai", adaugă Satomi.

Li se spune că vor pleca de acolo în scurtă vreme. În locul ăsta, de care până și paznicii se rușinează, sunt doar în trecere.

— Acolo unde mergeți va fi mult mai bine, le spun. Sunt condiții mult mai bune.

O schimbare în bine tot se petrece. Având grijă de doamna Inada, Tamura își redescoperă instinctele materne. Stă mai tot timpul în preajma ei, îi aduce mâncarea din sala de mese ca să nu fie nevoită să stea la coadă, o spală cu blândețe, o piaptănă și îi dă cu lingura supa grețoasă cu gust de cartofi stricați.

— Cum să ne plângem, Satomi? Bătrâna asta e oarbă, soțul și singurul ei copil sunt morți. E bolnavă, suferă de tuberculoză, cred. Noi, cel puțin, suntem sănătoase.

— Doamna Inada are noroc cu tine, răspunde Satomi, plângându-și de milă în sinea ei. Îi ești ca o mamă.

— Îmi pare așa de rău că te-am neglijat, Satomi, își cere Tamura iertare. Dar acum mi-am venit în fire, așa că să nu te mai necăjești din cauza mea. De acum încolo voi avea grijă de tine.

— O să avem grijă una de alta, mamă.

Patru săptămâni mai târziu starea doamnei Inada se înrăutățește văzând cu ochii.

— Îi e foarte rău, îi mărturisește Tamura lui Satomi în timp ce se îndreaptă spre sala de mese. Ce ajutor îi pot oferi eu în locul ăsta murdar nu e de ajuns.

Își dă bine seama că, oricât s-ar strădui, e ca și cum ar pune un plasture pe o rană adâncă, fiindcă așa este boala de care suferă bătrâna. Doamna Inada are nevoie de medicamente mai puternice decât blândețea și supa subțire.

— Bătrâna e foarte bolnavă, îi spune unuia din paznici, care pare mai înțelegător. Scuipă sânge și nu se mai poate da jos din pat. Duceți-o la un spital, altfel se stinge.

Și chiar o duc. O iau pe o targă, spunându-i Tamurei să nu se îngrijoreze.

— Are să fie bine îngrijită, într-un spital american, zic, de parcă ar mai fi și altele, mai puțin recomandabile.

— N-o să mai ajungă niciodată înapoi acasă, oftează Tamura, încredințată că doamna Inada nu mai are mult de trăit. Cât mi-aș fi dorit să pot face mai mult pentru ea.

— Ai făcut tot ce puteai face, mamă. Mai mult decât oricine altcineva.

Cele câteva zile pe care credeau că le vor petrece aici se fac săptămâni, apoi luni și așa vine vara. În fiecare zi sosesc noi deținuți. Cu toții încearcă aceeași uimire, nici unuia nu-i vine să creadă. Mulți se îmbolnăvesc, vomită, suferă de diaree și de o urticarie cum n-au mai văzut până atunci.

— Trebuie să fie microbii din fecalele de animale care sunt peste tot, își dă cu presupusul doctorul Chiba. Nu-și bat capul să dezinfecteze. Suntem doar niște japonezi, dacă stai să te gândești.

Tamura crede că e râie. Pe vremea când locuia în Hawaii a văzut o epidemie în rândul tăietorilor de trestie de zahăr.

— E o boală datorată lipsei de igienă, spune. Trebuie să fim curați, oricât am avea de stat la coadă ca să facem duș.

Satomi n-a făcut urticarie, dar nici nu are timp să-i fie milă de ceilalți. Nu face risipă de sentimente, suferă doar pentru ea și mama ei. Oricât s-ar rușina de situația în care se află, ea se simte străină printre japonezi. Chiar dacă mama ei e japoneză, ea nu se simte înrudită cu acești oameni. Uneori se simte din nou copil, i se încrețește pielea de frică și, dacă ar găsi un loc unde să fie singură, s-ar pune pe plâns cu sughițuri.

Alteori însă o podidește furia în așa măsură, că își strigă sentimentele cu glas tare, s-o audă oricine vrea – de obicei doctorul Chiba.

Doi bărbați, deprimați din cauză că soțiile lor tânjeau după casă, i-au înfruntat pe gardieni, cerând să li se dea drumul. Spre groaza generală, sunt imediat închiși în carceră până când cazurile lor ajung în fața tribunalului.

Pe unii îi bate gândul să fugă, numai că n-ai cum să treci de paznicii înarmați și de gardurile de sârmă ghimpată. N-ai cum să încerci să fugi fără să-ți riști viața.

— Pot să-i zică oricum. Pot să-i spună detenție ori internare, pot să-i spună strămutare – ca și cum am fi venit aici de bunăvoie – e totuna, spumegă Satomi. Oricât s-ar căzni să ascundă adevărul sub cuvinte meșteșugite, tot acolo ajungem: suntem prizonieri.

— Șșș, Satomi, caută mama ei s-o liniștească. De-aia se țin oamenii departe de tine, din cauza furiei tale, nu pentru că ai sânge de alb, cum zici tu. Măcar avem o speranță. Acolo unde ne vor duce va fi mai bine, sunt sigură.

— Eu n-aș băga mâna în foc. Îi cred în stare să ne țină și mai din scurt, să ne închidă după garduri și mai înalte.

— Nu vorbeam de garduri. Mă gândeam că poate acolo e mai cald și poate o să avem mai mult loc. Mi-ar plăcea să fie și copaci prin preajmă.

Doctorul Chiba le povestește că a auzit de niște japonezi care au refuzat să vină la ceea ce numesc acum – cu umor negru, desigur – „adunarea".

— Au plecat de pe coastă de cum au fost înștiințați că trebuie să-și părăsească gospodăriile. S-au îndreptat spre orașele din interior, căutând de lucru.

— Foarte bine au făcut, zice Satomi.

— Da, însă nu le-a mers. Gărzile civile i-au întors din drum ori au fost alungați din oraș de patrule înarmate.

— Parcă am fi în Vestul Sălbatic, domnule doctor.

— Chiar așa. Acum îi înțelegi și pe indieni, nu?

— Stai prea mult pe lângă bătrânul acela, zice Tamura. E înțepenit în trecut, nu te poți aștepta să creadă în viitor.

— Mă simt bine în preajma lui. Orice ne-ar face paznicii, el nu se dă bătut. E bătrân, dar încă are putere.

Când, în cele din urmă, înștiințările privind evacuarea sunt afișate peste tot în lagăr, Satomi le citește neștiind ce să creadă. Vrea să plece, însă nu-i place să hotărască alții unde va sta. Iar într-un colț al minții îi stăruie teama împărtășită de toți deținuții de când un bătrân a trecut dincolo de gardul de sârmă ghimpată și, prea senil fiind ca să ia în seamă somațiile gardienilor, a fost împușcat. Poate că îi adună acolo ca să fie executați cu toții.

— Ne trimit la Manzanar, mamă, unde-o mai fi și asta.

— Îmi place numele, Satomi. Sună plăcut.

— Înseamnă livadă în spaniolă, le explică doctorul Chiba. E la munte, în Sierra Nevada.

— Ce frumos, oftează Tamura și îi zâmbește lui Satomi.

După ce a găsit înlăuntrul ei puterea de a nu se gândi prea mult la casă și la tot ce a pierdut, Tamura pleacă din lagărul de tranzit cu inima ceva mai ușoară. Fără nici o îndoială, la Manzanar nu poate fi mai rău decât în locul îngrozitor în care au trăit până acum. Poate că acolo vor avea locuințe mai bune, un loc unde să poată prepara ceaiul, o masă la care să se așeze. Poate că acolo nu vor exista scârboșii gândaci negri care invadează șandramalele în care stau acum. „Gândaci puturoși" le spun copiii, luându-se la întrecere să vadă care din ei strivește mai mulți cu piciorul. Se bucură când îi aud pocnind sub talpă și râd dacă se întâmplă să stoarcă din coaja neagră o grămăjoară de ouă, tot așa cum scoți pasta de dinți din tub.

Doctorul Chiba și stoica sa fiică sunt trimiși în lagărul de la Tule Lake, un loc despre care el crede că ar fi mai interesant din punct de vedere geologic decât cel în care se află acum.

— Fiica dumneavoastră e o fată cu coloană vertebrală, doamnă Baker, îi spune Tamurei la despărțire. Aveți de ce să vă mândriți cu ea. Aparține acestui secol, nu e făcută după vechiul calapod.

— S-a născut cu căiță, moștenire de la tatăl ei. Eu nu am nici un merit.

— Jumătate din sângele care îi curge prin vine e de la dumneavoastră, doamnă Baker.

— Da, ceva mai mult de o picătură.

Bătrânul scuipă pe jos.

— Aha, moștenirea genetică. Ce le mai place ideea asta.

— Să nu mă mai îndemni să văd partea bună a lucrurilor, îi spune Satomi mamei ei, care vrea să-i dea un sfat. Dacă o văd înseamnă că accept situația, ori eu n-am de gând așa ceva.

— Of, Satomi, oriunde ai merge, ești sub același cer. Oriunde te-ai afla, același soare apune și răsare.

Manzanar

Înfățișarea locului numit Manzanar, cea dată de mâna omului, e fără îndoială una din cele mai urâte de pe fața pământului. Încercând să-și regăsească optimismul, Tamura îi arată lui Satomi cât de frumoși sunt munții din depărtare, cât de plăcut e susurul apei care curge la marginea lagărului.

— Uită-te mereu spre răsărit, îi spune. Se vede frumos în depărtare.

Dar chiar în timp ce o încurajează pe Satomi, inima i se strânge văzând curtea plină de praf, șirurile de barăci mizere, înguste și întunecoase ca niște sicrie. Dezamăgirea aproape o doboară.

— Ne-au trimis în iad! exclamă Satomi. Halal livadă!

Ele nici nu s-au dezmeticit bine, în schimb copiii din lagăr s-au și apucat să se joace jocul lor preferat.

— Să-i omorâm pe naziști.

— Să-i omorâm pe japonezi.

Țipetele lor subțiri risipesc și ultima fărâmă de curaj pe care o mai avea Satomi. Cum s-or putea juca în locul ăsta dezolant, cum or putea să se bucure? Ea nu-și dorește decât să doarmă un somn fără vise până când diavolul își va fi făcut mendrele și se va fi săturat să-i chinuie.

— Ce dracu', aici nu putem trăi! exclamă ea.

Trântește valiza Tamurei și își acoperă fața cu mâinile. Amândouă tremură de frig; jachetele subțiri nu le apără de aerul rece de munte.

— Nu avem de ales, spune Tamura.

Ia valiza și se îndreaptă spre una din cozile unde li se dau numere de ordine și sunt distribuiți în barăci.

Aflat între orașele Independence și Lone Pine din districtul Inyo, Manzanar a fost într-adevăr o livadă pe vremuri. Atunci o fi fost un loc frumos, dar acum e un teren murdar, plin de gropi, năpădit de tufe de salvie. Ici și colo câțiva peri noduroși, pe jumătate uscați, negri ca pălăriile vrăjitoarelor, își întind crengile răsucite de parcă au fost torturați.

— Nu cred că sunt copacii la care visai, mamă.

În Angelina încă mai e toamnă, dar aici, la munte, iarna vine mai devreme și e mai aspră. E cea mai friguroasă zi din câte au trăit vreodată, iar cerul e întunecat, aproape negru. Satomi rotește privirea în jur, căutând măcar o pată de culoare, dar nu găsește nici una.

— Iartă-mă, fetița mea, șoptește Tamura, ca și cum ea ar purta vina pentru ce li se întâmplă. Nu meriți așa ceva.

— Iar tu și mai puțin ca mine, mamă.

Șirurile de barăci, înghesuite una în alta, se întind cât vezi cu ochii. Au fost construite din scânduri luate de la vechile hambare, dar graba era așa de mare, că totul a fost făcut de mântuială. Lemnul ros de vreme s-a despicat acolo unde a fost bătut în cuie pe stâlpi și a început deja să se desprindă. Toate cele șaisprezece barăci în care au fost cazați cei din grupul Tamurei sunt verzi de mucegai și umflate de ploaia care a pătruns prin găurile din acoperișul de carton gudronat.

— Măcar bine că avem sobă, spune Tamura înecându-se de plâns.

— Dar nici urmă de lemne.

— Paturile sunt mai bune aici, zice Tamura împungând cu degetul saltelele tari de bumbac, așa cum sunt în armată. N-o să ne înțepe.

La capătul șirurilor de barăci se află trei clădiri joase, de zici că-s ghemuite la pământ. Prima, spălătoria, răsună de zgomotul trist al apei picurând fără încetare din robinetele stricate. Cu totul sunt patru cuve adânci și câteva scânduri de frecat rufele, deja uzate. În lumina slabă se văd gândacii

cutreierând pereții umezi. A doua clădire adăpostește latrinele, a căror duhoare e insuportabilă. Scaunele crăpate sunt așezate la doar două degete distanță unul de altul, așa că deținuții din Manzanar sunt nevoiți să stea umăr la umăr cu vecinii și să privească drept în față ca să nu-i stânjenească. Doar ultima boxă are pereți despărțitori, dar nu și ușă. Probabil că inițial s-a vrut să i se pună, dar apoi s-a renunțat, din lipsă de scânduri.

— E locul cel mai rău, îmi închipui, spune Tamura în timp ce inspectează clădirea.

— De ce? Mie mi se pare locul cel mai bun.

— Fiindcă toată lumea va veni întâi aici, să vadă dacă e gol. Cel care e așezat pe tron va da ochi cu un șir întreg de oameni.

Satomi vomită din cauza duhorii latrinelor. Nu o crede pe Tamura când îi spune că se va obișnui. Nu vrea să se obișnuiască niciodată.

A treia clădire, la fel de sordidă ca și celelalte, este o sală de duș fără ferestre. Uitându-se la podeaua zgrunțuroasă de ciment, la zidurile năclăite de zoaie, Satomi își spune că e un loc mai potrivit pentru animale decât pentru oameni.

Nu doar bătrânii privesc îngroziți clădirile din fața lor. Și tinerii sunt rușinați să împartă locul cu cei de sexul opus, să fie desconsiderați în așa măsură. Din toate lucrurile nedemne din Manzanar, latrinele îi par lui Satomi cele mai înjositoare. Nici nu mai contează că soarta s-a înverșunat împotriva lor, că și-au pierdut numele și au devenit simple numere din punctul de vedere al guvernului. Latrinele acelea oribile spun mai mult despre viitorul lor de americani condamnați decât orice altă umilință la care au fost supuși.

Baraca în care stau Tamura și Satomi, greu de deosebit de celelalte, este a doua din capătul șirului. Ușa nu stă închisă, așa că trebuie izbită cu piciorul, iar în peretele din spate e o crăpătură groasă cât un braț de om.

— Uite, poți să bagi pumnul prin ea. Cotețul găinilor era un palat pe lângă locul ăsta, mamă.

— Of, găinușele mele, se jelește Tamura.

Cu capul sus, aruncând priviri disprețuitoare spre gardieni, Satomi se apucă să adune cutii de carton în care au fost alimente și care acum sunt aruncate în spatele sălii de mese. Se bagă pe sub barăci ca să adune așchii de lemn și cuie ruginite din gunoaiele adunate acolo.

Un paznic întoarce capul după ea și fluieră admirativ. Abia se stăpânește să nu se ducă după el, să-l scuipe în obraz. Ar vrea să-l vadă că o provoacă, să-l audă spunându-i că nu e voie să aduni bucăți de lemn. Vrea să aibă un motiv ca să-i tragă un picior în țurloi, să urle la el. Ar vrea să urle până când răgușește, să arate de ce e în stare.

— Asta e soarta, filozofează Tamura când îi povestește despre paznic. Toți bărbații sunt la fel, n-are nimic de-a face cu Manzanar.

Satomi stă ore în șir înfundând cartonul în crăpătură până o astupă, după care bate bucățile de lemn în cruciș și-n curmeziș, folosind o piatră pe post de ciocan.

Ce folositoare ar fi fost uneltele lui Aaron, își zice Tamura. Cât a suferit când a trebuit să le lase bărbatului cu ochi albaștri de la autogară. Poate că le folosește la el acasă – cleștii mari, setul de șurubelnițe, și o mică unealtă al cărui nume l-a uitat dar despre care el spunea că e de aur, atât îi era de trebuincioasă.

— Ai făcut o treabă bună, o laudă pe Satomi. N-o să mai intre nici un fir de vânt pe aici.

Însă atunci când vine prima furtună de nisip, praful și pietrișul aduse de vânt răbufnesc prin crăpătură. Cartoanele zboară cât colo, lemnul se îndoaie de parcă ar fi tot hârtie. În Angelina n-au văzut niciodată așa ceva.

— Zici că e vijelia lui Neptun, spune Tamura uimită.

Rămân amândouă cu gura căscată și izbucnesc ușurate în râs atunci când se termină.

— Of, mamă, zice Satomi strângând-o în brațe. Ești cea mai viteză persoană pe care am văzut-o în viața mea.

Râde și dintr-odată o podidește plânsul.

America îi pedepsește, vremea îi pedepsește. Nimeni nu-i iartă, nimeni nu le oferă căldură, n-o are decât pe Tamura de care să se agațe.

Își dă seama că mai bine ar fi folosit cutii de metal turtite cu piciorul. Le-a văzut pe pereții barăcilor, bătute de jur împrejur în cuie, s-au îndoit din cauza vântului, dar n-au cedat.

— Cred că tatăl tău ar fi știut cu ce să astupe crăpătura, zice Tamura.

Deținuții respectă și aici aceleași reguli nescrise după care trăiau în centrul de tranzit. Totul e să te porți civilizat, să te prefaci că nu auzi, să întorci capul și să fii politicos.

— E mai bine să nu comentăm discuțiile vecinilor, o sfătuiește Tamura. Și nici noi să nu vorbim prea tare.

Pereții despărțitori sunt atât de subțiri, încât e imposibil să discuți cu cineva fără să fii auzit. Zgomotele și mirosurile trupurilor omenești pătrund cu un fel de nerușinare prin pereți – oftaturi și gemete, scuipături și pârțuri.

Însă oricât de greu le-ar fi, cu toții se prefac a nu ști nimic despre intimitatea celorlalți, altminteri vecinii nu s-ar mai putea privi în ochi. Copiii iau bătaie dacă sunt prinși trăgând cu ochiul prin găurile din pereții de lemn ai barăcilor. Cu toate astea nu se pot abține, mai ales că toate barăcile arată la fel. Se pierd imediat și li se pare că n-o să mai găsească drumul spre casă.

— O căutam pe mama, se vaită când sunt prinși asupra faptului.

— Era mai bine dacă ajungeam aici vara, spune Tamura ca și cum nu era de la sine înțeles, în timp ce se căznește să aprindă câteva bețe în sobă. Nu te poți obișnui cu vremea de la munte de pe o zi pe alta.

Nu se așteptau ca aerul să fie rece ca gheața și pământul tare ca piatra. Frigul le îngroașă sângele și le încetinește mișcările. În Manzanar nici măcar păsările nu cântă. În loc să zboare stau cocoțate pe ramuri, de teamă să nu le înghețe aripile și să cadă pe pământ.

— N-avem haine potrivite, zice Satomi deznădăjduită. Pune-ți pătura mea pe umeri, mamă. Și nu mai ieși, că ai să tușești mai tare.

Fiindcă furtunile se țin lanț, sosește un transport de vestoane de marinar, rămase din Primul Război Mondial. Hainele sunt împărțite tuturor.

— Una pentru fiecare, li se spune. După cum vedeți, Americii îi pasă de voi, vrea să vă fie mai bine.

Hainele sunt mari, toate aceeași măsură. Copiii înoată în ele, femeilor le atârnă poalele până jos și mânecile le acoperă palmele. Fiind făcute din postav, se îmbibă îndată de apă și de aceea nu pot fi purtate în zilele ploioase. Trece o săptămână până se usucă și mirosul de mucegai nu iese cu nimic.

— Ar fi mai bune ca pături, cred, zice Tamura. Vestonul meu e așa de greu, că mă dor umerii când îl port.

Dacă până atunci nu aflaseră, prima iarnă petrecută la Manzanar îi convinge că nu te poți pune cu mama natură. Vântul urlă, își trage suflarea, țipă furios, asemenea unei creaturi pornite să le vină de hac. Izbește stâlpii de curent electric până când lumina se stinge și sunt nevoiți să se ducă la culcare de cum se întunecă.

E destul de rău când suflă din față, dar mai bine așa, chiar dacă bate atât de tare că rostogolește pietrele de parcă n-ar fi decât frunze uscate. Însă când suflă din spate barăcile se zguduie și se leagănă gata, gata să cadă.

— Se duce, se duce, strigă câte unul, drept care vecinii se reped să-l ajute să bată mai bine cuiele slăbite și să prindă la loc scândurile. În acele momente deținuții se simt oarecum ca la o clacă: construiesc un hambar, ca pe vremuri, numai că acum le îngheață degetele și ochii le ard din cauza vântului biciuitor. O clacă după care nu urmează nici o masă la iarbă verde.

Înfofolită în vestonul care o plesnește peste coapse, Satomi rătăcește prin lagăr, neștiind cu ce să-și ocupe timpul. Ceilalți o salută destul de rar, intimidați de fata albă înaltă, pe fața căreia se citește mânia. Au aflat că tatăl ei a murit la Pearl

Harbor, un erou american, cum s-ar zice. Atunci de ce e închisă aici, împreună cu ei? Nu încape îndoială că-i urăște pe ei toți, ucigașii tatălui ei, nu poate suferi nici măcar să-i vadă. Dar, dacă lucrurile stau așa, cum rămâne cu mama ei, frumoasa doamnă Baker, japoneză ca și ei?

— Întotdeauna dai de necaz dacă te căsătorești cu cineva de altă rasă, comentează ei. Negreșit dai de necaz.

În plimbările ei prin lagăr se oprește în preajma bătrânilor Issei[1], născuți în Japonia, care se adună în grupuri frecându-și palmele și tropăind ca să alunge frigul. Nu știu să fie nici japonezi, nici americani și, în general, ce să facă cu viețile lor. Le-ar plăcea să stea înăuntru, la adăpost, numai că, nefiind în stare să suporte obida nevestelor, disperarea care le-a cuprins familia, preferă să înfrunte frigul. Se înghesuie în jurul focurilor aprinse în cutii de conserve goale, însă frigul le îngheață răsuflările. Vorbesc de război cu voce joasă, întrebându-se care o fi mersul lui și ce face Japonia. Poate că n-ar fi trebuit cu nici un chip să-și lase țara de baștină și să dea naștere unor copii americani. Își aduc aminte cui îi datorează credință – la urma urmei, sunt copiii împăratului. Joacă *go*, un joc străvechi, mutând pietrele albe și negre după reguli misterioase. În jurul lor se adună alți japonezi care, ghemuiți la pământ, urmăresc jocul captivați. Un bătrân îi desenează în timp ce joacă; cu o bucată de cărbune, trasează iute linii fluide, oprindu-se din când în când ca să-și sufle peste degete, să le dezmorțească. Lui Satomi îi plac desenele lui, le consideră opera unui geniu al lucrurilor spuse cu discreție.

Venele de pe spatele mâinilor bătrânului sunt groase, negre ca scoarța de copac, la fel ca arsurile pe care le-au suferit fiindcă au stat prea aproape de cutiile de tablă înroșite de foc.

La început urmărise și ea partidele de *go* și, la fel ca bătrânii, stătuse prea aproape de cutiile cu jar și își pârlise mâinile, dar după o vreme își pierduse interesul. Jocul înaintează prea lent

---

1. Denumire sub care e cunoscută prima generație de imigranți japonezi în America, mai cu seamă în Statele Unite.

ca să-i rețină atenția, iar răbdarea jucătorilor seamănă prea mult cu resemnarea, i se pare ei. Bătrânii nu mai au puterea să lupte și asta o scoate din sărite.

— Se țin de jocuri ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, îi spune ea Tamurei. Și zici că nici nu simt frigul, cu toate că au buzele vinete.

— Ba îl simt, Satomi, însă ce altceva ar putea face ca să uite rușinea? Vara le-ar fi mai bine. Ar fi cald și n-ar avea nevoie să aprindă focuri. Ia gândește-te cum va fi când vom putea să lăsăm ușa deschisă, să respirăm fără să ne ardem plămânii.

— Unii dintre ei o să moară de frig până atunci.

— Poate că asta și vor.

În arșița verii

Când în sfârșit vine, vara îi supune la alte încercări. Din cauza ploilor latrinele dau pe dinafară, excrementele se scurg pe drum și se adună bolborosind sub barăci, unde rămân băltoace groase. Roiuri de muște sunt atrase de mirosul pestilențial, drept care cei care stau în același rând de barăci cu familia Baker și-au botezat drumul Ulița Canalului.

Copiii au născocit un joc nou: cine adună mai multe muște. Le strâng în borcane vechi și sticle goale, în orice le vine la îndemână. Un băiat chiar se laudă că a prins două mii de insecte negre, scârboase.

Odată ce iarna a trecut, deținuții care vor să stea afară dau năvală pe Ulița Canalului. Obișnuiți de-acum cu atitudinea distantă a lui Satomi și fermecați de Tamura, vecinii le întâmpină cu plecăciuni și le urează bună dimineața.

Satomi stă uneori de vorbă cu fetele de vârsta ei, dar nu s-a împrietenit în mod special cu nici una dintre ele. Nu vrea. Nestatornicia lui Lily a făcut-o prudentă. Vreo două barăci mai încolo stă un băiat pe nume Ralph, cu care vorbește adesea. Ralph e un liber-cugetător mânat de o pornire nestăpânită de a îndrepta relele de pe lume. Îi place să-l asculte și îi place zâmbetul lui irezistibil. Cu toate astea, o interesează mai mult prietenul lui, Haru, fiul vecinilor, la care abia se poate uita, atât e de chipeș și atât de sclipitoare e inteligența lui.

Spre deosebire de ea, Ralph și Haru se duc la cursurile liceului cel nou, care se țin în aer liber, pe terenul de lângă sala de mese. Elevii sunt nevoiți să împartă cărțile, ba chiar și creioanele, iar uneori le e atât de cald să stea pe pământ, cu

soarele bătându-le în cap, că li se pare că țestele le vor plesni ca niște bostani prea copți.

— Oricum merită, măcar înveți ceva, spune Ralph.

Voluntarii se grăbesc să termine cabana din lemn și carton gudronat unde se vor ține cursurile, ca elevii să fie la adăpost de temperaturile excesive din Owens Valley.

— Înăuntru o să fie mai bine, zice Ralph. Ar trebui să vii, Satomi. Nu-i lăsa să te priveze și de învățătură.

— Mă mai gândesc, răspunde, cu toate că știe că nu se va duce.

Școala nu o mai atrage. Ar fi ca și cum s-ar întoarce în copilărie, iar ei, ca și tatălui ei, nu-i place să i se spună ce să facă și ce nu.

La început crezuse că Ralph e la fel ca ea, cu sânge amestecat, dar s-a dovedit că el are un cu totul alt fel de amestec de sânge.

— Sunt la fel ca tine, i-a explicat el. Doar că sunt pe jumătate mexican, pe jumătate irlandez.

Nu are nici măcar acea singură picătură de sânge japonez care să-i justifice prezența în lagăr. A venit dintr-un puternic simțământ de fraternitate și revoltă și tot de-aceea a rămas în Manzanar.

— Am crescut în cartierul Temple-Baudry, în Los Angeles, îi povestește. Eram amestecați, basci, evrei, coreeni, negri. N-avea nici o importanță, dacă ne plăcea cineva, ne plăcea și gata.

De câte ori vorbește Ralph, lui Satomi i se pare că o lumină cade asupra ei. E deosebit, are șaisprezece ani, dar e deja bărbat și nu-i e frică să spună ceea ce gândește. Era elev de liceu când japonezii au primit ordinul de evacuare.

— Erau prietenii mei, povestește. Nu făcuseră nimic ca să merite o astfel de soartă. Am învățat Constituția la școală și eram mândri de ea. Acum ai zice că n-au fost decât vorbe goale.

Mama lui Ralph murise, iar tatăl lui, crezând că e la școala de vară, nu s-a îngrijorat la început. S-a speriat când a auzit că fiul lui se alăturase elevilor japonezi, colegilor lui de la liceul din Belmont, și se urcase cu ei în autobuz.

Sora lui i-a scris de multe ori după ce au aflat unde se află, rugându-l să vină acasă, dar Ralph răspundea de fiecare dată că vrea să rămână cu prietenii lui. Până la urmă tatăl lui i-a dat voie să rămână în Manzanar.

— Trebuie să fie mândri de tine, Ralph, spusese Satomi când îi auzise prima oară povestea.

Ralph zâmbise așa cum doar el știa și ridicase din umeri.

Zvonul s-a răspândit în lagăr și a făcut vâlvă o bună bucată de vreme. Nu e de mirare că e așa de popular, își spune Satomi, nici că a devenit o celebritate în Manzanar.

— E minunat din partea lui că face așa ceva pentru noi, spun oamenii.

— Despre Ralph Lazo se va vorbi multă vreme după ce noi toți vom fi murit.

Cu toate că e vară, furtunile de praf sunt la fel de imprevizibile. În unele dimineți se trezesc acoperite din cap până în picioare de un giulgiu de praf.

— Asta va fi casa noastră, hotărăște Tamura în timp ce mătură, așa cum face în fiecare zi. Dacă o îngrijim, nu avem de ce să ne rușinăm.

Satomi ridică ochii în tavan, întrebându-se dacă nu cumva maică-sa a luat-o razna.

Vecina lor din stânga, Eriko Okihiro, mama lui Haru, gândește la fel.

— Mama mea stă cu noi, i-a spus Tamurei cu un zâmbet timid, când s-au văzut prima oară. Nu vreau să se rușineze de felul cum țin casa.

Cei patru membri ai familiei Okihiro stau înghesuiți într-o baracă pe care au împărțit-o în două cu o bucată de pânză de sac.

— Suntem două văduve, un băiat și o fată, i-a explicat Eriko cu mândrie în glas. Suntem obișnuiți cu un trai mai bun, firește.

Eriko, împreună cu mama ei, Naomi, și cu Yumi, veșnic îmbufnata sa fiică, dorm de o parte a peretelui de pânză. De

cealaltă parte doarme Haru, singurul ei fiu și capul familiei după moartea tatălui.

Când Haru merge țanțoș prin lagăr, fetele îl privesc pe furiș și se îmbujorează când se uită la ele. Satomi face la fel, doar că se preface nepăsătoare. Dacă intră într-o baracă, Haru trebuie să se aplece, lucru care lui i se pare stânjenitor, dar pe fete le încântă. Are pielea măslinie, părul negru și e prea serios pentru vârsta lui.

— Are un soi de frumusețe, o forță care îți dă încredere, remarcă Tamura.

La o săptămână după ce a împlinit șaptesprezece ani, Haru începe să le spună celorlalți că merge pe optsprezece.

— E o vârstă de mijloc, spune Eriko gânditoare. Mai mult bărbat decât băiat, nu crezi?

Când e alături de Haru, Satomi nu aude decât sângele cum îi bate în tâmple, cum îi susură în creier la fel ca apa izbindu-se de stăvilar. Ce stânjenitor! Prima oară când i-a vorbit, parcă a pus piciorul pe inima ei și i-a oprit bătăile. Ori de câte ori e aproape de el uită de toate, nu se mai poate gândi la nimic. Nu-și poate stăpâni roșeața care i se ridică în obraji, sentimentul îngrozitor că ia foc. De câte ori e în preajma lui Haru e îngrozită și încântată în același timp. Îl admiră pentru purtarea lui rezervată, dar și pentru că nu se lasă intimidat. Dacă e ceva ce nu-i place la el, atunci e încăpățânarea.

Îi caută defecte, așa cum avea Artie, dar nu găsește nici unul. Nu seamănă nicidecum cu Artie. De pildă, nu face pe grozavul, iar purtarea lui autoritară îi dă un fel de siguranță.

— Ar trebui să-i dai ascultare lui Ralph, îi spune. Ți-ar prinde bine să mergi la școală.

O nedumerește faptul că Ralph îi pare cunoscut, ca și cum, în mod inexplicabil, s-ar mai fi întâlnit cândva. El o privește cu interes, asta-i sigur, dar și cu dezaprobare, chiar iritare, pe cât își dă ea seama. Se cam pripește cu criticile.

— Bine-ar fi dacă te-ai purta mai frumos, zice el. Nu te costă nimic să fii politicoasă.

Satomi crede că o ia de sus, dar poate că așa știe el să curteze o fată. E greu să ghicești ce-i în mintea lui.

Familia Okihiro a venit la Manzanar direct din Los Angeles. În viața dinainte avuseseră un magazin de țesături în Micul Tokyo. Se vede că sunt orășeni după felul cum vorbesc și pasul iute. Sunt cumva mai ageri decât cei veniți de la fermele californiene.

— Ce ți-ar fi plăcut țesăturile noastre de bumbac, îi povestește Eriko Tamurei. Aveam țesături cu dungi și cadrilate... și mătăsuri... comenzi speciale, atât de frumoase, atât de... vocea i se frânge când își aduce aminte de vremurile acelea.

După o vreme renunță să mai vorbească despre viața dinainte. E prea dureros să se laude cu ce a pierdut și poate nu va recăpăta niciodată. Numai gândindu-se la țesăturile acelea, la culorile lor vii, la cât erau de lucioase și foșnitoare, simte că i se rupe inima de durere.

Cei patru Okihiro petrec multă vreme așezați pe treptele barăcii, alături de care au amenajat o grădină de piatră în miniatură. Simplitatea elegantă a grădinii i-a inspirat și pe alții, așa că acum astfel de grădini au devenit o modă pe Ulița Canalului. E un rafinament pe care cei din familia Sano – vecinii din dreapta – nu-l gustă. Găsesc că e un efort fără rost.

— La fel de bine poți să îmbraci o maimuță într-o rochie, spune domnul Sano.

Domnul Sano, un bărbat scund, stafidit de vârstă, are obiceiul să-și pipăie soția în public și să o tragă în baracă după-amiaza, întocmai ca un om al cavernelor, așa că toată lumea știe ce fac. Nu țin seama de nora lor și de nepoții care locuiesc în aceeași baracă.

Doamna Sano se ferește să privească în ochii oamenilor, de teamă să nu citească în ei dezaprobarea. Se simte prea bătrână ca să mai stârnească pasiunea nestăpânită a bărbatului ei. Pe deasupra, purtarea lui lasă de dorit: nu așa se comportă un japonez. Dar soțul ei a mers întotdeauna pe drumul lui, fără să-i pese de ce cred ceilalți. Așa e el, n-ai ce-i face.

— O maimuță îmbrăcată într-o rochie ar putea fi nostimă, îi spune Satomi Tamurei.

Izbucnesc amândouă în râs, dar aproape imediat pe Tamura o apucă tusea.

Cu toate că deținuții le țin oarecum la distanță pe Tamura și Satomi, Eriko e bucuroasă că sunt vecine. S-a împrietenit cu ele imediat, găsind că Tamura e o persoană încântătoare, o femeie blândă și modestă care are nevoie de o prietenă.

— E timidă, știu, dar fermecătoare, nu crezi, mamă? Mi-a plăcut din prima clipă.

— E prea slabă, decretează bătrâna Naomi. Cred că e bolnavă.

Toți membrii familiei Okihiro plesnesc de sănătate, în ciuda regimului alimentar din Manzanar, care îți taie orice poftă de mâncare: crenvurști din conservă, fasole și porumb apos cu gust de zahăr. Femeile sunt totuși de acord că situația s-a mai îmbunătățit. Acum primesc uneori *miso*[1] și, mai rar, e drept, chiar și legume murate.

Eriko are părul des, dinți lungi, albi, obrajii îi sunt îmbujorați chiar dacă nu face efort fizic. Are cam un metru și șaizeci înălțime și un trup otova. E foarte activă pentru o femeie atât de corpolentă și chiar are forță. O poate ridica pe Tamura de la pământ cu ușurință.

— Ești ușoară ca un fulg, îi zice.

În comparație cu trupul masiv al lui Eriko, silueta subțire a Tamurei are delicatețea unei fetițe.

— E așa frumoasă, îi spune Eriko mamei.

— Hmm, mormăie Naomi zicându-și în mintea ei că, dacă starea Tamurei nu se îmbunătățește, culoarea pielii ei se va potrivi în scurtă vreme cu mucegaiul care se urcă pe ziduri.

— E un noroc să-i avem pe Eriko și ai ei ca vecini, zice Tamura. Alții ne-ar fi întors spatele.

---

1. Aliment/condiment tradițional japonez, sub formă de pastă obținută din fermentarea boabelor de soia, de orz sau orez și anumite ciuperci (în japoneză, în original).

— Da, mulți ne-au întors spatele, unii încă ne mai întorc spatele și acum.

Cei care au venit la Manzanar singuri, cei bătrâni și cei rămași singuri pe lume, cei paralizați, sunt nevoiți să trăiască umilința de a locui împreună cu niște străini. O biată femeie, din motive pe care nimeni nu le pătrunde, a fost despărțită de soțul ei și cazată împreună cu niște străini. Soțul ei stă acum împreună cu alți șase bărbați, iar ei i se spune că nu se mai poate face nimic.

Însă nimeni n-a vrut să fie cazat împreună cu femeia japoneză și fiica ei cu sânge amestecat. Le e și așa destul de rău, nu vor să mai îndure și o astfel de rușine. Iar fata... doar o privire să-i arunci și îți dai seama că aduce numai necazuri.

Ori de câte ori un deținut vedea că urmează să fie pus alături de una din cele două Baker, se dădea la o parte și se așeza în alt rând, lăsându-le pe Tamura și Satomi singure. Până și gardienii înțeleseseră cum stau lucrurile și nu-i mai forțau. Fiecare cu războiul lui.

— Eu m-aș muta cu tine și mâine, i-a spus unul din ei lui Satomi, încercând să facă pe istețul. Dă-mi de știre dacă ți-e urât singură, scumpo.

— Ați avut noroc, le spune Haru. Mai mult ca sigur că v-ar fi obligat, pe tine și Tamura, să luați o bătrână la voi în baracă. V-ar fi împuiat capul cu văicărelile ei. Iar dacă ar fi fost un bătrân, ați fi ajuns să faceți toată treaba în locul lui. Dar așa, ia gândiți-vă, aveți o cameră doar a voastră.

— Așa o fi. Mama e o persoană foarte discretă și nu-i place să aibă lume în jur, răspunde gândindu-se că Tamurei îi e rușine că tușește și că plânge noaptea.

— Da, e o doamnă stilată, zice Haru.

— Seamănă puțin cu tine, Haru. Și ea caută să vadă partea bună a lucrurilor.

— Iar tu cauți necazul chiar și acolo unde nu există. În orice caz, mă bate gândul s-o întreb pe mama ta dacă îmi dă voie să vin să învăț în camera ta. Doar când ești tu plecată,

firește. Bunica mea e convinsă că pot să citesc și să stau de vorbă cu ea în același timp. Mă trezesc că am citit același paragraf de nu știu câte ori.

— Întreab-o. Nu cred să aibă ceva împotrivă. Dar mă mir că ți-au dat voie să aduci cărți aici.

— Am doar câteva, nu îndeajuns. Mi-ar trebui mai multe. Am necăjit-o pe mama mai rău decât gardienii. Ea era de părere că făceam mai bine dacă puneam lucruri practice în bagaje. Dar, dacă te gândești bine, cărțile sunt mai practice decât vesela și așternuturile. Vesela și așternuturile nu-ți asigură un viitor, nu te pot face să uiți că nu ești liber.

— Mi-ar plăcea să citesc cărți de-ale tale, Haru?

— Ție? Poate, n-am de unde știi. Ți-a plăcut să citești la școală? Manualele, cărțile recomandate...

— Cred că da.

— E plăcut să citești. N-o să rămânem aici pe vecie. Ar trebui să folosim timpul pe care îl avem ca să ne facem un viitor mai bun, nu să-l lăsăm să ni se scurgă printre degete ca nisipul.

— Poate că am să împrumut cărți de la tine. De acord?

— Poate. Dar ești într-adevăr sigură că vrei?

— Vreau, chiar vreau.

— Va trebui să ai mare grijă de ele.

Satomi își dă seama că i-a răspuns fără tragere de inimă, că n-are încredere să-i dea cărțile la care ține atât.

— Nu-i nimic. Nu mă supăr dacă nu vrei să mi le dai. Vocea îi tremură de supărare. Am auzit că o să deschidă o bibliotecă aici, nu peste multă vreme. Nu ești singurul care dorește să citească, să știi.

— Știu, spune împăciuitor, în chip de scuză. Uite, tocmai am terminat *Dincoace de paradis*. Pot să ți-o împrumut, dacă vrei.

— A, Fitzgerald. Am citit-o, minte Satomi.

— Nu mai spune! Ai citit-o pe toată?

Așa ar fi zis și domnul Beck.

Urmând exemplul lui Eriko, Tamura împarte baraca folosind kimonoul de mătase cu fluturi care îi plăcea atât lui Aaron. Bagă pe mâneci un băț pe care îl sprijină apoi pe două cuie ruginite. Kimonoul arată acum ca o sperietoare roz, care tremură la fiecare mișcare a aerului.

— Vai, Tamura, se entuziasmează Eriko. Ce frumos e, nu e din mătase naturală, sigur, dar cât e de frumos!

Tamura se uită la kimono fără să-i vină să creadă. E o relicvă, un obiect istoric ce a aparținut fără îndoială unei femei cu totul diferite de cea care este ea acum. Ce i-o fi venit să pună un astfel de lucru în bagaj? Văzându-i strălucirea în prăfuitul Manzanar, gândul o duce la gheișe, la supunere și la Aaron. De ce l-a lăsat s-o țină cu o sută de ani în urmă? De ce încercase s-o facă pe Satomi la fel ca ea?

— N-am să port niciodată așa ceva aici! îi spune lui Satomi. Aș fi ridicolă. N-am să-l mai port niciodată. Aveai nevoie de un loc al tău și cred că se potrivește foarte bine.

Atingând kimonoul, Satomi își stăpânește cu greu lacrimile. Gâtul i s-a uscat, parcă are nisip în gură. Pentru ea, lucrul ăsta frumos înseamnă Aaron, Tamura și propria copilărie în același timp.

N-o ferește prea tare de privirile altora, e doar un kimono care se mișcă la fiecare adiere, de parcă ar fi viu, dar îi e recunoscătoare mamei. Se odihnește la adăpostul lui, întinsă pe patul de fier, în mână cu o carte de la Haru, pe care și-l închipuie întins de cealaltă parte a peretelui subțire care îi desparte. Pune palma pe perete și o ține acolo, ca și cum i-ar simți căldura trupului. Câteodată, în tăria nopții, îl aude cum întoarce paginile cărții și oftează.

În spatele paravanului roz se poate ocupa discret de sângerările lunare în timp ce, de cealaltă parte, Tamura, tușind până scuipă flegma din plămâni, se amăgește cu ideea că nu e auzită.

Tamura a renunțat repede la iluziile pe care și le făcea în legătură cu Manzanar și s-a hotărât să vadă partea bună a lucrurilor. Cât despre Satomi, ea, la fel ca jumătate din deținuți,

veghează și așteaptă. Așteaptă să se anunțe că au fost închiși din greșeală, că războiul s-a sfârșit, poate că va urma ceva și mai îngrozitor. Ori de câte ori se adună mai mulți la un loc vorbesc cu speranță, dar și cu teamă.

— Ați mai auzit ceva?

— Parcă s-au înmulțit gardienii, nu credeți?

— S-a auzit o împușcătură azi-noapte sau mi s-a năzărit mie?

Cea mai mică schimbare a rutinei zilnice capătă un înțeles, îi neliniștește pe toți. Iar zvonurile, la fel ca furtunile de nisip, se iscă din nimic.

— O să ne împuște pe toți.

— Eu am auzit că doar pe bărbați.

— Mie mi-a spus un gardian că o să ne trimită pe toți în Japonia cu vaporul.

Pentru cei din generația Nisei a fi trimis în Japonia e ca și cum ai fi împușcat. La urma urmei, ei sunt americani, născuți aici, pe deasupra hrăniți cu imaginea nemernicilor galbeni și sadici, a japonezilor criminali. Cum să le fie mai bine în Japonia? Americanii japonezi sunt altă rasă decât strămoșii lor. Ei sunt democrați, cetățeni moderni, mândri de modul de viață american.

Totuși unii din tineri au început să pună la îndoială aceste idei. Își spun Kibei[1] și se bucură la gândul că s-ar întoarce în Japonia. Doar e patria mamă, își spun unul altuia, țara de baștină a părinților. Nu vor să stea închiși aici. Umblă prin lagăr în grupuri, nu ascultă de sfaturile celor mai mari ca ei și le dau tuturor de furcă. Îi provoacă pe gardieni stând în apropierea gardurilor, alergând pe alei noaptea, urlând unul la altul.

— Nu ne aduc decât necazuri, zice Haru. Ne fac tuturor viața mai grea.

— Măcar au curaj, îl contrazice Satomi. Trebuie să recunoști.

---

1. Denumire sub care e cunoscută prima generație de japonezi născuți în America, mai cu seamă în Statele Unite, dar care au urmat studii în Japonia.

— Ei, na, asta numești tu curaj? Curajul lor ne face pe toți trădători.

Încercând, ca mulți alții, să le contracareze influența și să-și arate loialitatea față de America, Haru s-a înscris în Liga Cetățenilor Americani. Membrii ligii au cerut să fie primiți în armata americană. Haru, de exemplu, abia așteaptă să lupte pentru țara lui, să meargă la război în numele ei.

Dar loialitatea lui primește o lovitură grea atunci când o sută unu orfani sunt aduși în Manzanar. Zvonul că vor fi cu toții împușcați învie din nou. Altminteri de ce ar arunca copiii în închisoare, ce rău pot face ei?

Directorul lagărului, domnul Merrit, a primit de la colonelul Bendetsen, cel care a avut ideea evacuării, ordinul să-i închidă pe copii în lagăr.

Bendetsen n-a vrut să ia în seamă rugămințile disperate ale familiilor adoptive și ale misiunilor catolice care îi aveau în grijă și care cereau să nu-i ia.

— Sunt membri ai familiei noastre.

— Sunt doar niște copii, dacă stăm să ne gândim.

— Ce rău ar putea face, de vreme ce stau cu noi?

Surd la rugămințile lor, colonelul a insistat până în pânzele albe că acei copii ar putea deveni o amenințare la adresa securității naționale.

Unii au venit la Manzanar lăsând în urmă familiile de albi care îi adoptaseră, plângând pierderea celui de-al doilea rând de părinți. Printre ei sunt bebeluși de șase luni, născuți, se spune, de fetele de vârstă școlară din alte lagăre. Mai sunt copilași care abia învață să meargă și alții mai mari, de vreo șase ani, complet descumpăniți de ce li se întâmplă.

Simțind că ceva e schimbat, bebelușii plâng, cerând să li se dea atenție. Copiii mai mari se strâng unul într-altul în tăcere, speriați de vocile groase ale gardienilor și de lucirea mată a puștilor.

Deținuții din Manzanar sunt tulburați de venirea copiilor. Vederea acestor ființe nevinovate aduse în lagăr îi întărește în convingerea că nebunia nu are limite.

— De ce i-ar fi luat din familiile de albi, dacă n-ar vrea să ne omoare pe toți?

— Asta trebuie să fie adunarea cea mare, finală.

Dacă e să-i cauți după rasă, copiii sunt amestecați, unii n-au decât o optime de sânge japonez. Cei blonzi ies în evidență, amintind că până și o picătură de sânge japonez, oricât de îndepărtată ar fi originea ei, te incriminează. Privindu-i pe copilași, lui Satomi îi vine greu să creadă că ura față de japonezi nu e atât de puternică încât să nu ducă la genocid.

— Cum ar putea copiii ăștia să fie o amenințare pentru cineva? spumegă ea de furie.

Haru, pe de altă parte, e deznădăjduit. Ar vrea să-i fie credincios țării lui, dar când îi aude pe copii cântând *God Bless America*[1] se vede nevoit să fie de acord cu Satomi: nu mai înțelege nimic.

Odată cu stabilirea celor mici în Satul Copiilor, adică în cele trei barăci mari, acoperite cu carton gudronat, ridicate în grabă anume pentru ei, temerile privind uciderea în masă a deținuților se risipesc, lăsând locul altor zvonuri. Speranțele se leagă de vestea că li se va da voie să plece acasă. După o vreme însă, tocmai această speranță îi face să pară nesăbuiți. Cu cât mai mult speri să ajungi acasă, cu atât mai îndepărtată e clipa aceea.

Se instalează o atmosferă generală de resemnare, atât de profundă că nici măcar poveștile de groază despre șobolanii care s-au urcat în paturile copiilor nu mai impresionează pe nimeni. Șobolanii nu sunt ceva neobișnuit în Manzanar. Încă din prima zi au fost mai numeroși decât oamenii. Au năpădit întreg lagărul și, împreună cu gândacii, se vâră pe sub barăci și se plimbă prin paturi noaptea. Trebuie să fie goniți de pe robinetele de apă care picură și dezlipiți din numeroasele capcane cu clei puse pe podelele sălilor de mese.

---

1. *Dumnezeu să binecuvânteze America*; foarte cunoscut cântec patriotic american.

— Uită-te în patul meu, te rog, îl imploră Satomi pe Haru în fiecare seară.

— Acum nu se urcă în pat. Vin după ce se întunecă, când ai adormit, spune cu o voce cavernoasă care îi dă fiori fetei; îi place s-o audă țipând de spaimă.

Frânturile de vești bune care ajung la ei, oricât de neînsemnate, sunt primite cu bucurie și întoarse pe toate fețele. Vor avea un oficiu poștal, vor avea voie să vadă un film când și când, în curând vor primi o rație suplimentară de zahăr.

Veștile rele, în schimb, sunt întotdeauna importante și întotdeauna dramatice. Tamura și Eriko sunt cuprinse de panică când aud că un congresmen, aflând de numărul mare de nașteri din lagăre, a propus ca toate japonezele care pot aduce pe lume copii să fie sterilizate.

— Ar distruge viața fetelor noastre, se tânguie Tamura fără să-și poată stăpâni lacrimile.

— Pesemne că e un om rău, se vaită și Eriko, încercând s-o țină strâns în brațe pe Yumi, care de-abia a început să aibă ciclu.

— Nu-l ia nimeni în serios, le spune John Harper, doctorul din lagăr, care e foarte iubit de toți deținuții, lui Ralph și lui Satomi, așezați pe jos în fața cabinetului său. Congresul nu s-a țicnit chiar de tot.

— De mine n-o să se atingă decât dacă mă împușcă mai întâi, ticăloșii, zice Satomi.

Nu e prima oară când doctorul Harper e șocat de vorbele ei; patima pe care o pune în ceea ce spune îl impresionează. A cunoscut-o când fata a venit la el cu o așchie care îi intrase în mână și se infectase și a îndrăgit-o pe loc.

— O să doară, o avertizase. Trebuie să scormonesc un pic.

Când ea înjurase de durere, îl pufnise râsul.

— Fir-ar al dracului!

— N-am mai auzit niciodată o japoneză drăcuind.

Din acea zi Satomi și doctorul Harper au fost legați de ceea ce Haru consideră a fi o prietenie nepotrivită. Împreună cu Ralph discută despre politică, despre mersul războiului și ajung chiar să se certe. Sunt totuși de acord că America

va câștiga războiul și fac presupuneri despre cum va fi viața după victorie.

Cu toate că reprezintă autoritățile, e greu să nu-l placi pe doctorul Harper, cugetă Satomi. Nu începe îndoială că e un om cumsecade. Într-adevăr, e neîndemânatic, scapă lucrurile din mână, pierde hârtiile, își rătăcește ochelarii, dar asta nu are nici o însemnătate. Doctorul Harper e un om bun și milos.

— Are un suflet bun, nu crezi? îl întreabă pe Ralph.

— Da, chiar așa, Satomi. E genul de tip care te strânge în brațe de cum te vede.

Când și când doctorul Harper încalcă bucuros regulile din lagăr și îi dă lui Satomi ziarele lui vechi. Așa își mai alină sentimentul de vinovăție o vreme și apoi, ce rău poate face? Până a veni la Manzanar nu s-ar fi crezut în stare să încalce vreo regulă, dar regulile stupide nu merită să fie respectate. Regulile care spun că oamenii trebuie ținuți în întuneric și ignoranță, fără ziare, fără radio, până se roagă să fie nimiciți.

— Dacă nu vrei să mergi la școală, atunci du-te la muncă, insistă Haru. Nu-l mai sâcâi pe doctor, Satomi.

— Suntem prieteni, Haru. Gândim la fel. E de acord că America i-a trădat pe cetățenii ei de origine japoneză. Și, spre deosebire de domnul Harper, pe tine nu te-am auzit protestând când era vorba să ne sterilizeze.

— În fiecare guvern sunt neghiobi, spune el, mai degrabă ca să-și liniștească conștiința decât ca s-o împace pe ea. Nu s-ar fi întâmplat nimic.

Vecinul lor, domnul Sano, cu proverbiala lui lipsă de tact, are o părere despre sterilizare pe care nimeni n-o împărtășește.

— Chiar fără rost nu este. Uitați-vă la familia Hamada, spune referindu-se la o familie de nouă persoane care locuiește într-o baracă de dincolo de Ulița Canalului. Doamna Hamada e din nou însărcinată. Copiii umblă de capul lor, deranjând pe toată lumea. Dacă nu sunt în stare să se abțină, atunci ar merita să fie operați.

Tamura și Eriko îl privesc cu gura căscată.

— Nu-și vede propriile defecte, zice Tamura.

— Ce rușine, încuviințează Naomi.

Împreună cu Eriko, Tamura și-a luat o slujbă: coase camuflaje pentru armată. E plătită cu șase dolari pe lună, ceea ce, alături de cei trei dolari și șaizeci de cenți – alocația lunară pentru îmbrăcăminte dată prizonierilor –, îi permite să comande fleacuri din catalogul Sears & Roebuck.[1]

— N-ar trebui să lucrezi în hangarul ăla, mamă. E curent și nu-ți face bine. Iar praful de bumbac îți irită gâtul.

— Să știi că-mi place, Satomi. Mă simt bine printre celelalte femei, e mai vesel. Altminteri, ce-aș face toată ziua? Și, pe lângă asta, ne prind bine banii. Ne trebuie pânză pentru rochiile tale, ață și ace ca să ți le cos.

Când au timp liber se duc împreună în sala de mese și stau cu ochii la minunatele lucruri din catalog. Baticuri imprimate cu flori, pantofi nemaipomenit de frumoși, ciorapi mătăsoși de nailon cu dungă dreaptă, închisă la culoare și portjartiere roz cu cleme de cauciuc care arată întocmai ca tetinele biberoanelor. Cel mai popular articol sunt șosetele albe după care se dau în vânt fetele mai mari, cărora le place să le poarte cu pantofi negri cu șireturi. În schimb, Satomi poartă pantofii fără șosete, îi plac fustele simple și tricourile uni, albe, pe care le poartă băieții.

— Nici nu mă mir că fetele te găsesc ciudată, zice Tamura deznădăjduită.

Yumi stă îmbufnată și refuză să stea de vorbă cu Eriko până când nu-i dă voie să renunțe la șosetele gri de fetiță și îi cumpără două perechi de șosete albe.

— Ce pot să fac? zice Eriko. Nici măcar de Haru nu ascultă.

— E doar un stadiu, o consolează Tamura.

— Și Satomi a trecut prin el?

— Știi, Eriko, uneori mi se pare că de când s-a născut e în stadiul ăsta. N-aș putea spune că a fost vreodată un copil ascultător.

---

1. Lanț de magazine cu tradiție în vânzarea după catalog.

— Nu mai e copil, Tamura. În locul tău, eu n-aș mai aștepta nimic.

Eriko e obișnuită cu munca și să fie alături de celelalte. S-ar simți și mai bine dacă n-ar fi nevoită să stea toată ziua în genunchi pe pardoseala de ciment, din cauza căreia o dor picioarele.

— Ești singura care nu muncește, o dojenește Tamura. Nu faci decât să citești din cărțile lui Haru și să discuți cu doctorul Harper. Nu-i de mirare că te plictisești. Dacă ai lucra, ți-ar trece timpul mai repede.

— N-am de gând să-i ajut în nici un fel, mamă. Nimeni n-ar trebui să-i ajute. Și, oricum, nu mă plictisesc, îmi place foarte mult să citesc.

— Ai putea să-i dai o mână de ajutor lui Haru la munca de voluntariat, insistă Tamura. Se vede de la o poștă cât de mândru e de ceea ce face.

Haru și-a descoperit vocația. Îi învață pe copiii de clasa a treia să citească. Antrenează echipa de softball și, împreună cu alți câțiva, împarte pachetele cu ajutoare umanitare primite de la quakeri[1] – jucării de tinichea pentru copii, reviste cu benzi desenate și creioane și uneori fulare și pălării din stofă moale, festonate.

Yumi se aștepta să primească niște agrafe și poate un ceas; în schimb primește un evantai din lemn de cedru pe care îl atârnă de perete deasupra patului. Pretinde că e un obiect caraghios și inutil pe deasupra, dar îl șterge tot timpul de praf ca să nu-și piardă parfumul și nu lasă pe nimeni să se atingă de el.

Haru, oarecum stânjenit de pomana quakerilor, se bucură totuși văzând cât de încântați sunt copiii când primesc jucăriile. Dacă ar fi vrut, ar fi putut câștiga opt dolari pe săptămână, instalând țevi de canalizare, dar e prea mândru pentru o astfel de muncă.

— E jignitor! Opt dolari! Care american ar lucra pentru opt dolari? Ar primi de zece ori pe-atâta.

---

1. Sectă religioasă protestantă.

O fi el devotat Americii, însă, la fel ca Aaron, are reacții imprevizibile.

— Eu socoteam că o să-ți pară bine să dai o mână de ajutor, de vreme ce iubești America așa de mult, îl ia Satomi peste picior.

— Nu înțeleg la ce te referi, Sati. Una e să iubești America și cu totul altceva să muncești pe bani mai puțini decât alt cetățean.

Yumi merge la școala din lagăr, iar bătrâna Naomi Okihiro tricotează când face rost de lână sau doarme cât e ziua de lungă, visând camere luminate de soare și prunul sub care stătea când era în Japonia. Nu vorbește bine englezește, e bănuitoare din fire, așa că, în afară de Tamura și Satomi, rar i se întâmplă să vorbească cu cineva din afara familiei.

Deși nu recunoaște, Satomi își dă seama că Tamura are dreptate: zilele sunt lungi și se plictisește. I-ar părea și mai lungi dacă n-ar fi cărțile de la Haru și discuțiile cu doctorul Harper.

Doctorul îi ocupă din ce în ce mai mult timp. O îndeamnă să vină la cabinet și îl bate gândul s-o ia cu el când face vizite bolnavilor. Ce-i place la Satomi e faptul că nu se încurcă cu reguli de purtare japoneze, spre deosebire de ceilalți pacienți, care astfel îl demobilizează și îl împiedică să se apropie de ei, așa cum și-ar dori. Pe deasupra, i-ar prinde bine să își verse furia cumva, să dea frâu liber bunătății pe care o ține bine ascunsă.

Îi cere să-i povestească în amănunt ce se petrece în lagăr, lucruri pe care altminteri n-ar avea cum să le afle și pe care le consemnează minuțios în jurnal: *S-a dat ficat cinci zile la rând*, scrie el. *Ca regulă generală, japonezii nu mănâncă ficat.*

— Mica mea arhivă, îi spune. O poartă deschisă spre amintire, atunci când Manzanar nu va mai fi și vouă vi se va da voie să vă întoarceți acasă.

Ține mult la obiectele adunate, la fotografiile sumbre pe care le-a făcut în barăcile sărăcăcios mobilate și prost luminate, la portretele deținuților care zâmbesc aparatului de fotografiat

și izbutesc să mimeze speranța. Are poze mișcate cu șobolanii care fug prin latrine, cu gândacii din paturile copiilor. Desene pe care copiii de la școală le-au făcut în nisip: forme ciudate, copaci fără frunze și gardieni înarmați, desenați din câteva linii, mai mici decât armele pe care le poartă. Păstrează cu sfințenie mici sculpturi pe care oamenii i le-au dat în semn de recunoștință: *netsuke*[1] naive din lemn de esență tare, iepuri sălbatici și domestici, șobolani cu coadă de șarpe, bebeluși îmbrățișați, cu pietricele în chip de ochi. E o colecție stranie, dar cu o putere evocatoare atât de mare, încât, ori de câte ori o privește, simte mirosurile din lagăr, sudoarea și boala, praful și sângele și duhoarea acră a acidului carbolic folosit pentru dezinfectare.

Hotărât să nu lase să se piardă nimic din ce înseamnă Manzanar, își închipuie că ceea ce face are un scop și că, în același timp, e devotat țării lui. Or mai fi și alții ca el, își spune, americani care sunt martori ai nedreptății, ai răului făcut. Care, atunci când se va ivi prilejul, vor lupta pentru compensații, pentru dreptate. E convins că Satomi e unul dintre aceia.

— Toată ziua scrii în jurnal, se plânge soția lui. Cred că te simți mai bine cufundat în el decât înfruntând realitatea vieții.

Nu-i răspunde, nu-i spune ce știe el despre „realitatea vieții", preferă să păstreze doar pentru el realitatea lagărului și repulsia pe care i-o provoacă.

— Trebuie să țină cineva și un jurnal, zice. Nu vreau să uit adevărul.

---

1. Sculpturi miniaturale (în japoneză, în original).

Vizite medicale

— Am avut o bănuială că nu va duce sarcina până la capăt, îi spune doctorul Harper lui Satomi în drum spre baraca doamnei Takei. Învelișul dinăuntrul pântecului ei e subțire ca hârtia din cauza atâtor sarcini. Dacă e ceea ce bănuiesc eu, n-o să fie o priveliște prea plăcută, Satomi. Nu e nevoie să intri cu mine.

— Ba intru, spune ea iritată.

Știe că-i cere prea mult, că o pune la încercare, dar oare nu suntem cu toții puși la încercare? Nu vrea să-i ofere scuza că n-a știut. Așa e bine, să vadă cu ochii ei cum stau lucrurile, să cunoască și părțile bune, și părțile rele, fiindcă e îndeajuns de puternică pentru a afla adevărul.

Și el e destul de puternic, cu toate astea ar prefera să fie scutit de ororile pe care le vede și care îl împiedică să trăiască o viață netulburată, asemenea celorlalți oameni.

Satomi n-a mai fost în partea asta de lagăr până acum. E chiar la margine, ultimul șir de barăci care stau între civilizație și câmpurile acoperite cu tufișuri de salvie. Barăcile de aici sunt primele izbite de vânturi, primele care suferă extremele vremii din deșert.

— Tărâmurile rele, le numește doctorul Harper. Aici stau cei care au rămas la coadă, cei care, ajunși mai târziu și speriați de ce-au văzut în Manzanar, n-au mai avut puterea să-și croiască drum în față.

Baraca doamnei Takei e a patra de la capătul rândului. Soțul ei stă pe trepte împreună cu copiii lor, șapte băieți care îi par lui Satomi a fi de aceeași vârstă, cu toate că n-are cum să fie

așa. Probabil că mama lor i-a născut unul după altul, aproape fără pauze între sarcini.

Când îi vede, domnul Takei se ridică în picioare și se dă la o parte, ca să le facă loc să urce treptele. Face o plecăciune, de parcă ar întâmpina niște oaspeți de viță regală. Domnul Harper pune mâna pe umărul soțului și oftează. Cei doi se privesc cu ceea ce Satomi crede a fi resemnare.

Odată intrați, au nevoie de câteva clipe ca ochii să li se obișnuiască cu întunericul. Doamna Takei stă pe marginea patului, cu genunchii la gură. Fața ei îi pare lui Satomi a fi verzuie, de culoarea săpunului Palmolive. O pată întunecată urcă pe țesătura subțire a rochiei cafenii, pe jos e o baltă de sânge și ea însăși are dâre de sânge pe față, rămase după ce și-a dat părul la o parte cu mâinile însângerate.

Satomi închide gura și își astupă nasul ca să se apere de mirosul de hoit din cameră. Simte o acreală în fundul gâtului și înghite de mai multe ori ca să nu vomite, rugându-se să nu i se facă rău. Cu greu poate suporta priveliștea sângelui și duhoarea.

Cu toate că se aștepta, doctorul Harper clatină din cap văzând în ce stare e doamna Takei. Niciodată n-a înțeles cum de toate mirosurile corpului pot fi reținute de ceva atât de subțire și poros cum este pielea.

— Când a început sângerarea? întreabă ajutând-o pe doamna Takei să se întindă pe pat și întinzându-i picioarele cu gesturi blânde.

— Aseară, răspunde ferindu-și privirea.

— Țțț, și ai așteptat atât până să mă chemi, spune, dar nu cu asprime.

— Copilul a venit repede, spune ea, aruncând o privire spre colțul camerei unde se află ceva fără viață, înfășurat într-un prosop îmbibat de sânge. Am crezut că sângerarea o să se oprească, dar nu mai trece.

— Satomi, adu apă, te rog. Cât de multă poți. Și pânza din geanta mea.

Mișcările lui sunt sigure, vocea stăpânită, cu toate că i se rupe inima de milă.

La cișmeaua de afară Satomi umple o găleată subțire de tablă până la găurile mânerului și trage în piept aerul proaspăt parcă ar fi o băutură înviorătoare. Șovăie, nu-i vine să intre înapoi în baracă și nu se urnește decât atunci când doctorul Harper o cheamă neîntârziat, ca și cum s-a întâmplat ceva.

Înăuntru, cât timp doctorul examinează bebelușul mort, Satomi o ia pe doamna Takei de mână.

— Îmi pare rău, doamnă Takei, îi spune. Îmi pare rău de bebeluș.

Ar vrea să arate că-i pasă, că suferă, dar vocea ei e slabă, neconvingătoare.

Doamnei Takei îi trebuie două zile ca să moară. Doctorul Harper îi face transfuzii, dar nici o picătură de sânge nu pare să rămână în trupul ei. Odată cu el se scurge și viața doamnei Takei.

Este îngropată cu bebelușul în brațe, iar soțul și cei șapte băieți rămân să se descurce fără ea.

Săptămâni întregi după aceea Satomi retrăiește acea zi de disperare, vede în fața ochilor sângele și copilul înfășurat în prosop. De atunci încolo mirosul sângelui îi face rău și inima începe să-i bată speriată.

Însoțindu-l pe doctor în vizitele lui trece de la o urgență la alta, așa că începe să încurce fețele bolnavilor, să le uite numele. Vede nenumărate cazuri de pojar la adulți, fierbințeli neobișnuite și o mulțime de cazuri de pneumonie la vârsta a treia, pe care domnul Harper o numește „prietena bătrânilor".

— Îi împinge mai repede pe drumul spre rai, zice el.

În mintea ei Satomi o revede pe doamna Takei cu limpezime înspăimântătoare, tot așa cum îl revede pe bărbatul care a făcut septicemie fiindcă nu și-a tratat rana după ce s-a tăiat în latrină. Când l-a văzut doctorul Harper, piciorul îi frigea atât de tare, că se simțea de la o jumătate de metru. Puroiul se scurgea din rană și pe piele i se vedea o linie roșie care mergea de la coapsă la talie. Din cauza febrei nu te mai puteai înțelege

cu el. Aiura, dădea din mâini și din picioare, striga amenințări către pereți.

Doctorul Harper l-a dus la spitalul din lagăr și l-a pus sub îngrijire douăzeci și patru ore din douăzeci și patru, însă nu l-a putut salva. Sângele i se otrăvise, organele n-au mai făcut față și omul a murit în chinuri.

— Doar de la o tăietură, s-a minunat Satomi.

— Cea mai scurtă cale prin care intră bacteriile în organism, i-a explicat doctorul.

— Da, dar a fost doar o tăietură.

Nu știa dacă asemenea nenorociri se petrec doar în lagăr ori dacă așa e și în lumea de afară. Poate că așa e, dar ea n-a știut.

— Așa e peste tot în lume, zice doctorul. Doar că aici, din lipsă de condiții de tratament și de igienă, se întâmplă mai des ca boala să devină tragedie.

Unul din cazurile când condițiile din lagăr au fost de vină a fost cel al unui băiat cu un an sau doi mai mic decât Haru. Făcuse o depresie și, într-un moment de disperare, băuse clor industrial, furat când mama lui spăla pardoseala din sala de mese.

Îl găsise în agonie, cu bășici cât o monedă în jurul gurii, cu gâtul ars întâi fiindcă băuse clorul, apoi fiindcă îl vomitase, așa că nu mai era în stare să vorbească.

— Până să ajungem aici era un copil fericit, spunea mama lui îndurerată. Își dorea să fie doctor, ca dumneavoastră, domnule Harper. Îi place să ajute oamenii.

— Încă mai poate fi, a asigurat-o doctorul Harper. Trebuie să-l ajutați să aibă încredere în viitorul lui. Și să nu-l mai lăsați să încerce să se omoare.

— Dar și-a urâțit fața. O să rămână cu semne toată viața.

De data asta doctorul, care avea răspuns la orice, a tăcut mâlc. Băiatul rămăsese cu mult mai multe cicatrice. Cele mai primejdioase erau pe dinăuntru, acolo unde mama lui nu le putea vedea.

— E din cauza locului ăstuia, i-a șoptit Satomi doctorului când ieșeau din baracă. Locul ăsta împuțit, dezgustător.

Sunt zile când nu-și poate face curaj să-l însoțească pe doctorul Harper în vizitele sale. Sunt zile când vrea să uite de necazurile celorlalți. Uneori e prea mult pentru ea. Abia așteaptă să se întoarcă Haru de la muncă, și așteptându-l se cufundă în poveștile din cărți. Cărțile o poartă departe de Manzanar, datorită lor trăiește alte vieți. Iar acum găsește cărți câte vrea, fiindcă biblioteca a fost deschisă în cele din urmă.

— Sunt multe pentru care trebuie să le mulțumim quakerilor, îi mărturisește doctorului Harper cu recunoștință sinceră în glas. Când te gândești că niște oameni pe care nu-i cunoaștem au grijă de noi...

N-a văzut-o niciodată așa de încântată și nici n-a auzit-o vorbind așa frumos de cineva. E semn bun, își spune, în viață trebuie să existe un echilibru, orice s-ar zice.

Tamura este însă de altă părere.

— Ai nevoie și de altceva în afară de cărți și de prietenia unui bătrân, îi tot spune.

Nu l-a cunoscut pe doctorul Harper, dar, la fel ca Haru, numai că din motive pe care doar o mamă le are, nu e de acord cu prietenia asta. Una la mână, e ceva neobișnuit și îi e teamă că doctorul Harper o pune pe Satomi în situații în care ar trebui să fie persoane mature. Apoi nu-i place că Satomi o bate la cap să-l lase pe doctor s-o examineze.

— Te rog, mamă. Dă-i voie să-ți dea ceva pentru tuse și să te asculte la plămâni.

— Poate, nu peste multă vreme, zice cu șovăială. Ferește-te de doctori cât poți, îi spunea Aaron. Dacă au apucat să te atingă înseamnă că ai luat-o la vale.

Satomi e încântată de curtea pe care i-o face Haru acum, măcar că pretinde că ea ar fi încă o puștoaică. Se preface enervat pentru că trebuie să o tolereze – fetița agasantă care stă alături – clatină din cap atunci când ea îl ia peste picior, zâm-

bește parcă împotriva voinței lui și se încruntă puțin. Satomi e sigură că nu mai e mult și are s-o sărute și doar gândindu-se la clipa aceea simte o căldură năpădind-o.

Uneori, după-amiaza, ca să nu se mai gândească la el, ca să nu i-o mai ia inima razna la gândul că se vor atinge, o ajută pe doamna Hamada să aibă grijă de liota ei de copii: le spală fețișoarele lucioase, îi apucă de mânuțele grăsune, născocește jocuri pentru ei și le spune povești. Se simte bine alături de ei, iar doamna Hamada câștigă astfel o oră sau două de liniște, când poate face duș sau spăla maldărul de rufe adunate.

— Ai mare grijă, îi spune Eriko, ascunzând un zâmbet. Nici nu știi când o să te mai roage și alții.

— Ei, e doar așa, ca să-mi umplu timpul, răspunde Satomi.

— Nu e nevoie să te scuzi, se bagă în vorbă Naomi, trezită din somnul de după-masă de glasurile lor. E bine să nu-ți treacă timpul degeaba, să-i ajuți pe alții.

Spre deosebire de Naomi, Satomi n-are astâmpăr și nu poate dormi în timpul zilei. Iar noaptea visează la cu totul alte lucruri decât bătrâna.

— Visele mele sunt legate de casă și de mâncare, mărturisește Naomi. Bunătăți: pește prăjit, fasole roșie, supă de orez.

În visele lui Satomi își croiesc drum amintirile, trecutul reînvie. Revede vulpea privind-o țanțoșă de după tufișul de viță sălbatică, aude vocea domnului Beck: „Știi ce înseamnă «exotic», Satomi?“

Câteodată visează că Tamura dispare, se topește sub ochii ei, chiar când întinde mâna să o prindă. Când se trezește și deschide ochii, vede kimonoul plutindu-i deasupra capului întocmai ca o stafie orientală.

— Și eu visez la fel, spune Haru. Visez că îmi pierd familia. E din cauza locului ăstuia. Nimeni nu scapă neatins. Uite, Yumi nu mai mănâncă împreună cu noi. Se duce la altă sală de mese cu prietenii ei, ca și cum s-ar rușina de familia ei. Pe bunica o dor oasele, memoria o lasă, pierde legătura cu prezentul

și trăiește tot mai mult în trecut. Nici nu știu cum am să pot avea grijă de ai mei aici.

Tot mărturisindu-și unul altuia temerile, într-o seară ajung să se sărute pentru prima oară sub luna aflată în primul pătrar. Și-a dorit atât de mult să vină clipa asta, și-a închipuit cum va fi, dar când Haru se apleacă spre ea, îi vine s-o ia la fugă. Să deschidă gura, să-i simtă gustul, ori să-l lase pe el s-o guste, așa cum făcea cu Artie? Ar vrea să-l îmbrățișeze, să-l tragă spre ea, dar se înfrânează, simțind o anumită reținere din partea lui, străbătută de gândul inconfortabil că ea e mai plină de dorință decât el.

Haru se poartă într-un fel deloc măgulitor, se oprește puțin, ca și cum s-ar gândi dacă se meargă mai departe, ca și cum în el s-ar da o luptă.

Când în sfârșit o sărută, n-are nimic șovăielnic, nu se lasă dus de val ca ea. Sărutul lui e stăpânit, nu lacom ca al lui Artie. Și nici nu e dat din toată inima, cugetă Satomi.

S-ar fi simțit jignită dacă ar fi știut că după aceea, când se înapoiaseră pe Ulița Canalului, el regreta deja gestul făcut, dorindu-și să n-o fi sărutat. E doar un copil, dacă stai să te gândești, nu cu mult mai mare decât Yumi. Nu vrea ca lucrurile să se complice, să ajungă într-o situație tulbure, nu vrea ca mama lui și Tamura să afle și să-și facă planuri.

Vremea trece, dar Haru nu poate nega că mirosul ei, proaspăt ca un val nou de bumbac, căldura sânilor ei lipiți de pieptul lui l-au stârnit în așa măsură că nu se mai poate gândi la nimic altceva. Faptul că o fată ca ea i se oferă e rușinos și irezistibil totodată.

— Ce-i cu tine în ultima vreme, Haru? îl întreabă Eriko. Mereu ești cu mintea aiurea. Tamura te așteaptă să-i repari podeaua ruptă.

— Ajung și acolo, mamă, de îndată ce...

Și va ajunge. Nu-și va mai pierde timpul cu Satomi, o s-o lase mai moale. Are planurile lui, le-a făcut de prea multă vreme ca să-i dea voie unei fete drăguțe să-l întoarcă din drum. Îl

scoate din fire faptul că se gândește la ea de o sută de ori pe zi în loc să-i stea mintea la lucruri mai importante.

— Știu că-ți place Satomi, îi spune maică-sa. Te-am văzut cum o privești, dar nu cred că e pentru tine. Și chiar dacă ar fi, e un motiv în plus s-o tratezi cu respect.

— Nu mă interesează, insistă el. Suntem prieteni și-atât. Avem unele lucruri în comun.

— Ce lucruri?

— Păi, mai întâi, locul ăsta. Apoi e inteligentă, știi doar, o interesează cărțile, ideile. Cu ea pot sta de vorbă.

Lumea, așa cum o știa Haru, i-a scăpat din mână, dar e hotărât să și-o ia înapoi. Dacă trebuie să lupte ca să fie american, atunci așa să fie. Familia lui a muncit din răsputeri ca să-și împlinească visul american. Și el crede în acest vis. Cu toate că Manzanar există și că aici se întâmplă lucruri îngrozitoare, el nu poate renunța la visul american.

— Am de gând să mă înrolez de cum au să-mi dea voie. Am să mă înrolez și am să lupt pentru țara mea, o previne pe Satomi.

— Halal țară, îl ia Satomi în derâdere. Nu mai e țara ta. Noi suntem dușmanul.

— Nu, nu suntem, tocmai asta e. Cum de nu înțelegi?

— Nu eu sunt cea care trebuie să înțeleagă, Haru.

— Uite ce e, Sati. Uneori, lucrurile la care ținem nu se dovedesc la înălțimea așteptărilor noastre. Asta nu înseamnă totuși că renunțăm la ele, nu? Oricum ai gândi acum, țara asta e și a ta, așa cum e a noastră a tuturor.

— Nu înțeleg cum de poți crede așa ceva când trăiești în locul ăsta. Trebuie să fii smintit ca să crezi așa ceva.

— Cred, fiindcă toți americanii sunt emigranți într-un fel sau altul. Faptul că ești alb nu înseamnă că ești mai american decât dacă ești negru sau de orice altă culoare.

— Totuși, e greu să crezi atunci când ești închis aici tocmai din cauza asta.

— Nici o altă țară din lume nu se compară cu America, Sati. E casa noastră. O să trecem peste încercarea asta.

— Eu am să plec de aici cât pot de repede. Am să călătoresc prin toată lumea și n-am să mă mai întorc niciodată aici.

— Și ce naționalitate ai să scrii în pașaport?

— Ei, nu știu. Nu prea am de ales, așa-i? Va trebui să fiu americancă, probabil.

— Întocmai. N-ai de ales. Ești americancă, la fel ca noi toți.

Pionierii

Haru zice că ei, în Manzanar, sunt pionieri, oameni care trăiesc la limită și sunt nevoiți să inventeze tot felul de șmecherii ca să se descurce cu ce au la îndemână și să iasă din încurcătură.

— Japonezii sunt un popor ingenios, spune. Găsim răspunsuri la toate.

Dar, atunci când vin furtunile de praf, fuge și el la adăpost, la fel ca ceilalți. Până acum nimeni, oricât de ingenios, n-a găsit o soluție împotriva lor. Furtunile sug praful în drumul lor spre lagăr, după care îl revarsă asupra prizonierilor din Manzanar și pleacă, lăsând dezastru în urma lor. Vânturile puternice răzbesc prin orice perete ridicat de prizonieri ca să se apere de ele. Când încep să bată, nu-ți rămâne decât să te ascunzi în baracă și să aștepți să se domolească, ascultând cum urlă ca strigoaicele, aruncând nisip prin crăpăturile pereților.

Satomi și Tamura stau ghemuite lângă sobă sub o pătură, cu genunchii strânși sub bărbie și capul plecat.

— Am fost de atâtea ori îngropate în praf, că n-o să ne mirăm când o să murim și o să ne pună în mormânt, zice Eriko.

— S-a deschis gura iadului, crede Tamura. Își scuipă ura afară.

A învățat cum să recunoască furtunile de cum se zăresc la orizont, cu mult timp înainte să li se audă vuietul în depărtare.

— Se apropie, anunță ea resemnată. Norii s-au îngrămădit pe vârful muntelui, gata să se arunce asupra noastră.

— Ai pregătit fâșiile de bumbac, mamă?

Tamura păstrează bucățile de pânză de camuflaj rămase de la fabrică și își acoperă cu ele gura când se duce sau vine de la lucru.

— Orice lucru poate fi util, spune mulțumită.

Dar Satomi nu se poate obișnui, așa ca Tamura. Or fi furtunile niște fenomene ale naturii, însă pe ea o revoltă ca și cum ar fi făcute de mâna omului, ca și cum ar fi o pedeapsă trimisă asupra lor de guvern.

— Îmi vine să înnebunesc, îi spune lui Haru. Furtunile astea blestemate parcă sunt vii, puse pe distrugere. După fiecare furtună, mama se simte mai rău.

Compătimirea lui Haru o face să se simtă și mai neajutorată; compătimirea lui e pasivă, pe când ea vrea fapte.

— Nu știu ce aștepți de la mine, Satomi. Cu toții le suportăm la fel, până și gardienii.

— Ai putea măcar să te înfurii.

— Ești o fetiță naivă. Te superi pe toată lumea. Nici nu știu de ce-mi bat capul cu tine.

Zile întregi după ce trec furtunile, Tamura și Satomi simt că le ard ochii, gurile le sunt prea uscate ca să poată mânca ceva. Nisipul pătrunde în paturi, drept care sunt zgâriate din cap până în picioare. Oricât ar scutura așternuturile, tot nu scapă de el. Lui Satomi i se năzare uneori că nisipul se adună înăuntrul ei și că ea însăși devine o părticică din Manzanar.

În orașul cel mai apropiat, Lone Pine, există o cisternă stropitoare și în lagăr se zvonește că ar putea-o împrumuta uneori.

— Oricum nu folosește la mai nimic, îi spune gardianul Lawson, care mai stă uneori de vorbă cu ea. Doar umezește oleacă trotuarele și atât.

— Da' tot e mai bine decât nimic, Lawson, zice ea, încântată că a fost atât de ușor să-l facă să se simtă vinovat.

— Ai să te obișnuiești, fetițo, cum ne-am obișnuit cu toții. Vremea din Inyo nu ascultă de nimeni.

— Ai fi zis că munții ne-ar apăra cât de cât, dar nimic.

— Mda, unde sunt munți sunt și extreme. Dar sunt frumoși, nu? O țigară?

Întotdeauna îi oferă una și de obicei ea acceptă.

— N-aș zice că sunt chiar frumoși.

N-ar recunoaște nici în ruptul capului, dar e adesea impresionată, uneori până la lacrimi, de frumusețea austeră a Manzanarului. Dacă-și mijește ochii și nu se uită la harababura din lagăr vede doar vastele întinderi ale cerului, vârfurile munților înfipte în nori, colorându-i în indigo sau purpuriu și acea nuanță de portocaliu căreia Eriko îi spune „arsă". În linia zimțată a culmilor Satomi deslușește vârfuri de clopotniță, acoperișurile unui oraș profilate pe cer, un Shangri-la[1] îndepărtat.

Numai că la acel Shangri-la nu se poate ajunge, iar în Manzanar nu există nici un loc unde să-și găsească liniștea și nici anotimpuri blânde pe care să le aștepte. E un loc al extremelor unde e ori prea cald, ori prea frig, ori prea umed, niciodată la mijloc, cât să te poți simți bine.

— Schimbarea îți face bine, zice Lawson. Tocmai când crezi că nu mai poți suporta frigul, se încălzește. Lucrurile se mișcă repede în țara cutremurelor.

Într-o zi, când afară sunt aproape patruzeci de grade, când cartonul gudronat se topește la soare, preschimbând barăcile în cuptoare, se duce să i se plângă doctorului Harper.

— Ieri mama a leșinat pur și simplu, domnule doctor. Ai putea prăji ouă pe acoperișurile barăcilor.

— Și în sala de mese au leșinat câțiva. Verile sunt într-adevăr chinuitoare aici, îi spune compătimitor.

Încearcă un sentiment de vinovăție gândindu-se la ventilatoarele de acasă, pe care soția lui le așază lângă castroane pline cu gheață, ca să răcorească aerul. În Manzanar nu există nici ventilatoare, nici gheață.

— Pentru mama e încă și mai rău, e tare bolnavă, se plânge Satomi. Tusea nu-i mai trece și a slăbit prea mult. Suferă mai mult ca alții.

---

1. Loc imaginar, paradiziac, evocat de scriitorul James Hilton în romanul său *Orizontul pierdut*.

— De ce n-o aduci la mine, Satomi? M-aș bucura să o examinez și mi-ar face plăcere să o cunosc.

— N-ați crede cât de încăpățânată e, domnule Harper. Nimănui nu i-ar veni să creadă. Oamenii o îndrăgesc pentru dulceața ei, dar nu le-ar veni să creadă cât de greu se lasă convinsă dacă și-a pus ceva în minte.

— Vasăzică nu vrea să vină?

— Nu, zice că-i e mai bine, dar nu e adevărat. Nu-i e deloc mai bine.

— Atunci, dacă e de acord, am să vin eu la voi. Chiar mi-ar plăcea să văd ce mamă a crescut o fată ca tine.

Și Naomi Okihiro refuză să-l vadă pe doctorul Harper, cu toate că din când în când o doare inima, iar artrita o chinuie mai rău decât o durere de dinți, înțepenindu-i oasele. Uneori durerea pulsează așa de tare că nu se poate ridica de pe scaun, nicidecum să se mai ducă până la cișmeaua de la capătul aleii.

— Aveți nevoie de apă? o întreabă Satomi în fiecare după-amiază.

— Nu, am destulă; minte fiindcă vrea ca doar fiica ei, Eriko, să aibă grijă de ea.

Nu rareori se întâmplă ca Eriko să se întoarcă de la lucru și s-o găsească pe maică-sa atât de deshidratată, că abia poate vorbi. O învelește într-un cearșaf ud și îi dă apă cu lingurița până când își revine.

— Îi e tot mai rău, zice Eriko, dar nu vrea s-o vadă un doctor bărbat. Nu vrea să facă decât după capul ei.

— Adică nimic, răspunde Satomi. Eu, una, prefer metode mai moderne.

O bate pe Tamura la cap până când aceasta cedează și consimte să meargă împreună cu ea la spitalul din lagăr.

— Multă tevatură pentru un fleac, se scuză față de doctorul Harper, bagatelizând de rușine și tusea, și durerea din piept. Satomi își face griji din cauza mea, dar alții sunt mult mai rău. Eu mă descurc.

Doctorul Harper s-a fâsticit și el, surprins de sentimentele pe care i le-a trezit vederea Tamurei. E bolnavă, asta se vede

cât de colo, dar ceea ce simte el depășește grija profesională. Nici un sunet nu i-a pătruns până în măruntaie așa ca vocea Tamurei. I se pare o femeie de o frumusețe răpitoare. În ciuda palorii ei, o vede cum era ca fetiță, cu obrajii rozalii, vede dulceața de care vorbea Satomi. Simte că îl năpădește o căldură la fel ca arșița de afară. A trecut multă vreme de când n-a mai simțit că-i tremură inima astfel, că ceva îi explodează în piept. I se pare că e caraghios. Nu se cade ca un bărbat însurat, trecut de șaizeci de ani, să fie atât de atras de o pacientă.

— Nu se plânge, dar locul ăsta o ucide, intervine Satomi întrerupându-i șirul gândurilor.

— Pe cât văd, nu vă simțiți bine, doamnă Baker, spune ascultând prin stetoscop bufnetul surd care se aude în pieptul Tamurei atunci când o pune să tușească. Câteva zile de odihnă v-ar face bine.

— Am încercat, domnule doctor, dar n-am stare. Îmi place să am mâinile ocupate. Te simți mai bine când muncești, nu credeți?

Îi prescrie un tonic, să mai prindă puteri, cu toate că știe că la fel de bine i-ar putea da apă cu zahăr. Nu are doctorii ca s-o vindece și nici puteri magice. Îl cuprinde o mâhnire adâncă.

— Am mai văzut medicamentul ăsta, zice Eriko. E melasă dizolvată în alcool ieftin. Ceaiul fierbinte i-ar face mai bine.

— Am să-l duc înapoi și am să cer ceva mai bun, zice Satomi, știind că doctorul Harper o va ajuta. Are conștiință profesională și îi place să găsească răspunsuri la problemele ei.

Cât ar vrea ca Tamura să redevină cea de pe vremuri, mama ei din Angelina! Cu ochii minții o revede așezată pe verandă și curățând mazăre, vede strălucirea părului ei bogat, prins în coc, și profilul scos în evidență de lumina blândă. Și-o închipuie alegând orezul, învârtind rufele puse la fiert în cazanul de cupru din spatele casei. Nici o corvoadă nu poate știrbi demnitatea Tamurei. Fiecare mișcare a ei are o eleganță rafinată.

Înainte să adoarmă, Satomi cheamă în minte imaginea Tamurei așa cum era ea înainte, sperând să-i apară în vis ca pe vremuri, să-l viseze pe Aaron și să viseze ferma.

Dar în lagăr nu e ușor să dormi. Tot timpul se întâmplă ceva cu unul sau altul din cei zece mii de deținuți din Manzanar. Pe femei le apucă chinurile nașterii în puterea nopții, tineri sau bătrâni își dau sufletul și nu întotdeauna în liniște, cu toate că mulți din ei așteaptă moartea ca pe o izbăvire. Prin întuneric răzbat țipetele copilașilor și gemetele celor care au coșmaruri. Pentru Satomi, cele mai rele dintre toate sunt totuși zgomotele care vin de alături.

— Nu mai suport, îi șoptește Tamurei prin perdeaua de mătase, sătulă să-i audă pe domnul și doamna Sano făcând dragoste de cealaltă parte a peretelui subțire de un centimetru.

Înflăcărarea lor e grotescă, dacă te gândești că împart camera cu nora lor și cei doi copii ai ei. Fiul lor e încarcerat în centrul de izolare din Catalina fiindcă a făcut prea multe plângeri cu caracter politic.

— Fiul meu e un om de toată isprava, spune doamna Sano. Seamănă cu tatăl lui.

Dinspre camera familiei Okihiro nu se aude nimic, dar soții Sano vor să-și ducă viața așa cum le place și n-au pic de considerație pentru alții.

La cei șaizeci și cinci de ani ai săi, domnul Sano e încovoiat de spate de la anii petrecuți culegând căpșune ca să-și câștige traiul și are pielea bătucită precum cea de bivol, însă poate fi uimitor de vioi când își propune.

— E zbârcit ca o broască țestoasă bătrână, zice Satomi cutremurându-se de silă. Zici că are optzeci și cinci de ani, nu șaizeci și cinci... sau mai degrabă nouăzeci.

— E o consolare pentru ei, spune Tamura, care și ea îndură cu greu gemetele domnului Santo și scâncetele ascuțite ale nevestei lui. Mai rău e pentru nora lor, săraca. Câte are de tras!

— Bine, mamă, dar sunt atât de bătrâni. E scârbos.

— Nu mai vorbi în șoaptă, o sfătuiește Tamura, tușind în timp ce rostește cuvintele. De-abia atunci încep vecinii să ciulească urechile. N-aș vrea să ne audă vorbind despre ei.

Satomi e uimită de câtă putere a găsit Tamura ca să facă față tuturor încercărilor la care a fost supusă de când și-a

pierdut soțul și căminul. Mama ei se pricepe să-și facă prieteni, are acest dar. Oamenii sunt încă bănuitori față de ciudata ei fiică, o fată care se crede egala celor mai presus decât ea, în schimb își deschid inimile în fața Tamurei. O apreciază pentru firea ei cinstită, pentru modestia ei.

— Cinste e cuvântul potrivit pentru Tamura, e de părere Eriko. Nu are nimic fals în ea.

— Mama ta e o doamnă așa de bună și blândă, o necăjește Ralph. Îmi închipui că tu l-ai moștenit pe tatăl tău, nu?

Tamura, preschimbată acum în femeia care n-ar fi existat niciodată dacă Aaron ar fi fost în viață, se duce voioasă la lucru și cântă *God Bless America* și marșul drapelului național al Statelor Unite împreună cu celelalte femei când stau la coadă așteptând micul dejun. Când tot ceea ce primesc sunt crenvurști și spanac făcut terci, se plânge doar de formă. Uneori însă își dorește din tot sufletul să țină în palmă un ou abia luat din cuibar, să-l ducă la buze și să-i simtă căldura blândă. Uneori își amintește ce plăcut e să fii soție, cum e să te bucuri de o reoltă bună. Retrăind amintirile, e totuși stânjenită gândindu-se că se simte bine în Manzanar.

— Cum poți să cânți, mamă? Ce găsești aici de te îndeamnă să cânți? Și, pe deasupra, *God Bless America*!

— Ar trebui să încerci și tu, Satomi. Când cânți, nu poți fi necăjită.

Oricât de greu i-ar veni lui Satomi să înțeleagă, adevărul e că Tamura nu se mai teme de nimic. Până și moartea, oricât ar bănui că e de aproape, și-a găsit un loc în gândurile ei și n-o mai tulbură. În Manzanar a găsit prietenia și râsul, iar membrii familiei Okihiro au ajutat-o să redescopere camaraderia care domnește între rude, cu toate că n-au nici o legătură de sânge.

Nutrește o dragoste puternică pentru țara ei, pentru America. A moștenit-o de la părinți, cu mult timp în urmă, și nu se va vindeca niciodată de ea. Japonia e pentru ea doar un loc imaginar, o țară de poveste în care se petrec întâmplările din copilăria mamei ei. Nu se poate confunda cu acea Japonie care

aruncă bombe asupra Americii, Japonia care l-a ucis pe Aaron. Tamura are toată încrederea în viitorul ei în America.

— Trebuie să te descotorosești de ura asta din tine, o învață pe Satomi. Îți faci rău singură.

Când Tamura face o intoxicație alimentară de la o tocană reîncălzită de prea multe ori la cantină, locuitorii de pe Ulița Canalului văd cu uimire că doctorul Harper vine s-o vadă de două ori pe zi, până se înzdrăvenește.

— S-ar zice că albii o plac, comentează ei fără să-i poarte pică.

Puțini deținuți scapă de infecțiile care bântuie în lagăr. Apa murdară aduce dizenteria, înghesuiala din barăci poartă vina pentru răspândirea tusei măgărești și a pojarului care îi răpun pe copii.

— Pe cât văd, orfelinatul e permanent în carantină, îi spune Satomi doctorului Harper.

— Da, ba din pricina puricilor, ba a gripei, încuviințează acesta. Tot timpul apare câte ceva.

— Sărăcuții de ei, n-au mame care să-i strângă la piept.

— Am văzut că stai de vorbă cu cei mici, Satomi. I-am văzut venind în goană la tine. Te plac. N-ai vrea să dai o mână de ajutor? Prea mulți dintre ai tăi cred că a fi orfan e o rușine.

— Da, știu. În japoneză se numesc *burakamin*, adică spurcați. Dar nu toată lumea crede așa, domnule doctor. Nu suntem sălbatici, să știți.

Pe lângă boli, oamenii mor și fiindcă le-a venit ceasul, de inimă, ori pur și simplu de bătrânețe. Unii, se spune, au murit de rușine ori de inimă rea, alții s-au sinucis. Un bărbat a fost atât de îndurerat pentru că fusese despărțit de familie, că a încercat să-și taie limba cu dinții; văzând că nu poate, s-a suit pe gardul lagărului și a fost împușcat de un gardian. E greu de spus dacă a fost sinucidere sau crimă.

— Crimă, desigur, și-a dat cu părerea Satomi.

— Poate, a răspuns Haru, nu prea convins.

Micul cimitir, pentru care terenul a fost curățat în grabă, trebuie extins iar și iar. Morții sunt așezați în grabă în mormânt

și familiile le marchează mormintele cu un cerc din pietre. În centrul cimitirului a fost ridicat un mic obelisc cioplit din piatră în onoarea celor decedați.

— Un turn al consolării, zice Naomi.

Tamura plânge morții, chiar dacă pe unii nu i-a cunoscut.

— Au murit fără să știe la ce au servit toate astea, zice ea. N-au mai găsit drumul spre casă.

Într-o după-amiază, pe când lucrează la plasele de camuflaj, i se face rău de foame și simte dureri ascuțite în piept. E transportată la baraca-spital, unde un salon în aer liber a fost improvizat din trei paturi de fier, puse lângă latrină. Înăuntru mai sunt două paturi și infirmiera, care lucrează cu program redus, îi spune Tamurei să se așeze pe unul din ele ca să-l aștepte pe doctorul Harper.

— În notițele lui domnul doctor a scris că vrea să vă trateze el personal, o anunță infirmiera, aruncându-i o privire bănuitoare. Va trebui să așteptați până dăm de el.

Temându-se ca Tamura să nu aibă ceva grav, Eriko se repede după Satomi, care e la duș, unde merge când nu e multă lume ca să-și spele părul cu săpunul parfumat pe care i l-a dat Lawson. Când nu e prin locurile unde se învârte de obicei, mai mult ca sigur că o găsești la duș, îmbătată de parfumul floral ca de o dulce recompensă.

— Mama ta e stabilă, spune doctorul Harper. Sigur, are o constituție fragilă, iar intoxicația alimentară nu i-a făcut bine, însă...

— Cum puteți spune că e stabilă? Uitați-vă cum se luptă să respire.

— Nu-l sâcâi pe domnul Harper, Satomi, spune Tamura gâfâind, luptându-se să respire. El își dă toată silința. Nu e vina lui. Nu se poate face nimic.

— E adevărat, domnule doctor? Chiar nu se poate face nimic?

— O poți ajuta, Satomi. Ai grijă să nu-i fie frig și să mănânce regulat. Eu aș zice să nu mai lucreze la plasele de camuflaj,

dar cred că n-o să-ți dea ascultare. Praful de acolo e plin de fibre. Uite o problemă la care n-am răspuns.

— Dacă i s-ar da voie să plece acasă ar scăpa de praf, domnule Harper.

— Dacă ar fi după mine, Satomi... atunci... desigur...

Dacă i-ar sta în puteri i-ar elibera pe toți prizonierii din Manzanar. Ar vrea din toată inima să o salveze pe Tamura și suferă fiindcă nu o poate vindeca. Gândul că, asemenea soției lui, ar putea fi și ea dezamăgită de el îl face să se simtă și mai neputincios. Fără să știe nici el de ce, a luat asupra lui vina pentru faptul că el și soția lui nu pot avea copii; măcar atât să facă pentru soția față de care și-a pierdut de mult orice interes.

— Barem există un medicament pentru tusea ei?

— Nici unul care să-i fie de mare ajutor. Dar o să am grijă să primească încă o pătură, are să-i prindă bine.

Cum i-ar putea spune lui Satomi ceea ce Tamura știe, dar nu vrea să-i mărturisească? Fata e îndeajuns de inteligentă cât să vadă că și alți deținuți suferă de aceeași boală, însă nu e pregătită să o recunoască în simptomele mamei sale.

Tuberculoza a luat-o înaintea medicinei. Tamura tușește cu sânge și e nevoită să stea în capul oaselor toată noaptea ca să poată respira. Acum fiecare zi e un câștig, căci nu se poate ști ce va fi mâine. Iar Satomi e și așa destul de speriată, n-are nici un rost să-i spună că va fi mult mai rău.

— Te-ai gândit dacă vrei să dai o mână de ajutor în Satul Copiilor? o întreabă ca să-i mute gândul în altă parte. Le-am vorbit de tine. Orice ajutor le-ar prinde bine, să știi.

— Dacă mă primesc, mă duc. Și mama vrea să mă duc, prin urmare vreau și eu.

— Bine. Cred că îți va plăcea.

— Doar la gândul că vei da o mână de ajutor acolo mă și simt mai bine, zâmbește Tamura. Ai o inimă bună.

— Și mai am o veste bună, spune doctorul Harper. O să vă bucurați să auziți că săptămâna asta începe construcția unui nou spital. Vor veni mai mulți doctori, între care și japonezi. Suntem pe drumul cel bun.

— N-o să batem în lemn, șoptește Satomi destul de tare ca să fie auzită.

— Nu, nu, chiar așa va fi. Și vor fi și mai multe latrine. O să venim de hac infecțiilor, să fiți sigure. Să n-aveți nici o îndoială.

În sinea lui trage nădejde că într-adevăr așa va fi. Lui i se pare că, de oriunde ai privi lucrurile, întreg lagărul e bolnav.

— Măcar latrinele alea noi să le vedem, domnule Harper. Îmi închipui că n-ați fost niciodată nevoit să stați la coadă la toaletă.

— Păi... apucă el să spună înainte să fie întrerupt.

— Noi ne străduim să nu luăm în seamă duhoarea, mâzga care ni se scurge bolborosind printre picioare. Ne-am obișnuit ca hârtia să se termine și ca roiurile de muște să bâzâie peste tot.

— Regret că situația e așa de rea. Dar va fi ceva mai bine când vor fi mai multe latrine, cu siguranță.

— Nu vă puteți imagina cât de umilitor e pentru femei să stea la coadă și cât de vulgari pot fi bărbații.

— Nu, n-aș putea spune că...

Tamura intervine ca să-l scoată din încurcătură.

— Fac glume ca să nu se mai simtă atât de stânjenite, spune ea încruntându-se la Satomi.

— Am să discut cu directorul, zice doctorul. Ai dreptate, trebuie făcut ceva.

Ceva mai târziu, stând de vorbă cu Eriko, Tamura se plânge de purtarea lui Satomi.

— Mi-a părut așa de rău de domnul Harper, Eriko. Zău, Satomi îi face zile fripte. Ai zice că sunt prieteni, dar eu nu mă pot obișnui cu lipsa ei de respect.

— Prea spune lucrurilor pe nume, încuviințează Eriko. Dar nu se mai poate face nimic, caracterul ei e format. În orice caz, cred că doctorul Harper ține destul la ea cât s-o ierte. Ți-a dat ceva pentru tuse?

— Da, o pătură, chicotește Tamura. Ce altceva să facă? A, și o veste bună. Spune că în curând vor construi latrine noi.

— Zău? Mama o să se bucure, dacă o fi adevărat. Bătrânii suferă cel mai mult. Mama nu merge decât la ora când e mai puțină lume, dar chiar și așa e un chin pentru ea. La fel pățesc toate femeile bătrâne. Sunt nevoite să meargă câte două, ca să stea de pază una pentru alta.

— Hm, firile lor au fost modelate în Japonia. Sunt rușinoase. Noi ne-am obișnuit, dar ele niciodată.

— Nici eu n-am să mă obișnuiesc, răzbate vocea aspră a lui Satomi prin peretele subțire, de care stă sprijinită, cu romanul *La răscruce de vânturi* în mână. Nu mă pot obișnui cu latrinele alea împuțite.

— Of, Satomi, e cu totul altceva. Și am băgat de seamă că nu ai astfel de rețineri când e vorba de dușuri.

— Nici nu e de mirare că oamenii nu te plac, i se alătură Eriko înciudată. Niciodată nu știi când să stai la locul tău, când să taci. Stai mult timp la duș, făcându-i pe ceilalți să aștepte.

Dacă e ceva care o scoate din fire pe Eriko, atunci e vorbitul prin perete. I se pare că e o dovadă crasă de proastă crestere.

Pe de altă parte regretă că și-a ieșit din fire, cu toate că spune doar adevărul.

Lui Satomi i se întâmplă să iasă de la duș și să se ducă direct la capătul rândului, ca să mai aștepte o dată. Oamenii își fac o părere proastă despre ea, ba chiar se mai descarcă bombănind-o.

— E prost-crescută.

— Cred că era de așteptat.

— Dar Tamura e așa de amabilă, de politicoasă.

— E un pui de cuc în cuibul Tamurei.

— Am auzit că primește săpun de la gardieni.

Tamura o dojenește și ea, în felul ei blând.

— Trebuie să înveți să te porți. Nu-mi place că primești lucruri de la Lawson. Oamenii o să te privească cu ochi răi.

— Ei, mamă, oamenii nu m-au plăcut niciodată, doar știi.

— Vina e a ta, nu te străduiești să fii plăcută. Și ce vrea în schimbul săpunului pe care doar ție ți-l dă?

Lui Satomi nu-i place întrebarea. La urma urmei, e treaba ei.

— Nu cere niciodată nimic. Ralph zice că Lawson se poartă frumos cu toată lumea, că îi plac oamenii, toți oamenii, și îi place să stea de vorbă cu ei.

— În sfârșit, când ai să lucrezi la orfelinat n-ai să mai ai timp de taclale. Ai să fii prea ocupată cu cei mici.

— Abia aștept, mamă. Să nu fii supărată pe mine.

— Știi să te porți cu copiii, zice Tamura înmuindu-se. Oamenii își vor da seama și te vor aprecia.

Leacuri

Barăcile orfelinatului au propria lor instalație de apă și propriile toalete, aflate într-o mică clădire. De n-ar fi decât atât și ar fi fost de ajuns ca Satomi să vină să lucreze aici. Dar, încă din prima zi, inima i s-a înduioșat văzând copiii.

— Sunt drăgălași, dar și neastâmpărați, îi povestește lui Haru. Și miros ca niște pisoi mici.

Bebelușii, fără să știe că au fost abandonați, țipă așa cum le e felul, în schimb se liniștesc mai ușor decât cei mai mari: un scutec curat sau o sticlă de lapte cald îi potolesc destul de repede. În ceilalți s-a trezit însă instinctul sălbatic de a se feri și de aceea refuză să se lase mângâiați.

— Dacă i-ai vedea, mamă... Sunt așa de speriați, că fac în pat și le e teamă că vor fi bătuți din cauza asta. Unii dintre ei sunt la fel ca mine, cu sânge amestecat. Unul din copii are părul roșcat, doi sau trei, auriu. Mai e un băiețel care spune că e mexican. Vorbește spaniola și nu știe decât un cuvânt sau două în engleză.

— Poate că ai să te regăsești printre ei, spune Tamura cu un aer misterios.

Când sosesc la Manzanar cu valijoarele lor, copiii sunt dezbrăcați la piele. Hainele sunt puse grămadă, sortate după vârstă, fără să se țină seama cui aparțin. Găsești acolo salopete, micuțe jachete de postav, căciulițe tricotate și pantofi aranjați după mărime. E mai ușor să le pui hainele laolaltă, să le amesteci, așa încât nici unul să nu mai știe cu ce a venit. Oricum, unii n-au venit cu nimic la ei, nici măcar cu acte de identitate. Sunt prea mici ca să-și spună numele, nu știu de unde au venit, nu

poți scoate nimic de la ei. Satomi le dă nume și încearcă să le ghicească vârsta.

Cei care au jucării, puțini la număr, sunt obligați să le dea și celorlalți și să privească, bosumflați, cum păpușa murdară ori mașinuța de tablă le sunt luate de alți copii. Un băiețel s-a apucat să colecționeze conserve de fasole goale; nimeni nu caută așa ceva, deci sunt doar ale lui. Altul ține strâns în pumn o batistă pe care o miroase din când în când și cu care își freacă obrajii.

— Nu e drept, îi spune Satomi doctorului Harper. Au nevoie de familiile lor, de cei la fel cu ei.

În minte îi vin copiii doamnei Hamada: zâmbesc una-două, se încaieră fără teamă și își găsesc sprijin în dragostea cu care sunt înconjurați.

Sunt zile când, în ciuda regulilor stricte, în orfelinat se dezlănțuie haosul, când urletele copiilor acoperă orice voce sau zgomot. Băieții cei mai neascultători, care se poartă urât, trebuie să se ducă „la plesnit". Se apleacă și se strecoară printre picioarele celor mai mari, care n-au nevoie de nici un îndemn ca să-i plesnească. Atât pentru cei care aplică pedeapsa, cât și pentru cei pedepsiți e un joc, iar lor le pasă mai mult de o vorbă mânioasă decât de pedeapsa corporală.

— Se plictisesc, îi povestește Satomi lui Haru. N-au nici cărți, nici jucării. De-aia le stă gândul doar la bătăi.

— Fii mai hotărâtă, Sati. Fă ordine.

— Au atât de puține, Haru. Nu mă lasă inima să-i pedepsesc.

— Te au pe tine, Satomi. Au mâncare și un acoperiș deasupra capului. E drept, nu sunt în sânul familiei, dar viața nu ne dă tuturor la fel. Nu trebuie să li se dea voie să-și facă de cap.

Aude reproșul din vorbele lui și simte că e dezamăgit de ea. Ce bine-ar fi dacă nu i-ar mai da lecții și ar trece de partea ei, măcar o dată! Dacă ar săruta-o mai des, ar strânge-o în brațe și i-ar spune că ce face ea îi e pe plac. Știe că are rivale la inima lui Haru. O grămadă de fete se străduiesc să-i atragă atenția, fete care se pricep mai bine să-i lase impresia că el conduce.

Pe când ea nu se simte în stare să accepte felul lui de a vedea lumea, respectul lui pentru convențional, ideile despre cum ar trebui să fie o femeie.

— Ai uitat cum e să fii copil, Haru.

— Da, cred că ai dreptate. În ultima vreme gândesc mai degrabă ca un tată.

De când a descoperit că se simte bine dăruind, gardianul Lawson a început să le aducă daruri copiilor din orfelinat: bile, creioane colorate, vechea lui minge de baseball și mănușa, păpușile cu care nu se mai joacă fata lui. Se simte vinovat pentru ceea ce are de făcut ca gardian în lagăr. Fiica lui, care tocmai s-a mutat la casa ei, are doar câțiva ani mai mult decât Satomi și, după cât spune el, chiar seamănă puțin.

— S-a măritat cu un om de nimic, spune. Locuiește la cinci mile depărtare, dar nu ajungem niciodată s-o vedem.

Soția lui Lawson are sânge indian.

— E pe sfert shoshone, povestește el. Cu toate că, dacă vezi cât e de aprigă, zici că-i apașă.

— Nu poți spune că nu e înțelegător, îi ia Satomi apărarea în fața lui Haru.

Indiferent ce-ar spune alții, ea e mulțumită că Lawson își ușurează conștiința făcându-le daruri copiilor și dându-i și ei săpun.

— Ia-l, scumpo. Știu eu că fetelor le place să miroasă frumos.

N-ar vrea să o necăjească pe Tamura, nici să-l supere pe Haru, dar unde să găsească prieteni într-un loc ca ăsta? Fetele de vârsta ei se feresc de ea și sunt mult mai nătânge decât Lily, chiar dacă aceasta s-a dovedit o trădătoare.

— Nu le dai nici o șansă, Satomi. Nu dai nimănui nici o șansă, în afară de doctorul Harper și de Ralph. Dacă lumea nu te place e doar vina ta, o dojenește Tamura.

Dacă Tamura ar ști cum stau lucrurile în realitate, că adevărul e exact pe dos! Cum li se scurg ochii bărbaților din lagăr după ea, așa cum nu se întâmplă cu celelalte fete, japoneze get-beget. Cum bărbatul care îi oferă mereu Tamurei locul când așteaptă la rând pentru masa de prânz s-a dezgolit în

fața fiicei ei pe scurtătura care duce la cantină. Vederea lucrului acela gălbui care îi atârna între picioare n-a șocat-o câtuși pe puțin, însă n-a pomenit nimănui despre cele întâmplate, nevrând ca Haru să se simtă obligat să facă ceva.

— Încheie-te la pantaloni, prostule, îl îndemnase cu dispreț în glas.

— Scuze, se bâlbâise bătrânul, cu ochii ațintiți la ea. A fost un accident. Se mai întâmplă.

A găsit că e un lucru fără rost din partea unui bătrân. La fel de bine ar fi putut să-i arate mucii din nas.

Bineînțeles, nu e singurul care nu-i dă pace. Scăpați de constrângerile la care ar fi fost supuși acasă, câțiva bătrâni umiliți de soartă privesc în jur cu ochii stinși și o văd pe ea, cea care nu e chiar de-a lor, dar fragedă, mustind de viață, arogantă, așa cum sunt americanii. Drept urmare își mai distrează și ei mintea sâcâind-o pe vedetă.

— Alo, domnișoara, alo, domnișoara, o strigă vorbind asemenea cântăreților de jazz. Nu ne ajuți și pe noi?

Nu le întoarce privirea, se face că nu bagă de seamă gurile lor căscate și zâmbetele strâmbe, înspăimântătoare. Își tot repetă că nu merită să-i ia în seamă. Cât despre ei, se simt îndată jigniți, nepăsarea ei e o insultă.

Ar fi uimită să afle că Haru vede tot și e furios pe ea că le atrage atenția. Pe bătrâni îi disprețuiește. Dacă ar fi fost tineri s-ar fi bătut cu ei, însă tinerii care umblă după Satomi știu să se stăpânească, au mândria lor, și apoi, cine nu s-ar ține după o fată ca ea? Așa cum stau lucrurile, trebuie să se mulțumească cu faptul că cei mai în vârstă ca el nu sunt întotdeauna mai grozavi decât el. Trage nădejde că, atunci când lumea va redeveni ceea ce a fost, va uita în câte feluri, unul mai amenințător decât altul, a fost schimbată de locuri precum Manzanar.

Cât despre el însuși, ar trebui să se poarte onorabil, să renunțe la Satomi. Așa e cinstit, dar felul în care se lipește de el în locurile întunecoase unde se ascund împreună, mirosul pielii ei, sărutările îndelungate îi zdruncină siguranța de sine, îl fac să amâne clipa despărțirii. De un lucru e sigur, și anume

că se teme mai mult de viața alături de ea decât se teme s-o piardă. Satomi va încerca neîncetat să-l tragă după ea, nu se va lăsa condusă și, pe lângă asta, nu cunoaște modestia. E prea mult pentru el, e doar dorință și ardoare, nu are nici măcar acea măsură de reținere pe care o așteaptă de la o femeie.

— Suntem sau nu suntem împreună, Haru?

— Nu poate fi vorba de așa ceva, Sati. Toate sunt cu susul în jos, nu ne putem lega unul de altul. Și n-am vrea să dăm un nume prieteniei noastre, așa-i?

— Eu eram cu Artie înainte să împlinesc paisprezece ani.

— Era o copilărie.

Îi vine să-i tragă o palmă și în același timp ar vrea să-l sărute.

— Aha, vasăzică nu e nimic deosebit la mijloc? întreabă cu nepăsare prefăcută.

— Nu ne putem lăsa în voia sentimentelor. Nu are să dureze.

E conștient de ceea ce îl așteaptă dacă nu are grijă. Cu un pic de noroc, va fi recrutat în scurtă vreme. Abia așteaptă să plece, dar îl roade gândul că nu va mai fi nimeni lângă Sati, s-o țină în frâu.

— Firea ta prea independentă o să-ți aducă numai ponoase, îi spune.

— Asta e partea mea americană, îl tachinează ea. Credeam că-ți place tot ce e american.

— De ce nu-și face prietene? o întreabă pe Eriko. Nu e normal să stea doar pe lângă bătrâni sau în tovărășia băieților.

— Se plictisește în tovărășia fetelor, îi explică Eriko. E ca o lebădă printre rațe, îmi închipui. Satomi face totul numai după capul ei, doar știi. Să nu crezi că ai să poți s-o schimbi, Haru. N-ai să reușești.

— Nu se face, insistă el. Doctorul Harper e mult peste ea și totuși îl ia la rost una-două. Ne ajunge ce-am pățit cu Yumi, n-avem nevoie ca și vecina de alături să se poarte după cum o apucă.

Se plânge, dar e tot mai atras de ea, nu va mai putea să-i țină piept multă vreme, orice ar spune mama lui sau Tamura.

Din cauza ei se trezește noaptea, mânat de o nevoie egoistă. Mintea lui spune nu, dar trupul lui, stârnit, nu vrea să asculte. Câteodată, când o privește, văzându-i pielea strălucitoare, valurile de păr negru revărsat pe umeri, se minunează cum de are ochi pentru el. Iar când îi zâmbește larg i se pare că e fără prihană, că nu are nici un reproș să-i facă și hotărârea lui slăbește. O dorește, într-adevăr, dar nu o iubește, în orice caz nu într-atât cât să-și compromită planurile. Așa că își găsește refugiul în critici.

— O superi pe mama ta, să știi, dacă primești țigări și săpun de la Lawson. Ți-ar ajunge rația dacă n-ai petrece atât de mult timp la duș.

— Vreau să spăl Manzanarul de pe mine. Și, oricum, săpunul pe care ni-l dau ei nu face spumă, știi prea bine. Plus că miroase a dezinfectant. O fi rău să vrei să fii curat, să miroși frumos?

E pregătită să facă față dezaprobării lui. Merită, măcar ca să miroasă frumos pentru el, căci pentru el vrea să miroasă frumos. Iar în cele câteva minute cât stă sub apă, săpunindu-și părul, apoi clătindu-l până scârțâie, se simte ca-n rai. Apa singură nu-i dă acea senzație, e nevoie de săpun.

— Am să-ți cumpăr săpun parfumat, îi promite Tamura. La ce muncesc, dacă nu ca să am grijă de tine?

— Cumpără-ți ție ceva, mamă. Nu-ți mai face griji pentru mine.

Vara e bine la dușuri, fiindcă e cald, numai că apare altă problemă. O colonie de tăuni și-a făcut cuib în clădire, unde e umezeală. Insectele se învârt deasupra bălților de apă murdară strânse în crăpăturile pardoselii, se așază pe ea când se șterge cu prosopul. O scârbesc ochii lor bulbucați, burțile umflate, pline de sânge. Toată lumea e dezgustată, dar hidoasele creaturi nu se lasă izgonite până nu s-au îmbuibat de sânge. Locul de unde au mușcat se inflamează și nu se dezumflă decât după vreo săptămână.

Văzând umflătura dureroasă pe care Satomi o are pe pleoapă, Tamurei îi vine ideea să găsească un leac care s-o aline. Se

gândește că o infuzie de ceai și urzici i-ar putea calma suferința. Iar când se adeverește că-i face bine, se apucă să prepare și alte leacuri.

Așa cum pe vremuri, în Angelina, o trimitea în pădure după ciuperci, acum o trimite să culeagă menta sălbatică de munte care crește în partea de vest a lagărului și să scurme prin lăzile de gunoaie de la cantină ca să-i aducă cartofi încolțiți pe care să-i poată planta lângă scara barăcii.

Oamenii se minunează văzând ce poate scoate Tamura din pământul arid. Cultivă șiruri de ridichi care îmbunătățesc circulația lenesă a sângelui, pregătește comprese cu ceapă contra gripei, iar în lunile de vară face suc de salată verde care curăță infecția din sânge. A găsit o utilizare până și pentru nesuferita salvie care crește peste tot, ițindu-se chiar și prin crăpăturile din pereții latrinelor, așa, ca să le amintească într-un mod neplăcut că civilizația e departe.

— Doamna Sano spune că folosește ceaiul de salvie ca să scadă febra, îi spune Tamura lui Eriko.

— Nu prea s-ar zice că are efect asupra soțului ei, remarcă Eriko flegmatic.

— Domnul Sano are o boală greu de vindecat, Eriko. Dar altora le-a folosit.

Tamura nu lucrează după reguli științifice. Se ia după instinct, după ce-și amintește despre fierturile pe care le pregătea mama ei în copilărie. Unele leacuri au efect, cele mai multe nu, dar vorba se răspândește. De multe ori, seara, în fața ușii ei stau oamenii la rând. Unora le face bine doar gândul că sunt îngrijiți, că nu sunt nevoiți să stea tăcuți la coadă în fața cabinetului doctorului Harper. Cum ar putea un doctor să-i înțeleagă așa cum îi înțelege doamna Baker? Ajunge să-ți zâmbească și-ți ia boala cu mâna.

Satomi se plânge că nu mai are liniște, însă acum are motiv să petreacă mai mult timp cu Haru, să se plimbe și să se sărute, ferindu-se de proiectoarele care mătură lagărul în căutarea celei mai neînsemnate mișcări.

Nici unul din leacurile pe care le prepară Tamura nu-i potolește tusea și nici n-o împiedică să transpire toată noaptea, să ude așternutul și să înghețe până în măduva oaselor. Satomi se preface că doarme, însă o aude cum se luptă să respire. Tamura s-ar supăra dacă ar ști că o trezește din somn.

— Culcă-te la loc, îi spune când Satomi trage kimonoul într-o parte. N-ai cum să mă ajuți. De dimineață am să mă simt mai bine.

Într-adevăr, se simte un pic mai bine după ce se luminează, cu toate că nu păcălește pe nimeni. Fața ei cenușie arată lumii întregi cât de bolnavă este, iar răsuflarea ei a căpătat un iz dulceag de sânge și spută.

— Mă simt mai bine stând în picioare, spune Tamura ușurată când se crapă de ziuă. Respir mai bine când am ceva de făcut.

— Nu-mi vine să cred când o văd cât muncește, îi povestește Satomi lui Haru. Ca să nu mai spun că jumătate din noapte și-o petrece zdrobind și amestecând, gândindu-se la leacuri noi.

— Ai ce învăța de la ea, răspunde el, fără să-și dea seama cât de aspru sună vorbele lui.

Tamura nu uită niciodată să îngrijească grădina sau să facă ordine în baracă, cu toate că Satomi a luat aceste sarcini asupra ei, ca s-o scutească de efort.

— Tu nu vezi nici măcar praful pe care îl ai în fața ochilor, râde Tamura. În orice caz, îmi place să fac curat.

Eriko e de părere că hotărârea prietenei sale de a nu se lăsa doborâtă de boală e extraordinară.

— Mama ta e o femeie remarcabilă, Satomi. Ce mândru trebuie să fi fost tatăl tău de ea!

Firea blândă a Tamurei și generozitatea cu care împarte leacurile pregătite de ea îi atrag pe oameni către ea, ca întotdeauna. Căldura ei îi face să uite de atitudinea nepăsătoare a lui Satomi.

— N-ai zice că e fiica Tamurei, se miră aproape toți.

— Cu timpul ajungi s-o îndrăgești, zic câțiva.

Oamenii n-o mai privesc cu atâta antipatie, cu toate că n-o vor considera niciodată una de-a lor, și o judecă din această cauză, nedându-și seama că, la rândul lor, au prejudecăți.

În schimbul leacurilor preparate de Tamura primesc daruri pe care ar fi jignitor să le refuze. De fapt, nimeni nu dorește să rămână dator. Un scăunel cu trei picioare, îmbinat din resturi de lemn, flori de hârtie, o vază făcută dintr-o cutie de conserve și darul cel mai apreciat, o cratiță al cărei capac se așază bine.

— Acum n-o să se mai evapore apa, spune Tamura încântată, mulțumindu-i celui care i-a dăruit-o.

Pe sobița lor care nu se încinge niciodată, doar rareori ajunge apa să fiarbă molcom.

— Hm, doar dacă faceți rost și de lemne, răspunde omul.

În semn de mulțumire fiindcă Tamura a tratat furunculele copiilor cu pătlagină, domnul Hamada, care lucrează la curățarea terenului pentru un proiect agricol, aduce mai multe păsări de lemn pe care le sculptează în timpul liber și o roagă s-o aleagă pe cea care-i place.

— E un adevărat artist, spune Eriko când le vede. N-or avea sânge și inimă, dar au viață în ele păsărelele astea.

Tamura se gândește mult până să se hotărască.

— Sunt toate așa de frumoase, domnule Hamada. Cum să mă hotărăsc?

Până la urmă o alege pe cea mai mică, nevopsită, de care se simte atrasă.

— E un pițigoi, spune domnul Hamada. În realitate sunt cenușii, cu o privire ageră.

Mica pasăre stă în palma Tamurei, cu aripile pe jumătate desfăcute. Îi aduce aminte de norii bulucindu-se pe cer, vântul șoptind prin iarbă, păsările ciripind.

— Îmi place mai mult decât orice, spune ea cu recunoștință în glas.

Mulțumită acestor daruri camera lor, asemenea multor altora din lagăr, a căpătat personalitate și odată cu ea cuvântul „acasă“ și-a recăpătat înțelesul.

— Oamenii au mândria lor, chiar și pe Ulița Canalului, zice Haru. Să fii mândru de felul în care trăiești e o străveche virtute japoneză.

Dovada mândriei de care vorbește e prezentă oriunde întorci privirea: mici grădini în care florile semănate de ei aduc binevenite pete de culoare, mobile construite din resturi de lemn, podoabe făcute din oase de pui și ață dentară, o nouă descoperire care le e dată gratis, odată cu pasta de dinți. Periile sunt atârnate în ordine pe pereții exteriori, lângă scările bine curățate sunt puse băncuțe de lemn rugos. Cineva chiar a pus o creangă uscată de copac lângă ușă, în chip de sculptură.

— E frumos, zice Naomi.

— O fi acum, pufnește domnul Sano. Dar când va veni iarna o să ajungă lemn de foc.

S-ar zice că toți știu un meșteșug, se pricep să facă ceva. Din cutii de carton, Haru i-a făcut mamei lui câteva sertare. Iar Naomi, cu toate că o lasă vederea și mâinile o dor din cauza artritei, împletește mănuși pentru orfani. Îi place să se simtă utilă.

— Când eram tânără, se laudă, mișcam andrelele atât de repede, că lâna se rupea.

— Zburau scântei, îi întărește Eriko spusele.

Eriko a confecționat perdele pentru singura ferestruică pe care o au, tăind o fustă înflorată pe care Yumi, care crește văzând cu ochii, n-o mai poate purta.

— Ce drăguțe sunt, zice Tamura.

— Văd că vă jucați de-a casa păpușilor, remarcă domnul Sano, în trecere pe acolo.

Ca să-și potolească pornirile de croitoreasă îndrăgostită de volane și funde, Tamura face șorțuri pentru orfani din resturi de țesături de la fabrică. I-ar fi plăcut să aibă pânză cadrilată roz cu alb, poate chiar și stofă ecosez cu dungi roșii. I-ar fi plăcut să le răsfețe pe fetițe, să se înconjoare de lucruri frumoase.

Având mănușile lui Naomi, șorțurile Tamurei și jucăriile de la Lawson, rareori i se întâmplă lui Satomi să meargă cu mâna goală la orfelinat, unde își petrece aproape toată ziua

îngrijind bebelușii, citind copiilor mai mărișori, lăsându-i, spre nemulțumirea supraveghetoarei, să i se suie în cap. Încearcă să nu fie părtinitoare, dar nu se poate abține să nu favorizeze o fetiță de patru ani, cu fețișoara serioasă, pe nume Cora, care nu se dezlipește de ea. Copila, care seamănă puțin cu Tamura, cel puțin așa i se pare lui Satomi, și-a făcut loc în inima ei în așa măsură, că dimineața abia așteaptă s-o vadă, s-o ia în brațe, să-i sărute obrajii delicați și buzele rozalii.

— De-ai ști, mamă, nu se poate să n-o iubești pe Cora. Ți se topește inima când o vezi.

Cora are părul negru tăciune și un breton care îi încadrează fața de păpușă. E o fetiță isteață, care prinde lucrurile din zbor, o fetiță speriată dar curajoasă, care știe cum să se facă plăcută.

Satomi se întreabă prin ce o fi trecut Cora de a căpătat extraordinara capacitate de a simți ce așteaptă adulții de la ea. Nu scoate o vorbă când ei vor să tacă și dă o mână de ajutor, purtându-se ca o mămică față de sugari, cărora le schimbă scutecele si le încălzeste biberoanele.

Pe cât își pot da seama și judecând după felul în care își face cruce când se roagă, trebuie să fi venit de la un orfelinat catolic. Actele ei s-au pierdut, iar când au întrebat-o a răspuns că locuia într-o casă mare împreună cu alți copii. Probabil că are patru ani, i-ar fi dat cinci, poate chiar șase dacă n-ar fi fost atât de firavă. Un lucru e sigur, totuși: o cheamă Cora. Supraveghetoarea spune că nu e un nume japonez, în afară de cazul că fetița însăși l-a încurcat cu *kora*, cuvântul care în japoneză înseamnă „fii atent".

— E o dulceață de copil, zice Satomi. Măcar de-ar fi toți ca ea.

Ținând pasul cu reînnoirea din Manzanar, orfelinatul are acum pajiște proprie și o verandă care leagă cele trei barăci. Vor urma straturi de flori și un leagăn, dacă găsesc pe cineva să-l construiască.

În Manzanar nu există borduri sau trotuare, nici prăvălii, dar, dacă sârma ghimpată și turnurile de pază ar dispărea peste

noapte, lagărul ar arăta, cu oarecare îngăduință, la fel ca orice orășel american. Visul căminului american, deși cam ponosit, pare să prindă viață. Numai că acum, că Manzanar a început să semene cu un cămin, oamenii resimt și mai puternic privarea de libertate.

Atmosfera e tot mai încordată. Toată lumea parcă așteaptă ceva, se fac glume sinistre, ironia a luat locul optimismului. Liga Cetățenilor și Kibei sunt tot mai învrăjbiți și, ca și cum n-ar fi fost de ajuns, găști de tineri care nu țin nici cu unii, nici cu alții se plimbă țanțoși prin lagăr, chiar mai puțin concilianți decât frații lor mai mari. În mintea deținuților din Manzanar stăruie gândul că li se aplică un tratament nemeritat, mergând până la cruzime, și că au pierdut ceva ce nu vor căpăta niciodată înapoi.

Rebeliunea

În gerul din decembrie, când cu toții stau zgribuliți, cu gândul la mâncarea de acasă, în lagăr izbucnește din senin o răzmeriță.

Rezidenții de pe Ulița Canalului se pregătesc de culcare, străini de răzmeriță. Sunt printre ultimii care deschid ușile ca să asculte și să înțeleagă ce înseamnă tropăitul de picioare și strigătele care se aud în depărtare.

Doctorul Harper vine ca s-o sfătuiască pe Tamura să nu iasă din baracă.

— Poliția militară a arestat trei bărbați care au bătut la sânge un informator, îi spune. L-au luat direct din pat și au fost cât pe ce să-l omoare în bătaie. Acum e la spital. Toți sunt furioși fiindcă cei trei au fost arestați; s-a strâns o mulțime care cere să fie eliberați. Nu cred că se vor liniști în scurtă vreme. Vă rog să rămâneți în casă, Tamura, să nu vă amestecați. Și să stingeți lumina, n-are nici un rost să atrageți atenția.

— Ce amabil din partea dumneavoastră să veniți, spune Tamura roșind pentru că doctorul i-a dat atenție între toți ceilalți. Vă suntem recunoscători, domnule Harper.

— Nu e nevoie, Tamura. Îmi fac griji pentru voi, asta-i tot.

În el se dă o luptă: ar vrea să rămână, să stea lângă ea, s-o protejeze.

— Nu uitați de lumină, mai spune, neîndurându-se să plece. Mă găsiți la spital dacă aveți nevoie de mine.

Auzind prin perete ce îi spune Tamurei doctorul Harper, Naomi o roagă pe Eriko să lase lumina aprinsă în camera lor.

— E lună nouă, nu pot suferi să stau pe întuneric. Parcă mi-e și mai frig.

Vocea abia i se aude, subțire și tremurătoare.

Naomi s-a săturat de frig. Încă mai are mâna bandajată de când i s-a lipit de clanța înghețată a ușii, iar când a tras-o, pielea i s-a jupuit.

— Se încăpățânează să nu se vindece, se plânge ea. Odată cu bătrânețea trupul devine încăpățânat.

În ultima vreme abia se mai poate mișca, de tricotat nici vorbă. Degetele i-au înțepenit, parcă i le-a congelat frigul.

Întorcându-se pe Ulița Canalului, Haru se întâlnește cu doctorul Harper, care se îndreaptă spre spital.

— Nu e mare lucru, nu-i așa, domnule doctor? O să se termine în scurtă vreme, nu?

— Greu de spus, băiete. Nu se știe ce întorsătură vor lua lucrurile. Pune o mână pe umărul lui Haru. Să ai grijă de ele, spune, căci gândul lui e doar la Tamura.

Haru se plimbă în sus și în jos pe uliță, atent la orice mișcare, cu toate că nici el nu știe ce caută. Are impresia că informatorul e un membru al Ligii Cetățenilor Americani, din care face și el parte.

— Sunteți niște „unchiul Tom" japonezi, îi acuză Kibei pe membrii ligii.

— Ați trădat America, le răspund aceștia.

Haru crede despre Kibei că sunt niște descreierați puși pe scandaluri și jafuri.

În timp ce el se învârte pe uliță, vestea se răspândește. Mamele apar în pragul ușilor, chemându-și copiii de la joacă, îngrijorate fiindcă nu știu pe unde umblă cei mai mari.

— L-ai văzut pe Toru?

— Unde e Yukio? Ar trebui să fie acasă la ora asta.

Luminile se sting, oamenii nu se mai strigă unul pe altul. Ulița Canalului, luminată doar de cornul lunii, e întunecată și arată mai degrabă ca un loc bântuit.

Eriko îl roagă pe Haru să intre în casă, dar el refuză: nu vrea să se ascundă ca un laș.

— Ce le-o fi spus informatorul ăla de-a ieșit așa o tevatură? îl întreabă Tamura, care se duce la Eriko. Știau de mult că în lagăr se joacă jocuri de noroc și se vinde alcool, dar s-au făcut că nu văd.

— Mai degrabă cred că le-a dat numele acelor Kibei care își spun „rezistența japoneză". Mai mult ca sigur că i-ai auzit vorbind, Tamura, și ai văzut cum stârnesc necazul.

— Da, însă nu sunt decât niște băieți care vor să pară bărbați.

— Așa o fi, dar ceva rău tot pot face.

Tamura rămâne cu familia Okihiro în camera acestora, unde o și găsește Satomi când se întoarce de la orfelinat. Gâfâie, căci a venit în fugă.

— Mi-am făcut griji din cauza ta. Ai întârziat foarte mult, Satomi.

— Am făcut un ocol, ca să evit încăierările. Băiatul ăla care-și dă aere, cel care lucrează cu Haru la școală, m-a întrebat dacă sunt cu ei sau împotriva lor. Habar n-aveam despre ce vorbește.

— Trebuie să stăm împreună, zice Eriko. Dacă suntem mai mulți, au să ne lase în pace.

— Da, și nu avem de făcut focul decât într-o sobă, adaugă Tamura, încercând să vadă partea bună a lucrurilor, cum îi stă în fire.

De această dată Satomi e de acord cu atitudinea optimistă a mamei. E bine să fii aproape de Haru care, la rugămințile mamei lui, a intrat în casă după ce s-a codit îndelung.

— Doar câteva clipe, să mă încălzesc, spune.

Stând alături de el, Satomi se preface nepăsătoare, ca și cum nu s-ar înfiora simțindu-i mirosul sărat și căldura trupului chiar lângă ea. Suferă fiindcă îl iubește atât de mult, fiindcă îl iubește mai mult decât o iubește el. Dacă el n-ar mai stărui atât s-o schimbe, poate că și-ar da și ea silința să-i facă pe plac.

— Ce rău îmi pare că n-am adus-o și pe Cora aici. Ar fi în siguranță cu noi. Era așa de scumpă azi, se agăța de mine, nu voia să mă lase să plec.

— E mai în siguranță acolo unde se află, zice Haru. Nimeni n-o să-și bată capul cu orfelinatul.

Îi aud pe răzvrătiți cum umblă încolo și încoace prin lagăr, căutându-i pe *inu* – un cuvânt pe care Satomi nu l-a mai auzit până acum.

— E un cuvânt special, îi explică Eriko. Înseamnă „câine" și „trădător" totodată.

— A, da, uitasem, spune Tamura. Am uitat atât de multe.

Se aud bufnete, strigăte și tropăieli. Domnul Sano vine să-i anunțe că răzvrătiții îi bat pe cei pe care îi consideră trădători ai rasei lor și le distrug bunurile.

— Ne-au adunat aici ca pe niște animale, zice el. Administratorii au vândut la negru carnea și zahărul care ni se cuveneau, dar tot mai există informatori și trădători. Ai naibii turnători, nici nu-i de mirare că oamenii sunt furioși.

— Sunt trădători sau doar buni americani? întreabă Haru, care de-abia își mai ține firea. Nu e de ajuns să declarăm că suntem loiali, domnule Sano. Trebuie s-o și dovedim.

Domnul Sano îl privește disprețuitor.

— Tinerii ăștia o să ne bage în mormânt, face el ridicând mâinile a neputință. Le fierbe sângele în vine, dar pasiunile lor sunt ridicole.

Eriko și Tamura nu se uită una la alta, de teamă să nu le umfle râsul.

La puțină vreme după ce pleacă domnul Sano, doi tineri cu priviri rătăcite dau buzna pe ușă, strigă ceva despre libertate după care o zbughesc spre cimitir, unde au început noi lucrări de canalizare.

— Mai bine îl ascultam pe domnul Harper și stingeam lumina, zice Yumi, care și-a recăpătat vocea de copil, tremurând de frică.

Speriați de venirea celor doi și parcă treziți de valul de aer rece care a pătruns în baracă, cu toții s-au ridicat în picioare. Eriko stinge lumina.

— Ce se mai întâmplă acum? strigă Haru după cei doi. Ce e nou?

— Preluăm controlul, cretinule, îi răspunde unul din cei doi. Ne ducem să spargem țevile. Hai și tu.

— Ne e teamă, îi spune Eriko lui Haru. Sora și bunica ta sunt speriate. Stai cu noi, Haru, te rog să nu pleci.

E de părere că domnul Sano are dreptate cu privire la tineri. Toți vor să fie războinici, și Haru e la fel ca ei. Îi e teamă că, dacă pleacă de acasă, s-ar putea nu-l mai vadă viu.

Haru s-a săturat să stea printre femei așa că, profitând de tăcerea care se lasă după o salvă de pușcă, se îndreaptă spre ușă.

— Mă duc să văd ce se întâmplă. Mă întorc repede, spune smulgându-și brațul din strânsoarea lui Eriko. Lasă-mă să fiu bărbat, mamă, insistă și ea îi dă drumul.

— Vin cu tine, Haru.

— Nu, Satomi, rămâi cu mama ta. Locul tău e lângă ea.

— Nu-mi spune mie ce să fac. Vreau să văd cu ochii mei.

Iese pe ușă înainte ca Tamura să apuce să spună ceva.

Haru o ia la fugă, face pași cât poate de mari, ca să se îndepărteze și ea să rămână în urmă. Vrea să-i găsească pe prietenii lui din ligă, să dea de Ralph și să stea de vorbă cu el. E rușinat că o fată se ține după el. Pe de altă parte, când vede că nu poate ține pasul cu el, îl cuprinde îngrijorarea și se oprește. Se uită înapoi, să vadă dacă s-a întors acasă.

— De ce-ai venit dacă nu poți ține pasul? strigă când o zărește. De ce te încăpățânezi să te porți ca un bărbat?

— De ce te încăpățânezi să te porți ca și cum ai fi tatăl meu? răspunde ea.

Când se apropie de cantină, văd venind spre ei o bandă de tineri având pe frunte banderole albe pe care e desenat *toukon*, caracterul japonez însemnând „spirit combativ". Cu toții cântă: „Trăiască Maiestatea Sa Împăratul Japoniei".

Cu toții au arme – săbii de bambus, cuțite, toporiști primitive, orice le-a căzut în mână.

Satomi se oprește, îngrozită de vederea atâtor arme.

— Haru, Haru, încearcă să strige gâfâind, dar vocea abia dacă i se aude. Fără să vrea, tinerii o îmbrâncesc când trec cântând pe lângă ea.

În urma băieților se aprind proiectoare. Un con mare de lumină îi prinde pe toți în raza lui, și pe Satomi odată cu ei. Lumina o orbește, e atât de puternică încât nu mai vede nimic altceva.

Tinerii trec mai departe, ea rămâne pe întuneric și tropăitul gardienilor care vin alergând după scandalagii nu face decât s-o năucească și mai tare. Se duce poticnindu-se până la cea mai apropiată uliță și se lipește de peretele unei barăci. Gardienii trec în goană pe lângă ea, ridicând un nor de praf cu bocancii lor grei.

Satomi duce mâna la inimă, de parcă ar vrea s-o țină să nu-i sară din piept. Plămânii o ard de la efortul făcut ca să țină pasul cu Haru, simte sângele cum îi zvâcnește în vene. Haru a dispărut, a abandonat-o. O cuprinde spaima că e singură până când îl aude strigând-o panicat, cu voce răgușită.

— Sati, unde dracu' ești?

— Sunt aici, chiar aici, țipă din întuneric, dar chiar atunci un bărbat duhnind a sudoare și a votcă făcută din cartofi o apucă de braț, sfâșiindu-i mâneca jachetei.

— Te salvez eu, mormăie cu limba împleticită. Stai cu mine.

În timp ce se luptă ca să scape, Haru apare lângă ea, îl dă la o parte pe bărbat, o apucă brutal de mână și o ia la fugă, trăgând-o după el.

Ajunși în fața închisorii, în piața plină de lume, sunt orbiți de lumina proiectoarelor. Soldații sunt aliniați pe trei rânduri. Satomi se gândește că doctorul Harper e în clădirea spitalului, chiar lângă închisoare. Probabil încearcă să-și liniștească pacienții, la fel de speriați ca ea. Ar vrea să se ducă la el, însă i-ar trebui un tanc ca să răzbată prin mulțime.

Adunată în fața soldaților care se sforțează să nu dea înapoi, mulțimea se tălăzuiește ca apa mării, o masă uriașă de trupuri care se împinge înainte. Un camion își deschide drum printre rândurile de soldați până la închisoare. Se aude zgomot de sticlă spartă, un scrâșnet de piatră și mulțimea izbucnește în chiote de bucurie.

Haru îi spune ceva, dar ea nu înțelege ce. Bănuiește că îi cere să stea lângă el, dar în îmbulzeală sunt despărțiți, nu se mai pot ține de mână și chiar în acel moment un gardian duce pușca la ochi și trage în mulțime.

Zgomotul împușcăturii sperie oamenii, Satomi e îmbrâncită și cade la pământ, unde, în norul de praf ridicat de picioare, i se pare că toate se mișcă cu încetinitorul.

De teamă că o nouă împușcătură va spinteca aerul, la fel de îngrozitoare precum cea dinainte, își acoperă urechile cu palmele și se ghemuiește cât poate de tare, cu genunchii strânși și capul lăsat în jos.

Printre zecile de picioare zărește un băiat ghemuit pe pământ, la fel ca ea, și totuși altfel decât ea. Trupul e înțepenit, capul răsucit nefiresc într-o parte, palma deschisă de parcă ar vrea să facă semn cu mâna. În timp ce îl privește, sângele îi podidește tricoul alb și se răspândește pe pieptul lui ca o floare deschizându-și petalele. Cade în față, stropi de sânge se preling încet pe pământ și se amestecă cu praful. Brusc ea începe să țipe, se luptă să se ridice, căutând prin pădurea de picioare un loc pe unde să se strecoare. Un picior încălțat în bocanc o calcă pe gleznă și durerea ascuțită îi smulge un țipăt. Prin vălătucii de praf, printre picioarele în pantaloni de bumbac și pantofi cu tălpi de cauciuc rămași fără șireturi, crede că a văzut picioarele lui Ralph, dar e prea departe ca să ajungă la el.

— Ți-am spus să nu vii, urlă Haru de deasupra ei și o trage în sus. Chiar voiai să vezi așa ceva?

— Nu. Dar tu voiai?

Tremură din cap până în picioare, abia poate merge, e murdară de praf, pe frunte are vânătăi și pielea de pe gleznă e jupuită.

Aerul e acru de la răsuflările oamenilor care, tușind și bolborosind, se retrag în grabă din piață. Haru nu se simte bine, nu poate vorbi. Chiar când începe și ea să simtă că se sufocă, observă că ochii îi sunt injectați de sânge.

— Au dat cu gaz, spune el răgușit.

Satomi îl ia de mână și amândoi se îndepărtează clătinându-se, sperând să găsească un loc cu aer curat.

Trei ore mai târziu ies de sub baraca unde s-au adăpostit. Încă în stare de șoc, nu sunt în stare să vorbească. Se întorc acasă cu ochii înroșiți, ca să vestească familia că lucrurile sunt pe cale să se potolească.

— Nu s-a dat ordin să se tragă, povestește Haru mâniat, și totuși au tras. Au murit doi oameni și zece sunt răniți.

Cu o privire absentă ridică de pe jos pătura lui Naomi, adormită pe scaun, și i-o pune pe genunchi.

— Au murit doi băieți, repetă ca și cum nu i-ar veni să creadă.

— Au folosit gaze lacrimogene ca să-i împrăștie, povestește Satomi cu vocea întretăiată. A fost groaznic; ochii ne ardeau, iar lui Haru i s-a făcut rău.

Haru pare stânjenit.

— N-a fost mare lucru, spune enervat când Eriko îl pune să se așeze.

Se rusinează că doar lui i s-a făcut rău. Satomi n-ar fi trebuit să pomenească de așa ceva, însă n-o duce capul. Nu dă doi bani pe mândria lui.

— Oamenii erau amețiți, umblau poticnindu-se, dar erau furioși, se înfuriaseră de-a binelea.

Lui Satomi nu-i mai tace gura, vorbele se rostogolesc una după alta, fără încetare, iar ea nu-și găsește locul, pe când Haru a rămas tăcut după ce s-a așezat.

Vânătăile de pe fruntea lui Satomi s-au făcut purpurii, hainele îi sunt rupte și murdare. E încă înspăimântată de ce a văzut și imaginea băiatului mort, a tricoului plin de sânge îi apare iar și iar în minte.

Când o vede pe Satomi, rănită dar în viață, Tamura face criza tipică a părinților care și-au pierdut copilul și l-au regăsit.

— Nu trebuia să te duci, o ceartă. Trebuia să-i dai ascultare lui Haru.

Yumi se trage de fustă, lăsându-se de pe un picior pe altul. Vrea să facă pipi dar îi e frică să meargă singură la toaletă.

— Ești sigur că s-a terminat? îl tot întreabă pe Haru.

— Da, poți să te duci, răspunde Haru. Lucrurile s-au potolit.

Soarele a răsărit de mult, dar nici unul din ei n-a dormit, cu excepția lui Naomi.

Tamura se duce acasă după periuța de dinți și aschia de săpun pe care o folosește cu mare grijă, ca să dureze cât mai mult.

— În dimineața asta mă spăl la robinet, o anunță pe Eriko.

Când se întoarce e ceva mai binedispusă. Ea oricum nu doarme mult, cât despre Satomi, ce i-ar putea face? Fata e bucățică ruptă din tatăl ei, e un alt Aaron. Nu știe să se supună.

— Să mergem la lucru, ce zici? îl întreabă Eriko pe Haru.

— Zic să mergeți. Să facem așa încât lucrurile să revină la normal. Eu am să merg cu clasa mea la școală. Să vii cu mine, Yumi. Te conduc eu, zice, ușurat că poate să-și asume răspunderea.

— Am să merg cu tine și cu Eriko, mamă, zice Satomi. Așteaptă-mă un pic, să mă schimb. Nu cred că o să deschidă cantina deocamdată, așa că o să se întârzie cu micul dejun.

O ține pe Tamura de mână când merg. Mâna îi e subțire, mai mult os decât carne, de parcă ar ține un șoricel abia născut. Eriko plescăie nemulțumită văzând harababura din lagăr, clatină din cap în fața nebuniei care există pe lume.

Pe ușa cantinei e lipit un anunț scris de mână: MICUL DEJUN PESTE O ORĂ.

— Ne simțim bine, să știi, îi spune Eriko lui Satomi. Nu e nevoie să mergi cu noi, de parcă am fi copii. Tu ești cea care șchioapătă.

— Nu vreau să vă las. N-am să mă liniștesc decât când am s-o văd pe mama intrată în casă. După asta mă întorc și o iau pe scurtătură până la orfelinat.

— Eriko are dreptate, nu e nevoie, încuviințează Tamura. Cine-ar vrea să-mi facă mie rău? Du-te înapoi, știu că vrei să vezi ce e cu Cora.

— N-are nici un rost, mamă. Aproape am ajuns.

Vizavi de fabrică doi pompieri albi, veniți de la cazarma din Lone Pine, stau lângă o mașină de intervenție privind în jur de parcă s-ar aștepta să-i atace un animal de pradă.

Supraveghetorul Tamurei și al lui Eriko e la ușă, îndemnând lucrătorii să intre.

— Am împrumutat-o de la Direcția Silvică. Nu se știe niciodată, spune umflându-se în pene și arătând spre mașina de pompieri.

Are deasupra buzei o tăietură cusută în patru locuri cu catgut. Zici că e o jumătate de mustață, gândește Satomi. Îi dă un aer vesel, dar nimeni nu i-ar spune. Au mai văzut și alții în drum spre fabrică, unii cu ochii umflați, alții cu tăieturi sau vânătăi. Nu pică bine dacă întrebi de partea cui sunt.

— Hei, scumpete, strigă unul din ofițeri, fluierând apreciativ. O cauți cu lumânarea?

Tamura dă drumul mâinii lui Satomi și se apropie de el.

— Vrei să stârnești și mai mult necaz? îl întreabă ca și cum ar vorbi unui copil. De ce nu-i dați pace fiicei mele?

Ofițerul râde batjocoritor și îi întoarce spatele. Un camion se apropie încet. Pe lângă el merg doi gardieni care adună resturile de lemn de la vanele sparte din spălătorie și le aruncă în remorcă.

— Ce ți-e și cu japonezii ăștia, iau foc ca artificiile la cea mai mică scânteie. E mai cuminte să te ții departe de ei, îi sfătuiesc pe ofițeri.

— Azi aveam de gând să spăl hainele mamei, îi spune Eriko impasibilă Tamurei. Acu' ce-o să facem?

— Doar nu s-or fi spart chiar toate, Eriko. O să spălăm cu rândul.

Clopotele cantinei bat în memoria celor doi băieți morți. E un sunet vioi, nepotrivit cu tristețea care a coborât peste lagăr.

— Unul avea șaptesprezece ani, celălalt, douăzeci și unu, spune supraveghetorul. Mai sunt zece la spital, răniți.

Când aude numele băieților, Eriko își dă seama că îl știe pe unul dintre ei.

— Nu-mi vine să cred că el este, oftează ea. Era un băiat cuminte, cuviincios față de cei mai în vârstă. Un băiat bun.

În drum spre orfelinat Satomi dă de Lawson, care supraveghează un grup de japonezi ce adună resturile rămase după încăierare, strângându-le în grămezi care să poată fi ridicate apoi de camion.

— Vor trebui să răspundă, spune el mâhnit. Nu poți trage fără să primești ordin, cel puțin nu în America.

— Atunci de ce au tras, Lawson?

— Îmi închipui că soldații și-au pierdut capul. Lucrurile o luaseră razna, dar avem legi, nu-i așa? Nu poți să te apuci să împușți oamenii când îți vine.

— Se pare totuși că așa ați făcut, nu?

— Eu nu, Satomi, eu nu. În orice caz, se va face dreptate, ai să vezi.

— Cam târziu, nu crezi?

— Da, poate. În orice caz, mă bucur să văd că măcar voi sunteți bine. Mai ai săpun?

— Să știi că nu e nimic personal, Lawson, dar n-o să mai primesc săpun de la tine.

S-a aflat cum a fost încăierarea. Oase rupte și sânge vărsat, puțin spus. Satomi n-ar ști să spună de partea cui este, dar acum nu se cade să primească daruri de la Lawson. Lucrurile nu vor mai fi niciodată ce-au fost. Fără îndoială că morții vor fi îngropați, resturile a tot ce s-a distrus în timpul încăierării vor fi strânse, însă rebeliunea a lăsat în urmă ceva mai mult decât morți și dărâmături – gustul amar al nedreptății. Deținuții japonezi nu mai sunt o turmă de oi care pot fi mânate după voie.

Când ajunge la scurtătura care duce la orfelinat, clopotele s-au oprit. Au bătut prea puțin pentru două vieți întrerupte prea devreme, cugetă ea, uimită că moartea poate veni pe neașteptate pentru unii.

Apoi revede aceeași imagine, capul răsucit, mâna ridicată, sângele negru scurs în praf. Se oprește o clipă și privește înapoi tremurând ușor. E foarte frig și aerul e neclintit, lucru rar.

Ulița e goală, doar la capătul celălalt sunt doi bătrâni, așezați lângă un foc aprins într-o cutie de tablă. Oamenii sunt fie la lucru, fie stau ascunși în case, unde se simt la adăpost. Într-o astfel de zi e mai bine să nu scoți capul afară. Ar fi trebuit să știe că, de la Pearl Harbor încoace, decembrie e o lună primejdioasă.

Cum să meargă la lucru ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, să-și reia treburile zilnice cu ușurința cu care par a și le fi reluat Tamura și Eriko? Se simte atât de obosită că, dacă n-ar fi Cora la mijloc, s-ar întoarce acasă și ar dormi toată ziua. Dar Cora și-ar face griji, ar sta cu ochii la ușă așteptând-o, iar ea vrea s-o vadă pe fetiță, s-o țină în brațe. Lacrimile îi curg pe obraji și dintr-odată suferă pentru lumea întreagă, pentru băieții morți, pentru inocența pierdută din privirea lui Yumi, pentru dragostea pe care i-o poartă Corei.

Simte nevoia să fumeze, așa cum i se întâmplă adesea, dar nu are țigări. Își închipuie cum ar fi să aprindă chibritul, să tragă adânc în piept, să trăiască senzația familiară a fumului înecăcios care îi pătrunde încolăcindu-se în piept. Ce i-o fi venit să-l asculte pe Haru și să se lase de fumat?

— Oricum n-ai bani de țigări, Sati.

— Aș putea fuma din țigara ta.

— Nu, e dezgustător să vezi o fată fumând. Nu suport să miroși a tutun.

Pe la jumătatea uliței se oprește ca să-și înnoade mai strâns fularul fiindcă îi e frig. Privirea îi e atrasă de o mișcare în cadrul unei uși. Doi băieți cam de vârsta lui Haru se sărută, îmbrățișați. Satomi rămâne împietrită, neputând să-și ia ochii de la ei, cu gura căscată și buza de jos atârnând. În timp ce se sărută unul din ei începe să-i desfacă celuilalt cureaua pantalonilor, râzând când gurile li se îndepărtează. Se mișcă după un ritual tainic, primitiv, doi băieți slăbuți, două siluete ascuțite, două puteri egale.

I se pare că scena la care e martoră nu are nici un sens, întocmai ca cele din visele din care te trezești rușinat, ca și cum le-ai fi scos din acel colț întunecat al minții despre care

nu are nimeni știre. Probabil că răzmerița a stârnit un fel de nebunie care a întors totul pe dos.

Băiatul a cărui cataramă a fost desfăcută o vede cum îi privește, însă ea nu poate să-și ia ochii de la ei, parcă a prins rădăcini în noroiul înghețat. Băiatul se încordează o clipă, dar îi întoarce privirea, înclină tare capul și ridică din sprâncene adresându-i un fel de provocare căreia n-ar ști să-i dea un răspuns. El schițează un zâmbet, ridică din umeri și împinge ușa cu piciorul.

Nu-i pomenește lui Haru de cele văzute. Nu va spune nimănui, niciodată. E convinsă că n-ar fi crezută.

Din ziua aceea, ori de câte ori se gândește la cei doi băieți, la îmbrățișarea lor înfrigurată, i se pare că a fost martora unui act minunat de răzvrătire, de afirmare a totalei independențe. Nu e bine, desigur, e împotriva naturii, însă îi pare bine că nu e singura neadaptată din Manzanar.

În ziarele pe care i le dă domnul Harper caută o știre despre rebeliune, dar nu găsește nimic. Ai zice că America a uitat de cei închiși în lagăr. Se aude că submarinele germane atacă vasele comerciale pe Coasta de Est; că actrița de cinema Carole Lombard a murit într-un accident de avion, întorcându-se dintr-o campanie de promovare a vânzării obligațiunilor de război. Un post de radio numit Vocea Americii a început să emită, iar britanicii au cerut cetățenilor să facă baie în apă nu mai adâncă de două palme, ca să sprijine efortul de război. A apărut o băutură nouă, numită cafea instant, și Glenn Miller a vândut un milion de discuri cu șlagărul *Chattanooga Choo Choo*. Benzina a ajuns la cincisprezece cenți galonul și Joe Louis a câștigat titlul de campion la categoria grea. În paginile ziarului găsește lumea de dincolo de Manzanar, lumea de care America e interesată.

— Unde e conștiința publicului american? îl întreabă Ralph pe doctorul Harper. E rușinos că, supuși unor presiuni, uităm că suntem o democrație.

— Pot fi multe motive pentru care au cenzurat știrea, își dă doctorul cu părerea.

— Mai degrabă cred că nu au luat-o în seamă, spune și Satomi. Îmi închipui că nu e considerată o știre care merită să apară în ziar.

Cad pe gânduri și o vreme tac toți trei.

De-abia acum încep să se simtă urmările rebeliunii. Nervii sunt încordați la maximum, ai gardienilor și ai deținuților în egală măsură. Gardienii nu mai sunt atât de dispuși să zâmbească, nici nu mai strigă din turnurile de pază, salutând câte un deținut cunoscut. Șefii cunoscuți ai Kibei sunt separați de ceilalți și pregătiți să fie trimiși în lagărul de la Tule Lake, în nordul Californiei, unde, fiind cu toții la un loc, vor fi mai ușor de stăpânit. Gardienii mai răutăcioși se distrează pe seama lor, spunându-le că au fost strânși ca să fie trimiși în fața plutonului de execuție.

— Voi, derbedeilor, o să plătiți pentru ce-ați făcut, îi iau peste picior.

Haru a primit ordin să stea la rând ca să semneze un nou jurământ de credință, care îi va deosebi pe japonezii loiali de potențialii inamici. Semnând formularul „Da" dovedești că ești devotat Americii și, dacă ești băiat și ai vârsta potrivită, vei fi luat în armată.

— Sunt încântat, se laudă el față de prietenii care stau la rând în spatele lui, și semnează cu un gest teatral.

Lui Ralph Lazo nu i se cere să semneze jurământul de credință, în schimb se duce singur la Lone Pine, aflat la opt mile distanță, ca să se înscrie la comisia locală de recrutare.

— Ce zici, Ralph, o să-i punem pe fugă pe nemți, nu? îl întreabă Haru când se întoarce.

— Fără discuție, zâmbește Ralph. Doar așa am să pot rămâne cu amicii mei.

Cei care refuză să semneze sunt porecliți „băieții Nu-Nu". Fac pe grozavii, cântând cât îi ține gura imnul național japonez – *Kimigayo*. Neștiind dacă au să fie deportați sau uciși, stau cu capul sus, în așteptare.

Dintre Issei, cei mai în vârstă, născuți în Japonia, sunt puși la cea mai grea încercare când vine vorba de semnat. Dacă își

pun numele pe formularul cu „Da“, înseamnă că se leapădă de credința față de împăratul Japoniei.

— Ce să facem? se întreabă domnul Sano deznădăjduit. Oricum nu ni se dă cetățenia americană. O să rămânem fără nici o cetățenie.

La fel crede și Naomi, care e totuși mult mai supărată pe întreaga situație decât domnul Sano.

— Ce mai contează? zice ea. Fac ce vor cu noi, indiferent dacă suntem ori nu cetățeni americani.

Înrolarea

— Ești supărată? o întreabă Cora pe Satomi.

— Da, sunt. Pe cât se vede, nimic nu-i scapă copilei. În scurtă vreme am să pierd un prieten, înțelegi?

— Nu pe mine.

— Nu, nu pe tine. Tu ești fetița mea, doar a mea, o mângâie.

Nici nu vrea să se gândească la faptul că ar putea-o pierde pe Cora. De ajuns că în scurtă vreme va pleca Haru și că Tamura se topește văzând cu ochii. Afecțiunea ei pentru fetiță a tot crescut până a ajuns un fel de dragoste maternă. Orice are legătură cu ea o înduioșează: mânuța moale a Corei în palma ei, glăsciorul ei zglobiu, ochii atât de limpezi, de inocenți, că uneori i se strânge inima privindu-i.

— Pe mine n-ai să mă pierzi niciodată, nu-i așa, Satomi? o întreabă fetița, speriată ea însăși că ar putea s-o piardă și pe ea.

— Am să mă străduiesc să nu te pierd, Cora.

N-ar fi corect să facă promisiuni. În ultima vreme Cora a fost foarte speriată de ceea ce se întâmplă în jurul ei. Doarme sub pat, învelită doar cu pătura subțire primită de la armată. De când s-au întărit măsurile de securitate, îi e teamă de patrulele care trec pe sub ferestre, de proiectoarele a căror lumină pătrunde noaptea în dormitoare.

— Sunt stafii, îi spune lui Satomi. Vor să mă ia cu ele.

Are câteva lucrușoare ale ei, pe care, când doarme, le ține într-o bocceluță legată cu sfoară, pentru ca, la nevoie, să o poată înhăța și s-o rupă la fugă.

— Ți-ai luat o răspundere pe umeri, comentează Tamura când află. Îi ești ca o soră.

Seară de seară, familiile Baker și Okihiro stau înghesuite în fața barăcii, pe treptele de lemn ale scării. Beau ceai și stau de vorbă ca niște buni prieteni. Nu că ceea ce beau s-ar putea numi ceai, remarcă Naomi adesea. Ceaiul are cu totul alt gust decât zațul fiert de două ori pe care, dacă ești iute de mână, îl poți șterpeli din bucătăria cantinei.

— Parcă bei praf, se plânge ea. Dar, mă rog, îți faci tabietul.

Multă vreme după ce Naomi și Yumi s-au dus la culcare, Tamura și Eriko stau de vorbă pe întuneric, aducându-și aminte de copilărie. Deși nu vor să recunoască, nu pot merge la culcare până când Haru și Satomi nu se întorc de la plimbare. De când cu răzmerița, trebuie să fii nesăbuit ca să umbli pe străduțe noaptea, însă tinerii nici nu vor să audă. Cele două mame sunt îngrijorate fiindcă nu știu dacă cei doi copii au destulă minte cât să nu se bage în vreun bucluc. Mai sunt îngrijorate și fiindcă gardienii apasă mai ușor pe trăgaci. Își fac griji pentru orice.

— Haru e bărbat acum, zice Eriko. Și totuși tremur pentru el ca atunci când era copil.

— E greu să-i lași să zboare singuri, spune Tamura. Cred că și mamele noastre au simțit la fel.

— Eu n-am petrecut nici măcar o zi din viață fără s-o am pe mama alături, spune Eriko. Pesemne că tu îi duci dorul mamei tale.

— Încerc să nu mă gândesc prea mult la ea, măcar că uneori mi-e dor de gustul mâncării în care punea ulei de prune făcut de ea. Dacă l-ai fi gustat, Eriko... zice Tamura turnând în ceai puțin alcool din cartofi pregătit de ea însăși pentru bolnavii de plămâni. Numai când simțeam mirosul îmi lăsa gura apă.

— Mama nu gătește bine, șoptește Eriko ca să nu fie auzită de Naomi. Orezul pregătit de ea e prea lipicios.

— Oricum, e un noroc s-o ai lângă tine.

— E cel mai bun dintre toate medicamentele pe care le-ai preparat, o complimentează Eriko umplându-și ceașca până e

mai mult alcool decât ceai. Întotdeauna mă face să mă simt mai bine.

Dacă ar fi fost după ei, Haru și Satomi s-ar fi plimbat seara pe lângă pârâul care mărginește lagărul în partea de nord, dar de cum ajung acolo gardienii pun proiectoarele pe ei, de parcă n-ar avea ceva mai bun de făcut. Le țin aprinse ca să-i vadă toată lumea și să știe ce fac acolo. De curând au găsit însă un loc unde pot sta împreună: un atelier budist a cărui ușă nu e niciodată încuiată.

Preotul, un om încrezător care nu vede noua ordine ce se naște în lagăr, se gândește mai degrabă la suflet decât la lucruri practice. Tot mai crede că în Manzanar datoria filială e la ordinea zilei. Ce rost ar avea să piardă vremea ca să înlocuiască cheia pierdută? În atelier nu-i mai nimic de furat și oricum, printre credincioșii lui nu sunt hoți.

Se furișează în colibă separat, ferindu-se ca să nu-i repereze proiectoarele, și merg aplecați ca să nu lase umbre lungi. Mai vin și alte perechi în colibă, dar locul e al primului sosit. Nimeni nu vrea să-l împartă cu alții.

Dacă Haru n-ar fi fost atât de stăpânit, amintindu-i că trebuie să fie și ea mai cumpănită, Satomi i s-ar fi dat cu totul, fără să-i pese de urmări. Dar se vede că Haru trebuie să aibă inițiativa. În alte situații îi e ușor să-l contrazică, dar aici e precaută. Înaintează cu pași mici, însă Haru e încăpățânat și mândru de voința lui, așa că amândoi au de suferit.

— Nimănui nu-i place să fie stârnit, îl maimuțărește ea pe Artie, deși nu înțelege nici ea însăși de ce de la răzmeriță încoace simte nevoia să fie ea urmăritorul, să nu se mai oprească.

— Nu vorbi ca o târfă, Sati. Parcă ai fi cel mai rău soi de fată albă.

Când îi simte limba pe buze, îi vede rochia pe jumătate descheiată invitându-l, nu mai știe ce să facă. Ar fi vrut ca Satomi să fie într-adevăr o femeie ușoară, nu fiica Tamurei.

E ciudat, cugetă el, că nu ea e aleasa. Când va veni vremea, își spune, va dori o margaretă drept soție, nu o orhidee. De când a semnat declarația de loialitate, Satomi îl tot ispitește.

E senzuală din fire, așa că el n-are decât să vrea, căci va căpăta fără să ceară. Așa cum stau lucrurile acum, nu mai are încredere în el însuși. E gata să bată în retragere.

Acum tânjește mai mult ca oricând să aibă ocazia de a arăta ce poate, de a arăta Americii că e un om de calitate. E hotărât să meargă la război, să iasă în lumea largă, să scape de Manzanar și de pretențiile lui Satomi.

Cât despre Satomi, gândul că îl va pierde se traduce în dureri din cele mai neobișnuite. Când e aproape de el simte o durere în plămâni, ca un șarpe care i se încolăcește în piept, apoi în șalele care o dor când Haru o atinge, și în cap, unde durerea pulsează surd atunci când, neatentă fiind, imaginea lui îi trece prin fața ochilor.

— Vasăzică e sigur că ai să fii recrutat, spune fără să-l privească fiindcă nu vrea ca el să-i vadă suferința.

— Așa s-ar părea, răspunde el. Nu ne cred că suntem loiali doar pentru că am semnat, trebuie să și dovedim. Îmi pare bine că am prilejul.

— De-abia aștepți să pleci, nu?

Cuvintele i-au scăpat fără voia ei. Le-ar lua înapoi dacă ar putea, le-ar înghiți, doar să nu se vadă că își plânge singură de milă.

— N-am mințit, spune el ca să se scuze. Știai că am să mă înrolez cu prima ocazie.

— Deci asta e, o să pleci?

— Da, în scurtă vreme, cred. Nu încerca să mă faci să mă simt vinovat, Sati.

La urma urmei, nu i-a promis nimic, niciodată. De ce s-ar simți vinovat?

— Lucrurile o să meargă mai bine aici odată ce noi, bărbații, o să îmbrăcăm uniforma.

— A, da, bărbații în uniformă, repetă ea pe un ton grav. La fel a spus și tata când a plecat să lupte pentru America.

Toate discuțiile lor sunt neplăcute acum, iar când se termină seamănă mai degrabă a ceartă. Lui Satomi îi e greu să găsească o clipă de liniște în cursul zilei, un moment când gândul că-l

va pierde pe Haru să nu-i stăruie în minte, stricându-i orice bucurie.

Tamura vede că e cu gândul aiurea, că nu-și găsește locul și bate darabana cu degetele pe copertele cărților pe care i le-a dat de citit Haru.

Titlurile parcă își râd de ea: *Ultimul mohican*, *Piatra de încercare*.[1]

S-a săturat de povești de dragoste, de vieți puse pe hârtie. O bate gândul să se lase cu totul de citit. În ultima vreme iubirile din cărți par anume făcute ca să-i adâncească suferința.

— Mă doare sufletul din cauza ei, îi mărturisește Tamura lui Eriko. Trag totuși nădejde că încă mai are mândria ei.

— Să avem încredere că Haru n-are să facă nimic necugetat, oftează Eriko.

— Nu se poate, repetă Haru. Ești prea tânără, eu plec. Nu știi ce pierzi.

— Fac optsprezece ani peste o lună. Nu mai sunt copil.

— Încetează, Sati. Adu-ți aminte a cui fiică ești.

N-ar putea spune că el însuși e un sfânt, dar cu bărbații e altă poveste. El a început de mic, cu fete albe, fete frumoase foc, care mergeau până la capăt, fete care te-ar fi mâncat de viu dacă te lăsai în seama lor. Față de fetele japoneze a avut totuși o reținere, a simțit nevoia să le respecte, gândindu-se la familiile lor. Dar cu Satomi e greu să se hotărască. Ea nu intră în nici una din aceste categorii. Dacă n-ar fi fost Tamura, ar fi profitat de mult de ea.

— Știu exact ce aș pierde, Haru. Nu te purta cu mine de parcă aș fi un copil. Eu nu sunt Yumi.

— Nu, tu ești mai îndrăzneață decât Yumi, mai dornică să riști. Însăși firea ta te pune în pericol.

E încântată că Haru o crede primejdioasă, dar și suferă din această pricină.

---

1. Romane ale scriitorilor americani Fenimore Cooper, respectiv Edith Wharton.

— De ce n-ai încredere în mine? Nu sunt cine crezi tu că sunt.

— Habar n-ai cine ești, Sati. Eu te știu mai bine decât te cunoști tu însăți.

— Pot fi oricine vrei tu, Haru. Pot să mă schimb.

— Ar însemna să o ucid pe cea care ești acum.

Când le e prea greu să se mai sărute, să se strângă în brațe, se întind pe podeaua atelierului și rămân tăcuți, nemișcați, la câteva palme unul de altul, fiecare simțind căldura trupului și regretul celuilalt.

Dacă vreodată discută despre viitor, atunci vorbesc doar de Haru. Când e cu el uită de ea, doar el e important, el e totul. Doar rareori se întreabă: Și cu mine cum rămâne?

Își spune că, dacă l-ar avea pe Haru, ar renunța la ambițiile ei, la ceea ce își dorea pentru viața ei. S-ar mula după tiparul lui, și-ar însuși obiceiurile lui, ar dori să fie o soție supusă. Îi e mai teamă să-l piardă pe el decât să se piardă pe sine.

Haru se întinde pe podeaua atelierului, cu ochii închiși, ascultând huruitul mașinilor care trec dincolo de gardul de sârmă ghimpată. Gardul pe care au fost puși să-l ridice ca să-i țină prizonieri. Opt sute de voluntari japonezi au construit Manzanarul, barăcile, latrinele, gardurile pe care le urăsc atât fiindcă sunt o batjocură la adresa lor înșiși. Până și gândul că au fost construite de japonezi e o insultă.

— Sunt aici ca să vă apere, îi lămurește Lawson.

— Atunci de ce sunt întoarse spre interior la vârf?

— Nu știu, Satomi, așa sunt ele făcute și gata.

La fel și cu tunurile. O scoate din fire faptul că sunt îndreptate spre lagăr fiindcă, orice ar spune Lawson, toată lumea știe că scopul lor e să-i țină pe deținuți înăuntru, nu pe oamenii liberi afară.

— Mie nu mi-e greu să stau aici din cauza gardurilor sau a tunurilor, zice Haru. Pe mine mă omoară pierderea de vreme. Vreau să-mi duc viața mai departe, să intru în armată. Vreau să merg la facultate, să devin profesor. Vreau să fac lucruri de care să fiu mândru.

Lungile lui tăceri o enervează, dar, împotriva firii ei, a învățat să nu facă nimic, să nu scoată o vorbă. Se simte bine întinsă alături de el, ascultându-i răsuflarea și închipuindu-și cum ar fi viața alături de el. Își dă seama cu uimire că s-ar putea să semene cu mama ei mai mult decât ar fi crezut. La fel ca ea, e în stare să se sacrifice pentru bărbatul iubit.

Câteodată, când un motor de camion geme mai tare urcând drumul, Haru sare în sus și se învârte furios prin cameră.

— Auzi-i pe oamenii ăia, umblă încolo și încoace după cum le e voia, își trăiesc viața liberi ca păsările cerului la doar câțiva metri de noi.

Văzuse odată un câine hoinărind de cealaltă parte a gardului, cu coada ridicată. Până și câinii, se gândise, până și câinii.

Satomi e impresionată de nerăbdarea lui, de energia naturală pe care nu prea are cum să și-o consume în Manzanar. Cu toate că ar vrea să-l țină lângă ea, și-ar dori uneori să poată rupe sârma ghimpată și să-i dea drumul afară, să-l vadă alergând spre viața care fără îndoială că îi este hărăzită.

Oricât ar fi de pregătit Haru, lunile trec fără să primească vreo știre despre mobilizare. Satomi se alină cu gândul că japonezii nu vor fi niciodată luați la război. Ce dacă au semnat formularul „Da". Sunt doar vorbe, menite să-i țină pe loc, să preîntâmpine o nouă răzmeriță. Nu stă în firea guvernului să aibă încredere în cetățenii japonezi.

Dar într-o după-amiază când aerul e călduț, când razele soarelui pătrund prin norii ca de spumă, o zi binecuvântată când ea a terminat lucrul și nu mai are nimic de făcut decât să stea în lumina apusului, uitându-se la Cora cum se joacă cu celelalte fetițe de pe Ulița Canalului, Haru e convocat la directorul lagărului.

— E timpul s-o duci pe Cora înapoi, îi spune fără s-o privească, văzând deja câmpul de luptă cu ochii minții.

De-a lungul uliței se văd băieți ieșind din case, luându-se de braț, discutând cu aprindere. Haru li se alătură. Merge cu umerii drepți, cu capul sus, de zici că deja e soldat. Aproape că e liber.

Când ajunge cu fetița la orfelinat e târziu, drept care Cora e trimisă fuga la masă, unde mâncarea s-a răcit în farfurie.

— N-ar trebui s-o mai iei dacă n-o poți aduce la timp, se plânge una dintre supraveghetoare.

— N-ai să mă spui, da? se roagă Satomi de ea. Se juca așa de fericită, că am uitat cât e ceasul.

— Să știi că au băgat și alții de seamă că o favorizezi pe Cora. Nu-i pune în situația să-ți interzică să o mai scoți de aici.

Întorcându-se spre Ulița Canalului dă de Haru, așezat pe jos împreună cu Ralph și alți prieteni de-ai lui din Liga Cetățenilor. Fumează și discută cu vioiciune, atât de prinși că la început Haru nici n-o observă. Când dă cu ochii de ea îi face un semn scurt cu capul spre Ulița Canalului. E un ordin, trebuie să plece.

— Mi-au venit hârtiile. Am să fiu mobilizat în vreo săptămână, îi spune ceva mai târziu.

În timp ce vorbește întoarce capul, trecându-și mâinile prin părul des. Nu-l lasă inima s-o privească, nu vrea să devină prizonierul suferinței ei.

— E un regiment de luptă format doar din Nisei. Vin băieți de peste tot. În sfârșit, a venit și vremea noastră.

Mulțumirea din vocea lui o rănește. E atât de supărată, că nu mai are loc și pentru tristețe în suflet.

— Nu-i nevoie să fii așa de încântat. La urma urmei, îți părăsești familia.

Mă părăsești pe mine, ar vrea să spună printre hohote de plâns, *mă părăsești.*

— Înțelege, Sati, îmi pare rău. Doar n-ai să te pui pe plâns acum, nu? Mamei și lui Yumi le e destul de greu și așa. Dacă te mai văd și pe tine plângând…

Vocea lui e aspră, lipsită de blândețe. Dacă s-ar purta cu blândețe i-ar da apă la moară, ea s-ar apuca să plângă și el s-ar simți obligat să facă promisiuni, pe când așa, dacă e puternic, ar putea să se rupă definitiv de ea. E doar o chestiune de zile.

— Nu plâng. Nici n-am să plâng, nu-ți face griji. Am să mă duc să aduc cărțile de la tine – atât. Îmi închipui că le vrei înapoi.

— Păstrează-le. N-o să am prea mult timp de citit, cel puțin o vreme.

— Nu le vreau. Și, oricum, le-am terminat de citit.

— Bine, am înțeles, ești supărată. Da, eu plec, dar în scurtă vreme toată lumea va pleca de aici. Lucrurile se vor schimba, ai să vezi, Sati. După ce ai să pleci din Manzanar, ai să afli ce vrei de fapt de la viață.

— Știu ce vreau. Și tu știi ce vreau, Haru.

— Ți se pare doar că știi. Uite, hai să nu ne mai gândim la noi o clipă. Mama ta are nevoie de tine. Starea ei s-a înrăutățit mult, nu-i așa? Dă-i tot ce poți cât mai e vreme și n-o să-ți pară niciodată rău.

Vorbele lui o rănesc. Cum de-și închipuie că e nevoie să-i aducă aminte câtă nevoie are Tamura de ea? Moartea dă târcoale barăcii lor, așteptând ca mama ei s-o poftească înăuntru. De câteva zile Tamura abia se mai ține pe picioare. A renunțat să mai prepare leacuri și să se ducă la lucru.

— Doar o vreme, zice. Deocamdată.

Fiecare părticică din trup o doare, de-abia mai poate să ridice brațele, are umflături pe picioare și simte junghiuri în plămâni.

— Are să-mi treacă, încearcă să o convingă pe Satomi. Nu face caz de atâta lucru.

În ultima seară dinaintea plecării lui Haru, ultima lor seară împreună, Satomi se duce mai devreme la atelierul budist, ca să fie sigură. În aerul jilav bâzâie roiuri compacte de muște. Întunericul se lasă repede. În depărtare se ghicește hârâitul unui radio clandestin pe fondul zumzetului grav al conversațiilor care nu încetează niciodată în lagăr.

În Manzanar sunt tot felul de năluci, umbre care se mișcă iute, șoapte care se aud pe ulițe. Se zvonește că lagărul e bântuit, că fantomele foștilor deținuți rătăcesc în căutarea drumului

spre casă. Sunt prostii, știe, și cu toate astea se simte mai bine când stelele răsar repede sau e lună plină.

În dulapul de sub altar găsește o cârpă și o măturică și, până să-și dea bine seama, se trezește că face curat și șterge praful întocmai ca o gospodină.

Când sosește, Haru e posomorât. S-a săturat să vadă figuri de femei triste. Pe Eriko a auzit-o plângând noaptea, iar Naomi îl privește ca și cum nu are să-l mai vadă niciodată. Femeile sunt o povară, nevoia lor de el îl copleșește.

— Dezbracă-te, Satomi, îi poruncește, la fel de uimit ca ea de ceea ce spune. Vreau să te văd goală, să-mi aduc aminte cum arătai.

Ea nu așteaptă să i se spună de două ori. Scoate întâi rochia, apoi chiloții și le dă drumul pe jos, apoi sutienul de culoarea piersicii comandat la Sears & Roebuck, ciorapii pe care și i-a dorit atât și i-a păstrat pentru această ocazie. Ce bine că i-a venit ideea să mănânce ceva mai devreme! Tremurând puțin, îl privește cum se uită la ea. Dacă o dorește îndeajuns de tare cât s-o aibă chiar acum, nu-i va cere nimic pentru viitor. N-o să-l respingă, măcar că l-a pierdut deja.

Haru se apropie, își plimbă mâinile pe trupul ei, de la sâni la talie, trage brusc aer în piept când ajunge la pielea fină dinăuntrul coapselor. E perfectă, tânjește să intre în ea, să ia ceea ce-și dorește.

Temându-se că el ar putea-o îndepărta și de această ultimă dată, Satomi îl ia pe după gât și își împletește degetele ca și cum ar vrea să-l înlănțuie, să nu-l mai lase să plece. Părul lui Haru e ud după duș. Cât de bine îi cunoaște mirosul îmbătător! Își îngroapă fața în gâtul lui. Speranța e dureroasă, nesiguranța o înăbușă.

Haru simte cum îl cuprinde un soi de înverșunare. Dintr-odată își dă seama că vrea s-o rănească, s-o facă să înțeleagă că dorința și iubirea nu sunt unul și același lucru. S-a săturat să se lupte, să dorească, s-a săturat de tot ce înseamnă Manzanar. Bagă mâna între picioarele ei, o pătrunde cu degetele și împinge cu putere.

— Oprește-te, Haru, mă doare, se plânge ea și îl împinge atât de tare că se lovește de un scaun și îl răstoarnă.

— Vezi, nu vrei. N-ai vrut niciodată. Bine că nu te-am luat în serios, Satomi Baker.

— Chiar așa?

Nu-i răspunde. Ce-ar fi de spus, de fapt? Satomi a înțeles. E salvat.

— Ce mai vrei, Haru? întreabă încet înainte ca el să ajungă la ușă. Nu-ți cer nimic. Vrei să mă simt urâtă toată viața mea? Vorbele ei sună a șantaj, totuși nu se poate abține. Știu că vrei, tot așa cum vreau și eu.

— Pune-ți rochia, Sati. E vremea să mergem acasă.

— Nu. Pune-mi-o tu.

Se liniștise multă vreme cu gândul că are onoare, dar ceea ce numea el onoare se topește în timp ce o îmbracă pe Satomi. Dispare cu totul în timp ce el se preface a-i încheia nasturii rochiei iar ea îi desface la loc.

Abia mai târziu, când privește înapoi, poate pune totul în cuvinte, se poate bucura de ceea ce s-a petrecut, de părțile bune și de părțile rele, de partea cu sângele, când a și durut-o, și de partea când a simțit că înoată în adâncuri, iar când a ieșit la suprafață totul strălucea în mii de raze de lumină. Își dorise atât de mult, crezând că totul se va schimba, însă acum știe că nici nu poate fi vorba. Haru e tot Haru, neînduplecat ca întotdeauna, iar ea suferă mai mult ca oricând.

Tamura își ia la revedere de la Haru stând în pat. I-ar fi plăcut să fie afară, alături de ceilalți, și să-i facă semn cu mâna la plecare, dar peste noapte picioarele i s-au umflat și o dor așa de tare, că nu poate să se ridice.

— Ești un fiu bun, Haru, îi spune. Și un prieten adevărat pentru noi. Ai grijă să nu pățești ceva pe-acolo. Până te dezmeticești…

Își amintește de Aaron, cum i-a făcut semn ultima oară, cum i-a zâmbit îndepărtându-se. S-ar zice că bărbații tânjesc mereu să plece.

— Sunt lucruri mai rele ca moartea, Tamura, răspunde Haru sărutând-o pe frunte. Dar chiar și așa, e mai bine să nu te gândești la ea, ci să trăiești fiecare zi.

Tamura știe că nu vorbește despre el. Sfârșitul ei e aproape, cu toate că nimeni nu vrea să pomenească despre asta, de teamă să nu cheme moartea o clipă mai devreme decât i-ar fi vremea.

Afară, Cora e împreună cu ceilalți, ținând-o pe Eriko de mână. Vede că toate femeile sunt triste, însă e obișnuită cu tristețea, e obișnuită să vadă oamenii plecând, să fie ea însăși nevoită să plece.

— Eu rămân, spune dând drumul mâinii lui Eriko și venind la Satomi. Eu rămân, nu-i așa?

— Da, tu rămâi, o liniștește Satomi, o ia în brațe și o ține strâns. Tu rămâi, fetiță.

Când Haru sare în camionul în care se înghesuie deja prietenii lui, e prima din micul grup adunat de pe Ulița Canalului care se întoarce să plece. Haru e atât de chipeș, atât de fericit că pleacă. Îl mai vede o dată cu ochii minții, ca să nu uite cum arată – mâinile late și puternice, pleoapele fine și grația de care vorbea Tamura. De acum încolo, el va fi măsura lucrurilor pentru ea. Doar aceeași stăpânire de sine, același simț al răspunderii va putea să-i stârnească dorința. Ideea nu o încântă câtuși de puțin.

— Dacă nu punem la socoteală femeile, n-au mai rămas decât bătrânii și copiii, remarcă domnul Sano.

— Mă duc să văd ce face mama, îi strigă Satomi lui Haru lăsând-o jos pe Cora. Mult noroc, Haru.

— Am să-ți scriu, Sati, strigă și el când motorul camionului pornește.

Nici unul din ei nu crede, e o promisiune deșartă.

Eriko și Naomi plâng, îndurerate de plecarea lui. Oricum ai lua-o, se duce la război. Iar de parcă asta n-ar fi fost îndeajuns, își dau seama că Tamura nu se va mai ridica din pat.

— E o zi neprielnică, spune Naomi și fața zbârcită i se strâmbă și mai tare când încearcă să-și înghită plânsul.

Yumi e abătută, nu-i vine să facă semn cu mâna. Cine o să-i mai ia apărarea de acum încolo?

— Să fii cuminte, Yumi, strigă Haru când camionul se pune în mișcare. Promiți?

E o zi cum rar au văzut, rece dar luminoasă, atât de luminoasă și limpede că munții par să se înalțe chiar la marginea lagărului, parcă, dacă întinzi mâna, poți să-i atingi. Șuvoaie de raze pătrund prin cele patru ferestruici ale barăcii, desenând pătrate pe pătura cu care e acoperită Tamura. Satomi aude ciorile croncănind în văzduh, o aude pe Eriko jucându-se cu Cora. Ar trebui să plouă, își zice. Afară ar trebui să fie la fel de frig și cenușiu cum simte ea pe dinăuntru. I-ar fi mai ușor dacă n-ar străluci soarele.

— Nu e pentru tine, spune Tamura în șoaptă, îi ia mâna și o sărută. Iubește-o pe Cora de acum încolo. Fetița asta drăgălașă merită să aibă cineva grijă de ea.

E genul de sfat pe care îl primește zilnic, din toate părțile: „Ai grijă de mama ta“, „Ai grijă de Cora“.

Sfatul e bun, numai că ei nu-i servește la nimic. În afară de durerea pricinuită de plecarea lui Haru, o durere uneori la fel de ascuțită ca înțepătura pe care o simte în partea stângă atunci când aleargă, mai e și spaima în fața adevărului pe care nu-l mai poate da deoparte, și anume că nici o minune nu o va salva pe mama ei de moarte.

Nu mai discută cu doctorul Harper despre ce se întâmplă în lumea de afară, despre nemulțumirile ei sau despre cum merge războiul, ci doar despre lucruri din viața de zi cu zi, despre cum s-o ajute pe Tamura, care nu vrea să plece din baracă, în ciuda faptului că încăperea strâmtă, plină de praf, e cu totul nepotrivită pentru cineva cu boala ei.

— Refuz să-mi sfârșesc zilele în spitalul din lagăr, se împotrivește ea de fiecare dată. Nu vreau să fiu printre oameni bolnavi. Vreau să fiu cu tine, Satomi, și cu Eriko.

Lucrurile s-au înrăutățit mult mai repede decât și-ar fi închipuit Satomi. Viața e acum făcută din nopți de nesomn și zile în care o ascultă pe Tamura luptându-se să respire.

Eriko vine să stea cu prietena ei cât timp Satomi se duce să o vadă pe Cora la orfelinat.

— Lasă-mă să mai stau și eu cu Tamura, zice. Am rămas în urmă cu bârfa.

La orfelinat o găsește pe Cora stând singură, răsucindu-și părul, un obicei pe care nu-l avea. Când o vede, vine în fugă.

— O să moară și mama ta, la fel ca a mea? o întreabă.

Satomi nu-i răspunde. Nu poate rosti cuvintele care i-ar adeveri spaimele. Cora nu și-o mai aduce aminte pe mama ei, însă știe că a murit, știe că a pierdut ceva neprețuit.

— Să-ți spun o poveste, Cora? Ți-ar plăcea?

Cora devorează poveștile, trăiește în ele multă vreme după ce i-au fost spuse. Tuturor copiilor le plac poveștile lui Satomi, mai ales cele pe care le născocește chiar ea și în care pune nume de-ale lor sau câte ceva din ce le place să facă. Se pricepe să povestească și, altminteri, cum ar ști copiii că au devenit personaje în povești clasice precum *Huckleberry Finn* ori *Insula comorii*[1]?

— Să fiți mândri de cine sunteți, îi învață privindu-i cât de amestecați sunt. Mamele și tații voștri au fost americani de ispravă. Și voi sunteți niște mici americani viteji, fiindcă le semănați.

Spunându-le lor cine sunt, e copleșită de recunoștință pentru ceea ce este ea însăși. E minunat să fii fata Tamurei Baker, să-ți curgă prin vine sângele unui bărbat hotărât, cum a fost Aaron Baker. Cum de-a putut crede vreodată altceva?

— Învăț de la voi tot atât cât învățați voi de la mine, le spune copiilor.

Cora nu vrea s-o împartă pe Satomi cu nimeni. Când se apucă să le spună povești se așază chiar alături de ea și de

---

1. Roman scris de Robert Louis Stevenson.

multe ori a îmbrâncit copiii care se apropiau prea mult de Satomi.

— E a mea, zice, de parcă ar vorbi de bocceluța legată cu sfoară în care își ține lucrușoarele de preț.

— Să nu te superi dacă vorbesc și cu alții, Cora. Pentru mine doar tu rămâi deosebită, prostuță mică ce ești.

— Pot să vin să stau cu tine după ce moare mama ta, Satomi?

— Am să întreb, Cora. Nu-ți face însă speranțe prea mari, știi doar că e greu. Dar pot să vin să te văd, și, oricum, sunt aici în fiecare zi.

O neliniștește faptul că fetița e tot mai agitată de la o vreme, că nu se mai poate lipsi de ajutorul ei. La orfelinat se simte singură, cu toate că e înconjurată de copii și îi aude toată ziua pe bebelușii țipând. Copiii nu au totuși cu ce să-și umple timpul și suferă cu toții fiindcă nu s-au obișnuit cu noile condiții de viață. Era poate mai bine dacă nu-i îngăduia Corei să se apropie așa de tare de ea, însă acum e prea târziu, n-o mai poate părăsi, s-a legat prea mult de ea.

Doctorul Harper e de acord să ceară conducerii orfelinatului să-i dea Corei voie să locuiască împreună cu Satomi, dar, după cum se exprimă cu delicatețe, nu atâta vreme cât Tamura e așa de bolnavă. N-ar fi bine pentru nici una din ele.

— De fapt, nu prea cred că vor fi de acord, Sati. Ar fi ceva ieșit din comun, o încălcare a regulilor.

Ar vrea atât de mult să o ia pe Tamura la spital, să o învelească în cearșafuri albe, curate și s-o poată vedea ori de câte ori își dorește. Ar vrea să poată avea grijă de ea până în ultima clipă, să fie lângă ea ca să-i aline durerea.

— Ar fi bine s-o ducem în spitalul cel nou, îi spune lui Satomi. În baracă nu poți avea grijă de ea cum trebuie.

Spitalul are și morgă, dar de asta nu pomenește, chiar dacă ar fi mai simplu așa. De câte ori e scos un mort dintr-o baracă deținuții sunt deprimați, tulburați. De când cu răzmerița și cu „băieții Nu-Nu“, care caută tot timpul motiv de scandal, rupând drapelul american ori vorbind obraznic cu

gardienii, ultimul lucru de care au nevoie e un nou prilej de a agita spiritele.

— Vrea să stea acasă, zice Satomi și repetă ce i-a spus Tamura.

Își dă foarte bine seama că e absurd să consideri Manzanarul casa ta, așa cum crede mama ei. Și totuși, dincolo de mizeria acestui loc, a ajuns să înțeleagă că Tamura a trăit ceva unic aici și că s-a regăsit tocmai datorită acestui fapt.

De vreme ce Tamura stăruie să rămână acolo unde este, doctorul Harper nu poate face prea multe pentru pacienta lui favorită, în afară de vizitele zilnice, o plăcere care, crede el, e mai degrabă a lui decât a ei. Știe că nu se cade să prefere un pacient altuia, dar cine nu ar îndrăgi-o pe Tamura, dacă e să ne gândim?

Se poartă față de ea mai mult ca o infirmieră decât ca un doctor: îi aranjează perna, pune alături de pat oale cu apă fierbinte, sperând fără rost că astfel o va ajuta cât de puțin să respire mai ușor. Știința nu-i e de nici un ajutor, doar speranța îl mai alină. A adus un aparat cu oxigen, însă Tamura nu-l vrea, nu vrea să-și prelungească agonia și, în orice caz, în stadiul ei de boală, e doar un pic mai mult decât un placebo. Uneori își arogă drepturi de iubit – nemeritate, desigur! – și o mângâie pe păr sau o ține de mână.

— Și dumneata ești palid, îl ironizează Tamura. Îți recomand suc de salată de două ori pe zi.

Râd amândoi. Se întreabă dacă nu cumva e ultima dată când râde Tamura, dacă tot ce face ea nu va fi pentru ultima oară. Gândul că nu-i va mai vedea niciodată zâmbetul, că n-are să-i mai dea părul de pe frunte cu un gest blând îl face să sufere în așa măsură, că îl izgonește din minte.

— Nu mai e mult, spune ea, parcă cerându-și iertare că îi dă bătaie de cap.

— Nu vreau să te aud, îi răspunde. Nu vreau să te aud, Tamura.

Satomi suferă fiindcă trebuie s-o împartă pe mama ei cu o mulțime de oameni, așa că ei îi mai rămâne doar o părticică. Zilele sunt ocupate cu vizitele doctorului Harper, ale lui Eriko,

venită pe post de infirmieră, și ale lui Naomi, care vine să-i țină de urât Tamurei, vorbindu-i tot timpul în japoneză, cu glasul ei tremurător de bătrână, plin de blândețe.

Vine și Cora s-o vadă și face ochii mari când o vede sprijinită de perne. Nu prea știe ea ce e moartea, poate doar că va veni un înger s-o ia pe Tamura cu el, ca în povestea pe care a auzit-o demult, nu mai știe unde. În timpul zilei stă la Eriko, de unde, prin perete, o aude pe Tamura chinuindu-se să respire. Atât Eriko, cât și Naomi se poartă frumos cu ea, însă ea o vrea pe Satomi, pe Satomi o așteaptă. De dor, ia de pe perete evantaiul lui Yumi, cu toate că știe că Yumi nu dă voie nimănui să-l atingă, și îl flutură ca să simtă mirosul dulce și curat al lemnului de cedru.

Satomi nu e singură cu mama ei decât noaptea, când stă întinsă alături de ea, pe salteaua trasă lângă patul Tamurei. Îi vorbește în șoaptă până când Tamura ațipește. Ea însăși abia dacă închide ochii, înspăimântată că, atunci când se va trezi, s-ar putea să vadă că mama ei s-a dus.

— N-are să-ți vină să crezi, spune Tamura încet, dar să știi că mie mi-a plăcut să trăiesc aici cu tine.

— Ți-a plăcut în Manzanar, mamă?

— Da, ciudat lucru, dar să știi că așa este. După moartea tatălui tău, nu-mi puteam închipui că voi avea o viață a mea, că-mi voi face prieteni. Acum prietenii noștri te vor ajuta pe tine după ce eu nu voi mai fi. Eriko ți-e de pe-acuma ca o mamă.

— Nimeni în afară de tine n-o să-mi fie mamă.

Eriko nu mai merge la lucru. În fiecare dimineață pune apă la fiert și spală trupul împuținat al Tamurei cu gesturi delicate, o piaptănă cu grijă și îi aduce de la cantina lor preferată pere dulci și supă miso, cu toate că Tamura n-are poftă de mâncare. I se rupe inima de mila Tamurei când o vede cum zâmbește și cât suflet încă mai pune scumpa ei vecină în prietenia lor.

— Ia doar o înghițitură, Tamura, o îndeamnă. O înghițitură mică, de dragul meu.

Timpul le-a transformat din vecine în prietene, iar prietenia a dat naștere unei afecțiuni profunde. Țin una la alta ca niște surori. Eriko suferă deja pentru pierderea pe care o va avea de îndurat.

Tamura nu se teme. Gândul ei e la Aaron și trage nădejde să-l poată vedea în curând. El ar dojeni-o dacă ar ști că gândește astfel, însă n-are ce face, nu-și poate impune să creadă în uitare. Cât despre Satomi, ea va găsi puterea să treacă peste toate, cum altfel, doar e tânără. E puternică, plină de viață. Și chiar dacă Haru nu se va întoarce după ea, ceva îi spune că fiicei ei îi va merge bine. Ea e pregătită de plecare, istovită să lupte minut de minut ca să nu se sufoce, de parcă s-ar îneca într-o apă. Își dorește din tot sufletul să nu mai scoată capul afară ca să respire.

— Poți alege între înmormântare și incinerare, spune doctorul Harper.

Cuvintele îi sună aspru în urechi, îi fac rău, parcă ar auzi trosnet de oase. Se cutremură și scutură din cap, vrând parcă să le alunge. Poate că ar trebui să se simtă stânjenit că s-a îndrăgostit de Tamura, dar de regretat nu regretă.

— Cum spui tu, Satomi, zice Eriko. Tu trebuie să hotărăști.

— Bineînțeles că vom face cum dorești tu, Satomi. Am fost doctorul ei, însă n-am vorbit niciodată despre asta. Adică, despre ce urmează să facem.

— Mama ar fi considerat o lipsă de politețe să vă pună această povară pe umeri, domnule doctor. Cu dumneavoastră nu se poate discuta despre lucruri atât de personale.

Nu e adevărat, însă în clipa asta vrea să-i rănească pe cei din jur, să arunce și asupra altora o parte din suferința pe care o încearcă.

— Am făcut tot ce mi-a stat în putință, Satomi, iar tu știi că, oricât de mărunte erau subiectele noastre de discuție, ne făcea plăcere să stăm de vorbă.

— Iertare, domnule Harper, îmi pare rău, spune rușinată. Așa a fost, într-adevăr. Mama spunea întotdeauna că va face și meseria cu distincție.

— Într-adevăr? Chiar așa a spus?

Speră că Satomi îi spune adevărul, că s-a purtat la fel cu toți pacienții din lagăr. A început să lucreze în lagăr din patriotism, convins că astfel își slujește patria, dar acum meseria a ajuns o povară prea mare pentru el. Se și miră cum de și-a închipuit că va fi altfel. Manzanar l-a vindecat de idealism, ca și de multe altele. Acest loc n-ar trebui să existe, e o adevărată rușine. Mii de oameni încarcerați într-un monument al stupidității. Cât timp, câți bani cheltuiți pe ceva care nu are cum să funcționeze, ceva sortit eșecului de la bun început! E pur și simplu dezgustat de cruzimea cu care oamenii au fost îngrămădiți în lagăr, asemenea vitelor, ca să nu mai pomenim cât de ridicol e să păzești oameni care nu au de gând să fugă. Mâncarea, gunoiul, canalele sunt o sursă de infecție, școlile nu au pupitre, orfanii sunt păziți în timp ce se joacă, oamenii stau la rând ca să poată să mănânce, să se spele, să se ușureze – o absurditate îngrozitoare, inumană.

Dacă or exista spioni japonezi în țara asta, atunci ei s-au format în aceste lagăre. Răzvrătirea a încolțit în spatele sârmei ghimpate, sub amenințarea puștilor. Și pentru ce luptă America, dacă nu pentru libertate, pentru drepturile cetățenilor ei? Ca și deținuților, lagărul Manzanar i-a furat și lui o parte din viață, lipsindu-l totodată de mândria de a fi american.

— Uite, Satomi, oftează el. Certificatul de deces al mamei tale e gata. Semnează aici și aici. Cenușa ei poate fi trimisă acasă, dacă așa dorești.

Parcă vrând să-l mângâie, să-i potolească tremurul, Satomi îi atinge ușor mâna când ia stiloul.

— Pe mama o s-o îngropăm aici, la Manzanar, domnule Harper, aproape de prietenii și vecinii ei. Angelina nu mai înseamnă „acasă“ pentru noi. Am auzit că în casa noastră locuiesc niște străini și că pământul nostru le-a fost dat lor.

— Sunt sigur că o să-l căpătați înapoi. Războiul aduce tuturor suferințe, dar orice război are un sfârșit, la fel va fi și cu ăsta. O să mergem mai departe.

— Nu-mi mai pasă. Aș fi vrut ca mama să trăiască momentul acela. Mi-ar fi plăcut să plec la braț cu ea din Manzanar, cu toate că ar fi fost tristă să se despartă de voi toți.

— Cel puțin tu ai avut norocul să ai o mamă ca Tamura. Ce noroc, Satomi, să faci primii pași în viață sub oblăduirea ei.

O doare să-l audă vorbind la trecut de mama ei. Ea a trăit deja mai mult decât Tamura, care a rămas undeva, în urmă. N-a reușit s-o țină în această lume, deși în noaptea în care a murit a ținut-o strâns în brațe, încercând să-i împrumute din căldura ei, din viața ei.

— Nu mă părăsi, mamă. Te rog, nu pleca.

Tamura ridicase mâna și o atinsese pe obraz. Satomi i-o sărutase, apoi și pe cealaltă. Mâinile mamei, înăsprite de la cusutul plaselor de camuflaj, de la ales frunze de salvie, nu mai semănau câtuși de puțin cu cele pe care le știa din copilărie. Și totuși le iubea mai mult așa cum erau acum. Bătăturile și cicatricele erau mărturii ale unei existențe independente, ale unei vieți trăite fără menajamente.

— Ascultă-mă, Satomi. Să faci așa cum îți spun, e ultimul lucru pe care ți-l cer.

Fusese nevoită să se aplece ca să audă ce spune.

— Când ai să pleci din Manzanar, să nu te mai întorci. Orice ar face cu trupul meu, să fii sigură că nu mai sunt aici. Poate am să fiu cu tatăl tău, undeva. Să nu te gândești niciodată la viața pe care ai fi putut-o avea dacă n-am fi venit aici. Fă-ți o viață mai bună.

Satomi mai mult aude cadența, ritmul atât de cunoscut al cuvintelor, decât prinde înțelesul lor. Durerea i-a întunecat mintea, nu mai știe decât că ar vrea să păstreze în ea sunetul vocii Tamurei, care a însoțit-o întreaga viață. Îi e teamă că va veni o vreme când o va uita, când vocea mamei va dispărea din mintea ei.

— Să iei piţigoiul de lemn, Satomi, i-a spus Tamura. Păstrează-l, o să-ţi aducă noroc. E aşa frumos, cel mai de preţ lucru pe care îl am. Şi, scumpa mea fiică, nu mai ţine mânia în tine, e cel mai mare duşman al tău.

O dor umerii sub greutatea braţului vânjos al lui Eriko, petrecut pe după umerii ei, dar, pe de altă parte, soliditatea ei o linişteşte, ca şi căldura trupului ei masiv.

Vasăzică aşa e fără Tamura. Înseamnă să fii fără adăpost, chiar dacă ai un pat în care să dormi, să nu-ţi pese dacă soarele străluceşte, să nu simţi nimic dacă munţii îşi schimbă culoarea din albastru în violet într-o clipită, înseamnă să fii orfan.

— E mai bine să nu dormi singură diseară, Satomi. Stai la noi, ne bucurăm să te primim.

— Nu mi-e teamă, Eriko, şi mai am câteva lucruri de făcut.

Va face curat în baracă, va da jos kimonoul de mătase şi îl va spăla cu sărurile de baie cu miros de trandafir pe care i-a cerut lui Lawson să le aducă. Tamura o va ierta, fără îndoială. Uleiul de trandafiri ar fi fost mai potrivit, dar n-a putut face rost.

— În Lone Pine nu există aşa ceva, i-a spus Lawson clătinând din cap. Ţi-am adus ceva cât de cât asemănător.

Abia după ce spală kimonoul de trei ori culorile se înviorează, fluturii colorați şi micuţii fluturi negri prind viaţă din nou. Doar la ultima clătire parfumul ieftin al sărurilor de baie răspândeşte o mireasmă de trandafiri. Cu toate astea, e mirosul Tamurei. I se pune un nod în gât şi se ghemuieşte pe jos, gemând, cu faţa îngropată în ţesătura udă.

— Vai, mamă, mi se rup băierile inimii.

Naomi o aude plângând şi, trecând peste regulile impuse de fiica ei, strigă la ea prin perete:

— Vin la tine, Satomi.

— Nu, să nu vii, Naomi. N-am nimic, trebuie să termin treaba aici.

Îi vine în minte imaginea Tamurei, îmbrăcată în kimono: e așezată pe jos, lângă scaunul lui Aaron, și o învață cuvintele pentru ceremonia ceaiului:

— *Wa*, adică armonie; *kei*, adică respect; *sei*, puritate; *jaku*, liniște. Ziua în care simți toate acestea e o zi bună. Atunci poți fi sigură că ți-ai petrecut orele cu folos.

Tamura fusese sfâșiată între două epoci, tot așa cum ea e sfâșiată între două rase. Însuși numele ei, Satomi Baker, spune totul.

— Cine sunt eu? întreabă printre sughițuri. Cine sunt fără tine, mamă?

După ce kimonoul s-a uscat, îl împăturește cu grijă și îl ia cu ea. Se duce la morgă, în locul lui Eriko, care a stat lângă sicriul prietenei sale, nevrând s-o lase singură într-un astfel de loc.

Întinsă în sicriu, Tamura e îmbrăcată cu rochia pe care a purtat-o în ziua când au plecat de la fermă. O rochie americană modernă, așa cum și-ar fi dorit. Cu kimonoul împăturit la picioare, cu mâinile încrucișate pe piept și banii de hârtie pe care Eriko i-a pus lângă ea, ca să aibă cu ce plăti traversarea râului spre lumea cealaltă, și-a recăpătat ceva din frumusețea de odinioară. Satomi se apleacă să o sărute, să-și ia rămas-bun, dar îi e teamă să simtă răceala buzelor Tamurei pe buzele ei și nu o poate atinge.

— Trebuie să punem capacul, draga mea, spune asistenta doctorului Harper cu un zâmbet compătimitor.

O împinge pe Satomi spre Eriko, care plânge.

— Vai, Tamura, spune aceasta printre hohote de plâns. Draga mea, scumpa mea prietenă.

Doctorul Harper i-a scris lui Ralph ca să-l anunțe de moartea Tamurei. Cu prima poștă, Satomi primește o scrisoare de la el. E o scrisoare frumoasă, din care răzbat bunătatea lui Ralph și totodată încrederea într-un viitor mai bun pentru Satomi.

I-a scris și Haru, o scrisoare formală de condoleanțe. Nu poate obține permisie ca să vină la înmormântare. Vrea ca ea să știe că a admirat-o și a iubit-o pe mama ei.

Satomi e recunoscătoare sorții că i-a adus în același timp durerea pierderii lui Haru și durerea pierderii mamei, așa că nu e loc să le deosebească una de alta. Pierderea lui Haru, care a făcut-o să sufere atât de mult, i se pare un fleac pe lângă pierderea Tamurei.

— Altceva n-a mai spus? întreabă Eriko.

— Se poate, dar o pagină e lipsă și unele lucruri sunt șterse de cenzor.

— Cenzorii ăștia s-au prostit de tot, se plânge Eriko. În ultima vreme mi s-a întâmplat de nu știu câte ori să găsesc pagini din scrisorile altora amestecate printre ale mele.

Satomi nu-i spune tot ce a scris Haru: că au noroc să se afle în Manzanar, la adăpost; că prizonierii din lagăr n-au habar cât suferă cei din afară. Europa e o ruină, iar noi sunem norocoși să fim americani, scrie.

Ea, una, nu se simte norocoasă. Niciodată nu vor cădea de acord, ea și Haru, cu privire la ce înseamnă să fii american.

— Ce enervant, zice Naomi plescăind nemulțumită. Or fi șters tocmai ce era mai important. Ce păcat.

— Îți trimite toată dragostea lui, bineînțeles. Iar mie, urări de bine.

— Of, Satomi, spune Eriko.

— Crezi că m-ar fi vrut dacă eram japoneză pe de-a-ntregul?

— Poate, dar aici nu e vorba de a fi sau nu japoneză, nu crezi? E vorba de dragoste, și dragoste cu sila nu se poate, de orice rasă ai fi.

— Eu cred că e din pricină că nu ești ceea ce vor ceilalți, Eriko. Eu n-am fost niciodată așa cum voia Haru să fiu. Nici măcar jumătatea japoneză din mine nu era îndeajuns de supusă pentru gustul lui!

În ziua înmormântării Tamurei se iscă vântul. Ghirlandele de origami aduse în onoarea ei flutură în vânt ca într-o zi de sărbătoare, se agață de crengi și se prind în părul prietenilor îndoliați.

Tamurei i s-a dat un loc de veci la doar câțiva metri de micuțul turn al consolării.

— E un loc foarte bun, zice Naomi. Mai bun nu puteai găsi.

— Pământul e foarte uscat, remarcă preotul budist. Să nu uiți să aduci apă când faci ofrande.

O mierlă ruginie se așază pe ramura unui păr uscat, scuturându-și penele ca și cum ar vrea să-și ridice gulerul ca să se ferească de umezeală. Pare la fel de nefericită ca toți cei veniți să o petreacă pe Tamura pe ultimul drum.

— Ce frig e, se plânge Naomi, drept care Satomi își scoate basmaua și i-o leagă lui Naomi pe cap, făcându-i un nod sub bărbie.

— Întocmai ca Tamura. Întocmai ca mama ta, zice Naomi.

Vântul se întețește. Praful ridicat le acoperă pantofii, le scrâșnește în dinți. Vântul șuieră prin pâlcul de meri chirciți de la marginea cimitirului și vaierul lui răsună până departe.

— Trebuie să ne grăbim, spune preotul. Furtuna stă să înceapă.

Satomi aruncă o privire spre munți și își dă seama, judecând după faptul că norii nu s-au așezat încă pe piscuri, că nu se va dezlănțui decât după căderea nopții.

— Măcar nu va avea de suferit de pe urma încă unui „demon al prafului", îi șoptește Eriko lui Satomi. Îi ura, nu-i așa?

— Da, dar cred că eu îi uram încă și mai mult decât ea. Acum nu-mi mai pasă când vin. Nici măcar nu mai am de gând să le țin piept.

Puțin mai târziu, în timp ce furtuna se apropie, oamenii trec în șir prin fața fiicei îndurerate, care stă lângă atelierul budist, și fac o plecăciune în fața ei, cu figuri solemne.

— Ce mulți au venit să-și ia rămas-bun de la ea, spune doctorul Harper. Nici nu-i de mirare, toată lumea o iubea.

Cora e lângă Satomi, cu toate că Eriko s-a împotrivit.

— E prea mică, Satomi, n-o să înțeleagă. Ai s-o zăpăcești.

Poate că într-adevăr solemnitatea ceremoniei și mâhnirea adulților sunt prea mult pentru Cora. Însă a fost dorința ei să vină și s-ar fi simțit dată deoparte dacă nu i s-ar fi îngăduit să fie de față. Iar Satomi, de când lucrează la orfelinat, și-a dat seama că cei mici înțeleg mult mai mult decât își închipuie adulții. Părerea ei e că, după ce împlinesc patru ani, înțeleg cam tot.

O tulbură faptul că nu-i știe decât pe puțini din cei care au venit să-i prezinte condoleanțe. Cum de o cunosc atâția pe Tamura? Fiecare dintre ei pare să fi avut o relație specială cu ea.

— Am lucrat împreună cu mama ta. Nu ți-a spus de mine?

— Avea o voce minunată și cânta așa frumos...

— N-o dușmănea nimeni.

— Toată lumea îi va simți lipsa Tamurei Baker.

Satomi recunoaște o femeie cu părul alb, care plânge. De obicei o vede umblând prin lagăr, în mână cu o valiză ponosită de carton, ca și cum abia ar fi sosit. În primul an și mai bine oamenii și-au dat cu presupusul despre ce ar putea căra în valiză. Bani sau medicamente, credeau mai toți, până când valiza s-a desfăcut singură în sala de mese și au văzut cu toții că nu avea decât o jucărie pentru bebeluși, din acelea care zornăie, și o pereche de pantofiori.

— Probabil că și-a pierdut copilașul, credea Tamura. E o suferință fără leac. Ai grijă să o saluți ori de câte ori treci pe lângă ea, Satomi.

Bătrâna cel puțin e în stare să plângă după prietena pierdută, pe când ea, copilul mult iubit, nu are lacrimi. Ce-o fi cu ea? Ochii și gura îi sunt uscate, sângele de-abia îi curge prin vine, inima și-o simte grea, înghețată.

Îi salută pe oameni fără grabă, aparent calmă, fără să-și dea seama că din pumnul strâns se scurge un fir de sânge care i-a pătat rochia – fiindcă și-a înfipt unghiile în carne.

— Cine e bărbatul acela umflat la față, Eriko?

— Nu știu. L-am mai văzut pe aici. Poate că Tamura a fost amabilă cu el, poate că i-a dat vreo alifie pregătită de ea. Câți or fi ca el...

Domnul și doamna Sano se apropie de ea. Domnul Sano o ține bine pe soția lui de braț, de parcă i-ar fi frică să nu plece haihui. De câtăva vreme doamna Sano bombăne cu glas tare și dă din mâini de parcă ar ataca-o un roi de albine. Pleacă de acasă și lipsește ore în șir și într-un sfârșit e adusă înapoi de străinii în casa cărora a vrut să se instaleze. Nu se mai piaptănă și, pe când înainte își ferea privirea, acum se holbează la ceilalți cu o privire fixă, de copil. Însă chiar dacă mintea ei umblă razna, într-atât că nici nu mai știe cine este, domnul Sano tot își mai face poftele cu ea. Doar că, în ultima vreme, prin perete nu se mai aud decât gemetele lui.

— Am venit să semnăm, spune. N-am avut a ne plânge de mama ta, cel puțin nu ca vecină.

— Ce se mai pricepe la grosolănii, zice Naomi, fără măcar să coboare vocea.

La intrarea în atelier, pe o măsuță, a fost pusă o carte de condoleanțe. La amiază s-au adunat deja cincizeci de semnături și încă mai sunt mulți oameni care stau la rând ca să semneze.

— Suntem precum câinii lui Pavlov, zice bătrânul care se descoperise în fața ei. Ne-am învățat să stăm la coadă pentru orice.

La picioarele bătrânului, în praf, Yumi joacă arșice cu un grup de fete. Sunt îmbrăcate cu jachete și rochii proaspăt spălate, ale căror poale s-au murdărit deja. În ciuda prafului care acoperă tot, părul lor negru strălucește, la fel și ochii, precum bucățile de tăciune.

Ascultându-le sporovăiala, Satomi își aduce aminte de curtea școlii din Angelina și imaginea lui Lily îi vine în minte. Surioara lui Haru a crescut în timp ce ea se gândea doar la frate. Sub țesătura întinsă sânii lui Yumi sunt plini, șoldurile rotunjite. S-a culcat deja cu cel puțin doi băieți din echipa de softball, iar cu postura ei provocatoare e steaua trupei de

majorete. Când se va întoarce, Haru va avea multă bătaie de cap s-o țină în frâu.

— Du-te și joacă-te în altă parte, o ceartă Eriko, încruntându-se la ea. Arată un pic de respect.

— Nu știu decât să trăiască clipa, zice Satomi. Norocul lor; noi uităm să ne bucurăm pe măsură ce îmbătrânim.

Cu toate astea crede că, la rândul ei, nu poate trăi decât clipa de față. Îi e greu să se gândească la viitor fără s-o includă pe Tamura în el. Durerea a stors-o de puteri, așa că nu e în stare să se gândească la ce va face când va fi liberă, în afară de faptul că trebuie să găsească o cale de a o ține pe Cora lângă ea.

La fel ca Aaron, Tamura nu va mai exista decât în memoria ei. Nu mai are cu cine să împărtășească amintirile din copilărie. Viața s-a schimbat ireversibil.

I s-a dat deja ordin să elibereze baraca, să plece din locul pe care Tamura îl transformase în cămin. Baraca a fost repartizată domnului și doamnei Hamada. De când au venit la Manzanar, familia lor, care avea deja nouă membri, s-a mărit cu încă un copilaș. Stau atât de înghesuiți, că vara copiii mai mari preferă să doarmă sub baracă, deși pe acolo umblă șobolani. Iarna însă le e mai cald dacă stau înghesuiți.

Domnul Hamada a transformat baraca în care stau într-un mic palat decorat cu sculpturi făcute de el. Pe ușă e sculptat un arbore în relief, pe ramurile căruia sunt cocoțate păsările ce par vii. Nu încape nici o îndoială: e un adevărat artist.

Și soților Sano li s-a spus să se mute. Vor sta în baraca familiei Hamada, care va putea astfel să ocupe și camera lor, și pe cea a lui Satomi. Domnul Sano e neconsolat. Umblă de colo-colo cu fața lui de broască țestoasă schimonosită de furie, cu pleoapele lăsate peste ochii întunecați.

— N-au pic de respect. Am să fiu nevoit să mut toate lucrurile singur, pentru că soția mea nu mă mai poate ajuta. Iar nora mea e ca și cum n-ar fi, nu poți conta pe ea, nu e niciodată acasă.

Doamna Hamada îl evită pe domnul Sano, în schimb îi cere scuze lui Satomi.

— Îmi pare așa de rău, dar ce putem face? Copiii cei mari sunt bucuroși că vor avea o cameră doar a lor. Dacă n-am fi fost noi, ți-ar fi luat-o altcineva.

— Nu vă faceți griji, doamnă Hamada, sunteți bine-venită. Așa trebuia să se întâmple. Și așa e corect, de fapt.

— Se vede cât de colo că mama ta trăiește în tine, Satomi, spune doamna Hamada, ușurată că nu va avea de înfruntat supărarea lui Satomi.

— Rămâi cu noi, altminteri ai să fii cazată cu oameni străini, insistă Eriko. Poți dormi în patul lui Haru.

Pătura păstrează mirosul lui: săpun, sare și un iz stăruitor pe care nu l-ar fi putut descrie, dar l-ar fi recunoscut oricând. E parfumul lui, chinuitor pentru ea.

Își aduce aminte de Aaron, care spunea că orice lucru are un miros anume, că el putea spune ce lună este doar adulmecând aerul, că tot așa putea să spună și ce oră este. Putea mirosi ceața înainte să o vadă, la fel și înghețul care se lăsa uneori peste câmpuri, înainte să sosească.

— Cum miroase ceața, tată?

— Ca marea după furtună.

Strânge pătura lui Haru în brațe, își plimbă degetele pe bucata de pânză de sac pe care Eriko a lăsat-o atârnată. Cărțile lui sunt stivuite în ordine pe podea, un creion a rămas drept semn de carte într-un exemplar din *Fructele mâniei*[1] îngălbenit de vreme. Îl deschide și începe să citească de unde s-a oprit Haru. Câteva cuvinte sunt subliniate cu creionul: *familie de imigranți, California*.

Când va veni vremea să plece din lagăr va renunța la Haru, îl va lăsa în urmă. Dar deocamdată trăiește cufundată în cărțile lui, în mirosul lui, alături de familia lui.

---

1. Roman al scriitorului american John Steinbeck.

De vreme ce directoarea a refuzat să-i dea voie s-o ia pe Cora la ea, Satomi își petrece mai tot timpul la orfelinat.

— Nu pot să le fac vină, îi spune lui Eriko. Abia am grijă de mine însămi, darămite să văd și de un copil. Pe deasupra mai sunt și oaspete în casa voastră. Dar îmi doresc atât de mult s-o păstrez pe Cora...

O îngrijorează soarta Corei după ce războiul se va sfârși. Se aude că toți copiii vor fi trimiși în zone îndepărtate precum Alaska, la orfelinate, în orice familie dornică să-i primească. Sunt mici nomazi, obligați să-și ridice locuința iar și iar, în altă parte.

Doctorul Harper a șterpelit o scrisoare găsită pe biroul directoarei când scria fișa unui copil bolnav de difterie. Era o cerere de la un fermier din Oregon: „Sunt dispus să iau orice copil care poate munci pământul".

— E rușinos! îi mărturisește indignat lui Satomi. Ei, măcar de astă dată am salvat un băiat de o soartă îngrozitoare.

Adaugă scrisoarea arhivei lui, care crește cu fiecare zi. Ascunde hârtii, face fotografii fără să ceară permisiunea, ține socoteala șobolanilor pe care îi vede zilnic, în bucătăria cantinei, în latrine, pe acoperișurile barăcilor, unde rod cartonul gudronat, din care cauză ploaia pătrunde în locuințe. A strâns obiecte care au însemnătate pentru el și care îl vor ajuta să-și amintească mai bine decât datele și cifrele. De pildă, un colier făcut din scoarță de copac legată cu sfoară, lăsat de unul din deținuți în spital – un obiect de un rafinament neobișnuit, după cum crede el. Păstrează o sandală de lemn, o farfurie de tablă crăpată. A desenat schițele noului spital și o schiță a bibliotecii. Sunt impresionante și, la urma urmei, în orice arhivă trebuie să găsești de toate.

Vremea trece și în Manzanar, anotimpurile se succed neschimbate, așa cum le știe Satomi de când a venit. Deținuții îndură aceleași ierni aspre, aceleași veri arzătoare și, peste toate, praful, nelipsitul praf. Dar, lăsând vremea la o parte, Satomi

trebuie să fie de acord cu Eriko: de vreo doi ani, condițiile din lagăr s-au îmbunătățit.

Doctorul Harper avusese dreptate. Au fost construite latrine noi, la spital au venit doctori japonezi și starea de sănătate a prizonierilor s-a ameliorat, fiindcă medicamentele sunt mai la îndemână. Au acum un bărbier, ore de desen și un ziar al lagărului, iar la cantină găsesc tofu și sos de soia.

După ce, în primul an de prizonierat, cei mai mulți nu-și aflau locul, acum s-a instalat un fel de apatie generală. Încă mai vorbesc de ziua eliberării, dar nu s-ar zice că războiul se va sfârși în curând, cât despre cine îl va câștiga... e și mai greu de prezis.

Satomi și Cora sunt tot mai apropiate.

— La fel ca tine cu Tamura, îi spune Eriko înduioșată lui Satomi.

Cora s-a dovedit a fi o elevă silitoare, înțelege repede și talentul ei la matematică îi aduce aminte lui Satomi de Lily. Doar că e un copil sensibil, nu are încredere în ceilalți și se agață de Satomi, pe care nu vrea s-o împartă cu alți copii.

Haru a avut doar o permisie, și aceea numai de două zile. A venit în lagăr îmbrăcat în uniforma militară care îl prindea de minune și a adus câteva mici cadouri: parfum de violete pentru Satomi și Yumi, o trusă de croitorie pentru Eriko și mănuși îmblănite pentru Naomi. N-a ieșit să se plimbe cu Satomi și n-au fost nici o clipă singuri.

— Se poartă cu mine de parcă aș fi Yumi, i s-a plâns ea lui Eriko. Ca și cum aș fi sora lui.

— E mai bine așa, Satomi, i-a răspuns Eriko, nevoind să-i dea speranțe deșarte.

Haru dormise în patul lui, iar Satomi se culcase împreună cu Yumi, acoperită cu pătura ei indiană, doar că somnul nu se lipise de ea. Acum Haru e undeva în Europa, lucru care o sperie pe Eriko.

— Europa, spune ea adesea, îngrijorată. Ce altceva mai e în Europa decât război și moarte pentru fiii noștri?

— Mă duci la cinema? o roagă Cora pe Satomi. Costă zece cenți, iar eu n-am nici unul.

De când a rugat-o Cora prima oară, n-au ratat nici un film. Merg împreună, ținându-se de mână. Satomi aduce pătura lui Haru ca să aibă pe ce sta, fiindcă iarba e de obicei udă pe câmpul de salvie unde e așezat ecranul o dată pe lună. Preferatul Corei e Flash Gordon. Îi place băiatul american get-beget, părul lui incredibil de auriu, lumina pe care pare că o răspândește. Împăratul Ming e un personaj urât de toată lumea. Împreună cu ceilalți copii, dintr-odată mai curajoasă pentru că e în mijlocul lor, Cora strigă cuvinte batjocoritoare la adresa lui. Noaptea însă, când stă ghemuită sub pat, împăratul îi bântuie visele și n-o lasă să doarmă; visează ochii lui nemiloși, unghiile lungi ca niște gheare.

— Există cu adevărat? o întreabă pe Satomi.

— Nu, e un personaj inventat ca să ne sperie pe noi. Un bau-bau.

Satomi nu încetează să se minuneze cum de pot copiii să trăiască în povești. Lucrurile închipuite li se par mai reale decât propria viață.

Băieții se cred eroi americani, se joacă de-a „fură steagul" și se luptă ca să-i împiedice pe dușmani să se apropie de drapelul național. Fetele se joacă de-a mama și copiii, prefăcându-se că le dau ruladă de carne și ketchup păpușilor din cârpe făcute pentru ele de femei cu suflet bun precum Naomi.

Spre sfârșitul după-amiezii Satomi o aduce pe Cora acasă la Eriko, unde stă cam un ceas, timp în care toată lumea o răsfață. Joacă șotron cu fetițele de pe Ulița Canalului, iar când se plictisesc dau cu piciorul într-o cutie de conserve. Nu e reglementar să o favorizeze față de ceilalți copii din orfelinat, însă supraveghetoarele se fac a nu băga de seamă. Cora e un copil deosebit, la urma urmei, un îngeraș. Cine ar dori să o priveze de atenția lui Satomi, de timpul pe care ea i-l acordă?

— Îți amărăști singură viața, zice Eriko învârtindu-se în jurul fetiței, ciupind-o de obraji, ridicându-i ciorapii. O să ți se frângă inima când o să vă despărțiți.

— Am să-i scriu, Eriko. Și am să o vizitez cât de des am să pot.

— N-are să fie așa de ușor cum crezi, Satomi. Nimeni nu știe unde vor ajunge copiii. Și chiar dacă ar ști, pun rămășag că o să existe o regulă cum că n-ai voie să afli.

Băiețelul. Grăsanul[1]

— Ce nume, spune Eriko, cu lacrimile șiroindu-i pe obraji; își mușcă buzele până la sânge. Să dea bombelor nume de alint, de parcă ar fi membri ai familiei lor...

Satomi clatină din cap, nevenindu-i să creadă:

— O fi fost America vreodată ce-am crezut noi că este?

— E sperietoarea lumii întregi, zice Naomi abătută.

N-a fost nevoie să audă de la gardieni despre cum au fost bombardate Hiroshima și Nagasaki; datorită radiourilor clandestine din Manzanar, vestea s-a răspândit mult mai repede. Însă celor care au auzit-o de la alții le-a părut atât de exagerată, că au considerat-o mai degrabă un zvon decât un fapt real.

Cum ar putea să existe o astfel de armă, care să ucidă o sută de mii de oameni dintr-odată? Cum ar putea un avion numit *Enola Gay*, în cinstea mamei pilotului, să care o bombă atât de mare încât să sugă și să topească pământul până când din el nu mai rămâne decât cenușa? Ce mamă s-ar simți onorată să-și vadă numele folosit în acest fel?

Că așa stau lucrurile se conving însă cu toții atunci când aud în difuzoare vocea împăratului Hirohito. Chiar dacă n-au auzit-o până acum, în mintea lor nu încape îndoială.

— Nu poate fi decât el, spun.

— Da. E glasul unui samurai. Străvechi, din lumea de odinioară. Așa cum ar suna glasul unui străbun.

---

1. Numele de cod al celor două bombe lansate asupra orașelor Hiroshima și Nagasaki la 6 și respectiv 9 august 1945.

La început, necunoscând diferența dintre puterea de distrugere a unei bombe atomice față de una obișnuită, oamenii compară dezastrul cu cel de la Pearl Harbor.

— Prin urmare datoria a fost plătită. Suntem chit, onoarea a fost spălată.

Nu trece însă mult și în lagăr ajung relatări despre un foc nemaivăzut până atunci și despre prăpădul făcut pe insulele nenorocite unde unii dintre prizonierii din Manzanar au rude, și atunci povestirile devin o tragedie greacă.

— Se spune că au crăpat scoarța pământului și că vom cădea cu toții în măruntaiele lui, ăsta ne va fi sfârșitul.

— N-a scăpat nici unul cu viață, am auzit.

— Au pierit toți copiii.

— Până și stafiile au pierit.

Închiși în barăci, unde nu-i aude nimeni, cei care au rude pe insulele devastate intonează cu jumătate de voce imnul național japonez.

— Doar din respect, își explică unul altuia. În amintirea unchiului Toru, a vărului Sakamoto.

Pearl Harbor a fost răzbunat, până la urmă. Dușmanul a fost zdrobit, se vorbește că Manzanar va fi închis. Mai trec însă două luni până vine comunicarea oficială: lagărul va fi închis în noiembrie. Curând vor fi liberi.

— Avem nevoie de timp ca să înțelegem ce înseamnă asta, zice Naomi cu voce tremurătoare. De-abia ne făcuserăm un rost, că trebuie să se schimbe iarăși totul.

— Îi e teamă să plece, spune Eriko. Tuturor ne e frică, de fapt. Nici măcar nu știm dacă ne vom recăpăta casele și afacerile. Va fi greu.

— Vă întoarceți acasă, deci? o întreabă Satomi.

— Da, ne întoarcem acasă, spune Eriko și rămâne tăcută, căci vorbele îi par atât de străine. Ne întoarcem acasă!

— Haru o să se bucure, zice Satomi.

— Da, ne-a scris de cum a auzit. Spune că nu trebuie să le îngăduim să ne trimită altundeva decât pe Coasta de Vest. A insistat că avem dreptul să alegem locul unde ne stabilim.

— Haru are dreptate, intervine Naomi. Cine știe unde ne-ar mai trimite și de data asta, dacă ne lăsăm? Poate în alt Manzanar! Nu cred că e prima oară că auzim cuvântul „strămutare".

— Să vii cu noi, o invită Eriko. Nu știu dacă ne vom recăpăta prăvălia – era închiriată, de fapt – dar trebuie încercat. Am lăsat acolo mobile, până și orez în dulap, am lăsat tot. E posibil să mai găsim ceva, mă gândesc, dar nu vreau să-mi fac speranțe prea mari.

— Mulțumesc, Eriko, însă eu trebuie să merg în Angelina. Ferma era proprietatea noastră, am lăsat bani în bancă și recolte pe câmp. Tata ar dori ca eu să veghez ca munca lui de-o viață să nu fie furată.

— Dar ai să vii după aia? După ce faci tot ce ai de făcut, ai să vii?

— Nu pot, știi prea bine. Nu se cade să locuiesc în aceeași casă cu Haru. Nici el n-ar vrea, și nici eu.

— Și ce-ai să faci, Satomi? Cine va avea grijă de tine?

— Am nouăsprezece ani, Eriko, sunt femeie în toată firea. Am să-mi port singură de grijă.

Nici ea nu crede ce spune. Ce-o să se facă? Din ce va trăi? Va găsi poate o slujbă, va avea o cameră a ei. Atâta vreme și-a dorit o cameră a ei, doar a ei. Acum însă nu mai îndrăznește să se gândească la cum îi va fi traiul de una singură.

Tamura o sfătuise să se ducă în Est.

— În Est va fi mai bine, spusese. Vestul nu ne va ierta niciodată pentru Pearl Harbor.

De la Ministerul de Război a venit ordinul ca Manzanar să fie demolat. Acum, când e pus la pământ, începe să arate la fel de mohorât cum era pe vremea când au sosit ei acolo. Cei care au ales strămutarea sunt deja trimiși în locurile unde guvernul a construit case pentru ei. Barăcile sunt demolate imediat ce ocupanții au ieșit pe ușă. În timp ce acestea se preschimbă în maldăre de cherestea, șobolanii fug care încotro, căutând alte adăposturi, gândacii se împrăștie pe uliță. Până să apuce autoritățile să facă ceva, lemnul e furat. Cu așa o

rezervă de combustibil, sobele duduie, sfidând frigul mușcător de noiembrie.

În fața biroului directorului sunt adunate maldăre de hârtii care așteaptă să fie încărcate în camioane și trimise la Ministerul de Război.

— Ce multe sunt, îi spune Satomi doctorului Harper când trec pe acolo în drum spre orfelinat. Ce-o fi în ele, ce ziceți?

— Dosarele voastre, îmi închipui, zice el, se întoarce, ia un teanc de hârtii și le îndeasă în geantă.

— Ce-o să facă cu ele?

— Dacă mă întrebi pe mine, aș zice că vor fi puse pe foc.

Saloanele spitalului au fost închise, doar unul sau două paturi au fost păstrate pentru urgențe. Mesele și scaunele sunt scoase din cantină, noile barăci unde funcționa școala sunt demolate, iar copiii sunt trimiși acasă să-și ajute părinții la mutare.

La orfelinat se împachetează lucrurile copiilor. Când Satomi întreabă unde vor fi duși copiii, una din îngrijitoare ridică din umeri.

— Cine știe? zice. Măcar să-i putem plasa, oriunde ar fi. Nimeni nu vrea copii japonezi în momentul de față.

— Vreau s-o iau pe Cora. O să fie fericită alături de mine.

— Of, Satomi. N-ai cum să te ocupi de ea. Abia dacă o să poți să te descurci singură.

— Dacă voi avea banii părinților mei o să ne descurcăm, sunt sigură.

— Nu cred că administratoarea ți-o va da pe Cora doar așa, fiindcă i-o ceri. E o idee copilărească și probabil că legea nu permite.

— Nu mă costă nimic să întreb, totuși.

— Nu-ți face speranțe prea mari, mai mult ca sigur că ai să fii dezamăgită.

Dar speranțe trebuie să aibă. Cum ar putea renunța la Cora fără să lupte pentru ea? Și-o închipuie maltratată de cine știe ce familie, aruncată într-un orfelinat unde afecțiunea trebuie

împărțită atâtor copii, că nici unul nu primește îndeajuns. I se face rău numai când se gândește cum ar fi.

Bate la ușa administratoarei, hotărâtă să nu-și iasă din fire. Dacă va rămâne calmă și își va stăpâni dorința de a insista, lucrurile vor merge cum trebuie. Știe și ea că nu va obține nimic dacă își iese din sărite.

— Fără îndoială, Corei îi va fi mai bine cu mine decât într-un orfelinat, spune pe un ton stăpânit.

— Nu se poate, Satomi. Pur și simplu nu se poate, răspunde administratoarea. Dar să nu-ți faci griji pentru Cora. Va fi prima care-și va găsi o familie. Un copil atât de drăgălaș, de ascultător...

— Dar pe mine mă cunoaște deja. Suntem ca două surori.

— Dar nu sunteți surori. Și nici nu se știe dacă o să capeți banii de care vorbești. Ce-o să te faci atunci?

— Am să-mi găsesc o slujbă. Cu toții va trebui să muncim.

— Uite ce e, Satomi, tu ai o inimă bună, însă e o copilărie. O să ai destule pe cap și singură. Ca noi toți.

— Cora trebuie să rămână cu mine, trebuie să fim împreună, stăruie, incapabilă acum să-și stăpânească mânia din glas.

— Nu mă învinovăți pe mine, Satomi. Sunt japoneză. N-am nici o putere în locul ăsta.

— Atunci o să mă duc la director, el n-o să mă refuze.

— Dacă așa vrei... Cine știe, poate-l prinzi într-o zi bună.

Directorul e însă prea ocupat cu demolarea lagărului ca să aibă timp de ea. Îi zâmbește distrat și o trimite la unul din asistenții lui.

— Trebuie să pui totul pe hârtie.

Asistentul, ocupat chiar el cu scrisul, abia dacă îi aruncă o privire.

— Uite hârtie și un creion. Adu-le înapoi când termini.

Cuvintele se leagă cu greu. Directorul n-o știe pe ea, n-o știe nici pe Cora. Cum să-l facă să înțeleagă? Scrie despre cum țin una la alta, despre moștenirea pe care speră să o recupereze. „Suntem ca două surori“, explică. „Surorile trebuie să fie împreună, în orice împrejurare.“

Scrisoarea ei este pusă alături de altele pe un pupitru care geme deja de hârtii.

— E foarte importantă, spune Satomi cu ochii la vrafurile de hârtii de pe masă și apoi la cele căzute pe jos din nepăsare. Vă rog să aveți grijă s-o primească.

— Bineînțeles. N-am nevoie să mi se spună tu cum să-mi fac treaba, zice asistentul, având senzația că i s-a dat un ordin în loc să i se adreseze o rugăminte. Nu vă pot garanta că directorul va avea timp să vă răspundă.

Răspunsul vine însă o zi mai târziu, sub forma unei scurte note lăsate pentru ea la orfelinat.

„Ceea ce solicitați nu e posibil. Acest birou ar încălca legislația americană dacă v-ar încredința un copil care se află în grija statului. Fiți sigură că fetița este pe mâini bune. Se va face tot posibilul pentru ca toți copii să fie plasați în locuri potrivite.

John Holmes
Asistentul d-lui director Merrit“

Eriko e de părere că directorul nu poate fi învinuit. Trebuie să fii o persoană deosebită ca să încalci regulile, un erou ca Ralph Lazo. E nevoie de curaj ca să te opui regulilor, să iei decizii umane.

— Să nu te aștepți ca omenia să triumfe în Manzanar, Satomi. N-a ieșit niciodată victorioasă.

De supărare, Satomi începe din nou să viseze moartea mamei și coșmarul îi bântuie somnul.

— Ai strigat numele mamei tale în somn, îi spune Eriko. Cred că era de așteptat.

— Cred că mama și Cora sunt una și aceeași în visele mele.

— Îmi dau seama că n-o să-ți placă ce spun, dar n-ar trebui să te gândești atâta la Cora. Nu uita că și tu ești orfană.

Îi este însă cu neputință să nu se gândească la Cora, la ochii ei negri, la gurița ei dulce, la inocența ei pierdută. Doar ea o înțelege pe Cora, nimeni altcineva nu-și va bate capul să ia în

seamă micile ei ticuri, să-i alunge spaimele, să învețe ce lucruri o fac să râdă. Cora râde rareori, dar când se întâmplă, râsul ei e o bucurie pentru ceilalți. Cine va născoci povești pentru ea de acum încolo, cine îi va spune că e drăguță, că e o fetiță deosebită?

— O să țin legătura cu doctorul Harper, îi spune administratoarei orfelinatului. Măcar lui o să-i spuneți unde se află Cora? Trebuie să pot ține legătura cu ea.

— Am să fac tot posibilul, Satomi, dar nu pot să-ți promit. Să sperăm că măcar va rămâne în California.

— În orice caz, e mai bine decât Alaska.

— Da, când spui Alaska parcă vorbești de altă țară, așa-i? Poate nu-ți vine să crezi, dar o să vezi că ai s-o uiți. Până la urmă trebuie să ne gândim la noi înșine.

A doua zi, când se duce la orfelinat, Satomi n-o găsește pe Cora în camera de joacă. Stă pe marginea patului, legănându-și picioarele. Pantofiorii ei negri sunt lustruiți, rochia apretată, în păr are o bentiță de lână tricotată.

— Vin cu tine, îi spune lui Satomi cu ochii înotând în lacrimi. Când o să pleci, o să vin cu tine.

— Te-aș lua dacă aș putea, Cora, dar nu ne lasă. Să știi însă că te voi găsi, oriunde ai să fii. O să ne revedem, asta-i sigur.

— N-o să vii după mine. După mine nu vine nimeni.

— Ba o să vin. După ce mă stabilesc undeva, o să vin să te văd. Poate că atunci vei avea o familie, o mamă și un tată care să te iubească.

Cora plânge cu sughițuri înăbușite, rupându-i inima.

— Mai avem aproape o săptămână împreună, Cora. Poate ne vor mai da un film și, fiindcă școala s-a terminat, poți să vii acasă la Eriko să te joci cu prietenele tale toată ziua, dacă vrei.

Numai o săptămână, își spune. Numai șapte zile ca s-o consoleze pe Cora, să-i alunge temerile, iar ea însăși să se obișnuiască cu ideea.

Tinerii sunt singurii care se bucură. Pentru ceilalți, teama de a pleca dintr-un loc cunoscut e amestecată cu cea de

necunoscutul care îi așteaptă. Dintre cei mai în vârstă, unii ar prefera să rămână în Manzanar, dacă ar putea. Și-au clădit aici o viață din nimic și vor să o ducă la fel ca până acum. După ce majoritatea prizonierilor vor fi plecat, va fi loc destul, iar ei, după ce au privit ani de-a rândul cu tristețe în urmă, vor ca lumea să uite de ei acum.

— Trebuie să plece, spune Lawson. Curtea Supremă a declarat lagărele ilegale. Și apoi, cum vor trăi? Cantinele vor fi închise, nu va mai funcționa nimic, îmi închipui.

— Vasăzică locul ăsta e în afara legii, zice Satomi, fără să-și poată ascunde ironia. Te-ai gândit vreodată, Lawson, că a fi american înseamnă să fii guvernat de neghiobi?

— Ei, acum poți să votezi contra lor. Ăsta e progresul, nu crezi?

Doctorul Harper îi mărturisește că e peste măsură de bucuros că, în sfârșit, lagărul va fi închis.

— Poate nu-ți vine să crezi, Sati, dar să știi că tu ai întruchipat conștiința mea în Manzanar.

— Cred că această onoare ar trebui să-i revină mamei, domnule doctor, ce ziceți?

— Ba nu, blândețea mamei tale a fost un dar ceresc pentru mine, însă ceea ce m-a trezit la realitate a fost mânia ta.

Se duce să mai vadă mormântul Tamurei o ultimă dată. „E aici, sub picioarele mele", își spune revăzând-o cu ochii minții pe Tamura în rochia proaspăt spălată și refuzând să se gândească la cum arată de fapt mama ei acum. Își mută gândul la vremea din Manzanar, la vânturile care mătură totul în calea lor, la troienele de zăpadă, la luna rece care va străluci în veci deasupra mormântului. Nu se va putea gândi niciodată la anotimpurile din Manzanar fără să-și închipuie cum va arăta mormântul Tamurei pe ploaie sau sub arșița soarelui. Aproape că n-o mai recunoaște pe fetița din ea care șoptește printre lacrimi „Adio, mamă".

Pe neașteptate, doctorul Harper s-a oferit să o ducă cu mașina până la Angelina, s-o ajute să-și recapete ferma și banii care mai rămăseseră la bancă în contul familiei Baker.

— Ai nevoie de cineva alături de tine, Satomi. N-au să ia în serios o fată de vârsta ta. Când se ajunge la bani, oamenii de teapa ăstora uită de dreptate.

Soția lui e furioasă. A văzut-o pe fată, e îndeajuns de drăguță cât să-i dea prilej unei soții să se îndoiască de motivul invocat de soț. Dar, dacă se gândește mai bine, Satomi nu e propriu-zis drăguță: e frumoasă și, cu toate că pare greu de crezut, o fată frumoasă o îngrijorează mai puțin decât una drăguță.

Totuși el e prea în vârstă pentru o călătorie așa de lungă, își dă ea seama, chiar dacă el nu înțelege. Va fi plecat multe zile, și pentru ce? Ca să-și liniștească sufletul, să simtă că s-a achitat de o veche datorie față de omenire.

— Să nu-mi ceri să vin cu tine, îi spune. E o idee ridicolă.

— O să-mi facă bine să călătoresc un pic, să văd o parte din țară, răspunde el, trăgând nădejde că ea nu așteaptă de fapt să o invite să-l însoțească. Iar fata asta are nevoie să fie ajutată.

— Sunt atâția care au nevoie de ajutor. De ce tocmai ea?

— N-am fost în stare s-o salvez pe mama ei, răspunde, știind că nu e o explicație suficientă.

— Nici un doctor nu-și poate salva toți pacienții.

— Așa e, dar pe ea mi-aș fi dorit să o pot salva.

Satomi își ia rămas-bun de la familia Okihiro. În cameră e cald, lucru neobișnuit până acum. Nu-i vine să creadă că s-a sfârșit cu Manzanar, că nu va mai dormi într-o baracă. Cu toate că soba duduie, plină ochi de lemne care nu mai sunt cu rația, se simte încă mirosul bine-cunoscut de mucegai și umezeală. Satomi strânge din ochi ca să-și stăpânească lacrimile.

— E greu să te desparți de cineva drag, oftează Eriko.

— Nu e târziu să te răzgândești și să vii cu noi, îi propune Naomi.

De data aceasta invitația o tentează. Dacă s-ar integra în familia Okihiro, ar fi în siguranță.

— Mulțumesc, Naomi, dar trebuie să merg la Angelina. Sunt hotărâtă să fac dreptate pentru părinții mei. Trebuie să-mi dea banii pentru cât valorează pământul tatei, plus economiile de la bancă, pentru care a asudat toată viața. Dacă își închipuie că ne dau douăzeci și cinci de dolari și câteva cupoane pentru rații și noi o să tăcem și o să înghițim... ne insultă.

— Ar vrea să ne șteargă amintirile despre locul ăsta, zice Eriko. Să uităm că am fost condamnați și închiși fără judecată.

— Creadă ce-or vrea, doar zeii ne pot șterge amintirile, spune Naomi.

Yumi e încântată.

— Mergem acasă, mergem acasă, cântă ea.

— Nu vreau să mă gândesc la casă, se frământă Eriko. Nu înainte să știu cu siguranță că încă mai avem o casă.

Trecând, în vechiul Plymouth al domnului Harper, pe lângă șirurile de oameni care așteaptă să fie luați din Manzanar de aceleași autobuze care i-au adus aici, Satomi aruncă o ultimă privire spre munți. Vârfurile sunt ascunse în ceață, norii se învârtejesc în jurul stâncilor. La picioarele lor, molozul din Manzanar e deja purtat de vânt, acoperit de praf, orice urmă omenească e ștearsă. Lagărul a fost o aberație sordidă pe harta secolului XX, dar nu va trece mult și va fi uitat.

Simte că i se face rău, răul îi cuprinde tot corpul, îi umple gura cu un gust metalic. E copleșită de emoție, istovită, îndurerată, indignată. Se desparte de Tamura, care aparține trecutului, și privește cu teamă spre viitor.

Oamenii se învârt de colo-colo, unii stau așezați pe valize, dar cu toții sunt neliniștiți, aducându-și aminte cum au fost adunați prima oară, în Angelina. Copiii, care au acum nume de familie prinse pe haine în locul numerelor de ordine atât de urâte, se agață de părinți. Bătrânii așteaptă ca soldații, care au lăsat deoparte armele, să le spună în ce parte să o ia.

În drum spre poartă se întâlnesc cu copiii de la orfelinat care sunt urcați în autobuze. N-au loc să treacă, așa că doctorul Harper stă pe loc, apoi oprește motorul.

Satomi începe să tremure, i se face pielea de găină. O caută din ochi pe Cora, dar nu o zărește. Le-a fost greu să-și ia la revedere și amândouă au rămas cu un gust amar. Satomi se așteptase ca fetița să plângă, însă nu era pregătită să fie ea însăși speriată. Voise să pară calmă, să nu-i transmită Corei spaimele ei, dar lucrurile nu merseseră așa cum sperase ea.

— Am sărutat-o, am strâns-o în brațe, le-a povestit lui Eriko și Naomi, dar nu s-a liniștit. E convinsă că am s-o uit.

Întinde mâna și caută ceva în vechea raniță pusă pe bancheta din spatele mașinii.

— Am găsit, zice, deschide portiera și sare jos. Vin imediat, domnule doctor.

Primul autobuz iese deja pe poartă, iar când ajunge la al doilea și acesta s-a pus în mișcare. Cora era poate în primul, deja plecat, și a pierdut-o. Deznădăjduită, bate cu pumnul în ușa autobuzului și se agață de mâner cu atâta încăpățânare, că șoferul e nevoit să oprească și să deschidă ușa. Ce ușurare s-o vadă pe Cora așezată chiar în spatele lui!

Pe chipul fetiței nu se citește nimic. Stă pe marginea scaunului, cu spatele drept, de parcă ar vrea să-și ia zborul. Nasturii de metal ai hăinuței de postav sunt închiși până la gât, în mâini are mănușile galbene pe care i le-a tricotat Naomi, iar în brațe strânge bocceluța cu lucrurile ei de preț.

— Uf, Cora, bine că ești aici, îmi era teamă că nu te mai găsesc.

Cora nu zâmbește, nu scoate o vorbă când Satomi se apleacă în fața ei.

— Hai mai repede, zice șoferul pierzându-și răbdarea. Întârziem din cauza ta.

— Uite, Cora, vezi pasărea asta? întreabă Satomi și desface pumnul ca să-i arate micuțul pițigoi de lemn.

Cora dă din cap și îl atinge cu degetul.

— Se numește pițigoi, Cora. E drăguț, nu?

— Mi-l dai mie?

— Ți-l dau pentru o vreme. Mi l-a dăruit mama și îmi pare rău să mă despart de el, așa că o să ți-l cer când ne revedem.

Să ai grijă de el, Cora, fiindcă o să vin să-l iau. Nu curând, dar am să vin.

O clipă se gândește că ar putea s-o ia pe Cora de mână, să coboare din autobuz și s-o ia la fugă. Știe însă că nu ar putea ajunge departe. Și apoi ce-ar face?

— Te dai jos sau mergi cu noi? întreabă șoferul băgând în viteză. Oricum, nu mai aștept.

— Bine, bine, ce mai contează câteva secunde?

O sărută pe Cora pe obraji, pe buzele delicate, îi aranjează gulerul hainei. E atât de mică, de fragilă. O copleșește rușinea. N-a izbutit să o păstreze pe Cora alături de ea.

— Unde mergeți? îl întreabă pe șofer.

— Ne întoarcem în lagărul de tranzit, îi lăsăm acolo.

— Și apoi? Unde sunt duși după aia?

— De unde dracu' să știu eu?

Autobuzul pleacă și ea rămâne, făcând cu mâna. Se străduiește să zâmbească, însă buzele îi tremură și lacrimile îi înțeapă ochii. Cora își lipește nasul de fereastră, flutură nesigură din mână și face o mutră bosumflată.

Satomi încearcă să se liniștească spunându-și: „Va fi bine. Cine n-ar alege-o pe Cora întâi, dintre toți copiii?" În zadar, căci nu-și poate stăpâni plânsul. Doctorul Harper se apropie, o ia pe după umeri și o duce înapoi la mașină.

— E nedrept, Satomi, spune, dar într-o bună zi ai să îndrepți lucrurile. Sunt convins că așa o să fie. Deocamdată însă trebuie să găsești o cale de a-ți aminti de trecut fără să compromiți prezentul.

Îi dă o batistă, pornește motorul și își înghite lacrimile. Cu toții se gândesc la ce au pierdut, își spune.

— Nu-mi vine să cred că plecăm cu mașina și nu ne oprește nimeni, zice Satomi ștergându-și ochii cu batista care miroase, ca și cămașa lui, a leșie.

— Ei, atunci hai să dăm un mic concert în cinstea acestei zile.

Încetinește până când mașina abia se mișcă și apasă de trei ori scurt pe claxon, ca într-o joacă. Un gardian ridică privirea și duce două degete la bonetă. Se vede că e bucuros.

Când ajung la poartă, doamna Hamada iese din rândul celor care așteaptă să se urce în autobuz și le face semn cu mâna.

— Îmi pare rău că a trebuit să pleci din casa ta din cauza noastră, Satomi. Mult noroc în viața care te așteaptă.

— Aveați nevoie de spațiu mai mult decât mine, doamnă Hamada. S-au simțit bine copiii?

— Mai întrebi? Micuța mea Ava spunea că acolo miroase a trandafiri. „Simt parfum de trandafiri, mamă“, zicea adesea.

Întoarcerea acasă

În Angelina nu s-au schimbat prea multe. Aceleași prăvălii, aceeași biserică, aceleași ziduri scorojite ale oficiului poștal. Până și câinele domnului Stedall, acum cărunt pe la bot, stă întins la locul lui obișnuit, lângă ușa oficiului poștal, așteptându-l să termine treaba.

Și totuși orașul nu mai e același. E ciudat și derutant, străin și familiar totodată. Asemenea unui cadru dintr-un film vechi: își amintește scena, însă a uitat subiectul.

Domnul Harper a parcat în fața magazinului universal și acum stau amândoi în mașină, odihnindu-se după lunga călătorie pe care au făcut-o.

— Ei, care e prima impresie? întreabă doctorul.

— E mult mai mic decât țineam eu minte.

— Așa se întâmplă întotdeauna când vizitezi locuri din copilărie.

— Da, am citit în cărți, dar n-am crezut că e chiar așa.

Nu doar că toate lucrurile sunt mai mici – de pildă, curtea școlii, care i se părea uriașă în copilărie, se arată acum a nu avea mai mult de câțiva metri de asfalt, iar strada principală nu e mai lungă decât Ulița Canalului –, ci mai degrabă ea se simte străină în oraș, un oraș despre care știe că se teme de străini. Cu toate astea, liniștea după-amiezii care s-a lăsat peste Angelina îi stârnește un dor despre care știe că nu se va ostoi.

— Ne apucă pe toți, mai devreme ori mai târziu, spune doctorul Harper înțelegător. Ne e dor de vremurile trecute. Nu cred că ducem atât lipsa locurilor, cât a copilăriei noastre.

În fața școlii, Satomi coboară din mașină și câteva clipe rămâne pe loc, incapabilă să se miște. Nu s-a mai gândit la Lily de ceva timp, însă acum, dacă închide ochii, o vede limpede: obrajii rotunzi, pistruiați și privirea ei circumspectă. O trece un fior prin tot corpul, i se face pielea de găină. E a doua oară pe ziua de azi că-și dorește să retrăiască vremurile fericite când era copil. Of, Lily, Lily.

Vântul bate tare,
Lily coarda sare.
Drăguța de ea,
Ce prieten o avea?

„Nu învârti coarda așa de iute, Sati, nu pot sări." Vocea lui Lily îi răsună și acum în urechi.

În fața ochilor îi apare și domnul Beck, cum se holba la ea când sărea coarda. Se plimbă de colo-colo, o siluetă subțire, pipernicită, cu clopoțelul în mână. Pauza s-a terminat.

— Mi-e rău, spune deschizând ochii și, într-adevăr, se clatină puțin.

Doctorul Harper îi pune palma pe frunte.

— Febră nu ai, zice. Cred că ți-e rău de la călătoria în timp.

— Pe toate le știți, zâmbește Satomi.

— Mă ajută vârsta, oftează el.

Domnul Taylor e în același loc dintotdeauna: în spatele tejghelei, parcă nu s-a mișcat de când nu l-a mai văzut. Pregătește pahare de suc cu sifon, pune bomboane în pungi. Se linge pe degete ca să poată deschide pungile de hârtie. Un, doi, nu greșește niciodată. Cât îi plăceau Tamurei bomboanele acelea, fiindcă se dădea în vânt după dulciuri, cu toate că îi era rușine să recunoască în fața lui Aaron.

Se întreabă dacă, în timpul cât au fost ele în lagăr, domnul Taylor s-a gândit vreodată la vechii lui clienți. S-o fi gândit cineva din Angelina la Tamura și Satomi Baker?

Doctorul Harper comandă cafea la tejghea. Le e servită în căni albe, groase, atât de groase că Satomi doar cu greu poate

sorbi. E obișnuită cu cănile subțiri de tablă. N-a mai băut din cești de porțelan de la ultimul mic dejun luat împreună cu Tamura în bucătăria de la fermă.

Oare de ce ea și Tamura nu comandaseră niciodată cafea? Poate pentru că era ceva prea obișnuit, ceva care se putea pregăti acasă. Sucul era mai pe gustul lor. Ei îi plăcea gustul dulce, de bezea, dar oare băutura aceea de copii era și pe placul Tamurei? Poate că o cumpăra doar de dragul fiicei ei, ca să se simtă bine odată cu ea.

— Ești fiica doamnei Baker, așa-i? întreabă domnul Taylor. Ai mai crescut.

Peste drum se înalță banca, ai cărei pereți sunt acoperiți de un strat gros de vopsea cafenie, lucioasă. În comparație cu ea, magazinul universal și magazinul de galanterie bărbătească, aflate de o parte și de alta, par sărăcăcioase. Trotuarul din fața băncii a fost frecat și spălat cu clor până s-a albit, ferestrele, spălate zilnic, strălucesc. Dacă fațada unei bănci nu e arătoasă, atunci înseamnă că afacerile se duc de râpă.

Când ies pe stradă simte un miros înțepător de fum venind de la fabrica de conserve a lui Cromer; îi trebuie ceva vreme ca să-și dea seama ce este. Până la urmă își aduce aminte de verișoara lui Lily, Dorothy, de Davey Cromer care nu a vrut să se însoare cu cineva de condiție socială inferioară și a refuzat să-și asume vreo răspundere în legătură cu copilul. În Angelina fiecare are locul lui, conform unei ierarhii necruțătoare.

Doctorul Harper o bate pe spate, îi zâmbește și împinge ușa băncii cu aerul unuia sigur pe el. Satomi își dă totuși seama că și el e emoționat. Funcționarul fumează în spatele unui grilaj lucitor. E la fel ca un vânzător din magazin, își spune trăgând adânc aer în piept. Doar că vinde altfel de lucruri.

— Am vrea să discutăm cu directorul, spune doctorul Harper.

— Sigur, am să-l anunț. Vreți să-i spun despre ce e vorba?

— E o chestiune personală, zice Satomi.

O privește întrebător, încrețind fruntea.

— Eşti Sati Baker, nu-i aşa? Eu sunt Greg, fratele mai mare al lui Artie.

— Bineînţeles, te-am recunoscut. Cum îţi merge?

— M-au împuşcat în război, am piciorul drept beteag, dar mă descurc.

— Ce mai face Artie?

— Nu mai ştiu de el de şase luni. Ultima oară când a scris, lucra la o sală de dans din San Francisco. Totdeauna i-au plăcut oraşele mari, doar ştii.

— Da, abia aştepta să plece, încuviinţează Satomi; de Lily nu întreabă.

— Ştii că ferma voastră a fost vândută, nu? Probabil de asta ai venit. Pe cine să anunţ?

— Satomi Baker, desigur. Iar dumnealui este doctorul Harper.

În biroul neaerisit din spatele clădirii, directorul se ridică în picioare ca să-i întâmpine. E un bărbat corpolent, cu mustaţa îngălbenită de tutun, zâmbet prefăcut – un necunoscut. Un bărbat antipatic, hotărăşte de cum îl vede.

Camera e mică, înăbuşitoare, dar jaluzelele verzi, coborâte ca să nu lase soarele să intre, dau impresia de răcoare. Obişnuită cu vremea de la munte, Satomi uitase ce multă umezeală e în Angelina în noiembrie. Un ventilator învârte aerul hârâind. Se opreşte în faţa lui şi închide ochii o clipă.

— Bill Port. Îmi pare bine de cunoştinţă, domnule doctor.

Îi întinde mâna pe deasupra biroului, fără să-i dea nici o atenţie lui Satomi.

— John Harper. Asemenea.

E uimită să-i audă numele, John, fiindcă nu-l ştia. Cum de nu i-a dat prin gând să-l întrebe până acum? Pesemne fiindcă „doctorul Harper“ i se potrivea foarte bine.

— Iar dumneaei – zice doctorul Harper întorcându-se spre Satomi – este clienta dumneavoastră, domnişoara Satomi Baker.

— Vasăzică, aţi venit tocmai de la Manzanar, domnule doctor! Am auzit despre locul ăsta, spune oprindu-şi o clipă

privirea asupra lui Satomi. E frumos, foarte frumos din partea dumneavoastră că o ajutați.

În voce îi gâlgâie ceva, o flegmă groasă, ca mâlul stârnit pe fundul unui râu. „Emfizem", îi explică doctorul Harper ceva mai târziu. O boală neobișnuită pentru un director de bancă.

— Luați loc, luați loc. Cum pot să vă fiu de folos?

— Funcționarul dumneavoastră ne-a spus că mi-ați vândut ferma, spune Satomi încet. Nu-mi amintesc să vă fi dat permisiunea pentru așa ceva.

Directorul e surprins de acest atac direct.

— Nu aveam nevoie de permisiunea dumitale, domnișoară Baker. Asociația fermierilor a cumpărat mult teren prin părțile astea, cu permisiunea guvernului. Vor să facă dezvoltare pe scară largă. Exact ce-i trebuia orașului nostru.

— De ce n-ați avut nevoie de permisiunea mea? Sunt proprietarul fermei.

— Asta rămâne de stabilit. Nu există hârtii care să arate că dumneata sau mama dumitale aveți vreo calitate oficială.

Nu-i plăcea tonul ei, era cam înfiptă pentru o fată, prea sigură de ea. Așa or fi fetele arătoase, își închipuie că ne învârt pe toți pe degete. La fel era și taică-său, pe cât auzise, tot timpul pus pe ceartă, o căuta cu lumânarea și se credea mai deștept decât tot orașul la un loc.

— Prin urmare, mi-ați vândut ferma. Și eu cu ce mă aleg, domnule Port?

— Păi, așa, pe nepregătite și fără să mă uit la hârtii, cred că vreo trei sute de dolari. Pământul nu prea aduce mult la vremea asta, adică mai puțin de un sfert din cât făcea înainte de război.

Se ferește să-l privească pe domnul Harper.

— Am fost cu toții nevoiți să facem sacrificii pentru America, fără îndoială.

— Nu cred că aveați dreptul să acceptați o ofertă în numele mamei mele, domnule Port. Nici în numele meu.

— Hai să punem lucrurile la punct, domnișoară. Ferma nu e chiar a dumitale în momentul de față, așa-i? A fost a

tatălui dumitale, iar el n-a lăsat nici un testament, așa că, pe cât îmi fac eu socoteala, ar trebui să fii recunoscătoare că rămâi cu ceva, ținând seama de cum stau lucrurile. Deschide un pachet de Chesterfield și îi oferă doctorului Harper o țigară. Termin trei pachete de-astea pe zi, îi spune confidențial, ca unui vechi prieten. N-ai să mai găsești nicăieri un fumător atât de înrăit.

— Mai exact, cum stau lucrurile, domnule Port? întreabă doctorul Harper, refuzând țigara.

— Păi, mă refer la război și la cine ne-a împins într-acolo, spune aruncând o privire spre Satomi, ca să se convingă că are sânge japonez. A schimbat totul, domnule doctor, nu se poate să nu știți. Oamenii din Angelina nu mai sunt așa de încrezători ca înainte, acum ne bazăm doar pe noi înșine, n-avem nevoie de străini ca proprietari pe pământul nostru. Îmi închipui că nu e nevoie să vă mai spun ce părere au oamenii de pe aici despre Pearl Harbor. N-o să găsiți japonezi care să lucreze pământul prin părțile astea.

E vrednic de dispreț, se gândește Satomi, e dezgustător, plin de ipocrizie. Cu toate astea își stăpânește mânia, doar n-a venit aici pentru Bill Port. A venit aici pentru Aaron și Tamura, pentru ferma la care au ținut ei și pentru pământul pe care l-au lucrat împreună. Culegeau roșiile, le puneau în lăzi, aveau grijă de familia lor, în căsuța construită de Aaron. Da, a venit pentru mândria cu care Aaron și-a muncit pământul, pentru zgârcenia cu care cheltuia chiar și un cent pe altceva decât acest pământ, singurul lucru pe care considera că merită să dea banii. Dacă nu se luptă înseamnă că a uitat cine a fost tatăl ei. Ar fi ca și cum ar spune că viața părinților ei n-a avut nici o valoare.

— Ați luat un comision pe vânzare, domnule Port?

— Comisionul uzual.

— Pe cât se vede, toată lumea a avut de câștigat de pe urma tatălui meu, în afară de propria lui familie. Aș putea să vă dau în judecată, domnule Port. Totuși, legea a rămas lege, nu? Nu

aveați dreptul să ne vindeți ferma, ca să nu mai vorbim de prețul de trei sute de dolari.

— Sigur, te poți adresa tribunalului, însă eu te-aș sfătui să iei banii, domnișoară Baker. Putem să ne întindem cu procesul, dacă așa dorești. Eu doar îți dau un semn de bunăvoință din partea băncii.

Strânge atât de tare din buze, că o clipă nu i se mai văd deloc și are o față ca de pește.

— Bunăvoință! Ați furat ferma tatei. Asta numiți bunăvoință?

— Astfel de cuvinte nu-și au locul aici, domnișoară.

Mustața subțire îi tremură ușor, în ton cu vocea șovăitoare.

— Nimeni n-a furat nimic. A fost război și guvernul trebuia să preia pământul abandonat. Ar fi rămas pârloagă.

— N-am plecat de bunăvoie, domnule Port. Am fost luați împotriva voinței noastre.

— Nici eu și nici banca n-am avut nimic de-a face cu asta. Dacă nu vrei să accepți oferta, poți scrie la biroul central, cu toate că am auzit că sunt sufocați de reclamațiile făcute de oameni. Poate dura ani de zile până le dau de capăt. Și nici atunci nu-ți garantează nimeni că vei lua mai mult, nici măcar că vei lua ceva. Cum ți-am spus, e o chestiune de bunăvoință.

E sigur de el, are legea de partea lui și faptul că mama ei a murit e tot în favoarea lui. La urma urmei, totul s-a făcut cu aprobarea guvernului. Ca să nu mai spunem că e datoria lui să își servească șefii și clienții americani.

— Orice-ai zice, spune el batjocoritor, doișpe acri nu se cheamă o fermă.

— Sunt o grămadă de ferme la fel prin partea locului, îl contrazice Satomi. Plus că mai e și casa, cu casa ce s-a întâmplat?

Își amintește cum a transformat tatăl ei coliba pe care a cumpărat-o împreună cu Tamura într-un cămin potrivit pentru viața de familie. Își amintește de aerul tihnit din bucătăria Tamurei, de magazioara unde spălau, în care se aflau un cazan

de aramă și mai multe stinghii de întins rufele, de mirosul bine-cunoscut de orez și miso.

— Abia mai stă în picioare, cu regret vă spun. Va trebui demolată în scurtă vreme.

— Mi se pare o practică neloială din partea băncii, intervine și doctorul Harper. Indiferent în ce stare s-ar afla casa, valoarea ei, împreună cu a pământului, depășește cu siguranță trei sute de dolari.

— Ei, ar trebui să țineți seama și de faptul că a fost locuită o vreme, domnule doctor. Un iugoslav care s-a dovedit a fi bețiv și care a lăsat totul să se ducă de râpă. Acum vreo doi ani a fost un incendiu și jumătate din casă a ars. Nu mai valorează mare lucru. Dumneavoastră sunteți doctor, un om de lume, ați văzut de toate, îmi închipui. Un bețiv poate distruge totul cât ai clipi.

Domnul Harper e dezamăgit de el însuși. Își dă seama că, atunci când vine vorba de bani, nu se poate pune cu unul ca Bill Port.

— Cred că lucrurile ar sta mai bine dacă ați plăti dobândă pentru bani și ați adăuga și comisionul, spune. Măcar atât să faceți. Asociația Fermierilor e o firmă mare și au luat terenul la un preț nejustificat de scăzut.

— Nu pot face așa ceva, nu sunt autorizat. Poate că și eu aș dori să fie altfel, dar deocamdată așa stau lucrurile. Ceea ce vă ofer este singura tranzacție pe care o puteți face astăzi în Angelina.

— Mda, cred că vă dați și dumneavoastră seama că e o tranzacție dubioasă, clatină doctorul Harper din cap și se întoarce spre Satomi. Ce spui, Sati? Să nu dai vrabia din mână...?

Bill Port deschide sertarul biroului, scoate un carnet de cecuri și rămâne în așteptare.

— Ai intenția să mai rămâi în Angelina, domnișoară Baker?

— Dumneavoastră ce credeți, domnule Port?

— Știu și eu... o fată ca dumneata, cred că nu. Îmi închipui că puțini japonezi se vor întoarce. Se stabilesc prin alte părți, pe cât se aude.

O fată ca dumneata, o fată ca tine. De câte ori n-a auzit vorbele astea? Cum adică, o fată ca ea? Doar n-o cunoaște, după cum nici ea nu-l cunoaște pe el. Un om ca dumneavoastră, domnule Port, își spune în sinea ei, stabilit în Angelina, un pește mare într-un oraș mic, un pește mare cu minte puțină.

— Mai este și contul deschis de părinții mei la banca dumneavoastră. Mai erau bani acolo. Mama mi-a spus că ar trebui să fie cam o sută de dolari.

— Or fi fost, eu îmi aduc aminte de vreo șaptezeci. La vremea aia am închis multe conturi. Erau foarte mici, costa mai mult să le întreții, nu merita, fiindcă nu erau folosite.

— Nu prea aveam cum să le folosim dacă eram închiși în lagăr, nu credeți?

— Și asta tot cu biroul central o rezolvați.

— Pun pariu că la biroul central e o lungă coadă de așteptare.

— Probabil.

— Mă văd nevoită să renunț, atunci. M-am săturat să stau la coadă.

— Aveți grijă să nu-i cheltuiască pe toți odată, spune directorul întinzând cecul domnului Harper. O fată cu atâția bani pești, ce zici, John? îi face cu ochiul. Rochii frumoase, farduri, se duc într-o clipită dacă nu e chibzuită, nu?

— Ați scris două sute șaizeci de dolari, zice doctorul Harper nedumerit.

— Taxe, răspunde scurt Bill Port și se îndreaptă spre ușă.

Satomi ia cecul pe care i-l înmânează doctorul Harper și îl flutură prin aer.

— Ce-ai face tu cu atâția bani, Bill? întreabă, încântată să-l vadă cum se fâstâcește când se aude strigat pe numele mic.

— Păi, Satomi... cred...

— Ei, nu, mai bine spune-mi domnișoara Baker, Bill. E mai profesionist, nu crezi? Doar sunt un client la care ții.

Bill Port se face stacojiu la față. Cu mâinile tremurânde, aprinde o țigară de la mucul celei vechi. „Ai dracului japonezi, cine mă-sa se crede fata asta?“

— Îi veți onora cecul aici, astăzi? întreabă domnul Harper pe un ton poruncitor.

— Sigur, doctore, de asta suntem aici, ca să ajutăm oamenii.

— Nu cred că nu știi că fata asta a fost trasă pe sfoară, Port. Dar, pe cât se vede, asta e afacerea de care te ocupi.

— Uite ce e, doctore, nu e cazul să-mi vorbești astfel. Eu personal n-am păcălit niciodată pe nimeni. Așa stau lucrurile și gata.

— Îți iubești meseria, Bill?

— Sigur că da. Îmi place să-i ajut pe oamenii din Angelina să-și rezolve treburile. Dar dumneata?

— Mi-o iubesc mai mult decât înainte să te cunosc, Bill. Îmi dau seama că există și lucruri mai rele decât să fii doctor într-un orășel de provincie.

Când ies pe stradă, doctorul Harper o ia de mână când traversează strada, cu toate că nu se vede nici o mașină.

— N-a mai rămas nimic respectabil, spune el când se urcă în mașină. Individul ăla n-are pic de rușine. A fost o vreme când puteai avea încredere în directorii de bancă și oamenii se mândreau să fie corecți.

— Nici nu mă așteptam la altceva, domnule doctor. Dar am crezut că e datoria mea să-i spun vreo două.

— Și acum...?

— Știu că nu e o idee prea bună, dar aș vrea să mai văd o ultimă dată ferma.

— Chiar vrei s-o vezi, Satomi? Dacă a ars s-ar putea... știi și tu...

— Nu sunt sigură, dar să mergem totuși. Știu că o să-mi pară rău dacă nu merg.

— Și pe urmă?

— Mă gândesc să plec în Est, la New York. Așa m-a sfătuit odată fostul meu profesor, domnul Beck, și mama, de altfel. Cred că aveau dreptate. Bani de drum am, ba chiar și ceva în plus. Pe aici lucrurile nu dau semn că se vor schimba curând.

— Atunci pot să te ajut, Satomi. Vărul meu, Edward, și soția lui, Betty, locuiesc în New York. Poate că te-ar găzdui până ajungi să te descurci singură.

— Sunteți sigur, domnule doctor Harper? Ați făcut deja multe pentru mine.

— Sunt sigur. Ce-ar fi să-mi spui John?

— Îmi place să vă spun domnul doctor Harper. Dacă v-aș spune John, mi-ați părea un străin. Pe deasupra, mama n-ar fi fost de acord. Așa se cade, să vă numesc cu titlul pe care vi l-ați câștigat prin muncă.

Își zâmbesc unul altuia, cu gândul la Tamura.

— Să știi că nu-ți va fi ușor la New York. Nu uita că ești o fată de la țară. E greu să-ți găsești un drum într-un mare oraș.

— Nu mă aștept să-mi fie ușor și cred că e un loc la fel de nimerit ca oricare altul. În Angelina nu mai am ce aștepta. Cred că e mai bine să fii japonez în New York decât în California.

— Cât te invidiez, spune doctorul. E tipic american să-ți faci bagajul și să pleci fără să te uiți înapoi. Să o iei de la capăt.

— Aș vrea să încerc.

— N-ai să fii singură. Am să-l sun pe vărul meu înainte să ajungi acolo, așa că o să te aștepte. Poate că te va ajuta să-ți găsești ceva de lucru și, în orice caz, o să ai unde sta până îți faci o situație. Soția lui e o femeie de treabă, iar el e un om cu suflet.

— E o trăsătură de familie.

— Te miră?

— Nu, nicidecum. Mama mea se pricepea la oameni.

Se opresc să ia benzină. Anunțul cu „Nu servim japonezi“ e tot acolo, dar cel care vine e un necunoscut. Umple rezervorul fără să se uite la Satomi.

— E vremea să dați anunțul ăla jos, nu credeți? întreabă doctorul Harper arătând cu capul spre el.

— Mă mai gândesc, rânjește omul.

— Mi-e scârbă și rușine, Sati.

— Ei, domnule doctor, dumneavoastră n-aveți chiar nimic de care să vă rușinați.

După ce ies din oraș, ea îl roagă să oprească mașina. Așteaptă cu geamul lăsat, privind-o cum se plimbă pe drum, simțindu-i panica. În curând se va întuneca, ar trebui să se grăbească.

Satomi se apleacă, ia un pumn de țărână și o prefiră printre degete, așa cum făcea Aaron.

— E pământ bun aici, strigă către doctor. Poți să cultivi orice pe el.

— Nu ești obligată să te duci, să știi, îi spune. Poate ar fi mai bine să-ți amintești casa așa cum era înainte.

— Mai sunt câteva sute de metri până acolo. Dacă tot am venit până aici, cum aș putea să mă întorc?

Nu s-ar fi mirat să vadă camionul abandonat pe marginea drumului, dar cineva îl luase de acolo.

— Se vede că a fost o clădire solidă, spune el, văzând cum îi cad umerii când dă cu ochii de casă.

E palidă și încearcă să se stăpânească. Ar vrea s-o aline cumva, însă nu știe cum – doar vorbele n-ar fi de ajuns.

Priveliștea casei dărăpănate e greu de suportat. I se strânge inima aducându-și aminte cum era înainte. Și, dintr-odată, i se face un dor cumplit de Tamura.

Cadrul ferestrelor, vopsit în alb, e crăpat de parcă ar fi fost lovit de trăsnet. Lemnăria e putrezită și vechea inamică a lui Aaron, volbura, a năpădit zidurile până sus, la acoperiș. Pe ușa închisă cu lacăt scrie „Nu intrați. Proprietate privată“ cu vopsea roșie.

— Nu mi-ar fi greu să sparg lacătul dacă vrei, Sati.

— A, domnule doctor, n-aș vrea să ajungeți un spărgător, îi spune cu un zâmbet silit. Pot să intru pe fereastra dormitorului, dacă vreau. Am intrat așa de nenumărate ori.

— Sigur?

— Sigur.

— Nu e nici o grabă, Sati. Nu-i mai pasă că se întunecă. Uită-te pe îndelete.

— Bine.

În spatele casei se ghemuiește pe pământ lângă ușa bucătăriei și își înăbușă un hohot de plâns. Nu vrea să-l necăjească pe doctorul Harper. Se gândește la tot ce a pierdut și nu va mai avea niciodată. Mama ei, știe, i-ar spune altceva. I-ar spune că a avut o copilărie fericită și că ăsta e un lucru pe care nimeni nu i-l va putea lua vreodată.

Și ușa bucătăriei e închisă cu lacăt, dar aici nu scrie „Intrarea interzisă". Nici n-ar vrea să intre. Durerea e și așa prea mare.

Cotețul găinilor e încă în picioare, descoperă ea cu uimire. Nu mai e nici o găină, paiele au fost scoase afară, doar câteva semințe mucezesc în noroiul de pe jos. Într-un colț e un coșuleț de copil pe jumătate putrezit, prin care au crescut buruieni. Nu-și aduce aminte să fi fost al ei. Cât ținea Tamura la găini, cât de frumoase îi păreau păsările crescute pe lângă casă. Câtă grijă avea de ele.

Magaziile unde țineau lăzile au fost dărâmate și în locul lor au fost ridicate clădiri lungi de aluminiu. Peste tot sunt stive de cutii pe care e imprimată emblema Asociației Fermierilor. În aer plutește un miros chimic. Nu se vede nici un semn de viață. Anii de muncă și grijă investiți aici de Aaron au fost șterși, înghițiți de timp. Trecerea lui Aaron pe acest pământ a fost uitată. Ei nu i-a mai rămas nimic de văzut, de atins ori de mirosit. Căminul de atunci nu mai există pe locul acesta.

Întorcându-se la mașină, deschide cutia de scrisori. E goală. Dezamăgirea de acum îi amintește de zilele copilăriei, ca și cum locul n-ar fi murit cu totul. Cât îi plăcea să găsească în cutie cataloage de grădinărit, ziarele lui Aaron. Își amintește și de biletul prin care Elena a încercat să o consoleze pe Tamura.

— Trebuie să mă întorc în Angelina. Mai am ceva de făcut.

— Sigur, oricum trebuie să tragem undeva peste noapte. S-a făcut târziu.

Privește globul alb al soarelui, coborât aproape de orizont, și o felie de lună ridicându-se pe cer. Își amintește cum soarele coboară încet spre pădure înainte să dispară cu totul. Mai sunt cel puțin douăzeci de minute până se întunecă, își spune.

— Nu cred că vom găsi pe cineva în Angelina să ne dea o cameră, domnule doctor.

— Atunci ne urcăm în mașină și mergem în altă parte, unde găsim oameni de treabă, spune el, mânios în locul ei.

Lângă ușa laterală a oficiului poștal, domnul Stedall, cu câinele la picioare, unge lanțul bicicletei. E aceeași veche bicicletă, cu ghidonul drept și un clopoțel lucios, mare cât un hamburger. În uniforma de poștaș, domnul Stedall pare că nu s-a schimbat nici el deloc. Un bărbat frumos, bagă ea de seamă acum, dacă îți plac bărbații slăbănogi. Îi zâmbește crispat lui Satomi, parcă vrând să-și facă curaj.

— Bună seara, domnule Stedall. Mă mai țineți minte?

— Satomi, tu ești? Ce mai face mama ta?

— A murit, domnule Stedall. A murit în Manzanar.

— Ce păcat, spune el abătut. Mama ta a fost o femeie de treabă.

— Soții Kaplan stau tot acolo? Aș vrea să-i trimit Elenei un bilet.

— El, da. Ea a murit la puțină vreme după ce ați plecat.

— Elena a murit?

— Mda, a fost un accident ciudat. A căzut și s-a lovit cu capul de tractor. Nu s-a mai trezit.

— Nu-mi vine să cred că Elena a murit.

— Da, tu abia ai aflat și suferi. Dar Hal a suferit îngrozitor. A plâns mult după ea. Cred că nu-și va reveni niciodată.

— Știți, domnule Stedall, uneori îmi vine să cred că diavolul locuiește în Angelina.

— Nu pot să te condamn că gândești așa, Satomi.

Marele port

Southport Street
New York

„Draga mea Eriko

Doctorul Harper mi-a trimis scrisoarea ta și în cele din urmă a ajuns la mine. S-a purtat ca un prieten adevărat față de mine în atâtea împrejurări, că mă mir cum de m-am purtat așa de rău cu el în lagăr. Scrisorile lui parcă vin de acasă, la fel ca ale tale, fiindcă trebuie să-ți spun că acasă nu mai înseamnă pentru mine un loc, ci mai degrabă oamenii pe care îi iubesc.

Ar fi trebuit să-ți răspund mai devreme, însă, după cum poți vedea din adresa de pe plic, am plecat de pe Coasta de Vest. Cu mâna pe inimă îți spun, Eriko, îți ia atât timp să te obișnuiești cu orașul ăsta, e un loc nebunesc și e atât de mare... cum niciodată n-aș fi crezut.

Mi-a părut rău să aud că Micul Tokyo s-a schimbat așa de mult și că a fost invadat de negri. Știu că sperai să găsești figuri cunoscute acolo. Cred că mai toți prizonierii au cerut să fie mutați sperând să aibă o viață mai bună. Sunt sigură, totuși, că ai să-ți faci prieteni. N-am învățat noi în Manzanar că e bine să ne înțelegem unii cu alții? Dacă poți trăi lângă domnul Sano, atunci poți trăi lângă oricine altcineva.

Mi te închipui zâmbind când citești rândurile astea, zicându-ți că mulți au învățat lecția asta mai bine ca mine.

Mă îndoiesc că voi fi vreodată ca mama – ar însemna să cer prea mult de la viață –, dar cel puțin mă străduiesc.

Aici nu se pomenește niciodată despre lagăre. E ca și cum nici n-ar fi existat. Noi, japonezii, suntem la fel de vinovați ca guvernul, între noi domnește o conspirație a tăcerii. Și totuși, de ce ne-am rușina?

Probabil că ești mulțumită că ți-ai căpătat prăvălia înapoi, chiar dacă, așa cum spui, în ziua de azi oamenii nu cumpără decât pânză de bumbac ieftină.

Când i-am mulțumit doctorului Harper pentru ajutor, pentru că m-a dus până în Angelina, mi-a răspuns că măcar atât putea face pentru fiica Tamurei. Avea ochii plini de lacrimi, Eriko, și glasul îi tremura. Mi-a spus că a ținut foarte mult la Tamura. Cred că a fost îndrăgostit de ea. Cred că doctorul Harper e un romantic. A văzut copilul din mama chiar din prima clipă, întocmai cum l-a văzut și tata, și de aceea o iubea. Poate că bărbații sunt mai romantici decât femeile, de fapt.

Pe cât mi-am făcut eu idee, trebuie să fii norocos ca să te descurci în New York, să găsești o slujbă, să nu fii păcălit de pungașii care se învârtesc la fiecare colț de stradă. Edward, vărul doctorului Harper, m-a prevenit în privința lor. Mi-a spus să fiu atentă, altminteri am să mă trezesc cu geanta goală fără să am habar când m-au furat.

Oamenii de aici sunt cu toții «bolnavi de New York». Toți vor să se îmbogățească. Visul ăsta face New Yorkul să fie ceea ce este. Oamenii își dau seama ce are de oferit și vor să vină aici. Edward spune că în New York mor mai mulți oameni decât în oricare alt oraș din lume din cauza speranțelor deșarte.

Pe mine nu mă bagă nimeni în seamă, mă pierd în mulțime. Cu toții sunt refugiați, într-un fel sau altul. Sunt japonezi pe aici, și chinezi și, cinstit vorbind, cred că puțini știu să ne deosebească. Pe mine, cel puțin, mă cred italiancă. Dar eu țin la jumătatea japoneză din mine, jumătatea care

mă leagă de tine. Cu toate astea, știu că oricând îmi va găsi cineva nod în papură, tuturor ne va găsi. Nu avem ce face.

Nu regret că am venit aici, deși nu mă pot obișnui cu lumina puțină și cerul îngust, cu prea mult beton și prea puțină verdeață. Poate ți se va părea ciudat, însă mi-e dor de munți. O părticică din mine nu-și găsește liniștea, nu știe unde să se așeze. Diferența între cum e aici și cum era în lagăr e ca de la cer la pământ. Uneori e șocantă, dar nu mă sperie. Îmi dau seama că de trecut nu te poți elibera niciodată, dar sunt hotărâtă să nu trăiesc pe seama lui, să nu-l folosesc drept scuză pentru orice lucru rău care mi se întâmplă.

Azi e o zi bună, dar nu toate zilele sunt bune. E ciudat să te simți singur într-un oraș viermuind de oameni. Cu câte lucruri cumplite s-au petrecut în Manzanar, nu-mi aduc totuși aminte să mă fi simțit vreodată singură acolo. Acum două nopți am auzit sunând sirena de pe vasul *Queen Mary*. Ziceai că e abandonat pe o insulă pustie, la fel ca mine.

Când am sosit, am stat în casa vărului doctorului Harper și a soției lui. Apartamentul lor e micuț, așa că am dormit pe un pat pliant în camera de zi. Eu am fost mulțumită, dar cred că ei mai puțin. N-au copii, așa că nu erau obișnuiți să împartă cu cineva spațiul și așa mic. S-au străduit să n-o arate, dar cred că nu le venea la îndemână că stăteam acolo. Acum două săptămâni m-am mutat singură, într-o cămăruță. Am o lampă de gătit, o chiuvetă și un pat care coboară din dulap. Lux, ce mai!

Aici nu există tichete de rații, așa că poți cumpăra chiar și fripturi dacă ai bani. Uneori mi-e poftă de miso și, n-ai să mă crezi, de orezul pe care ni-l dădeau la cantină.

Fereastra camerei mele dă spre un zid de cărămidă. E întunecos, dar îmi spun că e mai bine decât să te zgâiești în apartamentul altcuiva. În camera de alături stă o bătrână de vreo optzeci de ani, doamna Copeland. Are limba ascuțită, dar nu se poate să n-o placi. Nu face duș până nu

vin eu acasă. «Să fii cu urechea ciulită la mine, scumpo», îmi spune. «Într-o zi am să mor sub duș.»

Nu are rude aici, în schimb e bine-cunoscută în cartier. În clădirea asta nu mă întâlnesc decât cu oameni în vârstă. Precis că sunt cel mai tânăr locatar.

Vărul doctorului Harper mi-a găsit o slujbă la biblioteca din cartier. Despachetam cărțile nou apărute și le puneam pe rafturi. Partea bună era că puteam citi orice carte voiam fără să plătesc un cent.

Acum lucrez ca garderobieră la Muzeul Clare House. E celebru pentru colecția de pictură flamandă și are două galerii pline de porțelanuri franțuzești. Ți-ai recăpătat obișnuința de a folosi veselă de porțelan?

Câștig mai mult ca la bibliotecă, dar nu sunt sigură că e un pas înainte. Toată ziua nu fac decât să iau pălării și să agăț haine în cuier. Câteodată mi se pare că mă ascund în cabina mea, că mă feresc de lume. După cum vezi, nu sunt atât de curajoasă pe cât mi-ar plăcea să crezi. Pe de altă parte, aici ajung să văd opere de artă și directorul, care umblă din sală în sală îndreptând tablourile și vânând până și un fir de praf, cu toate că eu cred că are lucruri mai importante de făcut, spune că îi place cum arăt și cum mă port și că ușurința cu care vorbesc japoneza se va dovedi fără îndoială folositoare. «Totuși, japoneza», zice strâmbându-se, «suntem oare pregătiți să auzim japoneza?»

Te mai întrebi ce face Cora? Eu mă gândesc la ea tot timpul. Și acum mai sunt mânioasă că nu m-au lăsat să o iau cu mine. Ne-ar fi fost greu, dar eu cred că am fi scos-o la capăt. Ce mă sfătuiești, Eriko? Ce-aș putea face? Cred că n-ai nici o știre despre ea. Doctorul Harper încearcă să vadă unde se află, ca să-i pot scrie. Zici că le cere să-i dezvăluie cine știe ce secret de stat, dar, după cum spune el, cel mai probabil e că nu știu unde se află și n-au chef să-și bată capul căutând-o. Aș vrea atât de mult să știu ce mai face! Mă uit mereu în cutia de scrisori și sper. Te rog s-o

cauți și tu. Nu se știe niciodată, s-ar putea să apară pe undeva prin Micul Tokyo.

Zâmbesc când aud că Yumi e tot mai greu de stăpânit. Mi-e dor de năzbâtiile ei și de râsul ei obraznic, care te făcea să-i ierți orice. Copiii din lagăr n-au cum să fie decât neascultători, zic eu.

Nu mă miră câtuși de puțin că Haru a devenit un erou. El a dat întotdeauna tot ce-a avut mai bun în el. Am citit că unitatea lui de luptă a fost printre cele mai viteze, cele mai decorate. Și Ralph la fel, a fost atât de curajos că i-au dat Steaua de Bronz pentru bravură în luptă. Oare Manzanarul i-a făcut atât de puternici?

Te rog să le transmiți toată dragostea mea mamei tale și lui Yumi, iar lui Haru, urări de bine.

Mi-e dor de voi toți, Eriko.
Satomi"

În imobilul unde stă aerul are un iz neplăcut, un fel de miros greu, stăruitor. E primul lucru pe care îl simți când intri în clădire, înainte să dai cu ochii de zidurile de pe care se desprinde zidăria și ușile tocite de atâta folosință.

— E duhoarea sărăciei, spune doamna Copeland. Trăiesc aici de douăzeci de ani și tot nu m-am obișnuit cu ea.

— Am simțit și mirosuri mai rele, doamnă Copeland. Dar ăsta e într-adevăr nesuferit.

— Ei, atunci fă ca mine, draga mea. Pune-ți în gând să te măriți cu un bărbat bogat și pleacă de aici, spune ea râzând, nu fără amărăciune în glas.

Doamna Copeland spune despre ea că e o „femeie independentă financiar". E felul ei de a descrie cum se zbate să supraviețuiască din banii tot mai puțini care i-au rămas din vânzarea prăvălioarei unde vindea rochii după ce s-a retras din afaceri, cu șapte ani înainte de război.

Vrea să știe totul despre Satomi, despre lagărele americane și doar ideea că au existat o îngrozește. La început nu-i venea să creadă ce lucruri se petrecuseră acolo, dar acum e

furioasă în locul lui Satomi și șocată de faptul că nemții nu sunt singurii de condamnat.

— O pată pe obrazul nostru, spune. Ce tragic, să-ți pierzi mama acolo.

Își jelește și ea verii primari, ultimele rude de care mai avea știre și de la care n-a mai primit vești de ani de zile.

Cât e ea de bătrână, doamna Copeland face muncă de voluntariat de două ori pe săptămână la un centru de refugiați. Ajută în bucătărie, împarte haine donate centrului, afișează liste cu oameni care își caută rudele. Nu se știe niciodată, oricând poate apărea cineva care cunoaște pe vreunul din verii ei și, oricum, doar n-o să stea degeaba acasă.

— Cât despre Cora, îi spune lui Satomi, să nu-ți pierzi speranța. Nu descuraja, se prea poate să dai de ea.

Ca să mai alunge mirosul clădirii, Satomi își parfumează camera cu înălbitorul ieftin pe care îl cumpără de la un mare magazin Woolworths aflat un cvartal mai încolo. În ultima vreme face curățenie cu un fel de înversunare care ar fi uimit-o și totodată încântat-o pe Tamura. Camera ei a devenit refugiul unde scapă de oraș, locul unde poate lăsa garda jos. În decorul sărăcăcios poate da jos masca de persoană sigură pe ea pe care o poartă la lucru și în metrou, acolo unde spaima de a fi sub pământ o sufocă.

Ca o adevărată fată de oraș, îi înghiontește pe alții ca să-și facă loc în cafenele, dă comanda strigând la chelnerii care rareori îi aruncă un zâmbet. Învață să fie newyorkeză prefăcându-se că este. Viața în oraș e amăgitoare, oamenii se mișcă repede, n-au răbdare și ea e totdeauna pe fugă, să țină pasul, să mai învețe ceva.

— Să nu încetinești nici o clipă, doar așa ai să răzbești, o sfătuiește doamna Copeland.

Leafa i se termină vinerea, așa că la sfârșit de săptămână trăiește dintr-un coltuc de pâine pe care întinde o pojghiță de unt. A slăbit, își dă seama că e mai slăbănoagă decât newyorkezii mai bine hrăniți pe care îi vede în jur.

În afară de costul biletului până la New York, nu s-a atins decât în două rânduri de banii luați pe fermă. Prima oară ca să cumpere o brățară de copil cu talismane pentru Cora – i-a plăcut atât de mult, că n-a putut rezista. De brățară sunt atârnate un clopoțel și o găletușă și mai e loc pentru multe altele. O păstrează în cutia de bomboane de ciocolată aruncată de cineva în coșul de gunoi de la bibliotecă. E o cutie solidă, pentru trei rânduri de bomboane, vopsită în cafeniu lucios, cu margini aurite. Nu poate decât să-și închipuie ce fel de bomboane erau înăuntru. E uimită ce fel de lucruri aruncă orășenii la coș. În cutie a pus un dolar, împreună cu o păpușică de lemn pe care doamna Copeland i-a adus-o de la centrul pentru refugiați. Îi face bine să adune lucruri pentru Cora, să se gândească la ea.

Pentru ea a cumpărat haine cu care să se ducă la serviciu – două fuste închise la culoare, două cămăși, una albă, alta cu dungi, și o jachetă pentru zile reci. Se reinventează, își creează un stil nou. Haru n-ar fi de acord cu fustele scurte, cu tocurile înalte. Pantofii fără toc nu se potrivesc cu New Yorkul. Își tot repetă că nu trebuie să mai judece totul după cum ar gândi Haru. Acum poate face lucrurile care îi sunt ei pe plac.

Ar mai vrea ea să-și cumpere multe, o rochie sau două, pantofi cu baretă pe gleznă, dintr-o piele incredibil de moale, de care a văzut în catalogul de la Sears & Roebuck. O tentează, însă nu se poate hotărî să cheltuiască atât de mult. Banii puși deoparte sunt plasa ei de siguranță, tot ce i-a mai rămas de la Aaron și Tamura, așa încât să simtă că mai au grijă încă de ea. E greu să fii singur pe lume.

Când vede familii se simte îngrozitor de singură, tânjește să mai fie iar printre japonezi. Însă când le vorbește în japoneză aceștia se îndepărtează iute de ea.

— Cred că sunt o ciudățenie de fată albă, îi spune doamnei Copeland. Le e teamă să nu dea de bucluc din cauza mea, îmi închipui.

În cartierul lor trăiesc toate națiile – germani, polonezi, chinezi, români, italieni și evrei ca doamna Copeland. Chiar se

întreabă dacă există newyorkezi pursânge. Ar trebui să se simtă la largul ei, însă, de fapt, niciodată nu s-a simțit atât de singură.

— Nu lăsa New Yorkul să te înghită, o îmboldește doamna Copeland. Mușcă-l tu prima.

Într-o duminică după-amiază, când clădirea e tăcută, ațipită, ascultă sfatul vecinei și merge pe jos pe străzi până la un parc, ca să stea pe iarbă și să privească trecătorii. Aproape de ea e așezată o familie japoneză – tatăl, mama și trei copii bine-crescuți. Se bucură doar văzându-i, părul lor negru și glasurile duioase îi răscolesc amintirile.

— E o zi frumoasă, nu? spune în japoneză. O zi atât de frumoasă.

A fost de ajuns: o privesc nedumeriți, bănuitori. Cum se face că o fată albă vorbește atât de bine japoneza?

— Mama mea a fost japoneză, încearcă să le explice în timp ce ei își adună lucrurile și se îndepărtează în grabă. Am fost în Manzanar, strigă după ei.

Din mers se întorc pe jumătate, plecând capul și zâmbind politicos.

De când cu Pearl Harbor, cu Hiroshima și Nagasaki, de când cu lagărele, le e teamă. N-au făcut nimic rău, dar e mai bine să nu aibă de-a face cu străini. Le e teamă să nu iasă în evidență, să nu fie luați la ochi.

Îi vin în minte vorbele spuse de doctorul Harper la plecare: „Găsește-ți o cale de a-ți aminti de trecut fără să compromiți prezentul.“ Ei, asta și face – încearcă.

Încă mai plânge după Tamura, încă îi e dor de Cora și mai simte un fel de febră, o dorință, cu toate că îi vine greu să recunoască. Tânjește să facă din nou dragoste, să se piardă în intimitatea pe care a împărtășit-o acea singură dată cu Haru. O îngrijorează faptul că s-ar putea să fie o femeie ușoară, așa cum bănuia Lily. Oare toate femeile au gânduri de-astea?

Sunt mulți bărbați care intră în vorbă cu ea și nu știe cum să-i judece. Nu seamănă cu cei pe care îi știa din Angelina sau din lagăr.

— Cu toții caută același lucru, scumpa mea, o avertizează doamna Copeland. Ai grijă.

Și are, cu toate că nu se aștepta, în zilele acelea de început, când lucra în bibliotecă, să vadă că prima ei întâlnire se termină așa rău.

— Randal Daly, irlandez get-beget, i se prezentase el într-o zi, când ea aranja cărți pe rafturile cu romane polițiste.

Un tip simpatic, un cititor asiduu care devora romanele polițiste. Vindea stridii la o tarabă din piața de pește Fulton și mirosea a lămâile cu care se curăța seara, după ce termina treaba. Era solid, plăcut la vedere, nu chipeș, dar avea o figură cumsecade, își spusese ea în gând. Nu o supărase îndrăzneala, doar așa se purtau toți la New York.

Se îmbrăcase cu grijă, își prinsese părul într-un coc lăsat pe ceafă, se dăduse pe buze cu un ruj roz. Își cumpărase ciorapi de nailon de cincisprezece denieri, fără să-i pese că erau prea scumpi. Își umezise palmele și le trecuse de la glezne la șold ca să îndrepte dunga. Îi plăcea să se simtă frumoasă.

— Sfinte, chiar tu ești? exclamase doamna Copeland administrativ. Să ai mare grijă. New Yorkul e un oraș periculos și cartierul ăsta nu e din cele mai sigure.

O dusese la restaurantul Sloppy Louie, aproape de locul unde lucra, un restaurant cu căutare printre vânzătorii de pește.

— Iau micul dejun aici în fiecare zi, spusese el. Îmi place să fiu lângă apă.

Restaurantul era spațios. Veniseră devreme, și totuși sala era mai bine de jumătate plină. Lui Randal nu-i plăcea să mănânce târziu.

— E mai bine să dai mâncării timp să se așeze, a spus.

Pe când se îndreptau spre masă, el saluta mesenii, făcea glume cu ei, bătea bărbații pe spate, le făcea complimente femeilor.

— Într-un ceas o să fie plin ochi, a zis, mândru de parcă restaurantul care avea atâta căutare era al lui.

Sala mare cât un hambar era decorată în stil marin: machete de corăbii în sticle de whisky, clești uriași de homar ridicați amenințător, cochilii mari de stridii lipite ici și colo pe pereți.

Abia se auzeau în vacarmul care domnea acolo – discuțiile clienților, strigătele chelnerilor, zăngănitul tacâmurilor – și care îi amintea de cantinele din Manzanar. Mirosul îmbietor al ciorbei de pește aburinde dădea căldură sălii și o anima. Se simțea bine că ieșise în oraș, că era printre oameni.

Randal era roșu la față de la căldură. Poate că și obrajii ei se înroșiseră, dar nu avea cum să știe. Comandase și pentru ea.

— Știu eu ce e bun, îi explicase.

— Foarte bine, acceptase bucuroasă, fiindcă gândul că va trebui să aleagă o neliniștea.

— O să-ți placă supa groasă de pește, îi spusese, întinzându-i piperul. Merge bine cu piper.

O sfătuise să nu mănânce niciodată anghile.

— Sunt lighioane murdare. Trăiesc în mizeria de pe fundul portului, se hrănesc cu mortăciuni noaptea. Singurii pești de care nu mă ating.

Vorbise mai mult el. Îi spusese că-și iubește meseria, că trăiește bine pe seama ei, că stridiile nu sunt un lucru atât de simplu pe cât crede lumea.

— E bine să poți deosebi ce e bun de ce e rău, ce e dulce de ce e acru, spusese. Secretul negoțului e felul în care îl faci.

Nu mai ieșise niciodată cu cineva care lucra într-o bibliotecă, spusese râzând.

— Pesemne că ești foarte deșteaptă, dar nu-i nimic rău în asta.

— A, nu sunt chiar atât de deșteaptă. Nu fac decât să aranjez cărțile pe rafturi.

Avea un fel ciudat de a răspunde, parcă n-o auzea bine ori se gândea mult ce să spună. Sau poate că era și el singur și se bucura că are cu cine sta de vorbă.

Când ajunseseră la desert știa deja câți ani are și ce filme îi plac – „polițiste și cu Vestul Sălbatic". Aflase că mama lui murise și că el locuia împreună cu tatăl lui, că lucrau amândoi în piața de pește.

— Ăsta e cel mai bun restaurant, nu crezi? Louie e italian, la fel ca tine, zisese sorbind din cafea și făcând semn cu mâna

patronului. E însurat cu o americancă irlandeză. O combinație bună, la fel ca noi doi.

Ea râsese, obișnuită să fie confundată.

— Păi, eu nu sunt italiancă, Randal. Sunt pe jumătate japoneză.

În clipa când rostise cuvântul văzuse ce efect avusese asupra lui. Nici dacă ar fi întins mâna peste masă și i-ar fi tras un pumn în nas, așa, fără nici o pricină, n-ar fi fost mai uluit. Rămăsese cu privirea ațintită asupra ei și strângea din ochi de parcă se chinuia să dezlege o problemă de matematică deosebit de grea.

— Ce? făcuse întunecându-se la față, cu vocea dintr-odată înăsprită, brutală. Ești japoneză? Japoneză?

— Da, sunt japoneză. Eu sunt japoneză și tu ești irlandez. Ce mare lucru?

Se ridicase fără s-o privească, împinsese scaunul cu piciorul și aruncase câțiva dolari pe masă.

— Altă dată să-i spui omului de la început, îi aruncase peste umăr, îndreptându-se spre ușă.

Se făcuse liniște, toți ochii se întorseseră spre ea. Îl privise cum își face greoi loc printre mese, îl auzise spunând „Doamne sfinte" fără să se adreseze nimănui anume. Dusese șervetul la gură, înghițise ca să-și învingă greața.

— Te simți rău, drăguță? o întrebase femeia de la masa de alături. Nu arăți prea bine.

Ieșise din restaurant și se oprise pe trotuar; era dezorientată, se simțea străină de locul acela. Ploua, picăturile grele cădeau încet, ca fulgii de zăpadă. Murmurul neîntrerupt al râului ajungea până la ea. Îi veniseră în minte anghilele de care îi pomenise Randal, încolăcite pe fundul apei, cuibărite în adâncul întunecos, știind că acolo le e locul.

Nu prea era lămurită unde e stația de metrou și nu voise să întrebe un străin, așa că, pentru prima oară în viața ei, luase un taxi.

Supărată că se pricepea atât de puțin la oameni, de-abia aștepta să ajungă în camera ei, să încuie ușa și să fie singură.

Deși nu voia să recunoască, fiindcă ar fi însemnat că Randal și cei de teapa lui aveau o putere asupra ei, purtarea lui o jignise și în noaptea aceea mândria ei rănită nu o lăsase să doarmă.

A doua zi dimineața, când Satomi urca scările cu un plic luat de la cutia poștală, doamna Copeland se aplecase peste balustradă și o întrebase:

— Ei, cum a fost, scumpo? Se lasă cu dragoste?

— Cum să vă spun, doamnă Copeland, tipul nu a fost nici pe departe un domn.

— Te-am prevenit, draga mea. E un oraș fără inimă.

Scrisoarea primită era de la Eriko, cu vești triste. Naomi murise. Inima îi cedase în timpul somnului.

„Mulțumesc cerului că n-a suferit, dar îmi e atât de dor de ea, Satomi. Singura mea mângâiere e că se află alături de Tamura. Acum suntem amândouă orfane."

Încă o legătură care s-a rupt. Nu mai era nevoie să plângă după Randal, acum putea plânge după Naomi, draga de Naomi, încăpățânată, dar bună la suflet, cea care, cu mâinile ei artritice, împletea mănuși pentru orfani.

După incidentul cu Randal, New Yorkul n-a mai speriat-o atât de tare. Trecuse proba focului și scăpase cu viață. Ba chiar i se părea acum că era ca în Angelina: nici aici nu erau toți de partea ta.

Era împotriva firii ei să urmeze sfatul unuia ca Randal Daly, dar se hotărâse ca de atunci încolo să spună de la bun început cine este, oricui ar fi interesat.

Mai ieșise și cu alți bărbați și lucrurile merseseră mai bine, dar nici unul n-o impresionase prea tare. Nici ea nu știa ce caută – poate pe cineva ca Haru. Și nimeni nu semăna cu el. Nici tipul care tăbăra pe ea după doar o oră, nici cel care se credea isteț, nici cel amabil, care o călca de fapt pe nervi. Câteodată își spunea că mai bine ar sta acasă, unde nimeni nu avea nici o pretenție de la ea.

Și-a găsit refugiul în cărți, în discuțiile cu doamna Copeland. Vorbesc despre rudele care s-au regăsit, despre bucuria de a fi

iar împreună. Poveștile despre regăsiri o interesează mai presus de oricare altele.

— Se mai întâmplă, spune doamna Copeland. Nu des, dar când se întâmplă e minunat. Să le vezi fețele atunci când descoperă un frate, un văr, când află că o persoană dragă e în viață și abia așteaptă vești de la ei.

Satomi se gândește cum ar fi revederea ei cu Cora. Își închipuie cum s-ar plimba ținându-se de mână, cum ar mânca la restaurantul aflat trei străzi mai încolo, unde găsești zece feluri de înghețată, cum s-ar duce la cinema și ar tremura pentru soarta lui Flash Gordon.

— Ești obsedată de copila asta, spune doamna Copeland. Dar mai întâi trebuie să-ți pese de viața ta și abia apoi să vezi de a ei.

Sfatul e bun. Nu că doamnei Copeland i-ar păsa cine știe ce de viața ei. Se gândește la moarte ca la ceva inevitabil, o înțelepciune care – crede Satomi – vine odată cu vârsta.

— Ieri-seară am zis că mi-a sunat ceasul, m-am văzut zăcând moartă la duș, cum te văd și cum mă vezi. Dar n-a fost decât un vis.

— Trebuie să vă fi speriat îngrozitor.

— Nu, draga mea. Nu prea mai iau în seamă visele astea. Nu trăim veșnic și visele astea ne pregătesc pentru ceea ce ne așteaptă pe toți.

La Clare House

— Ești nouă aici.

Joseph Rodman nu se grăbește să-i dea haina lui Satomi. Petrecerea de la muzeu e pe sfârșite, dar lui nu-i pare rău că a sosit așa de târziu. Întârzie cam peste tot unde se duce. Nu așteaptă prea multe de la expoziție și nici de la ceilalți invitați.

Satomi încuviințează din cap, fără să scoată o vorbă. Întinde mâna, gata să ia haina, dar el caută prin buzunare cu un aer distrat.

— Ați pierdut ceva?

— Nu, nu chiar. Trag de timp.

— Trageți de timp? repetă Satomi și se întoarce să ia un umeraș de pe bară, mirată ea însăși de stânjeneala ei.

El nu-și dă seama ce accent are. Precis nu e din New York, poate mai degrabă de pe Coasta de Vest decât de Est. Vocea joasă, felul rar în care pronunță cuvintele îi dau un aer cumpătat, în comparație cu sporovăiala tipică a newyorkezilor. De arătat, arată trăsnet. Ce ciudat, să fie fermecat pe dată, mai ales că ea n-are nimic de băiat, în afară poate de silueta filiformă, elegantă.

— Prefer să mă uit la tine decât la expoziția din seara asta, îi spune.

Nu flirtează cu ea, e purul adevăr.

Satomi s-a obișnuit cu complimentele newyorkezilor, dar vorbele lui nu sună doar a măgulire – sau cel puțin nu așa cum auzi toată ziua. Simte că nu e tachinată. Dimpotrivă, simpatia din vocea lui e sinceră, însă o scoate din fire. Să fi ghicit

că, de fapt, garderoba e o ascunzătoare pentru ea? I-o fi milă de ea? Stânjenită, abia așteaptă ca el să-i dea haina și să plece.

— Pe mine mă cheamă Joseph. Pe tine cum te cheamă?

— Satomi. Satomi Baker.

— Satomi?

— E un nume japonez.

— Dar nu ești...

— Sunt pe jumătate japoneză.

— Perfect. Absolut perfect.

Joseph nu prea mai are timp și, dacă e să facă curte unei femei, dacă e să-și țină promisiunea, atunci poate că aceasta e îndeajuns de diferită de celelalte ca să fie exact ce căuta.

În seara aceea, în drum spre casă, Satomi se întreabă dacă a făcut bine că a refuzat invitația la cină. Nu prea o trage inima să se lanseze într-o relație, e mai puțin înclinată să rișteze. În New York înveți să fii precaut. Iar Joseph Rodman nu seamănă cu nici unul din cunoscuții ei, cu toate că are ceva din directorul muzeului. Nu știe cum să se poarte cu un bărbat ca el.

Două săptămâni mai târziu, când o invită a treia oară, acceptă, cu condiția să nu fie într-un loc prea elegant.

— Nu am haine pentru un loc elegant.

Îi pare rău chiar în clipa în care acceptă invitația. După câte i se pare ei, Joseph Rodman e un bărbat care vrea perfecțiune. O intimidează cât e de spilcuit, mirosul lui de colonie. Se vede cât de colo că e bogat, că vine dintr-o lume pe care ea nu și-o poate decât închipui. Tatăl ei n-ar fi fost de acord, n-ar fi crezut că e genul de bărbat potrivit pentru fiica lui. Iar Tamura, care judeca toți bărbații uitându-se la Aaron și nu găsea nici unul pe măsura lui, oare ea ar fi încuviințat? Mama ar fi fost mai îngăduitoare, desigur, mai puțin pornită s-o judece.

— Du-te, o îndemnase doamna Copeland, simțindu-se îndreptățită să se poarte ca o mamă. O să ai destul timp să stai în casă la bătrânețe.

— Ține minte, să nu fie un loc cu pretenții, îl avertizează Satomi, sperând că-l va face să renunțe.

Însă pe el îl incită ideea de a găsi un loc „fără pretenții", de a ieși în oraș cu fata de la garderobă ca și cum ar fi o cunoștință oarecare.

Cu o fată ca ea poți să iei totul de la capăt. E ca un Vermeer uitat într-un dulap, o capodoperă de culoare și compoziție. N-are nevoie decât de o ramă care să o pună în valoare. Îl cuprinde o imensă ușurare. S-ar putea ca până la urmă totul să iasă bine.

Satomi crede că, sub aparența lui mondenă, Joseph e un om cumsecade, cu toate că nu e prea ușor să ghicești ce e în sufletul lui. Nu poți să-l judeci după zâmbetul deschis și purtarea ireproșabilă. E încrezut, asta se vede din eleganța cu care se îmbracă din cap până în picioare, din tunsoarea impecabilă și ovalul perfect al unghiilor. Să fie astea cusururi? Poate că o astfel de perfecțiune e firească la oamenii bogați, de unde să știe ea? A observat totuși că, dacă e vorba de artă, e atras de lucruri simple – scumpe, e adevărat, dar simple, așa cum îi plac și ei.

Cu toate că e pretențios, Joseph și-a educat gustul așa încât să fie exact opusul mamei sale, văduva Dulcibele, care se dă în vânt după ceea ce el consideră a fi o vulgară pasiune față de excese. Merge foarte rar să o vadă, în vila ei strălucitoare de pe malul fluviului Hudson, și fiecare vizită e un moment neplăcut, tot așa cum orice întâlnire întâmplătoare în oraș e o situație dezagreabilă pentru amândoi.

O învinuiește pe mama căreia, din egoism, nu i-a păsat de tatăl lui și care i-a lăsat o rană ce nici acum nu s-a vindecat. Nu o poate învinui însă pentru promisiunea pe care tatăl lui l-a obligat să i-o facă. O promisiune făcută unui muribund, își spune tulburat, deși mai trecuseră câteva luni până la moartea bătrânului.

— Trebuie să te însori, Joseph. E bine pentru tine.

— Nu cred că sunt făcut pentru căsătorie, tată.

— Ai să fii fericit, Joseph, știu sigur. Promite-mi. Promite-mi că ai să te însori.

Fiul lui trebuie să producă un moștenitor al imensei averi Rodman, întocmai cum a făcut și el. E o datorie de la care nu te poți eschiva. Un bărbat cu înclinațiile lui Joseph ar putea ușor să o ia razna. Pe când așa, dacă ar avea o soție, măcar ar ține bârfele în frâu. Iar dacă ar da de o fată drăguță, poate că gusturile lui ar lua-o pe o cale mai tradițională.

Odată promisiunea făcută, atunci când îi venise ceasul, bătrânul se despărțise de viață fără regrete, cu un oftat adânc și un sentiment de ușurare. Joseph a rămas cu averea și cu promisiunea, dar și cu sentimentul până atunci necunoscut lui că s-a angajat să ducă ceva la bun sfârșit.

Neobișnuit să facă curte, se poartă cu stângăcie față de Satomi, cu care se vede acum regulat, e bucuros când ea râde la glumele lui și se simte flatat când vede că îl ascultă cu atenție. Ține deja foarte mult la ea, e fermecat de felul ei de a fi, cu totul diferit de cel al orășencelor dezghețate pe care mama lui le are în vedere pentru el. I se pare ciudat să meargă la braț cu o fată, dar senzația nu e atât de neplăcută pe cât se temea.

Cât despre Satomi, de când iese cu Joseph se simte mai mult ca oricând o fată din Angelina. Până să-l cunoască pe el, n-ar fi crezut în ruptul capului că e așa de ignorantă. Dar acum învață și îi place să învețe. Acum știe că vinul nu e pentru ea, dar a învățat să aprecieze aroma whisky-ului și gustul unui cotlet newyorkez. Își dă seama cu uimire că îi place opera. Nu i-ar fi dat niciodată prin minte să se ducă la operă. Legătura dintre Satomi Baker și Joseph Rodman e atât de ieșită din comun, că uneori îi vine să-și spună singură „o fată ca tine“. Îi plac piesele de pe Broadway la care o duce Joseph, cu toate că deseori lui i se par slabe. E uluită să vadă cât de puține lucruri îl impresionează pe Joseph.

— Ce fel de om e, draga mea? o întreabă doamna Copeland într-o zi când sunt împreună pe culoar și se uită în jos, la taxiul lui Joseph, care așteaptă pe stradă.

— Hm, cred că e de treabă, știu și eu ce să zic? Mă face să râd și e bogat, cred, însă îmi dau seama că nu e pentru mine.

— Ești sigură, scumpo? Pe cât înțeleg eu, ești o fată norocoasă.

Numai că Satomi se simte mai degrabă prefăcută decât norocoasă. Oricât ar vrea, nu se poate împiedica să-l judece pe Joseph. E prea extravagant, prea risipitor. Suferă de-a dreptul când îl vede că lasă mâncarea în farfurie sau vinul în pahar. Cumpără lucruri doar ca să le încerce: o marcă nouă de țigări pe care le aruncă după ce trage un fum, cărți ale căror coperte îl atrag, dar pe care nu le va citi niciodată, și colonie, atâta colonie, că pe Satomi o ia cu amețeală.

Cu toate astea, sentimentul că, la fel ca ea, Joseph nu și-a găsit locul, o trage spre el. Pe deasupra, îi place că el are ceva din căldura și umorul doctorului Harper. Se gândește cum o fi să fii în pielea lui, să nu-ți faci niciodată griji că la sfârșitul săptămânii n-o să mai ai bani de mâncare, să nu te consideri victima sorții și să nu-ți refuzi nimic.

„Ei, banii", parcă o aude pe mama ei. „Nu înseamnă nimic în comparație cu un copil și nici măcar cu un ou proaspăt din cuibar."

„Ce n-aș da să fiu ca tine, mamă", îi răspunde tot în gând. „Tu ai știut întotdeauna pe ce cale să o apuci."

Tot bătându-și capul cum s-o cucerească pe Satomi, Joseph ajunge la concluzia că soluția stă în artă. Dacă n-o poate seduce cu bărbăția lui, atunci poate că arta îl va ajuta. Drept urmare, se plimbă îndelung pe holurile imense, cufundate în tăcere, ale galeriilor de artă din New York, privind tablouri cu bătălii încununate de glorie, nuduri voluptuoase și peisaje învăluite în cețuri. Acum Satomi e în stare să recunoască lumina pură a picturilor lui Rafael și tușele prelungi ale lui Gauguin.

Ca profesor, Joseph e mulțumit. Trage nădejde că pasiunea pentru pictură va fi îndeajuns ca să pună o vreme în umbră ceea ce își închipuie că așteaptă Satomi de la el.

O duce la restaurante cu atmosferă intimă, dar unde nu e nevoit să rămână singur cu ea. Se ferește de situațiile de care

un alt bărbat ar profita ca să treacă la acțiune, situații în care ar putea pierde tot. În sinea lui își spune că îi face curte într-un mod foarte romantic.

Satomi, pe de altă parte, nu e prea lămurită ce relație are ea cu Joseph. Ei îi pare că e mai degrabă profesor decât iubit. Sunt lucruri legate de el pe care nu le poate pricepe. Poate fiindcă i se pare că Joseph se ascunde, și ar vrea să știe de ce. E ușurată să vadă că nu merge mai departe, dar în același timp i se pare neobișnuit și își pune întrebări. De ce nu mă sărută? De ce nu mă atinge decât ca să mă ia de mână când trecem strada?

La rândul lui, Joseph, conștient că nu se poartă ca un iubit, se concentrează pe ceea ce el numește răsfățuri. O duce la un tur al New Yorkului, așa cum îl cunoaște el. Bat străzile și vizitează clădirile grandioase din Lower Manhattan. Îi arată tavanele cu stucaturi și o copleșește cu date.

— Ăsta e New Yorkul clasic, îi spune târând-o la Cunard Building[1] ca să se minuneze de frumusețea holului de la intrare. Din New Amsterdam[2] n-a mai rămas aproape nimic, dar stilul renascentist american face orașul comparabil cu Parisul, ba chiar și cu Roma. E minunat, nu crezi?

E un pic cam mult, și pe Satomi o umflă râsul.

— Doamne, Joseph, gata, te rog. Nu mai vreau. Hai să bem o cafea. Nu mă simt în stare să mai văd încă un muzeu, încă o bancă sau alt șir de coloane corintice.

Clădirile nu-i spun nimic. Se plictisește, își aduce aminte de orele domnului Beck, când gândul îi zbura aiurea, când privirea i se încrucișa cu a lui Lily și ridicau amândouă ochii în tavan.

— Nimic nu-i mai rău ca plictiseala, zice Joseph. Iartă-mă, Sati, sunt un prost. Ce ți-ar plăcea să faci?

---

1. Edificiu construit în perioada 1920–1921 într-un stil de inspirație renascentistă italiană.

2. Numele așezării olandeze care a fost rebotezată New York în 1664.

Îi pare bine că spune ce gândește, că nu e vrăjită de el. Dacă ar fi, ar avea sentimentul că o păcălește.

— Aș vrea să văd Statuia Libertății și să urc cu liftul în Empire State Building.

— Chiar așa? Știi că are o înălțime de trei sute optzeci și unu de metri?

— Ți-e teamă de înălțime, Joseph?

— Nu, doar de turiști, spune el și râd amândoi.

Dacă ar conveni să fie doar prieteni s-ar bucura mai mult de compania lui. Joseph e prietenul ideal: știe să asculte când ea simte nevoia să vorbească, îi respectă tăcerea atunci când ea nu vrea să spună nimic. Dar cu toate că ei i se pare că mimează relația dintre un bărbat și o femeie, chiar dacă nu se referă deloc la ceea ce înseamnă unul pentru altul, Satomi simte că el are în vedere ceva cu totul diferit de prietenie. Drept urmare, se simte vinovată când se duce la o întâlnire cu alt bărbat fără să-i spună lui Joseph.

— Doar ca să-l menajez, îi zice doamnei Copeland.

— Chiar așa? face doamna Copeland dând din umeri și ridicând o sprânceană.

Edward, vărul doctorului Harper, habar neavând de existența lui Joseph, i-a aranjat o întâlnire cu un bărbat.

— Pete Elderkin. Un băiat de treabă, i-a zis. Eu cred că o să vă înțelegeți.

Și într-adevăr, în felul lui chiar e un băiat de treabă. Abia scăpat din armată, cu tunsoare militară și optimism de nezdruncinat, îi face impresia lui Satomi că e genul de persoană care ia viața așa cum e. Chiar în săptămâna când a fost lăsat la vatră și-a găsit o slujbă într-o firmă de transport care livrează mărfuri în mai multe state. Nu-i e teamă de concurență, ci doar de nemișcare.

— Nu mai e mult până ajung director, îi spune. Încă de pe acum conduc aproape singur toată afacerea. Nu m-aș mira dacă într-o bună zi aș fi și proprietar peste toată șandramaua.

Nici Satomi nu s-ar mira, la drept vorbind, căci Pete știe întotdeauna cum să cadă în picioare. Nimic nu-l poate dovedi.

Se plimbă prin parc și Satomi se simte mică pe lângă trupul lui mătăhălos. În ultima vreme s-a obișnuit să meargă alături de Joseph, care e subțirel și e doar cu o palmă mai înalt decât ea.

Pete îi povestește despre stagiul făcut în armată, despre război, despre lagărele de concentrare nemțești pe care le-a văzut. E convins că America a adus de una singură dreptatea în lume.

— Doamne, ce ticăloși, nemții ăia, exclamă. Așa-i trebuie Europei. E cel mai decăzut loc de pe lume. Slavă Domnului că există America.

America în sus, America în jos, băiatul e îndrăgostit de patria lui. Ei, nimic rău în asta, așa era și Haru. Numai că Pete merge prea departe, până când Satomi se satură să-l audă vorbind de „SU ale A", cum spune el. Parcă ar ține o predică, una din prelegerile lui Haru.

— Trăim în cea mai bună țară de pe lume, spune el. N-ai avea nici o îndoială dacă ai fi văzut ce-am văzut eu.

— Am fost și eu într-un lagăr. Un lagăr american, îi mărturisește ea. La vremea aceea nu-i mulțumeam lui Dumnezeu că există America pe lume.

Pete își ferește privirea, râde stânjenit, ca și cum Satomi ar fi făcut o glumă nepotrivită.

— Știu, mi-a spus Edward. Da' ce naiba, e cu totul altceva.

— O fi, dar tot lagăr era. Și noi eram prizonieri.

Nu a fost nicicum același lucru, și ea știe foarte bine. A citit despre acele lagăre de concentrare, despre ororile care se petreceau acolo. Doamna Copeland vorbea adesea de ele, avea îndelungi perioade de depresie gândindu-se la victime, își jelea rubedeniile moarte și se considera norocoasă că e evreică trăitoare în America. Într-adevăr, nu puteai compara Manzanar cu acele locuri ale morții, și într-adevăr nu i se părea corect să fie puse alături. Înțelege că acum, după război, sunt lucruri despre care poți vorbi și altele despre care nu poți. Felul în care nemții i-au tratat pe evrei e un subiect bun de discuție. În schimb, felul în care americanii s-au purtat cu japonezii nu este.

— Se mai întâmplă, zice el. Până la urmă toate se rezolvă, cred eu.

— Nu se poate să ignori faptul că atâția oameni nevinovați și-au pierdut căminele și au fost închiși în lagăr, Pete. Dacă o pățeai tu, ce-ai fi zis?

— Mda, cam înțeleg ce vrei să spui, dar...

— Chiar înțelegi? repetă ea simțind că Pete n-a prins ideea. Părerea mea e că nu suporți să auzi că America a greșit cu ceva, cât de puțin.

Vrea să-l facă să înțeleagă că, deși în lagărele nemțești a fost mai rău, nu acceptă să fie redusă la tăcere când vine vorba de lagărele din America.

— Hm, n-aș zice că...

— În Manzanar au murit oameni, unii spun că au fost omorâți. Niște băieți au fost împușcați, un bătrân a fost ucis fiindcă n-a dat ascultare paznicilor. Foarte mulți pur și simplu n-au supraviețuit în acele condiții. Știai că au închis până și copilași orfani în lagăr?

— Uite cum stau lucrurile, zice el împăciuitor. Cred că nu m-am gândit prea bine. Hai s-o lăsăm baltă, ce zici? La urma urmei, războiul s-a încheiat. Data viitoare o să avem o seară plăcută. De acord? O luăm de la capăt.

Satomi ar fi vrut să-l cruțe, dar nu s-a putut stăpâni:

— Nu va mai fi o dată viitoare, a spus din vârful buzelor. Nu cred că ne potrivim.

Pete Elderkin nu va mai avea ocazia să se gândească mai bine. Satomi și-a mai amintit câteva zile de dragostea lui oarbă pentru țară care, credea ea, îl făcea să respingă cu totul faptele petrecute în lagărele americane. Apoi a primit o scrisoare de la doctorul Harper, care a făcut-o să vadă lucrurile cu alți ochi. Nu cugetase prea mult la asta. Să iubești ca un ignorant, să iubești ceea ce nu cunoști înseamnă să te păcălești singur. Iar nedreptatea rămâne nedreptate, oriunde s-ar petrece.

„Nu mi-am dat seama că am strâns atât de multe. E o arhivă mult mai mare decât mi-am închipuit la început. Aș vrea să ți-o dau ție, când ești pregătită s-o primești. Nu mă

aștept să faci ceva cu ea, dar sunt șocat de tăcerea conducătorilor noștri, de faptul că nu-și cer iertare. Poate că n-a venit încă momentul, dar într-o zi te vei bucura să o ai, fie și numai pentru a le-o arăta copiilor."

Satomi nu e sigură că o vrea. Rapoartele lui privind deținuții bolnavi, obiectele personale pe care le-a strâns, fotografiile și jurnalele în care, fără îndoială, scrie de Tamura, de felul cum a trăit și a murit, s-ar putea dovedi prea mult pentru ea. Ar putea la fel de bine să-i ofere pământul din Manzanar, mormântul mamei, băieții morți în timpul răzmeriței, pielea și sângele prizonierilor din lagăr. Îi e teamă de arhiva doctorului Harper, de durerea pe care o va simți văzând acele obiecte.

„Încă mai încerc să dau de urma Corei", o asigură el.

„Am trimis scrisori la diverse orfelinate. Durează până primesc răspunsuri, dar până acum, nimic despre Cora. Pesemne că și-a găsit un cămin; veste mai bună nici că s-ar putea, numai să fim siguri că așa este."

Ea însăși s-a zbătut s-o găsească pe Cora, dar în zadar. Se simte neputincioasă, prea mică pentru un război atât de mare, îndepărtată pe veci de Cora. N-a avut succes cu nici una din scrisorile trimise instituțiilor guvernamentale. Cutia de bomboane de ciocolată se umple cu flecuștețe ce plac copiilor – panglici de mătase, un lănțișor, o perie de păr micuță – lucruri pe care începe să se teamă că fetița nu va ajunge să le vadă.

Scrisorile doctorului Harper, ca și cele – mult mai rare – trimise de Eriko îi dau o stabilitate, o țin legată de trecut. Manzanar e tot timpul prezent în mintea ei, ca și Cora, însă New Yorkul e un oraș care te copleșește și nu se lasă dat deoparte.

Însuflețită de dorul de casă, îi trimite lui Haru, prin amabilitatea lui Eriko, o scurtă scrisoare în care tatonează terenul, întrebându-l dacă se gândește la ea așa cum se gândește ea la el. Chiar dacă nu, îl roagă să se intereseze în oraș în legătură cu soarta Corei, să o caute prin orfelinate în locul ei.

„Sentimentele mele sunt aceleași și mă simt îndeajuns de curajoasă ca să te întreb dacă ale tale s-au schimbat. M-aș putea întoarce în California, dar numai dacă tu ai dori."

Răspunsul lui e scurt, îi ține o predică:

„Trebuie să uiți de Cora, vezi-ți de viața ta acum, Sati. Ar fi o greșeală să te întorci aici. Mergi pe drumul pe care l-ai ales."

O doare să vadă că Haru nu e interesat de ea, să afle adevăratele lui sentimente, puse fără menajamente pe hârtie. Își dă bine seama acum că n-a apreciat decât frumusețea ei exterioară. Legătura dintre ei, care a însemnat atât de mult pentru ea, n-a fost decât un detaliu mărunt din viața lui. Trebuie să renunțe la speranța că va veni o zi când vor fi împreună. Adevărul e crud, dar cel puțin n-o să ducă dorul tiradelor lui moralizatoare.

Joseph a ținut-o departe de ceea ce el numește „societate", evitând să-i prezinte persoane nepotrivite, care ar putea s-o ofenseze. Nu știi niciodată cum ar reacționa newyorkezii față de străini și n-ar vrea ca Satomi să sufere. Îi face totuși cunoștință cu cel mai bun prieten al lui, Hunter. Nu riscă prea mult, își spune, căci Hunter nu e snob din fire și, lucru uimitor, nici măcar nu i s-a acrit de viață. Imobilizat în scaunul cu rotile după ce a fost rănit la Pearl Harbor, Hunter trece cu zâmbetul pe buze chiar și peste cele mai grave lucruri din viață.

— Tatăl lui Satomi a fost ucis la Pearl Harbor, îi spune Joseph încă din primul moment, din dorința ca cei doi să aibă ceva în comun, măcar că e vorba de o amintire cumplită. Ce întâmplare, să fiți amândoi acolo, nu crezi?

— Vasăzică am fost camarazi de arme, spune Hunter luând-o de mână și zâmbindu-i.

— Așa s-ar zice.

— Eu am avut mai mult noroc decât tatăl tău. Doar picioarele, spune ca și cum ar fi un fleac.

I se pare ridicol că acest bărbat cu alură de puști, îmbrăcat ca un băiat de bani gata, cu un zâmbet de copil, a avut un grad militar superior tatălui ei. Dar îl place din prima clipă, înțelege de ce Joseph ține atât de mult la el, de ce, cu toate că

e în scaunul cu rotile, are atât succes la fetele frumoase, pe care le schimbă una după alta.

— N-am idee ce i-ai făcut prietenului meu, zice Hunter. Niciodată nu l-am văzut atât de fericit. Sunt uimit.

Acum, de câte ori se văd, Joseph o întâmpină cu un scurt sărut pe obraz. Totuși seara, când se despart, nu o sărută, de teamă ca ea să nu aștepte ceva mai mult de la el. Vine și o ia de acasă cu taxiul și tot așa o aduce înapoi. Nu suportă metroul, nu-i place să se înghesuie într-o mulțime de oameni. Satomi nu înțelege de ce nu a învățat să conducă mașina.

— Am fost băiat de oraș, mergeam în mașină cu șofer, îi explică. Tu ai crescut la țară; pun pariu că ai avut camioane vechi sau tractoare pe care să înveți.

— Ai ghicit, râde Satomi, deși o doare să-și amintească de vechiul lor camion, de mama ei ținându-i piept netrebnicului de Tom Myers.

Iau masa devreme și, în afară de cazul că o duce la teatru, la zece o lasă în fața casei, speriat parcă să nu fie certat de un părinte îngrijorat. Pe Satomi o bate gândul că se mai duce și în alte locuri. Nu-i pasă, îl iartă. Oricât ar părea de improbabil, e încredințată că Joseph are mai multă nevoie de prietenia ei decât are ea de a lui.

Într-o seară ploioasă, când ideea unei cine îmbelșugate într-un restaurant din centru o prost-dispune, îi propune să meargă la cinema.

— Nu suport să stau pe întuneric, în mijlocul unei mulțimi de oameni, răspunde Joseph. Niciodată nu știi lângă cine nimerești într-o sală de cinema.

— Te referi la oamenii obișnuiți, Joseph?

— Mda, poate.

— Dar și eu sunt obișnuită.

— Ce prostii spui acolo? Tu ești extraordinară.

Satomi se liniștește cu gândul că e cu Joseph fiindcă îl găsește amuzant, fiindcă sunt amândoi singuri, fiindcă și-au creat o intimitate dincolo de contactul fizic. Toate bune și frumoase,

însă nu e chiar sigură că nu-i plac un pic și banii lui, hainele și bijuteriile pe care Joseph a început să i le dăruiască. Ar vrea să se împotrivească, dar e sedusă de frumusețea pe care o poți cumpăra cu bani, de plăcerile pe care banii ți le oferă. Apreciază rafinamentul unei mâncări bune, greutatea bine echilibrată a tacâmurilor de argint, albeața apretată a fețelor de masă din in. E greu să reziste buchetelor de flori și parfumurilor scumpe pe care Joseph i le trimite atât de des, că a ajuns să-i știe pe nume pe băieții care le livrează.

— Nu trebuia, îi spusese când primise primele cadouri.

Dar până și ei cuvintele îi sunaseră goale, rostite cu jumătate de gură. Oare Tamura ar fi fost dezamăgită de ea? O fi dezamăgită de ea însăși? Asta să fie adevărata față a unei fete ca ea?

Joseph nu ține seama de protestele ei. Îi place să-i cumpere cadouri, să-i îmbogățească viața, zice în sinea lui.

— Trebuie să-ți luăm o rochie nouă, ceva frumos de tot. Am bilete la *Petruşka*[1], îi spune și i le flutură prin fața ochilor ca dovadă. O să-ți placă.

Și chiar îi place. În taxiul care o duce acasă visează cu ochii deschiși la spectacol și nu se trezește la realitate decât când ajung în fața clădirii și vede o ambulanță cu ușile deschise și vecinii înșirați pe trotuar.

— A murit doamna Copeland, îi spune un bărbat cu părul alb, îmbrăcat în halat. Îi scot trupul să-l pună în mașină.

Satomi duce mâna la gură, scutură din cap ca și cum n-ar vrea să creadă și începe să tremure.

— Sunteți sigur că e ea?

— Da, sunt. Doar dacă n-are o soră geamănă. Eu însumi am găsit-o.

Nu și-a mai văzut prietena de câteva zile și acum se simte vinovată, răspunzătoare într-o anumită măsură. Să se fi simțit rău doamna Copeland în ultimele două zile, să fi strigat după ajutor fără să fie auzită de cineva?

---

1. Balet al compozitorului rus Igor Stravinski.

— A alunecat la duș? întreabă Satomi.

— Nu, suferea de inimă. N-ai știut?

Nu știuse. Doamna Copeland nu-i pomenise niciodată că ar avea ceva la inimă.

— Am găsit-o în hol, se laudă bătrânul. Avea cheia în mână, nu puteai să-ți dai seama dacă venea ori pleca.

Vestea o doboară. N-are s-o mai vadă niciodată pe doamna Copeland. Nu vor mai sta la taclale, nu va mai râde de glumele ei, nu-i va mai cumpăra mici cadouri. La fel ca Tamurei, doamnei Copeland îi plăceau bomboanele.

E năucită. Bucuria acelei seri, plăcerea pe care a simțit-o văzând baletul s-a risipit. Uitase cât de ușor poți pierde pe cineva, cât de repede poți fi despărțit de o ființă dragă.

Văzând-o atât de zdruncinată, Joseph îi pune mâna pe umăr.

— Hai la mine acasă, Satomi, îi propune. Nu e bine să stai singură la noapte. Ești prea abătută.

— Nu. Dar ai vrea să vii tu la mine, Joseph? Doar un pic.

El se îngrozește văzând camera minusculă și sărăcăcioasă, unde se simt mirosurile chiriașilor dinainte. Se apucă totuși să-i facă ceai, îndurerat de priveliștea dulapurilor goale, a arzătorului care funcționează numai dacă pui un bănuț.

Se gândește la spațiosul lui duplex de pe Fifth Avenue, aranjat în stil Art Deco: mobile elegante, cu picioare drepte, covoare deschise la culoare, lumini discrete. Pe pereți atârnă desene de Cocteau și picturi naive. Pe când aici, în camera lui Satomi, pereții sunt goi, cu excepția unei mici oglinzi cu rama ciobită. Acasă la el se poate preumbla prin apartament fără să se împiedice de obiecte, poate trece dintr-o cameră în alta uitând câte sunt la număr, în schimb aici e ca într-o căsuță de păpuși, unde simte că se sufocă. A văzut cât e de săracă și e mai rău decât și-a închipuit.

— Ce frumos e la tine, spune Satomi când vine prima oară acasă la Joseph. E un apartament perfect.

Îl vede în momentul cel mai potrivit, seara, când splendidele clădiri din Manhattan se profilează pe cerul roșiatic al apusului, scăldate în lumina ultimelor raze ale soarelui, când palatele de pe Ninety-first Street, cum le numește Joseph, par spoite cu aur.

— Este, nu-i așa? spune el încântat. Cred că e cel mai frumos apartament din New York.

Satomi se pricepe să-i alunge melancolia care îl cuprinde din când în când. Se bucură că ei îi place stilul sobru al apartamentului cu care ea se și potrivește de fapt, ca și cum acolo i-ar fi locul. Nici nu-i trece prin cap că ea nu se simte bine, că nu-și găsește locul în acest apartament somptuos. Emoțiile ei sunt încă tributare Manzanarului, după care judecă tot ce o înconjoară.

După mai multe vizite, când se mai obișnuiește cu locul, nu-l mai compară cu lagărul. Abia așteaptă să ajungă, să fie cu Joseph, iar acum, că a înțeles că nu o critică, îndrăgește pornirile lui pedagogice. Între viața ei de acum și cea de altădată e o prăpastie, dar, cum spun newyorkezii, în America totul e posibil.

Cât despre Joseph, lui nu-i vine să creadă că simpla ei prezență îi e de ajuns. E simpatizat de mulți cunoscuți, dar, cu excepția lui Hunter, n-a căutat prietenia cuiva anume. I se pare că toți ceilalți sunt prea băgăcioși și bârfitori.

Îi place s-o privească pe Satomi când citește, așezată pe una din canapelele joase, cu picioarele strânse sub ea, grațioasă de parcă el însuși ar fi pus-o să stea așa. Dacă e nevoie, ar putea trăi alături de o fată ca ea. Și chiar e nevoie. Căci ce bărbat ar fi acela care își calcă cuvântul dat tatălui aflat pe patul de moarte?

În seara când se hotărăște s-o ceară în căsătorie își vede imaginea reflectată în oglindă: ochii sclipitori, buzele uscate... recunoaște expresia. A mai văzut-o și știe că așa arată când își joacă norocul. E privirea care îl trădează la poker. Satomi va fi uimită, luată pe nepregătite, poate că nici momentul nu e tocmai bine ales, dar e riscant și să aștepte. Cât o să mai iasă

cu el până să apară un necunoscut, un bărbat mai atrăgător, care să-i ia pe amândoi prin surprindere?

— Trebuie să recunosc, locul ăsta ți se potrivește, Sati. Vorbele par exersate dinainte, așa cum și sunt, de fapt. Pari a fi acasă aici.

— Chiar așa?

— Mda, așa cum ne potrivim și noi, nu crezi?

— Ba da, Joseph, sigur.

Scoate dopul unei sticle de Dom Perignon pregătită pentru a sărbători momentul. Ar fi preferat băutura lui de seară, un martini cu gheață, mai mult vermut decât gin, ca să fie foarte sec, fără măslină, fără bitter, dar cu o felie de lămâie. Poate că și ei i-ar plăcea mai mult să bea un whisky, numai că vrea să facă totul ca la carte, așa că șampania e obligatorie.

— Șampanie, fetiță, spune ciocnind paharul cu al ei.

— Sărbătorim ceva?

Simțindu-l agitat, cuprins de o febrilitate neobișnuită, se așază drept pe canapea, neliniștită la rândul ei. Când îi întinde paharul își dă dintr-odată seama că ține sincer la el. Joseph nu e atât de stăpân pe el cum ar vrea să-i pară ei. În momentele când nu mai face paradă de gusturile lui rafinate seamănă mai degrabă cu un băiețel dulce, dar poznaș, de la care te poți aștepta la orice.

— Poate că da, răspunde el cu speranță cu glas. Poate că sărbătorim.

Îi e ciudă că nu poate fi cinstit cu ea, dar nu poate risca să-i spună adevărul. Dacă ar afla că nu vrea să se culce cu ea, dar nici cu o altă femeie, s-ar putea să se sperie și să fugă de el. Se consolează spunându-și că ține cu adevărat la ea, că o iubește în felul lui. Va avea grijă de ea, își va împărți averea cu ea, o va salva de cămăruța mizeră cu un singur arzător de gaz și chiuveta crăpată de la un capăt la altul, în care s-au aciuat cine știe ce microbi. I-a fost sortit să o găsească, iar ei i-a fost menit să aibă parte de lucruri mai bune.

Gândul îi fuge la băiatul cu care s-a culcat cu o seară înainte. Nici cu el n-a fost prea corect. Nu-și amintește cum îl chema,

a uitat numele acelor băieți. Lista e prea lungă. Parcă se numea Chuck. Drept e că Chuck avea tot ce trebuie ca să-l stârnească: buze cărnoase, șolduri unduitoare, mers legănat. Cum arată îi place, dar caracterul lui e cu totul altă poveste.

Joseph a renunțat de multă vreme să se împotrivească poftelor lui, dar încă mai oscilează între simțuri și intelect, iar băiatul se dovedise a fi neghiob, îi stricase plăcerea vorbind prea mult.

— Pot să mai vin. Diseară, dacă vrei. Să vin diseară?

Făcuse o glumă despre ce-i vine să facă, însă lui Joseph i se păruse că se roagă de el, așa că refuzase.

— Nu, plec din țară, mințise. Te caut eu când mă întorc.

Nici acum nu înțelege cum de bucuria dispare de îndată ce actul sexual a luat sfârșit. E ca și cum ai răsuci un buton. Niciodată nu zăbovește după ce a terminat. Nu-și dorește decât să facă un drum până la spelunca lui Li unde, încă de când avea optsprezece ani, opiul îl poartă în lumea viselor și a uitării.

— Joseph, sărbătorim ceva? îl îndeamnă Satomi să vorbească.

— Așa sper.

— Ce secretos ești! Hai, spune-mi despre ce e vorba.

— Păi, e cam așa, Sati. N-aș vrea să fac mare caz, dar... uite cum stau lucrurile. Vreau să fii sigură că voi avea întotdeauna grijă de tine. Orice s-ar întâmpla cu noi, am să fac tot ce-mi stă în putință ca să nu mai treci prin ce ai trecut în Manzanar. Dacă o să-mi dai voie, o să fiu protectorul tău, cel mai bun prieten pe care îl poți avea.

— Ei, Joseph, nu e nevoie. Pot...

— Lasă-mă să termin, Sati, spune trecându-și degetele prin păr, mai tulburat decât ar fi crezut. Să mai bem un pic de șampanie, stai să-ți umplu paharul.

— Vrei să mă îmbeți? întreabă ea încordată, fiindcă a ghicit ce urmează și speră că se înșală.

— Încerc să te cer în căsătorie. Vreau să te căsătorești cu mine, fetiță.

Nu credea că va putea rosti cuvintele așa, dintr-odată. Își dă seama că și ea e uimită.

— De ce, Joseph?

— Păi de ce se cere o fată în căsătorie?

— Spune-mi tu.

— Ca s-o scot din fire pe mama. Întotdeauna mi-a plăcut s-o calc pe nervi.

Chiar în clipa următoare regretă că i-a dat un răspuns atât de superficial.

— Părinții mei s-au căsătorit pentru că se iubeau așa de mult că nu s-a putut altfel, spune ea.

Nu că nu s-ar simți atrasă de Joseph, dar când își aduce aminte cum a fost cu Haru acea singură dată, cum s-a simțit întregită, gândul că ar putea accepta propunerea lui Joseph i se pare ridicol.

— Eu te iubesc în felul meu, Sati. Dar, ca să-ți spun adevăratul motiv pentru care vreau să mă căsătoresc, ei bine, adevărul e că i-am promis tatei că am să mă însor, Din câte fete am întâlnit, tu ești singura alături de care cred că mi-aș putea duce viața.

— Ăsta e adevărul-adevărat?

— Da.

— Întregul adevăr?

— Cine spune vreodată adevărul pe de-a-ntregul?

— Joseph! exclamă ea făcând ochii mari de uimire.

— Știu, nu se cuvine să spun așa ceva.

— În orice caz, Joseph, nu pot spune da. Trebuie să fie dragoste la mijloc. Căsătorie fără dragoste nu se poate.

— Doar nu e lege, Sati. N-avem nevoie de regulile altora, putem face așa cum vrem noi. Și, ca să fiu sincer, nici nu m-am gândit vreodată la o astfel de căsătorie. Te rog să ai încredere în mine.

— Atunci să știi că n-am. Dragostea e ca norocul, vine când nici nu te aștepți.

Ce bine ar fi fost dacă nu aveau discuția asta! Întrebările sunt prea grele pentru ea, stânjenitoare. Dă pe gât șampania rămasă în pahar, se îneacă și o apucă tusea.

— Ești o romantică, zice Joseph bătând-o pe spate. N-aș fi crezut.

— E chiar așa de rău?

— Nu, doar un pic nerealist.

— E o idee năstrușnică, Joseph. Fii cinstit, chiar ne vezi petrecându-ne viața împreună? Ne plăcem unul pe altul, e drept, dar…

— Câte persoane căsătorite pot spune asta?

— O mulțime, îmi închipui. Ești așa de cinic!

— N-ai nimic de pierdut, să fii sigură. Banii nu vor mai fi niciodată o problemă. N-ai să duci lipsă de nimic.

— Nu cred că banii aduc fericirea.

— Poate că nu, însă eu pot să-ți ofer ceea ce meriți. N-am să mă port niciodată urât cu tine, am să-ți fiu cel mai bun prieten. Poate ai obosit să te lupți atâta cu viața, mă gândesc.

— Da, însă lupta mea nu are de-a face cu banii.

— Să nu-mi spui că ești de fapt o moștenitoare bogată, dar nu vrei să se afle.

— Nu, în afară de cazul în care vreo nouăzeci de dolari pot fi socotiți o moștenire considerabilă.

Cât ar vrea să se stăpânească, în ochii lui se vede că îi e milă de ea. Are nouăzeci de dolari pentru tot restul vieții, un nimic pentru el. Dacă el ar avea atât de puțin ar înnebuni de spaimă, pe când ea nu pare să se sinchisească.

— În orice caz, Joseph, ceea ce vezi, ceea ce crezi că știi nu e decât o mică parte din cine sunt eu.

— Și cine ești tu? Hai, spune-mi, să văd dacă mă sperii.

— Una la mână, nu sunt așa de înțelegătoare cum crezi.

— Am zis eu vreodată că ești înțelegătoare?

— Nu, dar oricum, ți-ar fi greu să trăiești alături de mine. Sunt zile când nu vreau să văd pe nimeni, când nimic nu-mi e pe plac, când ți-aș părea îngrozitoare.

— Știu toate astea, Sati. Și eu sunt la fel. În zilele acelea o să ne vedem fiecare de ale noastre.

— Știi că sunt certăreață? N-o să-ți fie ușor cu mine.

— Știu și asta.

— Dar asta nu e tot, zice ea, enervată că Joseph nu-i dă pace. Fac duș atât de mult, că apa caldă se termină. Pe deasupra nu suport să stau la coadă, indiferent de ce ar fi vorba. Și oricât ai vrea să mă schimbi, așa cum vor bărbații, n-ai să izbutești. Dacă tata a dat greș, nimeni n-o să reușească. Vrei să te căptușești pe viață cu o persoană ca mine?

— Aș vrea, spune el așezându-se lângă ea pe canapea. În apartamentul ăsta sunt șase băi și apa caldă nu se termină niciodată. Poți să faci duș cât vrei. O să am grijă să nu stai niciodată la coadă, pentru nimic. Și ultimul lucru pe care mi l-aș dori ar fi să te schimb.

— Să știi că nu sunt virgină, spune sperând să-l șocheze, să-l facă să uite de căsătorie.

Gândindu-se la răspunsul ei, își dă seama că știuse. E prea desăvârșită ca să fie virgină. Probabil că a fost Haru, tipul de care i-a povestit. De fapt nici nu are importanță, doar că ea e cinstită cu el, pe când el nu are puterea să fie la fel.

O cuprinde cu brațul și simte linia feminină a umerilor ei, rotunjimea sânului lipit de pieptul lui. Fiindcă e Sati și trupul ei e subțire, slăbuț, senzația nu e neplăcută, totuși e tulburat. Îi vine greu să nu se ferească de femei, de felul cum sunt clădite, de căldura pe care o emană. Au fost făcute să picure lapte și sânge și au ceva animalic în adâncul ființei lor, ceva întunecat și nelămurit. Încă din copilărie i-au stârnit un vag dezgust, încă de când, bebeluș fiind, simțea că se sufocă între sânii plini ai mamei.

Simte că momentul prielnic trece și își face iar curaj. Trebuie să se însoare și cu asta, basta. O vrea pe ea, numai că n-o și dorește. Fiecare din ei e răspunsul la problemele celuilalt, într-o sincronie perfectă.

— Ei, află că nici eu nu sunt virgin, îi mărturisește zâmbind. Așa că suntem pe picior de egalitate, fetiță.

— Taci, Joseph. Te rog să nu mai spui un cuvânt.

— Încearcă-ți norocul cu mine, Sati. Nu mai visa, așteptând să dea norocul peste tine. Visătorii mor dezamăgiți, să știi.

Satomi se mută mai încolo pe canapea, lăsând un loc gol între ei. Ce n-ar da să nu fie acolo! Dar Joseph nu se lasă.

— Ia închipuie-ți o clipă toate cămărușele cenușii din New York, pline de oameni care îmbătrânesc visând că vor câștiga la loteria vieții. Că vor fi cei aleși! Ai auzit vorba aia: „În America, totul e posibil“ ? Se întâmplă unuia dintr-un milion, poate nici atât. Ai putea fi tu aceea.

— Poate că au parte de dragoste, Joseph. Tot timpul lași dragostea la o parte.

— Fiindcă e cea mai mare păcăleală dintre toate, nu înțelegi? Înghiți toate mizeriile așteptând marea iubire, singura dragoste adevărată care neapărat va preschimba totul.

— Poate că așa se întâmplă când vine. Poate că merită s-o aștepți.

— Credeam că te-ai ars deja la focul ăla.

— Hmm, poate că da.

— Trebuie să-ți iei soarta în mâini, Sati. Profită de ocazie atunci când se ivește.

— Să fii tu acea ocazie, Joseph?

— Și de ce n-aș fi? S-ar putea să dai de greu de una singură, să știi. Acum ai așa de puțin de pierdut, așa de mult de câștigat dacă spui da.

La al treilea pahar de șampanie, mișcată de pledoaria lui Joseph, începe să se obișnuiască cu gândul. Căsătoria cu Joseph ar fi o aventură extraordinară. Iar dacă așteaptă dragostea adevărată, ce garanție are că o va găsi? Poate că a părăsit-o definitiv, odată cu Haru. Poate că dragostea adevărată e întotdeauna neîmpărtășită, poate că îi rănește pe cei care iubesc mai mult. S-a săturat să fie cea care iubește mai mult.

Joseph simte că hotărârea ei slăbește și vrea să sfârșească cât mai repede. Nici nu se gândește că ar putea pierde acum. Nu va mai găsi niciodată o persoană atât de potrivită ca Satomi Baker. E deosebită, surprinzătoare, practic necunoscută în societatea newyorkeză. E ultima lui șansă de a scăpa de fetele din lumea bună cu limba ascuțită și referințe ireproșabile.

— Nu văd de ce nu te-ai căsători cu o Whitney sau o Cameron. Familia Rodman și-a câștigat locul ei în societate, zic eu, îi tot repetă mama lui.

— Ferească Dumnezeu, mamă. Aș muri de plictiseală.

Nu-și închipuie cum s-ar putea plictisi alături de Satomi. E deschisă către lume, către ideile noi și e uimitor de sigură de ea dacă ținem seama de familia din care se trage. În relația dintre ei îi place să fie profesorul, cu toate că ea nu e întotdeauna dornică să-l asculte.

— Spune da, Satomi. Nu lăsa viața să treacă pe lângă tine, așteptând să se întâmple ceva. Hotărăște tu când să se întâmple.

În acea clipă, având în fața ochilor imaginea grăitoare a vieții pe care el i-o poate oferi, dar mai degrabă speriată de gândul că ar putea lăsa viața să treacă pe lângă ea, Satomi se pomenește cerând timp de gândire.

— Sigur, sigur. Gândește-te cât e nevoie, spune, acum sigur pe el. Nu e nici o grabă.

I se strânge inima când își aduce aminte de gesturile intime ale iubirii: Aaron atingând ușor mâna Tamurei când trecea pe lângă ea, Tamura aprinzându-i țigara, concentrată ca un copil. Se scutură de amintirea lor. O atrage ideea că poate decide cum să fie viața ei în loc să aștepte s-o găsească norocul. Dacă se gândește bine, norocul n-a prea răsfățat-o până acum.

— Ar fi trebuit să mă las într-un genunchi, nu-i așa?

O sărută ușor pe buze, amețind-o cu parfumul tare de colonie. Se lipește de el, îi întoarce sărutul, simte cum închide gura când îl atinge cu buzele întredeschise, i se pare că e o prefăcută. Ar putea oare să-l iubească, să facă dragoste cu el? Are o înfățișare destul de plăcută și, în orice caz, are farmec. Nu de ajuns, știe și ea.

Dar, dacă îl refuză, va scăpa vreodată din camera mizeră, de zidul de cărămidă din fața ferestrei, de amintirea doamnei Copeland bântuind pe culoar? Sunt momente când cămăruța i se pare a fi cel mai singuratic loc de pe lume. Cât timp o fi zăcut doamna Copeland într-a ei înainte să moară? Poate că Joseph are dreptate: Trebuie să profiți de orice ocazie.

— Dar familia ta, Joseph? Nu prea cred că vor fi încântați că m-ai ales pe mine.

— Nu e decât mama și niște veri care locuiesc mai departe, în partea de nord. Părerea lor nu contează. Nu mă văd cu ei decât dacă nu am încotro.

— Ce trist!

— Nu tocmai. Singura părere de care mi-a păsat a fost a tatei, iar el te-ar fi îndrăgit.

În lumea bună

— Nu se poate să stai în locul ăla oribil. La căsătorie poți să te mai gândești, dar vino și stai ca musafir.

Insistențele lui Joseph, propria ei teamă de nemișcare o fac să accepte.

— Nici nu vreau să mă gândesc să rămâi în cămăruța aia prăpădită. Uită-te și tu cât loc e aici. Poți să ai apartamentul tău, cu câte camere vrei.

Lui Joseph i se zbătea colțul ochiului drept. Dacă l-ar fi refuzat, nu mai putea fi vorba nici de căsătorie.

— N-am să te incomodez în nici un fel. Deocamdată am să-ți fiu doar gazdă. Doar că o gazdă mai amabilă decât cea pe care o ai acum.

— Și ce-o să zică lumea?

— Care lume?

— Ei, oamenii.

— E o chestiune care ne privește doar pe noi.

— Și n-ai să mă bați la cap?

— Ți-am spus, nu e nici o grabă.

— Atunci, poate o să vin pentru o vreme.

— Pentru totdeauna, dacă vrei.

Satomi nu e sigură. I se pare riscant, o alegere de femeie ușoară și pe care Tamura ar respinge-o. Poate că tocmai la nechibzuința asta a ei se referea Haru când spunea că e primejdioasă.

Modul ei banal de trai s-a ciocnit de modul lui de trai, cu totul ieșit din comun, și Satomi se simte ca un copil, încercând să apuce un obiect prea mare pentru mânuțele ei mici.

De când a murit doamna Copeland, nu mai suportă să stea în clădirea aceea. Lucrurile s-au schimbat, și nu în bine.

În camera doamnei Copeland s-a mutat o femeie trecută de șaizeci de ani. Zâmbește neprietenos, cu buzele strânse, are un mers înțepat și lasă în urmă un miros de whisky ieftin și transpirație. La nici o săptămână după ce s-a mutat a început să bată cu pumnul în perete ori de câte ori Satomi deschidea radioul, cu toate că al ei urlă la maximum cât e noaptea de lungă.

Bucuroasă că scapă de acolo, Satomi și-a strâns lucrurile și s-a mutat la Joseph. Ciudățenia e că, deși stând la el nu se mai simte singură, pe de altă parte are sentimentul că nu și-a găsit locul. Nu-și află liniștea din cauza întrebărilor care nu-i dau pace. Profită de ocazie ca să uite de trecut? Caută o scuză ca să scape de promisiunea făcută Corei? Îl va dezamăgi pe doctorul Harper, neizbutind să se ridice la înălțimea lui Ralph Lazo?

„Fii cinstită cu tine însăți", își spune, „doreai să fii salvată". Dar de ce? De efortul de a-și croi singură drum în viață, de a strânge bănuți pe care să-i bage în gazometru, în cămăruța care nu se încălzea niciodată, sau de apa care se răcea înainte să apuce să-și clătească părul de săpun? Cea mai rea, se gândește, e teama că nimic nu se va schimba. „Voiam să fiu salvată de viață, așa cum e ea de fapt." Poate că, după ani de lipsuri, pur și simplu își dorește o bucată mai mare de prăjitură.

În așteptarea răspunsului, Joseph e cât se poate de mulțumit. A făcut tot ce depindea de el. Nu și-a călcat cuvântul, doar a amânat îndeplinirea lui. Pentru moment nu e nevoie să schimbe nimic; e împăcat cu el însuși.

Numai că, în acest apartament splendid, în locul fetei pe care o știa el este luat de alta, mai puțin sigură pe ea. Cine e fata care rătăcește prin camerele uriașe, privind tablourile de mii de dolari și plimbându-și degetele peste sculpturile cum nu vezi decât în muzee? Nimic din viața ei dinainte n-a pregătit-o pentru viața pe care o duce acum cu Joseph. A intrat pe un teritoriu care îi e străin și se străduiește să se adapteze.

În momentele de visare își închipuie că a devenit și ea o operă de artă, trezindu-se la viață doar când e admirată.

Uneori închide ochii ca să-și regăsească echilibrul și să țină viața departe măcar câteva clipe. Se gândește la pădurile din Angelina, se cufundă în verdeața lor, simte în nări parfumul mentei sălbatice pe care și-o închipuie crescând în jurul pietrei pe care se așeza și vede vulpea, sălbatică și neprihănită. Trage adânc aer în piept, concentrându-se întocmai ca o actriță care așteaptă pornirea aparatului de filmat ca să-și joace rolul. Totul s-a întâmplat prea repede, n-a avut timp să se obișnuiască cu orașul, iar viața alături de Joseph, cât de luxoasă ar fi, o sperie fiindcă e peste măsura ei.

„Ce altceva ți-ai mai putea dori?“ se întreabă singură, cu toate că știe răspunsul.

Îi lipsește Tamura, făcând ceaiul pe sobița lor, cănile de metal cu smalțul ciobit, o ridiche, două când e sezonul lor. Ce n-ar da să poată sta cu Tamura pe treptele barăcii, cu ochii la munții întunecați din depărtare, s-o audă pe Yumi certându-se cu Eriko, să simtă brațele Corei pe după gât și să-i soarbă mirosul dulce de copil. Aceea era viața adevărată; asta e o închipuire.

„E ciudat, dar mi-e dor de Manzanar, cine ar fi zis?“ îi scrie Eriko în ultima scrisoare trimisă.

„Nu prea mai țin minte cum e să trăiești în lumea largă. La amiază parcă aud o sirenă: N-ar trebui să mă duc la sala de mese? Încă mai merg cu ochii în pământ, căutând lemne pentru foc. Trei ani nu înseamnă cine știe ce, și totuși îmi par a fi cea mai mare parte a vieții.“

Satomi e și ea legată de Manzanar, tânjește îngrozitor după locul acela. Doctorul Harper zice că o înțelege. Crede că îi duce dorul tot așa cum soldatul duce dorul războiului. N-ai vrea să te întorci acolo, numai că în lumea reală nimic nu te ispitește la fel de mult.

Joseph spune și el că înțelege. Așa o fi. S-a oferit să o ajute să dea de urma Corei, dar Satomi își dă seama că nu prea îl trage inima să facă ceva concret.

— Poate că încă n-a venit timpul, spune el, gândindu-se că prezența Corei îi va îndepărta și mai tare unul de altul.

Nici unul dintre ei nu pomenește de ceea ce știu acum, și anume că, până la urmă, dragostea e cheia. Le lipsește acel lucru neștiut care schimbă prietenia în iubire.

Îi e dor de Haru, nu atât emoțional, căci acea foame e pe cale să se stingă, ci fizic, îi e dor de mirosul lui de bărbat. Joseph miroase a săpun și colonie, a pastă de dinți cu mentă și a briantină. I se pare că între ei nu există un echilibru, că sunt prea asemănători.

Noaptea, în camera imensă, somnul se luptă îndârjit cu suferința din trupul ei, o suferință pe care știe că Joseph n-are cum să i-o aline. Își spune sieși că e doar o dorință primitivă, născută în partea animalică din ea, care nu ascultă de rațiune. E stânjenită de această pornire, dar senzația nu trece. E ca atunci când ți-au degerat mâinile și, când le ții deasupra focului, te dor și te mănâncă pe măsură ce se încing.

Tulburată de pornirea pe care o simte zilnic ar vrea să fugă, să se refugieze într-o viață dictată de propriile circumstanțe, dar își stăpânește temerile, hotărâtă să rămână acea Satomi Baker pe care Tamura ar recunoaște-o.

— Sunt o femeie întreținută, glumește ea cu Joseph. Nu se mai poate așa.

— Insiști să plătești chirie, așa că nu ești cu adevărat întreținută, răspunde el.

Nici nu știe ce să facă cu banii pe care ea i-i dă săptămânal. Îi dă portarului, peste bacșișul obișnuit, când îi cheamă un taxi.

— Într-un fel, ești protejata mea.

Îi place mai mult cum sună decât povestea cu femeia întreținută.

— Măcar nu-mi mai cumpăra atâtea cadouri. Știi că nu mă pot revanșa.

— Trebuie să ai haine potrivite. Cum pot să te scot undeva dacă nu ești îmbrăcată cum trebuie?

O duce la Dior și se bucură alături de ea de parada rochiilor de seară croite din țesături fine ca pânza de păianjen.

— Ai nevoie de o blană asortată, pantofi care să meargă cu poșeta, cercei, dacă îți faci părul coc.

În sertarele din camera cu haine are douăsprezece neglijeuri. Ce risipă, își zice. Culorile se întrevăd ca un reproș prin foițele subțiri de hârtie: piersică, galben pai, liliachiu, vernil. În lumea lui Joseph nu e loc pentru lucruri ieftine sau improvizații. Și totuși, nu poate nega că îi place moliciunea mătăsii, linia elegantă a pantofilor cu toc înalt. E o prefăcătorie, își zice, dar de fiecare dată când se îmbracă elegant încearcă o plăcere copilărească. Va putea de acum încolo să se mulțumească cu mai puțin?

— Cui îi trebuie douăsprezece cămăși de noapte? bombănise ea când le văzuse.

— Pentru început, fetiță, pentru început, spusese Joseph, care începuse să prindă gustul cadourilor.

Și-a găsit o nouă ocupație, care îl și amuză pe deasupra. Nu s-a mai simțit atât de bine de pe vremea bunului război, cum îi place să-l numească acum, când își aduce aminte de el. Și-a jucat și acolo rolul, un rol de băiat normal, la fel ca toți ceilalți.

— Voiam să fiu ca ei, nu un băiat răsfățat, de bani gata.

Lui Satomi îi e milă de el, nu-și poate închipui cum de-a reușit.

— E greu să ai secrete, zice.

Joseph o refuzase pe maică-sa, care îi obținuse cu bani un post de asistent al unui asistent la Casa Albă și preferase să-și petreacă anii de război în armată.

— Nu vreau să stau ascuns în casă în timp ce voi mergeți la război, îi spusese lui Hunter, care era deja în uniformă.

— Ce făceai pe vremea când eu eram în Manzanar? îl întreabă Satomi.

— Eram în toiul luptelor, în Italia. Am început cam nesigur, dar pe urmă m-am obișnuit.

Satomi e uimită. Îi vine greu să și-l închipuie pe Joseph în uniformă, luptând cu arma în mână. Când îi spune, el face o figură îndurerată.

Nu avea de unde să știe și nici cum să ghicească: Joseph era hotărât să nu se plângă de nimic. Poate că-i fusese frică, dar nu suporta ideea să pară laș. Alături de camarazii lui, trecuse prin micile și marile taine ale războiului cu stoicism și un soi de umor negru care se dovedise salvator. Îi ajutase să rabde mai ușor toate încercările: să doarmă în uniforma udă, să nu aibă ce fuma, să umble în bocancii plini de noroi împuțit.

De fapt, a uitat încercările la care i-a fost supus trupul; mai greu îi e să-și alunge din minte amintirea cadavrelor, a trupurilor umflate plutind pe râu, a sângelui, a mâinilor și picioarelor împrăștiate pe pământ, a duhorii de carne putredă.

— Mai sunt și alții cu amintiri nedorite, îi spune lui Satomi. Dar mie nu-mi pare rău. Am avut prieteni de nădejde. Altfel te simți când știi că te poți bizui pe cineva.

— Dar și acum ai prieteni, Joseph.

— Da, pe tine și pe Hunter. Restul nu pot fi numiți prieteni.

— De ce nu te vezi cu prietenii din armată?

— Fiindcă n-ar mai fi la fel. În viața civilă, banii te despart de ceilalți.

Averea lui Joseph depășește treizeci de milioane de dolari. E mai mică decât a moștenitoarei imperiului Woolworth, ceea ce o scoate din sărite pe maică-sa, dar nu mai are mult și o ajunge din urmă. În plus, mai are un imobil de șaisprezece etaje cu apartamente de închiriat pe Fifth Avenue, o vilă mare pe faleza din Fishers Island, în Connecticut, deasupra unei lungi plaje cu nisip alb, iar acum și iahtul atât de drag tatălui său, *Winward*.

Pe deasupra, nici măcar nu e nevoit să se ocupe de afacerile familiei, care merg de la sine, trecând ca un buldozer peste

orice obstacol și sporindu-i averea de la un minut la altul. E acționar majoritar în grupul de companii Rodman, dar cei din comitetul director sunt bucuroși că nu ia parte la ședințe. O fi el un Rodman, dar ei știu ce este în realitate, plus că nu are mintea făcută pentru afaceri.

— Nu e nevoie să muncești, Sati, îi spune, vânturându-i ideea înscrierii la un curs de evaluatori de artă. Meriți să fii școlită.

— Ba nu, trebuie să muncesc, spune pe un ton care nu admite replică.

Cu cât e mai mult în preajma lui Joseph, cu atât se îndoiește mai tare de motivele pe care le are ca să stea cu el. Într-adevăr, se simte în siguranță, însă nu se simte bine. Dacă e o modalitate de a atinge un scop, atunci se întreabă care ar putea fi acel scop. Nu-i place să aibă impresia că se îmbată cu apă rece și nici că se folosește de Joseph.

La Clare House își dă seama după felul cum se poartă colegii cu ea că au aflat de noul ei statut: unii sunt exagerat de prietenoși, pe când alții o privesc aproape cu ostilitate.

Lui Edward nu i-a spus de Joseph. Cu siguranță că i-ar scrie doctorului Harper ca să-i dea de știre, iar ea nu suportă ideea că doctorul ar putea fi dezamăgit de ea.

„Deci ți-ai schimbat adresa", îi scrie doctorul.

„Ai găsit o cameră mai bună? Sper că nu trebuie să împarți dușul cu altcineva. Adresa mă face să cred că ai fost promovată la serviciu. E undeva în centru, nu-i așa? Scrie-mi și dă-mi vești despre tine."

Îi dă un răspuns vag. Adresa din centru înseamnă mai mult decât o mică promovare, însă e adevărat că nu mai lucrează la garderobă. La stăruințele lui Joseph, directorul a trimis-o la biroul de primire, unde dă informații, îndrumă vizitatorii spre sălile de expoziție și unde, judecând după cum arată, nu ar avea ce căuta.

Seara, când se întoarce în atmosfera senină a apartamentului, se bucură să-l găsească pe Joseph acolo. O așteaptă, cu un pahar de whisky pentru ea și unul de martini pentru el.

— Primul pahar pe ziua de azi, o minte.

Știe că lui Joseph îi place să fie împreună la acest mic ritual și, cu toate că adesea ar fi preferat o ceașcă de ceai, nu vrea ca el să fie singurul care face concesii.

N-a dus-o niciodată atât de bine și cu toate astea nu scapă de zilele mohorâte, când se trezește cu o gheară în stomac, panicată că n-a făcut totul pentru mama ei. Durerea pentru pierderea Tamurei, spaima că n-o va mai revedea niciodată pe Cora se ascund în ea, abia așteptând să iasă la suprafață. Se simte îmbuibată, prizonieră a unei vieți de huzur, pierdută.

Când e la muzeu cercetează cu atenție familiile care vin. Mame cu copii ținuți strâns de mânuțele mici, schimbând zâmbete complice. Odată, văzând cum un tată grijuliu, dar stângaci se străduia să încheie nasturii de la paltonul copilului, și-a adus aminte de ziua când autobuzul a dus-o departe de ea pe Cora, îmbrăcată în hăinuța de postav închisă până la gât.

— E frig afară, spusese tatăl cel grijuliu, bătând-o ușor cu palma pe cap pe fetița care se împotrivea. Să nu-ți fie frig, papușa.

Îi e teamă ca nu cumva Cora să nu fi nimerit într-o astfel de familie. Imaginea unei familii fericite, cu tatăl stând sprijinit într-un genunchi și mama zâmbitoare îi vine adesea în minte, ca un reproș.

— Știu că nu poți uita Manzanarul, îi spune Joseph, ghicindu-i ca de obicei starea de spirit. Eu însă o să-ți arăt o altă lume, Sati. O să te duc în locuri minunate. Vom călători și o să te învăț să schiezi și să navighezi. Stai să vezi iahtul! E o frumusețe și nimic nu e mai grozav decât să zbori pe apă. O să-ți placă la nebunie.

Lunile trec pe nesimțite, s-au scurs deja șase până să-și dea seama că nu mai poate lucra la Clare House. În rubricile mondene ale ziarelor apar fotografii cu ea și Joseph. Când e la muzeu oamenii se apropie de ea zâmbind, dorind să o cunoască.

— Dumneavoastră sunteți, nu-i așa?

E fotografiată împreună cu Joseph la operă, la o colectă de bani în scopuri caritabile, la felurite petreceri extravagante despre care nici măcar nu-și închipuise că ar exista.

Domnul Joseph Rodman și prietena lui, domnișoara Baker, la reuniunea aniversară de la Hotelul Plaza. Domnișoara Baker poartă o superbă rochie lungă semnată Balenciaga și cercei cu smaralde de la Tiffany's.

Se învinuiește singură pentru sentimentul de deșertăciune pe care îl încearcă, pentru senzația că e o impostoare. E o lipsă de recunoștință din partea ei să nu aprecieze ceea ce i s-a dat, însă i se pare prea mult și vrea să o ia din nou de la capăt. Acum înoată în siajul lui Joseph în loc să-și construiască propria viață, și acest vis american, cât ar fi el de plăcut, nu e visul ei. E mai degrabă visul lui Lily ori al lui Artie, își zice. Viața lui Joseph e ca vata de zahăr: la început te ispitește, dar apoi e atât de dulce, că ți se apleacă și te ia durerea de dinți.

În ziua morții Tamurei primește, ca și în anul precedent, o carte poștală de la doctorul Harper.

„Lumea se schimbă, amintirile se șterg, dar eu îmi voi aduce mereu aminte cu recunoștință de Tamura Baker."

Sunt aceleași două rânduri scrise cu un an înainte, o tradiție pe care știe acum că el o va păstra cât va trăi. Cu cartea poștală lipită de piept, îi apare în fața ochilor figura mamei, în urechi îi răsună glasul ei. A venit vremea să fie la înălțimea Tamurei, să-și ia viața în propriile mâini.

În ziua când anunță în scris direcția muzeului că vrea să plece, orașul arată sărăcăcios, neîngrijit. Noaptea a plouat și cerul fumegos se pregătește de încă o ploaie. Norii, verzi de parcă au fost vopsiți cu o substanță chimică, înghit toată lumina. Clădirile și trotuarele s-au topit în aceeași nuanță cenușie, gunoaiele se învârt în rigole. Trece pe lângă doi vagabonzi care și-au găsit culcuș pe piatra tare din intrândul unei uși. S-au învelit cu ziare peste cap, iar în picioare și-au tras pungi de hârtie.

După ce intră în muzeu, lumina lămpilor din tavan o mai binedispune. Aici e cald, caloriferele funcționează, așa că cei care intră își desfac fularele și își scot căciulile. Îi place locul și n-ar vrea să plece, însă colegii au început să se simtă la fel de stânjeniți în preajma ei cum se simte ea când e singură. Și nu e corect față de director, care închide ochii când întârzie, când nu vine lunea fiindcă Joseph vrea să stea la Fishers Island, să iasă cu iahtul pe mare cu ea și cu Hunter și apoi să ia masa la Yacht Club.

Fiindcă Joseph a fost foarte generos față de muzeu, directorul dă dovadă de îngăduință, se face că nu vede că întârzie sau că lipsește o zi sau două. Ciudat e chiar faptul că fata vine la serviciu, dar, în orice caz, muzeul nu are decât de câștigat.

Nu e viața pe care și-a dorit-o ea, se gândește în timp ce se scuză față de director. Își dorea o viață normală, să aibă o slujbă, să cunoască pe cineva, să se căsătorească și să aibă copii. Oricât de incredibil ar fi, lucrurile astea par mai greu de obținut acum decât să ducă viața unui bogătaș din Manhattan.

— Sigur că înțeleg, spune directorul. Viața ta s-a schimbat de când ai venit la noi. Am văzut de la început că erai făcută pentru ceva mai bun. Când pleci?

Nu s-a gândit când. Va avea nevoie de timp ca să-i spună lui Joseph și ca el să se obișnuiască cu ideea. Directorul va avea nevoie de timp ca să-i găsească un înlocuitor, ea va avea nevoie de timp ca să-și găsească o slujbă și o locuință. Dintr-odată se sperie de ce o așteaptă.

Simțind-o că ezită, directorului i se face oarecum milă de ea. O vede nesigură, temătoare. Își dă seama că e depășită de situație, prinsă la mijloc în bătălia dintre o viață obișnuită și una ieșită din comun.

— Ia-ți liber restul zilei și gândește-te, îi spune cu blândețe. Săptămâni, chiar luni, dacă vrei. Orice hotărâre ai lua, e bună pentru mine.

Rătăcește prin oraș, neștiind cum să-și umple ziua. Joseph e plecat de acasă, dar femeile de serviciu pe care le-a angajat

fac curățenie în apartament. Nu suportă să stea acasă cât timp sunt acolo și lucrează.

Râsese de el când îi mărturisise cât de prost se simte când sunt ele în casă, dar acum nu se simte nici ea în stare să dea ochii cu ele.

Într-o cafenea nu tocmai elegantă stă îndelung în fața unei cești de cafea slabă, care miroase a cicoare. Pe fereastră vede un grup de fete ieșind dintr-o brutărie, mușcând din covrigi uriași, râzând cu gura până la urechi. Într-o cabină telefonică, o femeie cu o pălărioară roșie, asortată cu gulerul de catifea al hainei, vorbește dând din cap și făcând gesturi largi cu mâna. Un bărbat face semn unui taxi, dar șoferul nu oprește. Nu aude ce strigă, dar își închipuie că e o înjurătură, mai ales că recunoaște gestul obscen cu degetul.

Nimic nu e perfect aici: vremea e urâtă, oamenii nu prea zâmbesc, toată lumea se grăbește, dar e viață adevărată și vrea să facă parte din ea.

Când se întoarce, în apartamentul cuprins de umbra serii miroase a ceară de parchet și a frezii – florile preferate ale lui Joseph. Aprinde lămpile, pune un disc cu Charlie Parker ca să-i țină de urât și își face o ceașcă de ceai ca s-o bea cât face baie.

Nu e obișnuită să fie în apartamentul lui Joseph când el nu e acasă. El își petrece după-amiezile bând cu Hunter la un club exclusivist sau schimbând replici spirituale cu gașca de pe Madison Avenue la Racquet sau Union Club. Așteaptă să treacă ziua și să vină seara, ca să o scoată în oraș, să se împăuneze cu ea în restaurantele de lux și la evenimentele mondene, atât de numeroase că în mintea lui Satomi s-au suprapus și nu le mai poate deosebi.

Astă seară merg la o serată de binefacere pentru un spital. Numai când se gândește și începe să ofteze. Știe că se va simți neînsemnată printre cunoștințele lui Joseph, intimidată de siguranța lor, de plictiseala afișată de bonton.

Când se satură, Joseph o trimite acasă cu taxiul, iar el se duce să se cufunde în viața lui secretă. Satomi nu se supără,

oricum se plictisește cu mult timp înaintea lui și preferă să meargă acasă și să citească. În schimb, Joseph e întotdeauna acasă dimineața, când ea se trezește, pregătind pentru el un Bloody Mary – fără votcă, pretinde – și pentru ea un ceai.

— Ești un bărbat de noapte, îi zic, iar el izbucnește în râs.

Până să apuce el să facă duș, simte mirosul nopții: petrol lampant, parcă, și un iz iute, dar nu neplăcut.

— De unde până unde petrol? îl întreabă.

— Ți se pare, îi răspunde, nevrând să-i spună că e de la lampa din spelunca lui Li, unde își ia doza de fericire.

Are nevoie de consimțământul ei și nici vorbă să-l capete dacă i-ar mărturisi adevărul despre viața lui. Cu opiul ar mai fi cum ar mai fi, dar ce-ar zice de iubiții lui, băieții care pretind că sunt fii de prinți ruși, dar și soiul mai puțin recomandabil de indivizi care se plimbă țanțoș între Seventh Avenue și Hudson Street, cu cizme și pălării de cowboy?

Numai că Satomi i-a ghicit secretul. Joseph trăiește în minciună și răul pe care l-a făcut va rămâne pe veci între ei. Nu doar că întoarce capul după bărbați când e cu ea, dar mai ales nu bagă femeile în seamă, afară de cazul că face comentarii despre cât de prost sunt îmbrăcate sau cum duhnesc a parfum.

— Trebuie doar să-l pulverizezi în fața ta, o sfătuiește. Apoi intri în norișor. E vulgar să te parfumezi prea tare.

De câte ori își aduce aminte de răzmerița din Manzanar și de băieții care se sărutau în ușa barăcii, știe că Joseph e ca ei. Atunci crezuse că ceea ce vede e rezultatul vreunei tensiuni rămase după răzmeriță. Dar, desigur, era vorba de altceva, de un lucru pe care nu-l poate pătrunde. Se simte neștiutoare, în ciuda a ani și ani de lecturi. Cum de nu găsise așa ceva în romanele care păreau că prind tot ce există în viață? E supărată pe Joseph. De ce nu i-a spus? Nu-l credea mincinos. Nu știe dacă e sau nu de acord cu ceea ce face el, dar pentru ea Joseph rămâne același, oricare ar fi nevoile lui.

Singură în baia cu pereți de marmură se uită la flaconul – amețitor de scump – de parfum Joy de la Patou, care tronează

pe etajera de sticlă cu margini rotunjite. Nuanța irezistibilă a lichidului o duce cu gândul la rafinamente care îi sunt străine. Mirosul, care nu-i place și nu i se potrivește, e cât se poate de real – ea e cea falsă.

— Are să-ți placă parfumul ăsta, i-a spus Joseph dându-i superba sticlă de cristal. Va fi parfumul tău, ca o semnătură. E întocmai ca tine.

— Ca mine?

— Îhî, aduce puțin a mosc și nu e foarte dulce. Nu miroase a fond de ten, ca majoritatea parfumurilor. Știi tu, miros de pudră, ca cel de la Max Factor.

Nu știa. De multe ori habar nu are despre ce vorbește Joseph.

Se vede în peretele de oglindă al băii și rămâne cu buretele în aer. Așa cum e acum, cu părul ud, nemachiată, ar putea fi încă fata din Angelina. Aruncă cu buretele în imaginea din oglindă și se uită la dâra de săpun care se prelinge până jos.

— Unde ai fost? întreabă în șoaptă și tot ea răspunde: În comă, poate.

E greu să rănești un prieten, însă trebuie să-i spună că nu se poate mărita cu el. Dacă se va mărita vreodată, va fi numai din dragoste.

Și vrea să-i mai spună că nu-i pasă de ceea ce îi ascunde, lucrul căruia nu știe să-i spună pe nume. Îi pare bine că a aflat de existența lui. Iar după ce va fi plecat din cuibul de puf oferit de el, vrea să rămână prieteni. Prieteni egali. Nu mai poate primi daruri de la el. Va trebui să o ia de la capăt, să se descurce singură, pe picioarele ei.

O va uita destul de repede, probabil, cu toate că ea și Joseph sunt un cuplu frumos. Fotografia ei apare atât de des în *Harper's Bazaar* că nu mai poate apărea pe Fifth Avenue fără să fie recunoscută.

— Întotdeauna arăți bine în poze, remarcă Joseph când își retrăiesc viața publică răsfoind revistele mondene.

Și acolo, în reviste, o vede pe femeia sofisticată care e și nu e ea, o femeie dichisită, a cărei strălucire e scoasă în evidență de lumina blițurilor. Fata din lagăr, fata mânioasă, îmbrăcată în jacheta rămasă de la mama ei și încălțată cu pantofi pingeliți de două ori a dispărut. Care e sensul vieții ei de acum? E un film, o piesă de teatru, un vis care nu se mai termină.

Nici un articol nu face referire la sângele ei japonez. La urma urmei, de unde să știe? Cine ar putea fi sigur? Ochii, linia elegantă a gâtului, pielea fină pot fi mărturii ale unei origini aristocratice. Și, de fapt, nimeni nu dorește să scoată la iveală lucruri neplăcute. Ăsta e New Yorkul, capitala victorioasă a lumii, unde nimic nu șochează, unde nou-veniții trebuie să creadă că totul e posibil. În acest rai pe pământ nu trebuie să existe limite sau obstacole.

Fără voia ei, se tot întreabă dacă Lily, răsfoind reviste luate cu împrumut, o vede și o recunoaște. Speră că da, nu atât dintr-o dorință de răzbunare, cât fiindcă nu vrea ca Lily să se gândească la ea ca la o victimă. Nu are nevoie de mila ei – presupunând că Lily e capabilă de milă.

A stat prea mult timp în cadă. Apa s-a răcit prea tare și pielea de pe buricele degetelor i s-a încrețit. Tremurând ușor, se cercetează în oglindă. Își privește fața, trupul, încercând să ghicească ce văd bărbații la ea. Nu vede însă decât o fată care o privește. Trupul ei gol nu înseamnă nimic pentru ea, tot așa cum nu înseamnă pentru Joseph și n-a mai însemnat nici pentru Haru până la urmă.

În șifonier, sclipind ca niște giuvaieruri, stau atârnate rochiile de seară de la Molyneux și Coco Chanel – mătase de culoarea levănțicii, satin auriu și preferata ei, o rochie Dior de catifea albastră ca cerul în miez de noapte, pe care o va purta diseară la balul de binefacere în folosul unui spital.

Alături sunt mănuși, poșete de seară brodate cu mărgele, batiste de dantelă și ciorapi atât de fini că, dacă îi ții în fața lămpii, nici nu i-ai vedea dacă n-ar avea cusătură. Oricât de

ciudat ar părea, abia așteaptă să se lipsească de aceste obiecte de lux. Când ai lucruri atât de frumoase îți asumi o răspundere. Și, pe lângă toate, nu-i dă pace un gând: nu-și aduce aminte ce s-a întâmplat cu hainele pe care le avea când a venit.

„Ai s-o scoți la capăt cu bine, fetița mea", aude vocea Tamurei, venind parcă din eter. Glasul Tamurei o va însoți oriunde și oricând.

Își amintește de bentița tricotată a Corei și durerea pune stăpânire pe ea.

Fiica fericirii

Venirea lui Joseph acasă îi trezește un sentiment de duioșie. I-a adus flori, un braț de anemone purpurii, din care le-a scos pe cele albe. Culoarea lor de granat îi amintește de tapiseriile vechi.

— Nu înțeleg de ce pun și albe printre ele, zice Joseph. Florile albe merg doar cu flori albe.

O amuză faptul că dă atenție unor astfel de fleacuri, dar e și impresionată de atenția cu care alege un dar pentru ea, chiar dacă e vorba doar de un buchet de flori. O clipă se îndoiește că face bine părăsindu-l pe Joseph. Bogăția nu îi compensează nevoia de a o avea alături, cât despre ea, cine știe ce va face în viață? În orice caz, nicăieri nu va fi mai în siguranță decât e acum cu el. Poate că, de fapt, Joseph are dreptate să se întrebe dacă există iubire adevărată. Tamura era deznădăjduită fiindcă Satomi nu alegea niciodată calea rațională. O fi venit vremea să o aleagă acum, pentru prima oară?

Două ore mai târziu, în timp ce orchestra balului de binefacere interpretează *Rum and Coca-Cola*[1], starea de spirit i s-a schimbat complet. În mijlocul atotștiutorilor prieteni ai lui Joseph, al bancherilor siguri pe ei și al rafinatelor lor soții, simte cum o cuprinde din nou bine-cunoscutul sentiment de singurătate. Nu atât din cauză că prietenii lui Joseph ar ține-o la distanță, ci mai degrabă fiindcă o judecă în mod superficial, considerând-o japoneză. Pentru ei, ea este exotica prietenă a lui Joseph; nu e de-a lor, însă dă culoare grupului. Nu va fi

1. Șlagăr american din 1945.

niciodată apropiată de vreunul, nici măcar nu se va simți în largul ei în mijlocul lor. Nu poate scăpa de gândul că Joseph a ales-o din aceeași pricină. Latura ei exotică nu trece niciodată neobservată. Și atunci îi vine ideea că așa-zisa cale sigură nu e pentru ea, că viața alături de Joseph s-ar putea să nu fie nici sigură, nici rezonabilă.

Iar Joseph, în seara asta, parcă face înadins ca s-o îndepărteze de el. S-a întâmplat ceva cu el, se vede cât de colo. Se mișcă cu un fel de bruschețe și pare că e cu gândul aiurea, departe de ce se întâmplă în jur. A plecat de două ori de la masă, mormăind o scuză, ca și cum întârzia la o întâlnire importantă. Satomi e obișnuită cu toanele lui, însă acum se simte incapabilă să stea singură la masă și să facă față situației.

— Hai să dansezi cu mine, îl roagă când îl zărește pe jumătate ascuns după o coloană.

— Cum să nu, răspunde el cu limba grea. Cum să nu.

Pe ringul de dans se mișcă stângaci, așa cum nu-i e felul. De obicei face pașii foarte preciși, e ușor să-l urmezi. Acum, sub luminile oglinzii rotitoare, simțind ochii celorlalți ațintiți asupra ei, regretă că i-a cerut să danseze cu ea, că a venit în această seară, prefăcându-se că asta e viața ei, că locul ei e aici, printre amicii lui.

Pe neașteptate, Joseph o răsucește și ea cade, sucindu-și glezna și rupându-și tocul pantofului. Joseph e lângă ea, pe jos. Zâmbește strâmb, cu ochii la ea, fără să o vadă însă. Ce i s-a întâmplat?

— Dați-mi voie să vă ajut, aude o voce gravă, deși nu chiar de bariton. Dați-mi brațul, sprijiniți-vă de mine. O să vă doară dacă puneți piciorul în pământ.

Se lasă cu toată greutatea pe el până ajunge șchiopătând la masă.

— Numele meu e Abe Robinson. Sunt medic.

— Nu lipsesc mult, fetiță, mormăie Joseph și se îndreaptă clătinându-se spre baie.

Abe Robinson i-a luat laba piciorului în mână și apasă în locul dureros, crispându-se și el când o vede că se strâmbă de durere.

— Nu e fractură, o liniștește. Dar o entorsă poate fi chiar mai dureroasă, știu.

— Mulțumesc.

Simte un fior cunoscut, la fel ca atunci când l-a văzut prima oară pe Haru.

— O vreme va trebui să renunțați la dans, spune el zâmbind.

— Ce păcat, zâmbește și ea, prefăcându-se că ia totul în râs. Ați vrea să beți ceva împreună cu noi?

E caraghios din partea ei, însă nu vrea să-l vadă plecând.

— Mulțumesc, dar nu sunt singur, spune arătând spre celălalt capăt al sălii, de unde o fată în rochie lucitoare îi privește încruntată.

— A, desigur, trebuie să plecați.

— Ar fi de dorit să nu mai beți, pentru că veți avea nevoie de o doză serioasă de analgezice câteva zile de acum încolo. – Se caută în buzunar, scoate un stilou, ia un șervețel de pe masă și i le întinde. – Aș putea veni să vă văd mâine, dacă doriți. Să văd cum e glezna.

Satomi scrie adresa și i-o dă. Simte o durere în inimă văzând că se întoarce la fata care îl așteaptă. „Proasto", se mustră singură. N-a stat decât câteva minute lângă el și nu se mai recunoaște. O fi din cauza șampaniei, totdeauna o zăpăcește.

Joseph se întoarce tocmai când Abe spune:

— Gheață, multă gheață. Și să țineți piciorul sus.

— Cât de sus?

— Ei, mai sus decât inima, dacă puteți.

Patru luni mai târziu, Joseph încă își mai face reproșuri. Dacă n-ar fi fost așa de ametit de droguri la balul de binefacere, Satomi nu l-ar fi cunoscut pe Abe Robinson și nu l-ar mai părăsi acum. Se simte părăsit, ca și cum ar fi amantul din această relație în trei, cu toate că ea l-a plăcut pe Abe din clipa când l-a văzut și de atunci s-au întâlnit mereu.

— Vasăzică am să te pierd din cauza lui Mister America, zice Joseph.

— Ei, Joseph, noi doi ne simțim mult mai bine ca prieteni, spune ea în chip de consolare.

— Au, face el ducând mâna la piept, ca și cum vorbele ei l-ar fi rănit.

— Așa e, Joseph, știi și tu.

Îi pare rău pentru el, dar n-are ce face.

— Al dracului, dansul ăla, face Joseph pe viteazul. Al dracului!

De fapt, nici nu-și amintește prea bine dansul care l-a adus pe Abe Robinson în viața lui Satomi, în afară de faptul că avea un fel de ritm de rumba. Mă rog, orice tâmpenie de ritm o fi fost, ar fi trebuit s-o prindă după ce a răsucit-o. Și ar fi prins-o dacă n-ar fi tras discret pe nas niște praf în spatele unei coloane, chiar înainte să-l vadă Satomi și să-l invite la dans.

— A fost o tâmpenie din partea mea, zice acum. Asta-i buba cu marfa de calitate: nu stii niciodată dacă te ameteste sau te doboară.

— Mie îmi pare bine că s-a întâmplat așa, Joseph.

E mai mult decât bucuroasă, cu toate că a șovăit luni de zile și că mai are încă unele îndoieli în legătură cu ea și Abe. Simte că dragostea ei e împărtășită și nu se poate obișnui cu acest sentiment. Ce ciudat, să nu poți crede în dragoste, își zice. Își închipuise că, atunci când apare, dragostea înăbușă orice îndoială, dar poate că tocmai îndoiala e acel ingredient din relațiile dintre bărbați și femei care păstrează dragostea vie. Nu există lumină fără întuneric.

Dar dacă lasă îndoielile deoparte, e convinsă că a avut noroc; a fost un noroc să alunece, să rupă tocul elegantului pantof, să-și scrântească glezna.

Și Abe simțise același fior în prima seară. O pacientă atât de frumoasă, cu obrajii îmbujorați, cu câteva șuvițe de păr scăpate din cocul lucios, atât de plină de grație. Văzuse totul dintr-o ochire și știuse că țintea cam sus.

Ceva mai înainte o urmărise cu privirea de la celălalt capăt al sălii până când simțise că îl lasă puterile și trebuie să se uite în altă parte ca să-și revină. Fusese șocat de nepotrivirea dintre ea și Joseph. Bărbatul era îngrijit până la obsesie, cu părul netezit, nici un fir rebel, cu obrajii fini atât de bine bărbieriți că n-ai fi zis că are barbă. Iar smochingul, croit la perfecție, părea sculptat pe el. Nu părea genul căruia îi plac fetele, se gândise dezgustat.

— Poza ei e în toate revistele, spusese tăios prietena lui, Corinne, văzând încotro se uită. Are de toate, și frumusețe, și bani.

— Banii sunt ai lui?

— Așa cred. E moștenitorul familiei Rodman.

— Sunt căsătoriți?

— Logodiți, poate. Nu e sigur.

Nu părea deloc o femeie mondenă, se gândise Abe. Ai fi zis mai degrabă că e rătăcită, pierdută printre străini. Își dorea s-o cunoască, s-o salveze, cu toate că recunoștea în sinea lui că e o idee absurdă. Dar gândul acela nu-i dădea pace. Alături de Corinne nu se regăsea și nu era prima oară că simțea astfel. Trebuia să facă ceva. Și când te gândești că fusese cât pe ce să nu vină. Că îi fusese chiar teamă. Corinne se ambalase prostește când auzise că a câștigat biletele la tombola pentru balul de binefacere. Nici nu voise să audă că le-ar putea da altcuiva.

— O să fie ceva rigid, formal. Urăsc astfel de lucruri, zisese încercând să o convingă să nu meargă. Nu cunoaștem pe nimeni acolo.

— Ba o să fie grozav, stăruise ea. Exact ce ne-a recomandat doctorul.

Glumele ei pe teme medicale erau tot mai nesărate, dar cedase, închiriase un costum ridicol și își lustruise pantofii de străluceau. Iar acum el și Satomi sunt împreună și lucrurile au intrat pe făgașul lor firesc, sau, mai bine zis, vor intra de îndată ce o va lua de la Joseph. Nu-i pică bine că locuiește împreună cu el, chiar dacă a crezut-o când i-a explicat motivul.

— Suntem prieteni, Abe, și nimic mai mult.

— Dar e ciudat, Sati, trebuie să recunoști.

— Atunci de ce nu te gândești la noi ca la un proprietar și chiriașa lui?

— Nu-mi place cuvântul „noi", draga mea.

Satomi e necăjită că Abe nu vrea să-l cunoască pe Joseph, că îl evită cu orice prilej. Înțelege de ce: sunt diametral opuși din toate punctele de vedere și, cu excepția faptului că a ales-o pe ea, Abe e un bărbat mai degrabă tradiționalist.

La prima lor întâlnire, văzând zâmbetul lui Abe, a vrut să fugă și să se apropie de el în același timp. Tot ce vedea la el îi mergea drept la ceea ce mai târziu avea să numească suflet, deși în acel moment îi păruse ceva visceral, care îi făcuse stomacul ghem și îi pusese un nod în gât.

Se simțise atrasă de el încă de la început și la fel simte și acum. Cel mai mult o atrage aspectul lui fizic: ochii căprui care te privesc drept în față, părul negru, buclat și mirosul lui care îi amintește de mireasma pământului. Fața lui bătută de soare e simetrică și are o expresie deschisă, se deosebește de newyorkezii care sunt de obicei palizi.

Îi plăcuse din prima clipă tonul autoritar al vocii lui, felul în care își slăbise nodul papionului – care se vedea că îl stânjenește –, felul în care, fără să le fi cerut, oamenii se dăduseră la o parte din fața lui.

Nu știe dacă să creadă în dragoste la prima vedere. Tot ce a simțit în seara aceea – că abia mai poate respira, că inima stă să-i sară din piept, că gura i s-a uscat ca iasca – au fost poate semne ale unei pofte trupești, ale dorinței unei fete de a se lăsa în voia unui bărbat așa de viril cum era Abe. Dar acum știe că ceea ce simte e dragoste, cu tot ce are ea dulce și amar, cu sinceritatea și fereala ei, dragostea ca o floare care și-a deschis petalele. Abe e asemenea unui râu: tot ce poți face e să te lași purtată de el.

Abe vine acum în mod regulat, însă nu ia niciodată ascensorul. Îl pune pe portar să sune la telefon, timp în care el așteaptă în vastul hol de la intrare.

Și-a făcut un obicei, își zice Joseph. Abe o cheamă, Sati pleacă alergând.

— Nu mă poate suferi, îi spune pe șleau.

— Nu te cunoaște, răspunde ea. Când o să te cunoască, o să te placă.

Faptul că Abe nu-l place nu-l miră defel pe Joseph, ba chiar simte că îi provoacă mai degrabă dezgust. Știe cum e, i s-a mai întâmplat. Bărbații ca Abe îi judecă aspru pe cei ca el. Era și de așteptat. Joseph n-are nici o îndoială că Abe va pleca împreună cu Satomi, călare pe un cal alb. Cei ca el, bărbați înalți, care nu poartă cravată, câștigă fără greș inima fetei. Își dă seama că, de data asta, banii nu-i vor fi de nici un folos.

— E prea tradiționalist pentru cineva ca tine, mai face el o încercare de a o convinge. Va rămâne mereu un doctor și atât. N-o să poți călători, să cunoști oameni noi, să ai o viață palpitantă.

Viața pe care o duce Satomi acum a fost dintotdeauna un mister pentru el: plimbări pe jos, seri la cinema, mese luate în restaurante de care n-a auzit în viața lui. Și plimbări cu bicicleta în parc. Auzi, biciclete, când există taxiuri! De neînțeles. Și, mai rău ca orice, la fiecare sfârșit de săptămână merg la Freeport, acasă la mama lui Abe, Frances, o femeie despre care Satomi spune că are o atitudine rezervată față de ea.

— Dar să știi că are inimă bună, îl asigură. Doar că Freeport e o comunitate cam închisă, oamenii sunt destul de prietenoși, dar se feresc de străini, pe cât îmi dau eu seama.

— Exact așa mi-ai spus și de cei din Angelina.

— Dar n-am spus niciodată că sunt prietenoși, așa-i?

I-a arătat tot ce-i mai frumos în New York, i-a deschis ochii asupra culturii, iar ea se mulțumește cu Freeport.

Nu se poate preface că-i pare bine pentru ea, căci îi pare mult prea rău pentru el. Dar mai e timp să le treacă dragostea, își zice. Dacă e să ne gândim, se cunosc abia de câteva luni, nici o jumătate de an. Ce se aprinde repede, se stinge repede. Pe de altă parte, în momentele mai puțin optimiste, se resemnează

la gândul plecării ei. Se vede cât de colo că cei doi sunt atrași unul de altul. E doar o chestiune de timp.

Și timpul acela vine când un cer lăptos, ușor rozaliu spre apus, își varsă culoarea în apartament în timp ce Joseph amestecă băuturile.

— Abe m-a cerut în căsătorie, îi spune Satomi luând paharul oferit de el.

— Și?

— Și am spus da, bineînțeles.

— Ești sigură, sigură de tot? Nu e un pic cam în pripă?

— Poate, dar nouă nu ni se pare. Și amândoi ne dorim să ne căsătorim.

— Mda, căsătoria e un pas important. S-ar putea să regreți într-o zi.

— Și ce altceva aș putea face? Abe nu mai poate suporta să stau aici cu tine. E firesc, nu? Iar noi vrem să fim împreună.

— Puteți avea o legătură. Să nu fiți ca toată lumea.

— Nu vreau să am o legătură, și nici Abe nu vrea. Suntem siguri de ce simțim și ne vom căsători. Bucură-te pentru mine, Joseph.

— Și când va avea loc nunta?

— Cât de curând putem pune totul la punct. Peste vreo două luni.

— M-am obișnuit cu tine, Sati. N-am să mai găsesc pe cineva la fel. Mă lași pradă iepelor ălora aristocratice, cu dinți lungi... E o cruzime din partea ta. Au să mă mănânce de viu.

— Joseph, tu n-ar trebui să te însori niciodată, îi spune pe un ton ferm. Tatăl tău te-a iubit, dar, dacă ar fi știut ce viață grea o să duci din cauza acelei promisiuni, nu ți-ar fi cerut niciodată s-o faci.

— Dar am promis, și o promisiune încălcată strică totul.

— Ca și minciunile, Joseph.

— Așa e, îmi cer iertare.

— Nu-i nimic, doar că nu mi-ai...

— ...mărturisit, știu. Ar fi trebuit să fiu corect cu tine. Întotdeauna am mințit când am vrut să obțin ce vreau.

— Ei, acum știu.

— Poate mă crezi un ciudat?

— N-aș putea spune că te înțeleg. Mi se pare neobișnuit, n-am auzit, nici n-am citit vreodată un cuvânt măcar despre așa ceva.

— Ei, dar sunt o grămadă. Homosexual, poponar, uranist, pederast, alege-l pe care-ți place.

— Nu-mi place nici unul. Și oricum nu are importanță, pentru că noi vom fi întotdeauna prieteni.

— Hmm, dacă o să avem voie.

— O să avem, nu-ți face griji.

— Ai să-mi lipsești.

— Dar tot în New York am să fiu.

— Da, dar nu în New Yorkul meu. Auzi, un doctor, fetiță! Ai să ajungi să faci copii pe bandă rulantă, să locuiești în Queens[1] sau alt loc la fel de respingător. De fapt, unde locuiesc doctorii?

— Chiar în Queens, să știi! Cartierul Jackson Heights, mai exact. Și nu cred că o să fac copii pe bandă rulantă, cum te-ai exprimat tu atât de drăguț, dar să știi că vreau să am copii. Și Abe își dorește.

— Și cu Cora cum rămâne? O s-o lași baltă și pe ea, nu-i așa? zice dându-și prea bine seama că e o lovitură josnică.

— Of, Joseph.

— Iartă-mă, Sati. Vorbește inima mea rănită.

Satomi se simte vinovată, dată în vileag. De când l-a cunoscut pe Abe, abia dacă s-a mai gândit la Cora. Bineînțeles că nu va renunța niciodată s-o caute, numai că acum a găsit în sfârșit ceva care o face să uite de Manzanar. În sfârșit, norocul a ajuns să atârne mai greu decât ghinionul.

— Totu-i bine când se termină cu bine, conchide Joseph când îi împărtășește acest gând.

---

1. Diviziune administrativă a New Yorkului, cartier al clasei mijlocii.

Își strânge lucrurile într-o valiză mică: câteva fuste și bluze, o jachetă groasă și cutia de bomboane de ciocolată, înfășurată într-o cămașă de noapte ca să nu se strice. Mai aruncă o privire la bijuterii, la rochiile de seară, la blănurile care i-au adus întotdeauna aminte de vulpea zărită în pădurea din Angelina. Acum e încredințată că nu va duce dorul nici uneia din splendidele rochii de bal care nu i-au aparținut, de fapt, niciodată.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Sati, sunt bijuteriile tale. Ce vrei să fac eu cu ele?

— Să le vinzi, mă gândesc.

— Vinde-le tu. O să ai cu ce să ții copiii ăia la facultate, ba o să mai și rămână.

— Abe nu mă lasă să iau nimic. Zice că el e cel care trebuie să-mi cumpere cadouri.

— Foarte macho, foarte autoritar, dar și foarte necugetat. Chiar îți închipui c-o să poți trăi dintr-un salariu de doctor?

— M-am descurcat și cu mai puțin, cu mult mai puțin. Și, de fapt, de ce crezi tu că cei care n-au avere sunt săraci? Abe nu e sărac.

— Dă-mi voie să-ți deschid un cont. Vreau să ai banii tăi.

— Înțelege, Joseph, nu pot lua bani de la tine. Abe n-ar accepta nici în ruptul capului. Nu pot să fac ceva împotriva voinței lui. Trece-mă în testament, dar ai grijă să trăiești o sută de ani.

— Bine, draga mea fetiță, dacă așa vrei tu.

Se sărută stânjeniți, Satomi împovărată de vina celui care pleacă. Joseph a intrat în rândul celor pe care îi consideră ca făcând parte din familie, alături de doctorul Harper și de Eriko – o familie mică, dar devotată.

— Cum am să pot trăi fără tine, Sati?

— Așa cum ai trăit și înainte să mă fi întâlnit pe mine.

— A, da, ca atunci... Mi-aduc aminte.

Cât au stat de vorbă, în cameră s-a întunecat. Satomi lasă valiza jos și, din obișnuință, se apucă să aprindă lămpile de pe mese. Joseph trage draperiile ca să nu lase tristețea serii să intre.

— Vezi ce frumoasă e scena noastră de familie?

Afară norii cenușii se strâng unul în altul, vântul de sud împroașcă picături de ploaie asupra trecătorilor. E acel fel de ploaie pe care Joseph îl urăște: nu găsești taxiuri, iar apa îți pătrunde prin haine de parcă ar fi făcute din sugativă.

În holul de la intrare, Abe o așteaptă nerăbdător. Își așteaptă iubita. Se simte stingherit în compania portarului plin de respect, printre picturile enorme semnate de Jackson Pollock și uriașele și extravagantele aranjamente de flori artificiale. E prea departe de lumea lui ca să poată aprecia bogăția ostentativă. Lui îi place să meargă pe jos, să mănânce în restaurante fără pretenții. Îi plac pacienții lui, oameni obișnuiți, îi place casa primitoare a mamei lui din Freeport și bărcuța cu pânze moștenită de la tatăl lui. Își iubește câinele, pe Wilson, își iubește prietenii, pentru care nu s-ar da în lături de la nimic, și acum o iubește pe Satomi, fata care l-a convins că norocul îi surâde.

— Trebuie să plec, Joseph, spune ea, nerăbdătoare să fie cu Abe, să scape de momentul când își ia rămas-bun.

— Da, trebuie.

— Ei, atunci, pe curând, se refugiază ea în cuvinte prozaice.

— Da, sâmbătă, la nunta ta. E absurd, nu crezi?

— Mie nu mi se pare așa.

— Încă mai ai timp să te răzgândești. E dreptul oricărei femei, la urma urmei.

— Joseph!

— Scuză-mă, Sati. Du-te și fă-ți viața așa cum vrei.

Când ușile ascensorului se deschid, îl vede pe Abe din spate, învârtindu-se prin hol. Rămâne tăcută o clipă, privindu-i mersul hotărât, cu pași mari, simțind cum o cuprinde un val de căldură. Pe haina neagră a lui Abe stau atârnați stropi de ploaie, ca niște picături de argint viu. Când se întoarce spre ea îi zâmbește, închipuindu-și că și în păr îi sunt aninate sute de steluțe strălucitoare.

Va fi o nuntă mai degrabă modestă. Fără slujbă la biserica St. James, fără recepție fastuoasă la Plaza, cum ar fi fost dacă s-ar fi măritat cu Joseph. Ce ușurare!

— Un judecător de pace din New York va fi de ajuns, iubito? întrebase Abe. Ceva simplu, cum ne place nouă.

Doctorul Harper le trimisese o scrisoare de felicitare:

„Mă bucur să constat că nu te-am îndepărtat de gândul căsătoriei cu un doctor."

Eriko a dat bani pe un telefon interurban. Rostește cuvinte formale, urările tradiționale. Satomi se așteptase la mai mult, dar telefonul costă, iar japonezii sunt foarte convenționali în astfel de situații, știe și ea.

Mama lui Abe, Frances, e lângă el, în fața mesei mari de mahon de la primărie. E aproape la fel de înaltă ca el, așa că, dându-și seama de acest lucru, stă puțin cocoșată. Sub ochii căprui ca ai fiului ei are pungi, dar speră că nimeni n-o să creadă că a plâns. Toate femeile din familia ei au avut pungi sub ochi, ce vină are ea?

Pentru Abe ar fi vrut o nuntă la biserică în Freeport, oficiată de preotul pe care îl cunoaște, cu marea ca fundal. Fiul ei și fata asta se cunosc doar de câteva luni. De ce n-o fi putut aștepta să treacă o perioadă rezonabilă? Dacă ne gândim, cu Corinne s-a văzut mai multă vreme. Încă nu s-a hotărât dacă o place sau nu pe Satomi. Nu știe ce să creadă despre ea și, în orice caz, nu e genul de soție pe care și-o închipuise pentru fiul ei. I-ar fi plăcut o persoană cunoscută, nu Corinne, dacă ar fi fost după ea, ci o fată din partea locului, cineva ca să semene cumva cu ea, o fată obișnuită. Ar vrea să se bucure pentru el, iar Abe îi zâmbește cu gura până la urechi, debordând de fericire, așa că ce motiv ar avea să se plângă? Își spune că, de fapt, nu Satomi e pricina suferinței, ci gelozia unei mame al cărei fiu o părăsește pentru altă femeie.

Când traversează încăperea ca să vină alături de Abe, Satomi nu e prea sigură pe picioare. Pesemne că e din cauza aspirinelor pe care le-a luat cu puțină vreme în urmă, își zice. N-ar fi trebuit să le ia cu șampanie, dar o durea rău capul și Joseph

îi spusese că așa își fac mai repede efectul. Și chiar așa a fost, dacă e să judece după starea de plutire pe care i-au dat-o.

— E ziua nunții tale, zisese Joseph. E obligatoriu să bei șampanie, așa zice la lege.

— Care lege?

— Legea făcută de mine, bineînțeles.

Rezervase un apartament la Carlyle pentru ea, ca să stea în cele câteva zile dinaintea căsătoriei.

— O perioadă de grație, fetiță. E un loc bun ca să cugeți.

— E foarte frumos, Joseph, dar un apartament întreg...

— Cadoul meu de nuntă, insistase el. Nu cred că doctorul de oase ar avea ceva de obiectat, așa-i?

Spre uimirea ei, Abe chiar nu avusese nimic împotrivă.

— Bucură-te cât mai ai ocazia, o avertizase binedispus. Finanțele noastre nu sunt de Carlyle.

„Finanțele noastre, noi" – sunt cuvintele pe care le aștepta, îi par firești. În sfârșit, și-a găsit locul.

Dar înainte, în baia spațioasă de la Carlyle, când se spăla cu săpunul parfumat al hotelului, avusese un moment de îndoială. Oare acest sentiment de euforie va dispărea peste nu multă vreme? Oare chiar există dragoste adevărată? Ori poate Joseph avea dreptate spunând că s-a întâmplat prea repede? Dacă, așa cum a vrut tatăl ei și cum a vrut și Haru, Abe va dori să o schimbe, lucrurile n-au să meargă. A căutat să vadă dacă dă vreun semn, dar n-a găsit nimic. Din partea lui n-a găsit decât aprobare.

Înfășurată într-un prosop uriaș, s-a întors în dormitorul luxos ca să se îmbrace. Ce n-ar da să fie Tamura cu ea, să-l cunoască pe Abe și să o liniștească!

„El e acela, nu-i așa, mamă?"

S-a străduit să lase în urmă viața alături de Tamura și de Cora, să se desprindă de Manzanar și să înceapă o viață nouă împreună cu Abe.

Hunter venise să ia micul dejun din ziua nunții împreună cu ei, în apartamentul din hotel. Mâncaseră ouă cu crochete de cartofi, căpșune parfumate, aduse de prin alte părți, fiindcă aici nu le venise încă vremea, și chec. Hunter stătea țeapăn în

scaun și nu-l slăbea pe Joseph din ochi, parcă s-ar fi temut că, dintr-o clipă într-alta, se va prăbuși.

Numai că Joseph își juca bine rolul, prefăcându-se că știe să piardă cu eleganță. Pe deasupra, îl bătea gândul să urmeze sfatul lui Satomi și să nu-și onoreze promisiunea. Dacă ar încălca-o, viața lui ar redeveni ceea ce îi plăcea și i se potrivea cel mai bine. Dar numai un nemernic ar încălca cuvântul dat unui tată pe patul de moarte.

Viața alături de altă femeie decât Satomi îl înspăimânta. Era într-un impas. După căsătorie va merge în Europa. Se va gândi la toate în timp ce se plimbă pe străzile Parisului, frumusețea Romei îi va arăta calea de urmat. Avea nevoie de o pauză, avea nevoie să uite de promisiune câtăva vreme.

— Arăți superb, îi spusese admirând rochia simplă, albastră, și cameliile prinse în coc. Se vede că ai fost la școala mea, bineînțeles.

După ceremonie, ea și Abe aleargă prin ploaia înțepătoare de boabe de orez, aruncate de cei câțiva invitați entuziaști. Abe râde în hohote, din toată inima. Ei i-a trecut durerea de cap, și nu datorită aspirinei, știe foarte bine.

Cavalerul de onoare ales de Abe este Don, un prieten de școală din Freeport. Acum le face poze pe treptele primăriei și nu se oprește până când nu termină filmul. E o zi rece, cu soare, fără nici un pic de ploaie, numai bună pentru o plimbare, dar ei se înghesuie într-un taxi și se duc la Lutèce[1] să ia prânzul, la invitația lui Frances. Beau din nou șampanie și toastează pentru fericirea tinerilor căsătoriți. Hunter, amețit de băutură, vorbește prea tare și plânge puțin, nimeni nu știe de ce. Joseph renunță la desert ca să-l ducă acasă.

---

1. Restaurant cu specific franțuzesc din New York, cotat printre cele mai bune din lume; s-a închis în 2004.

Canicula

Îi ia ceva vreme ca să se obișnuiască cu viața alături de Abe, o viață normală. Nu e însă singura care face eforturi să se adapteze. Prietenii lui din oraș sunt reticenți față de ea, bănuitori în legătură cu trecutul ei. Ce caută alături de Abe o fată ca ea, regina paginilor mondene din revistele de lux? Chiar a renunțat la avere ca să fie cu prietenul lor? Ori e o distracție de moment?

— O să se lămurească, o consolează Abe. Și, oricum, cui îi pasă ce gândesc ei? Tu ești iubita mea, nu a lor.

Prietenii se așteptaseră s-o ia de nevastă pe Corinne, fata căreia Satomi i-a luat locul. E o fată din Freeport, se cunosc din copilărie. Cam obositoare și pretențioasă, într-adevăr, dar una de-a lor, apropiată de ei. Pe de altă parte, Satomi nu-și dă aere, așa că vor face un efort, de dragul lui Abe.

Frances, care nu prea o plăcuse pe Corinne, s-a obișnuit cu ideea că Satomi e soția fiului ei, așa că, atunci când aceasta o întreabă de Corinne, nu ține nimic pentru ea.

— Frumoasă și fandosită sunt cele două cuvinte care i se potrivesc, după mine, spune râzând. Cred că știa că-i va fi greu să-l țină lângă ea.

— Din ce cauză?

— Ei, e doar o părere de-a mea, însă mie nu mi s-a părut niciodată potrivită. Când era cu ea, Abe dorea să fie înconjurat de prieteni, nu-i tihnea niciodată să fie doar cu ea. În afară de asta, Corinne nu putea suferi apa, nu știa să înoate, îi era frică să nu se înece, cred. Nu-i poți face vină, dar Abe e îndrăgostit de mare, nu poate fără ea. Apăreau tot felul de probleme. Cu

tine e cu totul altceva. Abia așteaptă să fie singur cu tine. Până și mie mi se pare că îi stau în drum.

— Vai, Frances, să nu crezi așa ceva. Abe te adoră.

Satomi se simte stânjenită, încă nu s-a apropiat îndeajuns de Frances cât să discute despre Abe și dragoste.

— Așa îmi pare mie, zice Frances. Înțeleg, să știi. Tatăl lui și cu mine ne-am luat tot din dragoste. Oricât ar dura, mai mult nu-ți poți dori, nu-i așa?

— Așa e. E un noroc, nu crezi?

— Hmm, e mai mult decât dacă ai câștiga la loterie. Iar tu meriți să ai noroc, Satomi, după toate prin câte ai trecut, după ce ți-ai pierdut tatăl și mama la o vârstă atât de fragedă.

Satomi ar vrea să-i vorbească de Tamura, dar nu știe cum i-ar putea descrie lui Frances cât de frumoasă și blândă era mama ei. Abe înțelege totuși. Vorbește de Tamura cu glas scăzut, cu un respect care seamănă cu afecțiunea, de parcă a cunoscut-o și a iubit-o.

— Abe îți vorbește vreodată de tatăl lui? se grăbește Frances să umple tăcerea care s-a lăsat între ele.

Își spune că nu se va simți niciodată în largul ei cu Satomi: trebuie să umple tăcerile, să evite s-o privească drept în ochi. Abe nu și-a ales o soție care să semene cât de cât cu mama lui, așa că, în afară de el, nu prea au nimic în comun.

— Spune că are frânturi de amintiri cu el, imagini care îi vin câteodată în minte. Își amintește că îl ridica și îl arunca în sus, că îl mângâia pe păr când adormea.

— Îmi pare bine că-și mai amintește câte ceva, zice Frances. Avea doar trei ani când a făcut Ben atacul de inimă.

— Vai, bietul meu Abe, exclamă Satomi. Și biata de tine, Frances.

— Nu pot să-ți spun cum mi-a fost. Ben nu dăduse nici un semn că ar fi bolnav. Cel puțin eu n-am băgat nimic de seamă. Fusese cu barca pe mare toată ziua și eu ar fi trebuit să fiu cu el, numai că am preferat să stau acasă și să mă odihnesc. N-am să mi-o iert niciodată.

— N-aveai de unde să știi.

— Nu, dar îmi pare rău că n-am fost cu el, deși nu cred că aș fi putut să-l ajut în vreun fel. Era așa aproape de casă și de mine când s-a întâmplat... De la fereastra bucătăriei i-am văzut barca intrând în port, l-am văzut pe el pe punte și i-am făcut semn cu mâna, dar el nu mi-a răspuns. Pesemne că nu mă văzuse.

Nu-i vine să creadă că-i face mărturisiri lui Satomi, dar nici nu se poate opri.

— Îi pregăteam lapte de pasăre, desertul lui preferat. Am pus masa și am așteptat, dar el n-a venit. Îmi amintesc că m-am supărat că pierde vremea prin port fără să se gândească la mine – asta până când am văzut că se întunecă și el tot nu apare. L-am găsit în cabină, întins pe banchetă, parcă dormea liniștit. Dar eu am știut de cum am dat cu ochii de el că nu doarme.

— Și pe urmă ai rămas singură cu Abe.

— Da, însă în anul acela nu prea m-am purtat ca o mamă cu el. Am făcut tot ce-am putut, doar lucruri de zi cu zi. Inima mea nu era cu Abe, ci cu Ben.

Lui Satomi îi dau lacrimile. Își aduce aminte cum era după moartea lui Aaron, când Tamura, în amărăciunea ei, uitase că este și mamă.

— Te-ai gândit vreodată să te recăsătorești, Frances?

— O singură dată, la multă vreme după aceea, dar n-ar fi mers. Îl comparam mereu cu Ben. Poate nu-ți vine să crezi, dar până și faptul că purta altfel de șosete, că citea alt ziar m-a îndepărtat de el. Știi cum e când iubești pe cineva. Nu poți să nu cauți asemănări. Și nu doar faptul că Ben a fost o partidă, chipeșul doctor din oraș, pe care toată lumea îl plăcea, deși cred că a avut și asta o importanță. Era mai degrabă felul cum mă făcea să mă simt și cum ne simțeam noi împreună. Îmi doream să retrăiesc acel sentiment, dar nu l-am mai încercat alături de nimeni altcineva.

Lui Frances nu-i vine să creadă cât de ușor îi vine să-și deschidă inima în fața lui Satomi, dar încă mai păstrează o urmă de neîncredere. O fi tot un fel de perjudecată, își zice, dar bogăția i se pare primejdioasă. Poate că Satomi îi va duce

dorul după ce se va așeza la casa ei. Ea una nu-și poate închipui cum e când ai așa o avere la dispoziție. Cât despre frumusețea fetei, e uluitoare, exotică, iar ea nu e obișnuită nici cu lucruri uluitoare, nici cu lucruri exotice. Își dă totuși seama de ce Satomi a renunțat la bogăție ca să fie cu Abe. El e pricina, iar fata are caracter.

— Îmi închipui că apartamentul lui Abe ți se pare cam înghesuit, nu?

— E destul de mic, dar am stat și în locuințe mai mici. E un apartament confortabil și, în plus, la fiecare sfârșit de săptămână venim aici. A, și Doamne, ce duș are Abe – atâta apă, zici că e cascada Niagara.

— Ei nu, să nu-mi spui că te mulțumești cu atât de puțin.

Frances e sincer uimită. Fata a locuit într-un duplex cu paisprezece camere din Manhattan, dar se extaziază în fața unui duș care funcționează într-un apartament de două camere din Jackson Heights.

— Nimic nu e mai de preț decât apa, Frances. Nimic pe lume.

— Și fiindcă tot veni vorba de apă, poate te gândești să-i faci o plăcere lui Abe și să înveți să navighezi. E o distracție foarte populară prin părțile astea și Abe a fost pasionat încă de când era copil.

— Am fost pe mare cu Joseph. Zice că e cel mai bun lucru...

Se oprește, gândindu-se că îl pomenește prea des pe Joseph.

— Te supără dacă vorbesc de el?

— Durează ceva vreme până uiți un om. Și îmi închipui că l-ai iubit cândva.

— Îl iubesc și acum. Dar în cu totul alt fel decât îl iubesc pe Abe. Am să-ți povestesc despre el, dacă vrei, cu toate că n-are să-ți placă, să știi.

— Când ai să vrei tu. Eu nu țin să aflu.

— N-aș vrea să ai o părere proastă despre Joseph. Abe nu-l poate suferi. E firesc, cred, dar Joseph e cel mai bun prieten pe care îl am în New York. Are un suflet bun.

Acum, că amintirile legate de Ben i-au reînviat în minte, Frances nu izbutește să-și facă idee despre ce fel de relație au avut Satomi și Joseph. Era o șansă de unu la un milion ca Satomi să dea peste un bărbat ca Joseph, ca să nu mai spunem să se mute la el fără să fie căsătoriți. Dar, la urma urmei, ce cădere are ea să judece? Nici ea n-a fost virgină când s-a căsătorit cu Ben. Într-adevăr, nu locuiseră împreună, dar aveau barca, cu cabina ei micuță. Și vremurile s-au schimbat, dacă e să ne gândim.

De la război încoace toate s-au întors cu fundul în sus. Oamenii nu mai au timp, sunt permanent în goană. Iar Satomi probabil că se simțea singură în New York, după atâția ani de lagăr. Chiar să fi existat astfel de locuri în America? E greu să-ți închipui așa ceva.

Abe, care de obicei îi respectă sentimentele, nu vrea să audă de Joseph. Oricât și-ar dori Satomi, nu-și poate imagina că i-ar deveni prieten. În prezența celor ca Joseph se simte ca pe ghimpi, nu înțelege astfel de dorințe și nici nu vrea să știe de ele. Dacă îl neliniștește ceva în legătură cu Satomi, atunci sunt sofisticăriile la care a expus-o Joseph, experiențele pe care n-ar fi vrut ca ea să le aibă.

Și, dacă e să fie cinstit, îl neliniștește și gândul la Cora. Se simte cumva vinovat, dar nu poate înțelege de ce Satomi e atât de legată de acel copil. Se străduiește să nu-i arate, să alunge gândul că nimic nu se compară cu un copil din carnea și sângele tău. Dacă Satomi o vrea pe Cora, atunci el se va obișnui cu ideea. Și orice s-ar întâmpla, orice concesii ar fi nevoiți să facă, împreună vor trece peste toate.

— Într-o bună zi ne vom dori o familie doar a noastră, îi spune.

— Și eu îmi doresc o familie, Abe. Ar fi minunat dacă și Cora și-ar fi găsit o familie și ar fi fericită. Aș fi și eu mulțumită. Nu-mi doresc decât s-o revăd, să știu că îi merge bine.

Și dacă n-o să-i mai dea niciodată de urmă? se întreabă el. O să rămână pe veci între ei, o părticică din ea care va tânji, pentru care el nu va putea face nimic?

New Yorkul asudă sub valul de căldură care ei îi amintește de cea din Angelina.

După ce face un duș, Abe pleacă dimineața la lucru, cu cămașa albă deja lipindu-i-se de spate înainte să apuce să iasă pe ușă.

— Niciodată n-a fost așa de rău, se plânge. Ce n-aș da să fiu pe apă!

Temperatura trece de patruzeci de grade, scorojind vopseaua de pe cercevele și creând în asfaltul trotuarului mici insule încinse, care bolborosesc printre copaci. În lipsa aerului condiționat, apartamentul transpiră odată cu ei, oricât de înverșunat s-ar învârti ventilatorul.

— S-ar zice că eu sufăr mai mult, remarcă Abe. Cum reușești să nu transpiri?

— Am stat mulți ani în aer de munte, răspunde ea.

Penele de curent sunt lucru obișnuit, așa că cele mai multe seri le petrec pe întuneric. Iau cina la lumina lumânării și citesc stând în pat, la lumina verzuie a unei lanterne prinsă destul de precar în tăblia de fier forjat de la capul patului. Pe robinetul de apă rece curge apă caldă, drept care închid boilerul ca să facă economie.

— Fără boiler și cu câte pene de curent sunt, o să reducem cheltuielile la jumătate, zice Abe.

După oarece căutare Abe descoperă că zumzetul pe care îl auzeau intrigați în baie vine de la un cuib de viespi din gura de aerisire, în spatele ventilatorului. După ce toarnă otravă pe palete, viespile năvălesc înnebunite în cameră și se așază bâzâind pe ochiurile de geam, în strat atât de gros, că lumina aproape că nu mai pătrunde. Multe zile după aceea Satomi încă mai găsește câte una moartă pe podea, ba chiar și două înecate în urciorul cu lapte.

În ziua lui liberă, văzând că gunguritul plăcut al porumbeilor pe care îi țin vecinii s-a oprit, Abe se urcă pe acoperiș să vadă ce e și se întoarce ca să-i spună că apa lor de băut s-a evaporat din cauza arșiței.

— Au murit cu toții, zice. N-am mai văzut așa ceva. Știu sigur că, înainte de a pleca la lucru, vecinul le umple ochi vasul cu apă.

Când n-au somn, stau afară pe scara de incendiu și Abe îi explică ce se vede pe cer, arătându-i stelele și constelațiile. Îi place să le rostească numele, de parcă vorbele ar trezi o magie doar de el știută: Carul-Mare, Carul-Mic, Lupul, Orion sau Vânătorul.

— Când mergi pe mare, ajungi să cunoști stelele, îi spune. Nimic nu se compară cu o noapte senină pe mare.

Nu are nici o importanță că untul se topește în lada frigorifică, pe care ar trebui oricum să o repare, că laptele se acrește de dimineața până seara; nimic nu e important în afară de ei doi. Și ce dacă nu pot dormi de căldură? Nopțile fierbinți sunt oricum făcute pentru dragoste, pentru discuții, pentru plănuirea viitorului.

Nimic nu e ca atunci când face dragoste cu Abe, nimic nu se poate compara cu mirosul lui, proaspăt asemenea ferigilor. Și nimic nu se poate asemui cu sentimentul că își aparțin unul altuia, că se întregesc unul pe altul. Dacă lumea ar dispărea și ar rămâne singuri, și-ar fi de ajuns unul altuia.

Când Abe o acoperă cu trupul lui simte cum ceva se rupe înăuntrul ei, iar el umple cu totul golul rămas, într-atât că uită de lagăr, uită de Cora, uită de orice altceva. Și după aceea, când se regăsește în clipele de tihnă menite adevărului, o înțeapă totuși o remușcare: că nu i-a spus încă de Haru. Nici n-a apucat bine să se resemneze cu ideea că Joseph a făcut parte din viața ei, așa că nu-i vine să-l mai pună o dată la încercare, vorbindu-i de un alt bărbat. Nu crede că s-ar supăra, însă Abe e un bărbat previzibil, credincios principiilor morale ale vremii. Dacă ar afla de Haru nu s-ar îndepărta de ea, însă Satomi nu poate suporta gândul că l-ar răni.

Cât timp Abe lucrează, ea se ocupă de gospodărie: face curat, spală și calcă, merge la cumpărături. Nu sunt multe de făcut, așa că îi rămâne mult timp în care doar stă, așteptându-l pe Abe. Cu mult înainte de ora potrivită, ia tramvaiul până

la podul Queensboro[1] ca să-l aștepte când vine de la lucru. Se așază pe banca lor și citește aceeași pagină din carte iar și iar, fără să se poată concentra, gândindu-se doar că el e pe undeva, pe aproape, și că îl va vedea în scurtă vreme. Uneori se așază pe altă bancă, doar ca să-l vadă cum o caută.

Se sfătuiesc cum să cumpere un apartament mai mare, cum va fi când vor avea copii.

— Nu acum, dar în curând, spune Abe.

S-au gândit deja la nume: Aaron, dacă e băiat, și, dacă e fată, Iris, ca pe bunica de mult dispărută la care Abe a ținut atât de tare. O tot bate gândul să aducă vorba și de Cora, dar nu găsește vorbele potrivite.

— Pe băiat o să-l cheme Aaron, a propus Abe, generos. Să știe că poartă numele unui erou.

Bineînțeles că vor avea un băiat și o fată, în această ordine. S-au găsit unul pe altul și vor avea tot ce-și doresc. Sunt binecuvântați, cine ar putea spune altfel?

În vacanța de vară a lui Abe se duc la Freeport. Pe coastă arșița e mai ușor de suportat; briza bate tot timpul, iar nopțile sunt mai răcoroase decât în oraș. Abe e fericit acolo, așa că e și ea fericită.

Ies cu barca pe mare în fiecare zi și Abe e uimit văzând cât de pricepută este.

— Căpitanul și matrozul, zice. Doar că nu prea știu cine e căpitanul dintre noi doi.

Îl privește cum ridică pânza, îi admiră brațele musculoase, arse de soare, crețurile din jurul ochilor când se ferește de soare. Dragostea și dorința se topesc și se amestecă în ea.

După ce aruncă ancora în port, Abe face dragoste cu ea pe bancheta imposibil de îngustă, uimit că și ea e la fel de dornică cum e el. Întotdeauna sfârșesc îmbrățișați pe jos, cu pătura răsucită în jurul lor.

---

1. Pod care leagă Manhattan de Queens.

— O să fim numai vânătăi din cap până în picioare dacă nu încetăm, râde Satomi. Ce-o să zică Frances?

— Să nu încetăm niciodată, Sati, niciodată.

După asta beau bere direct din sticla scoasă din mare, unde Abe a pus-o la răcit într-o plasă. Joacă cărți pe punte, cu Wilson făcut colac la picioarele lor, sforăind prin visele lui de câine. Rămân acolo până se întunecă, nevrând să-și împartă timpul cu nimeni, nici măcar cu Frances.

Abe îi prezintă orașul lui, vânzătorii și locuitorii care ies pe străzi după ce turiștii au plecat. Sunt excesiv de politicoși cu ea și precauți.

— Nu-ți bate capul cu ei, o îndeamnă Abe. Ei nu contează.

Satomi își aduce aminte cât de greu e să pătrundă într-un cerc anume. S-a învârtit pe lângă atâtea cercuri, fără să intre cu adevărat în nici unul. Abe e singurul care o vede așa cum este, care o iubește fiindcă e Satomi. Artie vedea prea mult latura ei japoneză, Haru prea puțin. Alături de Abe nu se simte îngrădită în nici un fel. Chiar dacă nu se potrivește întru totul cu cei pe care el îi iubește, simte că face parte din cercul lui.

— Iarna e cu totul altceva, îi spune el. Barca se mânuiește mai greu, dar mie îmi place mai mult. Ai să vezi, o să-ți placă iarna.

Se plimbă pe lângă canale și mai departe, pe câmpurile albe de sare ale mlaștinilor care se întind până la albastrul Atlanticului.

— E frumos, nu? Ai mai văzut vreun loc așa de frumos?

Își aduce aminte de Fishers Island, de *Windward*, elegantul iaht al lui Joseph despicând apele gri-verzui ale oceanului. Când îl văzuse prima oară i se tăiase respirația.

— Nu, niciodată. E perfect, spune.

Abe o duce la Kissing Bridge[1], peste Millburn, dar refuză să o sărute.

— Am sărutat prea multe fete aici, spune cu o figură serioasă. Tu nu ești o fată pe care o săruți pe un pod; ești fata cu care vrei să rămâi.

---

1. Podul sărutului.

— Ai sărutat-o pe Corinne aici?

— Sigur, pe ea și pe alte câteva.

Se plimbă agale de-a lungul Nautical Mile[1] și se opresc la Crab Shack[2], unde prietenii lui Abe, reveniți și ei acasă în vacanța de vară, li se alătură. Abe comandă întotdeauna același lucru: scoici fierte la abur și berea lui preferată, o bere ușoară, adusă la masă în halbe de sticlă, în care lichidul auriu bolborosește în lumina soarelui.

— Nimic nu se aseamănă cu scoicile de Freeport, zice.

Savurează fiecare scoică, înmuind-o întâi în zeama în care au fiert, apoi în untul topit adus într-o căniță de metal odată cu mâncarea.

Așezată alături de el, pe plaja unde răsună țipetele pescărușilor, simțindu-i căldura coapsei când se apleacă să ia din cartofii ei prăjiți, Satomi are impresia că Manzanar a făcut parte din viața altcuiva. N-a uitat de Cora, dar căutarea ei e amânată. Acum e luna ei de miere cu Abe. Și-a găsit locul și se adaptează. Nu mai e fata care a suferit ani de zile într-un lagăr.

— Nu pot să cred că te-am găsit, zice. Chiar când renunțasem să mai caut.

— Mâna sorții, spune el simplu.

Când se întorc la New York, la mijlocul lui iulie, căldura e la fel de teribilă. După ce a avut-o doar pentru el în Freeport, Abe nu prea vrea s-o lase să ia legătura cu Joseph.

— Noi avem viața noastră, iubito. Nu se potrivește cu a lui.

— Trebuie să păstrez legătura cu el, Abe. Ce-ai zice dacă eu ți-aș cere să nu te mai vezi cu mama ta? Ar fi o răutate din partea mea.

Prima lor ceartă izbucnește totuși nu din cauza lui Joseph, ci pentru că Satomi vrea să-și găsească o slujbă.

— Nu te-a deranjat să trăiești din banii lui Joseph.

---

1. Zonă de agrement pe malul canalului Woodcleft din Freeport.
2. Restaurant cu specific pescăresc.

Abe și-ar lua cuvintele înapoi dacă ar putea. Își dă seama că nu e cinstit din partea lui.

— Am lucrat mai tot timpul cât am fost cu el, se apără ea, rănită de tonul lui. Și, în orice caz, Abe, e vorba de cu totul altceva. Mi-e urât să stau singură toată ziua, cât ești tu plecat.

— Nu vreau să muncești, Sati, îi spune pe un ton categoric. Cred că sunt în stare să-mi întrețin soția.

Când îl întâmpină cu vestea că și-a luat o slujbă ca recepționeră la hotelul Bridge, aflat alături de spitalul unde lucrează el, Abe se încruntă o clipă, apoi ridică neputincios din umeri. Asta e firea ei, nu acceptă să i se spună ce să facă și el o place tocmai pentru cum este. Nu se poate schimba.

— Iubito, nu-mi place să muncești, dar dacă așa vrei tu...

— Nici n-ai să bagi de seamă, Abe. Și nu e ceva permanent. Doar până ne așezăm și avem o familie.

Cuvintele „ne așezăm" și „familie" o învăluie într-un fel de căldură. Sunt cuvintele unei vieți normale. Îi place că vorbele lumii ei sunt cele ale oricărei femei americane.

Joseph vine la hotel și se strâmbă când o vede în spatele tejghelei, când vede pe rochie ecusonul ieftin de plastic cu numele ei. E puțin tras la față și a slăbit de când nu s-au mai văzut. Cu greu a găsit hotelul, fiindcă taxiul l-a lăsat pe altă stradă. A mers trei străzi în altă direcție până și-a dat seama de greșeală.

N-ar ști să dea un nume duioșiei care o copleșește când îl vede. Poate că e ceea ce simte o soră când își revede fratele după multă vreme.

— Doamne, ce bine arăți, zice el. Dar n-aș putea spune că te prind hainele astea. Arăți ca o învățătoare.

— Îmi place rochia asta, e preferata lui Abe.

— Puteam să pun pariu.

Când nu e în Manhattan, e ca un arbore scos din rădăcini, prea elegant pentru cartierul de curățenie îndoielnică în care a fost transplantat. Costumul adus pe de Savile Row[1] e din

---

1. Stradă din Londra, celebră pentru atelierele de croitorie de lux pentru bărbați.

lână pieptănată din cea mai fină, asortat cu pantofii scumpi de piele cu perforații. Bronzul căpătat după turul prin Europa îi dă un aer ușor provocator. Își amintește că, atunci când l-a văzut prima oară, l-a crezut vanitos. Dar acum îl cunoaște, știe că eleganța lui dusă la extrem e un scut, un paravan pe care îl pune între el și lume.

— Să zicem că am început să mă obișnuiesc fără tine, oftează. Dar New Yorkul nu mai e ce-a fost. Simt nevoia să schimb locul, inima îmi spune să plec iar.

De când s-a măritat Satomi, a tot căutat să dea de urma Corei. Încă nu are nici o veste, însă îi dă ultimul raport, frumos bătut la mașină. Au fost contactate familiile care au adoptat copii japonezi, a primit scrisori de la biroul guvernatorului în care i se dau asigurări că vor fi cercetate arhivele, dar nu i se promite nimic. I se sugerează să caute mai departe, poate chiar în alt stat.

— Doctorul Harper a aflat ceva? o întreabă.

— Nimic, doar e de părere că numele i-a fost schimbat, fiindcă numele Cora nu apare nicăieri. Parcă a intrat în pământ.

— Are să apară, fetiță, spune mângâind-o ușor pe obraz. A, și să vezi și să nu crezi: Hunter se însoară. O familie din Connecticut. Laura, una din fetele Harrison. Ai cunoscut-o la Fishers Island, mai ții minte? Îl place de când erau copii. Familia lui e încântată.

— Și eu mă bucur. E o fată norocoasă că ia un bărbat ca Hunter.

— Ai să vii la nuntă, desigur?

— Ei, nu prea e un eveniment în genul lui Abe, iar lui nu-i place să mă duc undeva fără el, spune simțind cum roșește.

— Și chiar nu ieși din cuvântul lui Abe?

— Crezi că m-am schimbat așa de mult?

— Trag nădejde că nu. Arăți la fel, cu toate că acum, în spatele tejghelei, pari o orhidee plantată într-o cutie de conservă. Mi-e greu să te văd așa. Hai să mergem să luăm prânzul împreună.

— Bine, mi-ar face plăcere, dar să nu fie un loc prea pretențios. Dacă tot e să arate cineva deplasat, atunci hai să fii tu acela. Ar fi mai bine să mergem într-un loc potrivit pentru o învățătoare, nu crezi?

Pe neașteptate apare un post liber la un spital din Long Island și Abe profită de ocazie.

— Am putea să locuim în Freeport, să cumpărăm o casă, să avem copii.

Nu era nevoie s-o întrebe, știu amândoi răspunsul.

Urmează să se prezinte la post în decembrie, așa că au destul timp să-și strângă lucrurile și să-l anunțe pe proprietarul apartamentului. Abe o să-și încheie contractul la spital, iar apoi o să-și găsească o casă în Freeport.

— Poți să te apuci să cauți o casă chiar de pe acum, zice Abe. Renunță la slujbă și mută-te la Frances. O să fie încântată să ne ajute să găsim casa potrivită. Am să vin să te văd cum prind un moment liber.

Îi va fi dor de ea, dar vrea să o trimită acasă, să o știe în siguranță, departe de Joseph. Viitorul îi pare luminos și abia așteaptă să scape de oraș.

— Ce noroc pe noi, Sati.

— E minunat, încuviințează ea, cu toate că nu vrea să plece; dinspre partea lui Joseph nu e nici un pericol, iar ea ar prefera să stea cu Abe în Queens până când toate sunt pregătite pentru mutare.

Se simte totuși mai sigură pe ea la gândul că va sta în casa unde a copilărit Abe, că vor avea casa lor, că îl va aștepta să se întoarcă împreună cu mama lui. Tamura i-a spus odată că femeile trebuie să se obișnuiască să aștepte.

— Slujba și războiul, Satomi, îi spusese. Femeilor le-a fost dată așteptarea.

Doarme în patul lui Abe și se trezește de mai multe ori pe noapte, încercând să ghicească ora după tăria întunericului,

după lumina care se strecoară printre draperii venind dinspre ocean. Va mai putea vreodată să doarmă liniștită singură?

În camera lui de copil, plină de lucrușoare de care Frances nu se îndură să se despartă, și-a îngrămădit hainele în dulap, alături de hainele care lui i-au rămas mici. Pe pereți sunt agățate fotografii de bărci cu pânze, din tavan atârnă avioane din lemn de balsa, pe un raft e o minge de baseball într-o mănușă, parcă așteptându-l pe Abe să reia jocul întrerupt.

Nu prea pare să fie loc și pentru ea printre vestigiile copilăriei lui. O fotografie de-a lui Wilson de pe vremea când era cățel, sărind după o minge, cu urechile fluturând, se înghesuie pe noptieră alături de o carte ilustrată despre navigație și două pietre mari, pe suprafața cărora se văd desenate resturile unor fosile. Pune cartea și pietrele sub pat, într-o cutie, și amintirile o poartă spre alt pat sub care a pus o cutie, cu mulți ani în urmă. Dă la o parte puzzle-urile lui, trusa de scule în miniatură și un vraf îngălbenit de reviste cu benzi desenate, înghite de mai multe ori ca să scape de nodul din gât și de amintirea zilei aceleia, a acelei fete din Angelina.

— Poți muta orice, ca să faci loc, spusese Frances cam fără convingere, însă nu-i spusese și unde ar putea pune lucrurile.

Când Abe vine acasă în rarele lui zile libere, patul e prea îngust pentru amândoi. Stau îngrămădiți, nu se simt bine. Abe se preface că nu-i pasă, la fel și Satomi.

— E mai intim așa, zice el.

— Îhâm.

Nu are nimic cu Frances, dar simte că se înăbușă stând nas în nas cu o persoană pe care abia dacă o cunoaște. O scoate din fire faptul că se simte oarecum ca în lagăr. A băgat de seamă că Abe se poartă mai degrabă ca un fiu decât ca un soț când e în casa mamei lui. Tânjește să-l aibă doar pentru ea și îi e dor de apartament. Trebuie să-și găsească neîntârziat o casă doar a lor.

— Orice ai să alegi, o să-mi placă, o asigură Abe. Atât timp cât nu rămânem lefteri.

Când găsește casa, după ce mai văzuse încă patru, își dă seama din prima clipă că e ceea ce căuta. E amiază, soarele înălțat sus pe cer strălucește orbitor. Ziua e fierbinte, ca la sfârșit de vară, însă mlaștinile sărate în mijlocul cărora se află casa par câmpuri acoperite de zăpadă neatinsă.

— Pare destul de solidă, zice Frances, văzând că Satomi e încântată.

Vor rămâne fără nici un ban, așa că vor fi nevoiți să o decoreze și să o aranjeze singuri, însă e perfectă.

— O construcție trainică, de pe la 1920, spune Frances.

Lui Satomi îi place fațada simplă, judecând după care n-ai crede că e atât de spațioasă în interior. Grădina nu e cine știe ce, dar poți vedea oceanul oriunde te-ai afla în casă, iar camerele sunt inundate de lumină.

— Ce frumos, exclamă.

— E mult de muncă, zice Frances. Și n-o să se prindă mai nimic aici, din cauza sării.

Când vine Abe la sfârșitul săptămânii își petrec timpul aranjând, curățând lemnăria cu glaspapir, dezlipind tapetul închis la culoare și vopsind camerele în tonuri blânde de gri și albastru – culorile oceanului.

Fac dragoste pe o cuvertură întinsă pe jos, în mirosul de vopsea și de mare. Dorința îi apucă des și e atât de copleșitoare, că nu-i pot rezista.

— Ne mutăm de cum sosește patul, zice Abe. Ce altceva ne mai trebuie?

— Atâtea lucruri, râde ea, închipuindu-și cum vor dormi într-un pat mare, confortabil, cu un leagăn de copil alături.

— Până la sfârșitul lunii ne-am mutat, zice el și o sărută. Mi-ar fi plăcut să-l avem pe Wilson aici cu noi, dar n-ar fi bine să-l luăm de la casa lui.

— Poate ne luăm un cățeluș? sugerează ea.

— Cred că așa o să facem.

În timpul zilei ferestrele casei dintre sărături sunt deschise ca să pătrundă mirosul puternic al mării. La ferestre sunt draperii, camerele sunt mobilate sumar și Frances le-a făcut cadou două covoare din petice. Casa a devenit un cămin.

Curtea nu e împrejmuită cu gărduț de lemn și Satomi refuză să poarte șorț, dar s-a schimbat atât de mult în soție americană din clasa de mijloc, care locuiește în suburbie, și se simte atât de bine în noua ei piele, că Manzanarul s-a retras într-un colț aproape uitat al minții ei. E pătrunsă de certitudinea iubirii și uimită de contrastul între viața ei cu Abe și perioada ireală pe care a petrecut-o cu Joseph.

Își face permis la biblioteca locală, merge la cumpărături la același magazin ca Frances, ba chiar are și o zi când duce rufele la spălat. Frances o învață să gătească mâncărurile preferate de Abe – sfeclă murată și supă de cod, pui la cuptor și pâine cu mălai. Văzând-o împreună cu Frances, oamenii o salută și pe ea, apoi, când o întâlnesc singură, o recunosc și o salută din nou. Simte că încă sunt rezervați față de ea, dar nu prea pune la inimă. Îl crede pe Abe când îi spune că la fel se poartă cu toți nou-veniții din Freeport. Trebuie să treacă ceva timp, asta-i tot.

— Până să te dezmeticești, ai să fii de-a noastră.

Îi invită la masă pe Don, cel mai bun prieten al lui Abe, și pe prietena lui. Abe o ajută să pregătească puiul la cuptor, iar ea încearcă să facă o tartă cu pere. E o soție ca oricare alta. E fericită.

Abe vede că ea s-a schimbat și e mulțumit. Acum o are doar pentru el, în afară de zilele enervante când vine să doarmă cu el în oraș și se vede cu Joseph cât timp el e la lucru. Gândul la Cora nu-l mai tulbură. Pe cât își dă el seama, acea parte din Satomi la care nu poate ajunge, atunci când simte că se îndepărtează de el, are de-a face cu Cora. Și-ar dori într-adevăr să dea de urma Corei, ca s-o vadă pe Satomi împăcată.

În patul din oraș pasiunea lui e clocotitoare, așa că nu se poartă întotdeauna cu blândețe. Satomi nu știe, așa cum nu știe de fapt nici Abe, că e un fel de răzbunare asupra lui Joseph.

Dar și ea e dornică, și la fel de pătimașă. Când adoarme culcat pe jumătate peste ea, Satomi se bucură să-l aibă atât de aproape, abandonat ei, să-i simtă mirosul aspru de după dragoste. Nu se plânge că e prea greu și rămâne așa până când el se rostogolește singur într-o parte.

E hotărâtă să nu-și lase viața invadată de amintirile din lagăr și nici înrâurită de perioada petrecută în lumea mondenă, alături de Joseph. Ar fi o prostie să tragă linie și să socotească ce-a pierdut și ce-a câștigat. Va fi recunoscătoare pentru ceea ce are și va trece peste tulburarea care o cuprinde când își aduce aminte de Cora. Cea care a fost Satomi Baker e ascunsă bine sub cea care este doamna Abe Robinson.

La cererea lui Abe, se duce în oraș să aducă și ultimele lucruri rămase în apartament. El nu poate pleca de la serviciu, iar noii chiriași abia așteaptă să se instaleze. Împachetează rufăria de pat, cărțile și prăjitorul de pâine, cumpărat fiindcă grătarul vechii mașini de gătit nu mai funcționa. Mai e o tavă de cositor decorată cu siluetele clădirilor din New York si câteva cești de porțelan alb cu margine aurită, pe care le-au găsit la un târg de vechituri. Fotografia lor de nuntă în ramă de argint, binoclul lui Abe, ceasul deșteptător.

Abe e în tura de noapte o săptămână întreagă și va dormi într-una din camerele de urgență din spital.

— E un chin să stăm despărțiți, îi spune sărutând-o.

— Puțin spus, chin, oftează și ea.

Dorm ultima oară în apartament, mănâncă prăjiturele cu fructe și chipsuri și fac dragoste în patul scârțâitor, pe salteaua subțire.

— N-o să-i ducem dorul, zice Abe.

Dar plecarea o îndurerează pe Satomi. Nu se va obișnui niciodată cu despărțirile.

Abe o urcă în trenul de Freeport, intră într-un compartiment gol și pune valizele în plasa de deasupra scaunului.

— Va trebui să găsești pe cineva să te ajute cu valizele când ajungi.

— Sunt mai puternică decât crezi, Abe.

— Știu, iubito. Ești puternică și de-aia te iubesc. Totuși, te rog să găsești pe cineva să te ajute. Promiți?

— Promit.

O sărută apăsat, dar fără pasiune și ea e dezamăgită. Își dă seama că e cu gândul în altă parte, că vrea să plece la spital.

— Peste câteva zile am să vin acasă de Ziua Recunoștinței, îi spune. Am să iau primul tren spre Hempstead și, până să te dumirești, ai să te trezești cu mine la ușă.

— De-ar trece timpul mai repede!

— Frances face atâta caz de Ziua Recunoștinței de n-o să-ți vină să crezi. O să fie încântată că ești acolo, ca să aibă în fața cui să se fălească.

— M-am săturat să-ți duc dorul, Abe.

— Până te dumirești tu, am să fiu deja acasă.

Scoate capul pe fereastră ca să-l vadă cum coboară; îi face scurt semn cu mâna și se îndreaptă spre ieșire. Știe că nici el nu poate suferi despărțirile. Îi pare bine că știe ce nu-i place: despărțirile și cămășile noi, ciocolata cu ghimbir, cafeaua cu lapte și surprizele.

Îl știe, așa cum și el o știe pe ea și toate sunt așa cum se cuvine să fie. Dar când îl pierde din ochi o cuprinde un fel de melancolie și o clipă chiar o bate gândul să coboare din tren și să-l ajungă din urmă, ca apoi să râdă împreună de prostia pe care a făcut-o. Însă trenul s-a pus deja în mișcare. Dragostea e de vină, își spune. Dragostea te face să crezi că fiecare minut de despărțire e o amenințare.

— Doar până la Ziua Recunoștinței, se alină singură. Doar până la Ziua Recunoștinței.

Între Penn Station[1] și Babylon

În ajunul Zilei Recunoștinței Frances nu mai prididește cu treburile. Cu toate astea, întreaga zi a avut un zâmbet pe față. Căldura cuptorului încins e de nesuportat. Pe masă e pusă la răcit o prăjitură cu ciocolată, într-o oală fierbe dovleacul. Geamurile s-au aburit așa de tare, că a trebuit să deschidă ușa ca să intre aer rece. Își aduce aminte de anul trecut și de toți anii dinainte, când a procedat la fel. Dar anul ăsta se simte altfel, e mai frumos, trebuie să recunoască. O are alături de ea pe Satomi, Satomi a lui Abe, și acum nu mai e nevoie să-și facă griji pentru el, fiindcă și-a găsit fata potrivită.

— Vrei să mai amesteci un pic în sosul de merișoare? Cred că a început să se prindă.

Toată bucătăria e parfumată de mirosul de zahăr al fierturii de merișoare, al dovleacului dulce pe care îl va pasa până va fi ca o cremă și îl va folosi la plăcinta care e specialitatea ei.

— Vreau să termin cu toate înainte să sosească Abe. În seara din ajunul Zilei Recunoștinței mâncăm întotdeauna hamburgeri cu garnitură picantă de roșii, iar de astea nici nu m-am apucat încă.

— Nu cred c-am să ajung vreodată să gătesc ca tine, Frances.

— Ei, înveți cu timpul. Și pun rămășag că aveți și voi tabieturile voastre.

— Știu și eu, poate. Întotdeauna bem ceva pe punte după ce am legat barca la chei.

---

1. Pennsylvania Station, una din principalele gări din New York.

Roșește gândindu-se la ce altceva mai fac, dar asta nu e pentru urechile lui Frances.

— Nu ne ducem niciodată la culcare certați. Cred că la lucruri de felul ăsta te referi. Dar n-avem nici un obicei legat de mâncare. Oricum, Abe gătește mai bine ca mine. Când e la oraș își gătește deseori singur.

— Nu mai spune, chiar așa? Și eu, care credeam că nu știe decât să încălzească fasole din conservă.

Tac amândouă, fiecare închipuindu-și-l în felul ei. Frances se gândește la băiatul ei, ditamai flăcăul, făcându-i semne cu mâna când intră în port, o amintire dulce-amară a tatălui. Satomi mai degrabă îl simte decât îl vede: trupul lui mare, buzele tari, mâinile puternice, și sentimentele contradictorii pe care le trezește în ea – siguranță amestecată cu teamă.

— O, Doamne, curcanul.

Frances e roșie la față, îi e cald și e agitată. La nici o altă sărbătoare nu intră în priză ca de Ziua Recunoștinței.

— Trebuie să-l acoperim cu slăninuță și să-l ungem bine cu sirop de arțar, ca să se pătrundă peste noapte.

— E mult de muncă de Ziua Recunoștinței, nu?

— Mama ta nu pregătea o masă festivă?

— Nu chiar, tatei nu-i plăcea curcanul. Prefera felurile de mâncare japoneze pe care le gătea mama. În lagăr, bucătarul de la cantină se străduia, dar acolo era greu să fii recunoscător, chiar patriot să fi fost.

— Nu aveai sentimente patriotice?

— Câtuși de puțin. Cât am stat în Manzanar am fost fie mânioasă, fie înspăimântată. N-am avut chef de nici o sărbătoare.

— Dar acum?

— Ei, acum e cu totul altceva. Vreau să sărbătoresc împreună cu tine și cu Abe, să fiu recunoscătoare.

— Unde ai fost anul trecut?

— La clubul nautic de la Fishers Island, Joseph, cu mine și prietenul lui cel mai bun, Hunter. Îi place foarte mult iarna acolo, plus că e de bonton să mergi de Ziua Recunoștinței.

Îi pare rău de ce-a spus. Sunt cuvinte ieftine, de om îngâmfat.

— Te-ai simțit bine?

— Da, Joseph era în formă, cum e mereu când îl are pe Hunter alături.

— Îmi închipui că ți-e dor de el, nu?

— Ei, pot să-l văd de câte ori merg în oraș.

— Ai fi putut să-l inviți aici, să știi. Poate că ar fi fost nițel cam ciudat, dar e prietenul tău și cred că va trebui să ne obișnuim.

— Mi-a venit ideea, dar, sincer vorbind, nu cred că Abe e pregătit încă, iar Joseph n-ar ști cum să se poarte în sânul unei familii normale.

— Mă bucur să aflu că ne consideri normali, râde Frances.

Satomi nu vrea să se gândească la Joseph în seara asta. Când se gândește la el se simte vinovată și i se pare că fericirea ei e câștigată pe nedrept. A făcut câteva încercări timide de a-l include pe Joseph în viața ei și a lui Abe, dar nici unul din cei doi nu pare dornic să se împrietenească. Simte că, puțin câte puțin, împotriva voinței ei, se îndepărtează de Joseph.

Dar poate că adevăratul sentiment de vină e legat de Cora, copilul pe care a promis că-l va lua la ea. Acum, că Abe e de acord, trebuie să se zbată să o găsească pe Cora. Știe că nu va fi niciodată fericită pe de-a-ntregul dacă nu va ști ce s-a întâmplat cu fetița. De pe o zi pe alta așteaptă o scrisoare de la doctorul Harper. Poate că a găsit un fir de la care să pornească.

Văzând că Satomi e iarăși dusă pe gânduri, Frances îi propune să lase gătitul o vreme și să iasă afară.

— Ne-ar prinde bine un pic de aer proaspăt, îi spune împingând-o cu blândețe spre ușă.

Ia din cui haina de ploaie a lui Abe, atârnată pe verandă, și i-o pune lui Satomi pe umeri. E lungă, mai jos de genunchi, astfel că îi aduce aminte de haina cazonă de la Manzanar. Simte o umflătură în dreptul șoldului: mingea lui Wilson, rămasă în buzunar.

A fost o zi rece, cu cer înnorat, însă acum, când privesc cerul nopții, norii se despart, lăsând secera lunii să lumineze

puțin marea. Lumina se joacă pe vârfurile valurilor care se rostogolesc spre port. De-a lungul coastei, acolo unde valurile izbesc țărmul, se întinde un șir de mici golfuri argintii, a căror linie se mișca odată cu apa.

— Uite ce frumos, se extaziază Frances. Luna și marea întunecată. Ce priveliște!

Satomi bagă mâinile în mânecile hainei când luna se ascunde după un nor. E ajunul Zilei Recunoștinței și probabil că Abe e deja în drum spre casă. E vremea să facă un duș, să-și desfacă părul, să se îmbrace cu jacheta albastră și pantalonii pescărești strâmți pe care i-a adus anume de acasă, fiindcă Abe spune că arată sexy în ei.

„Orice pui pe tine arată de milioane, iubito."

— Nici nu știi ce să faci la ora asta, spune Frances întorcându-se spre casă. Pentru un pahar e prea devreme, pentru un pui de somn e prea târziu.

Oprit pe întuneric dincolo de Richmond Hill, cu frânele trase, trenul de Hempstead a trimis un om cu un fanion și un felinar ca să-i facă semn mecanicului din trenul care venea de la Babylon, la numai patru minute în urma lor, să încetinească.

Relatările apărute în presă după coliziune au insistat pe faptul că trenul de la Babylon gonea cu aproape o sută de kilometri pe oră când s-a izbit de trenul de Hempstead, care staționa, cu un bubuit pe care mulți l-au comparat cu o explozie atomică.

Adevărul e că, atunci când oricum nu prea mai avea ce să facă, mecanicul din trenul venind de la Babylon a zărit în lumina slabă a înserării trenul oprit pe șine și, pe margine, omul care flutura disperat din fanion. În ultimele clipe ale vieții lui a apăsat frâna de urgență, încetinind până pe la cincizeci de kilometri, nu o sută, cum pretindeau ziarele. Dar chiar și această viteză a fost deajuns să împingă trenul staționat pe o distanță de peste douăzeci de metri mai încolo pe șine, să arunce ultimul vagon în aer la înălțimea unei case și să intre cu loco-

motiva în plin în restul garniturii, provocând o „suprapunere". Urât cuvânt adăugat în vocabularul oamenilor.

Aud știrea la radio în timp ce Frances taie o lămâie pentru câte un gin tonic. La început nu vor să creadă, li se pare o poveste de groază din cele de care râzi după aceea, gândindu-te ce prost ai fost că te-ai lăsat păcălit. E o poveste de Halloween, nu de Ziua Recunoștinței.

— Nu se poate să fie Abe, nu Abe, țipă Satomi.

Frances nu o aude însă. În cap îi sună doar „Nu din nou, Doamne, nu din nou". Genunchii au lăsat-o, așa că a fost nevoită să se sprijine de chiuvetă ca să nu cadă. Satomi îi vede disperarea, dar nu se poate apropia de ea. Dacă ceea ce vede la Frances e intuiția de mamă, atunci e ceva oribil. O privelițe pe care n-o poate suporta.

Știrile curg una după alta. Vocea crainicei de la radio e aproape isterizată. Satomi tremură, Frances geme încet. Reporterul nu se mai oprește, cu vocea tot mai gâtuită la fiecare nou amănunt aflat. Cele două femei ascultă, sorb cuvintele, dar nu le mai pot da afară.

Locuitorii din zonă au fost primii la locul accidentului. I-a asurzit bubuitura, li s-a făcut rău când au văzut ce se întâmplase. Vagoanele au fost aruncate sus, pe pantă, prea sus ca să poată ajunge la ele la început. S-au dus în fugă să aducă scări, pleduri, truse de prim ajutor. Acum sunt dornici să povestească reporterilor cum a fost.

— Pământul s-a cutremurat. Nu doar am auzit, ci am și simțit zgomotul.

— Am forțat ușile ca să-i scoatem. Oamenii gemeau de durere, băteau în ferestre.

— Pe jos erau împrăștiate brațe și picioare, unele chiar atârnau de ferestre.

— Zăceau în bălți de sânge, propriul lor sânge, ca peștii într-o conservă.

În bucătăria cu miros de zahăr a lui Frances aud la radio șuieratul mașinilor de pompieri și al ambulanțelor care duc

răniții la spital. Pentru unii nu mai e timp să fie duși la spital; chirurgii au transformat bucătăria unei case din apropiere într-o sală de operații primitivă. Lucrează la lumina becului din bucătărie, pe o masă acoperită cu un cearșaf.

— Toată lumea dă o mână de ajutor, strigă reporterul.

— Probabil că îi ajută și Abe, spune Frances cu voce aspră, din care a dispărut orice emoție, cu toate că nu și-a pierdut cu totul speranța.

— Dar Abe merge întotdeauna în primul vagon, geme Satomi. Zice că așa i se pare că ajunge mai repede acasă.

E ghemuită pe podea și se leagănă înainte și înapoi, izbindu-se cu capul de piciorul lui Frances.

Dintr-odată Frances se prăbușește și ea la pământ. Din ochi îi curg șuvoaie de lacrimi, cu toate că ea nu simte că ar plânge. Vrea doar să o liniștească pe Satomi, care și-a pierdut controlul.

Satomi refuză să se ducă la înmormântare. Nu vrea să-l vadă pe Abe coborât în pământul rece, nu vrea să vadă sicriul pe care Frances l-a ales singură pentru că Satomi e prea slabă și nici măcar nu l-a putut privi.

— Stejar căptușit cu mătase. Cel mai bun pe care îl aveau, i-a spus Frances cu voce abia auzită.

Satomi își acoperise urechile cu palmele. Vorbele o scârbeau. „Căptușit cu mătase“ și „sicriu“. Ce aveau vorbele astea de-a face cu Abe?

Iar dacă se duce, cum va putea să lase trupul lui frumos, acum zdrobit, singur în pământul neîndurător? Cum va putea să-și ia rămas-bun de la el?

Se gândește la figura lui Abe, la gura frumos desenată, la dintele din față, puțin ciobit, la obrajii țepoși când nu se bărbierea. Nu se poate să fi murit. În durerea ei seamănă mai mult ca oricând cu Tamura. La fel ca mama ei, vrea să se ascundă în pat, sub cuverturi, și să nu mai iasă niciodată de acolo.

A început să caute peste tot semne ale prezenței lui. Se așteaptă să-l vadă printre stele, în pasărea cu ochi de mărgele și penele zburlite de ciudă, care, azi-dimineață, pe când ea dormea

în patul de copil al lui Abe, a trezit-o bătând cu ciocul în fereastră, de parcă încerca să intre în cameră.

— Unde ești, Abe? Întoarce-te la mine, strigase la pasăre, speriind-o.

Îi povestise întâmplarea lui Frances, de parcă aceasta s-ar fi priceput la astfel de lucruri și ar fi putut deslușI un mesaj codificat.

— Caută gâze în zidărie când pământul e prea tare ca să-l poată scurma, îi explică Frances, care știe cum stau lucrurile. Așa fac în fiecare an.

Tot trupul lui Abe a fost zdrobit, fiecare os, fiecare organ, dar cauza declarată a morții a fost o scurgere de sânge din inimă. O ruptură de mărimea unui bănuț, nu mai mare. Cu gândul la acea ruptură simte cum i se frânge inima de jale.

— Nu pot să merg, Frances. Nu mă obliga.

Frances o rugase întâi, apoi insistase.

— Trebuie să mergi. E înmormântarea lui Abe. Așa se cuvine. Singurul lucru pe care-l mai poți face pentru el. Ai să regreți toată viata dacă n-ai să vii.

Cedase, năucită de durere.

Frances îi încheie nasturii hainei, o sfătuiește să-și pună mănuși, o îmbrățișează. Satomi se miră cum de soacra ei mai are putere să-și facă griji pentru ea, cum se mai poate gândi la altcineva în afară de ea însăși. Stă cocoșată, cu buzele strânse. E mai mică, parcă s-ar ofili de la un minut la altul.

— În biserică e frig, în cimitir și mai și, zice Frances.

Nemiloasă, suferința pune stăpânire pe trupul lui Satomi. Nu mai este timp și ea nu-și mai aduce aminte când i-a spus ultima oară lui Abe că-l iubește; nici de Haru n-a apucat să-i spună. De-acum nu va mai avea cum să-i spună nimic.

Preotul se simte bine în pielea lui. Îi place latura publică a îndatoririlor lui: duioșia botezurilor, bucuria nunților, până și sobrietatea înmormântărilor. Slujește bine în fața publicului, și se gândește câteodată – nu fără un sentiment de vinovăție – la credincioșii lui.

— Gândurile noastre se îndreaptă cu compasiune spre tânăra soție a lui Abe, rămasă văduvă la atât de scurt timp după căsătorie.

Avea să fie singura referire la ea. Vorbește despre vremea când Abe locuia în Freeport, despre cât de îndrăgită e Frances în oraș, despre cât îl iubeau oamenii pe fiul ei. Lui Satomi i se pare că, pentru că îl cunoșteau pe Abe de mai multă vreme, ar vrea să spună că suferă mai mult după moartea lui.

Nu e corect din partea ei, se dojenește singură, se dovedește a fi îngustă la minte și posesivă. Abe a fost întotdeauna simpatizat, oriunde s-a dus. Nimeni nu știe mai bine decât ea cât de repede îți câștiga dragostea.

Prietenii lui Abe, unii ținându-se de mână, alții sprijinindu-se unul de umărul celuilalt, se trag în lături ca să-i facă loc la marginea gropii. Dacă nu mai e Abe ca să-i unească, parcă s-au și îndepărtat de ea. Părinții lor, care l-au cunoscut pe Abe de când era copil, stau și ei în jurul mormântului, pământii la față; ochii le fug la piatra de mormânt a tatălui, aflată alături. Sunt afectați de durerea copiilor, recunoscători în sufletul lor că nu a fost unul dintre ai lor, căci vreunul ar fi putut foarte bine să se afle în trenul de la Penn la Babylon în noaptea aceea.

Începe să plouă, oamenii deschid umbrelele. Unele sunt roșii, altele albastre, ba e și una galbenă, cu picături albastre de ploaie desenate pe ea, culori de carnaval, își zice Satomi. Don, cel mai bun prieten al lui Abe, se apropie și o adăpostește sub umbrela lui neagră.

După ceva vreme răzbat până la ea vaietele exagerate ale unei blonde pe care n-o observase până atunci. Satomi s-a abținut să se lase pradă durerii în văzul celorlalți, așa că privește curioasă spre ea. Stânjeniți de zgomotele deplasate, ceilalți tropăie din picioare și tușesc politicos, vrând parcă să le acopere.

E Corinne. Strânge la piept un buchet de hurmuz și plânge de abia se ține pe picioare. N-ai ce-i face, întotdeauna s-a dat în spectacol, cu orice prilej.

— Șșșt, Corinne. Ține-ți firea, de dragul lui Frances.

Un bărbat pe care Satomi nu-l cunoaște o ia pe după umeri pe Corinne, cu un gest un pic prea ferm ca să fie doar în chip de alinare.

Colegii lui Abe de la spital stau îngrămădiți unul într-altul, stânjeniți că priceperea lor în ale medicinei nu e de folos aici. Vecinii din Jackson Heights, care abia dacă îi adresau un cuvânt, în schimb pe Abe îl considerau un vecin grozav, au venit și ei. Cu toții l-au cunoscut și l-au plăcut pe Abe. Nu-i vine să creadă cât de străină se simte printre acești oameni.

Joseph telefonase, copleșit de mâhnire, îngrijorat pentru soarta ei.

— Fetiță dragă, vin acolo. Ai nevoie de mine.

— Nu, să nu vii. N-ar fi potrivit. Nu vreau să vii.

Îl rănise refuzându-l, însă nu și-l putea imagina pe Joseph printre cunoscuții lui Abe. Toată lumea ar fi întors capul după el, s-ar fi văzut cât de colo că și ea e făcută din alt aluat.

Sicriul lui Abe îi aduce aminte de sicriul Tamurei. Or fi împreună acum, Abe și Tamura, legați pe veci de dragostea pentru ea? Gonește acest gând. Simte deja că fantomele sunt o povară.

Pe drumul spre casă Frances o ia de mână ca pe un copil. Un grup de oameni sosesc la casa lor. Femeile trebăluiesc în bucătăria lui Frances, ca din pământ apar platouri cu mâncare. Ai zice că s-a pornit o petrecere. Satomi urcă la etaj, urmată de Frances.

— Ai nevoie de somn, îi spune Frances, scoțându-i hainele.

— Cobor și eu în scurtă vreme, Frances. Lasă-mă doar un pic.

Somnul e singurul lucru pe care și-l doresc amândouă. Satomi și-ar dori să adoarmă pe veci, dar, ca și cum ar avea un ceas deșteptător în minte, nu izbutește să închidă ochii mai mult de o oră, două. Stând întinsă în pat își îngroapă fața în perna lui Abe. Până și mirosul lui se șterge, își zice.

— Iartă-mă, Frances, ar fi trebuit să te ajut.

— O să ne ajutăm una pe alta, Satomi. Așa ar fi dorit Abe.

— Nu pot să-i rostesc numele, Frances. Simt că mi se rupe inima când încerc.

— Zi după zi, pas cu pas, zice Frances, deși nici ea nu crede că e posibil.

— Da, zi după zi, repetă Satomi mecanic.

— Ai să stai cu mine o vreme, Sati, nu-i așa, doar o vreme? Aș vrea să am alături de mine pe cineva care l-a iubit pe Abe, o persoană care i-a fost dragă, o roagă Frances.

— Întoarce-te în apartament, o îmbie Joseph. Dă-mi voie să am grijă de tine, doar până când îți revii.

La început cântărește dacă să stea singură în casa lor de lângă sărături. Dar gândul că ar sta în patul lor fără să-l aibă pe Abe lângă ea, că ar lua o carte de pe rafturile din camera de zi, construite de el însuși, e prea dureros. Nu va mai locui niciodată acolo, acum, că Abe nu mai este. Speranța a plecat pe veci din casa aceea.

Stă la Frances, ascunsă în camera lui Abe, respirând amintirea lui tot așa cum mama ei a respirat amintirea tatălui cu ani în urmă. Va avea grijă de Frances, îi va da de mâncare, o va scoate la plimbare, se va purta așa cum e de așteptat din partea unei nurori.

Uneori amărăciunea o chinuie atât de tare că nu-și găsește liniștea, alteori e atât de istovită că nu se poate ridica din pat. Câteodată închide ochii și se roagă ca, atunci când îi va deschide, să se trezească peste zece ani, la depărtare de zece ani de suferința care îi curge prin vene, îmbolnăvind-o. Nu poate să se roage, așa cum fac alții, ca totul să se dovedească a fi un vis urât. Dacă ar închide ochii, închipuindu-și că Abe s-a întors la ea, tot n-ar scăpa de chin, știind că el nu va fi alături când îi va deschide.

Prietenele lui Frances vin să-i prezinte condoleanțe.

— Trebuie să fii recunoscătoare pentru vara de vis pe care ați trăit-o aici, pentru clipele minunate de care v-ați bucurat, îi spun. Timpul le vindecă pe toate.

Sunt femei inimoase, la fel ca Frances, mame americane exemplare. Dar, spre deosebire de Frances, rareori găsesc vorbele potrivite.

Își umple zilele cu treburi necesare, ca și cum Abe ar învăța-o ce să facă. Dormi când ai obosit, nu uita să mănânci, stai cu Frances, uită-te la fotografii împreună cu ea, plângeți împreună, fă-o să râdă, întinde-te alături de ea ca să doarmă puțin. Frances face la fel pentru ea.

Îi e teamă de visele urâte care îi bântuie somnul chinuit: peisaje întunecate, amorfe, în care nu poate găsi ceea ce caută. Nu mai visează în culori.

Frances o lasă să se agite, îi face jocul în timp ce ea însăși caută un punct de sprijin ca să se poată întoarce la viața dinainte, care parcă se ferește din calea ei.

Se mai alină dându-i atenție lui Wilson, câinele lui Abe – e singurul lucru pe care îl mai pot face acum pentru el. Wilson nu mai vrea să mănânce, nici măcar gustoasa tocană de măduvioare pe care i-o pregătește Frances. Stă întins în pragul camerei lui Abe, cu capul pe labe, alături de un pantof vechi de-al lui Abe, pe care l-a găsit pe terasă – imaginea însăși a disperării.

— Hai, băiete, îi spun, așa cum i-ar vorbi Abe. Nu se poate să te porți așa, ce-ai de gând?

Trec Crăciunul într-un fel de ceață, fără brad, fără globuri, doar un „Crăciun fericit" șoptit de Frances când Satomi vine la micul dejun. Amintirea, mai puternică decât ea, i-a smuls vorbele de pe buze.

— Nu cred că am să mai fiu vreodată în stare să gătesc curcan.

— Nu-i nimic, Frances, oricum nu l-aș putea mânca.

Merg pe jos cam două mile, de-a lungul unui canal îndepărtat, fără să întâlnească nici țipenie de om, și se întorc acasă, unde mănâncă supă și pâine cu mălai. La ora nouă sunt în pat. Au supraviețuit primului Crăciun fără Abe. Amândouă răsuflă ușurate că a trecut.

Frances e prima care se mobilizează, poate fiindcă știe cum va fi viața de acum încolo, știe ce să aștepte de la ea. Nu are de luat nici o hotărâre, cunoaște foarte bine stadiile durerii. Vor fi perioade rele și altele mai bune, iar unele vor fi atât de teribile că, știind prin ce a trecut, se minunează cum de n-a luat-o razna. Mai știe și că, atunci când va crede că și-a mai revenit, durerea, venită nu se știe de unde, o va lovi din nou, luând-o pe nepregătite. Doar gândindu-se simte că o lasă puterile, însă trebuie să-și ia inima în dinți și să meargă mai departe, altminteri nu-i rămâne decât să intre în apa mării și să termine cu toate. E conștientă însă că nu are curaj pentru așa ceva. Nu e făcută pentru o tragedie greacă.

Wilson s-a înviorat și el. Cere să fie scos la plimbare, le aduce mingea la picioare, se învârtește prin bucătărie când vine ora mesei, privindu-le cu ochi rugători. Simte mersul lucrurilor mai bine decât ele și știe instinctiv când să își reia viața dinainte.

Au sosit scrisori de la doctorul Harper și de la Eriko. Sunt îngrijorați pentru ea, șocați de cele întâmplate.

„E nedrept", scrie doctorul Harper. „Ce nenorocire."

„Fii tare, Satomi. Nu meritai o astfel de lovitură a sorții", scrie Eriko.

Răspunde în câteva rânduri. „Sunt bine, mă simt mai bine", minte. „Nu vă faceți griji pentru mine."

A refuzat să-l vadă pe Joseph. E ridicol, își zice, dar dacă s-ar vedea cu el i s-ar părea că îl trădează pe Abe.

— Încă nu, îi spune când îi telefonează, cu voce rănită. Încă nu sunt pregătită să văd pe nimeni.

Când vine primăvara începe să-și petreacă zilele pe barcă. Nu iese în larg, nu desface parâmele, dar simte cumva că, în spațiul acela strâmt, durerea ei e ținută în frâu. Stă pe patul îngust și citește cât e ziua de lungă cărți împrumutate de la biblioteca din Freeport – romane și biografii, cărți despre pescuit și cum să crești câini, orice găsește. Acum știe câte ceva despre pescuitul la muscă, despre copaci și plante, despre Emma Bovary și Tiny Tim.

Se ascunde în cabină. Nu o vede nimeni, în schimb ea aude plescăitul apei și glasurile pescarilor din Freeport.

— Șșșt, aude când cineva bagă de seamă că barca n-a mai fost scoasă din port.

Oamenii din Freeport știu că e acolo.

Când lacrimile nu mai sunt o ușurare, când somnul biruie cititul ca loc de refugiu, Cora se întoarce pe nesimțite în suferința ei. Deschide cutia cu cadouri, atinge micuța perie de păr, brățara cu talismane, fundele. Și, dintr-odată, nu-și mai plânge de milă, ci se simte rușinată. Vede limpede acum că, dacă nu vrea ca moartea lui Abe să fi fost în zadar, atunci trebuie să o găsească pe Cora. Trebuie să facă tot ce-i stă în putință ca să-i dea de urmă, să meargă ea însăși în California. Nu se poate eschiva și nici nu poate s-o ia de la capăt până nu găsește fetița. Dar e doborâtă de oboseală și apoi, cum s-o părăsească pe Frances? N-ar fi corect din partea ei.

Frances bagă de seamă că ceva s-a schimbat la ea. E îngrijorată de felul în care o privește Satomi, își închipuie că starea ei se înrăutățește.

— Satomi, draga mea, nu se mai poate așa, încearcă s-o convingă. Tu mă întrebi tot timpul cum îmi merge, dar eu văd că tu nu te simți deloc bine. Ești prea tânără ca să-ți trăiești viața la întâmplare. A venit vremea să te gândești pe ce drum vrei s-o apuci.

— Mă simt bine. Nu-ți face griji din cauza mea.

Însă Frances e îngrijorată. E timpul ca Satomi să plece, dar va fi nevoită să-i dea ea un imbold, căci fata nu are putere.

— Nu e ceea ce Abe ar fi dorit pentru tine. Să mori așa, puțin câte puțin, nu e un semn de respect pentru amintirea lui, nu crezi?

— Dar Abe nu e cu noi, așa-i? Ne-a părăsit, nu? întreabă cu vocea gâtuită de furie; e ea însăși uimită, căci nu credea că e atât de mâniată.

În tăcerea care se lasă după această ieșire, își dau seama că sunt amândouă supărate pe Abe, că și-au ascuns amărăciunea luni de zile.

— Cum a putut să ne părăsească, Frances? Cum ne-a putut face așa ceva?

— El n-a făcut nimic, scumpa mea, a fost un accident. Cum să te pui împotriva unui accident?

Frances încearcă să-și găsească echilibrul, i se pare îngrozitor să-i poarte pică lui Abe.

— Așa e, am spus o prostie. Iartă-mă, Frances. Mai bine mă duc la culcare. N-am vrut să spun așa ceva despre Abe, sigur că nu.

— Draga mea, asta și voiam să spun. E ora șase. Îți treci viața dormind.

A doua zi dimineața Frances a luat o hotărâre. O privește pe Satomi cum ia micul dejun frugal – o ceașcă de cafea și o felie de pâine prăjită. O vede cum plimbă pâinea prin farfurie, cu gândul în altă parte, cum lasă cafeaua să se răcească, fără să se atingă de ea. De câte ori o privește se minunează de cât de frumoasă e, chiar dacă în ultima vreme a slăbit și nu se mai îngrijește. Ce păcat.

Ar dori s-o țină lângă ea, să-i fie tovarășă de suferință, dar își dă seama că ar fi o dovadă de răutate din partea ei. Satomi are viața în față, poate găsi altă dragoste, pe altcineva care s-o iubească. Ar fi trebuit să-i spună mai demult lucrurile astea. Iar dacă e să fie cinstită, când sunt împreună își hrănesc reciproc amărăciunea, nici una nevrând ca cealaltă să se vindece.

„Stimate domnule Rodman,

Bănuiesc că Satomi v-a cerut să nu veniți la Freeport, dar mă gândesc că acum are nevoie de dumneavoastră și vă rog să veniți.

Pe cât se vede, eu nu sunt în stare să o ajut și nici nu cred că ne face bine să fim împreună în situația de față. Durerea ne copleșește când pe una, când pe cealaltă, așa că în casa asta nu mai e loc decât pentru amărăciune.

Din nefericire nu are nici o rudă și, din câte am înțeles eu, sunteți singurul ei prieten din New York. Credeți că puteți face ceva pentru ea?

Vă previn că nu va fi ușor să o convingeți. Uneori e foarte încăpățânată, dar îmi închipui că știți deja.

Sunt încredințată că numai dumneavoastră o puteți ajuta acum. Sper că veți înțelege că nu încerc să mă descotorosesc de ea. Vreau să o ajut cu tot ce pot. Dar sunt convinsă că ceea ce-i trebuie ei nu poate fi găsit aici, în Freeport.

Se va înfuria că v-am scris și mă simt vinovată că nu i-am spus dinainte – la urma urmei, nu e copil. Dar, dacă ar ști că veniți, și-ar face de lucru în altă parte, așa că nu am de ales decât să risc să o supăr.

Sper că veți putea veni cât mai repede.

Cu cele mai bune gânduri,
Frances Robinson“

Regăsirea

Nu are nimic împotrivă să se întoarcă în apartamentul lui Joseph. Acum nu mai e decât o haltă în drumul ei spre altundeva. Și nu va sta mult, doar atât cât să găsească un cămin în care s-o aducă pe Cora, dacă va fi nevoie.

Frances s-a oferit să se ocupe de vânzarea casei din sărături. Nu are nici un rost s-o mai țină, iar dacă vrea să-și facă un cămin în altă parte va avea nevoie de bani.

— E ceva temporar, îi spune lui Joseph. Deci, regulile de bază: fără cadouri, fără ieșiri în oraș, nici o vorbă despre căsătorie, suntem doar prieteni.

— De acord. Ce poate fi mai bun între noi decât prietenia?

— Aha, ți-ai găsit ceva mai interesant?

— Posibil.

Joseph n-a văzut-o niciodată atât de hotărâtă, atât de pornită să facă ceva. Luase legătura cu comunitatea japoneză din New York și de data asta nu avea de gând să se lase dată deoparte. La insistențele ei unii dintre japonezi s-au apucat și ei să o caute pe Cora; le-au scris rudelor de pe Coasta de Vest, cerând informații. S-a înscris în Liga Cetățenilor Japonezi Americani, care luptă ca să repare nedreptățile suferite de japonezii închiși în lagăre. A fost uimită să afle că Liga exista dinainte de lagăre. Luptase pentru dreptul japonezilor americani de a se înrola în armată și astfel Haru își recăpătase onoarea. Speră că o vor ajuta și pe ea să și-o recapete.

Are dreptul la o despăgubire corectă pentru fermă, i-au spus. O vor ajuta să o obțină. De acum încolo scopul ei va fi să o găsească pe Cora și să se lupte pentru drepturile ei.

Sună Frances, cu vestea că a vândut casa din sărături.

— Așa de repede, Frances?

— Era o casă destul de bună, Satomi.

Își amintește de camerele spațioase, de lumina pură, de casa toată, bine așezată pe bucata ei de pământ. Se întreabă dacă sunt pe gustul noilor proprietari culorile pastel care le-au plăcut atât de mult ei și lui Abe. Poate că au vopsit-o deja în cafeniu și crem, culorile convenționale pe care ea și Abe le găsiseră anoste. Dar cui nu i-ar fi plăcut priveliștea mlaștinilor albe ca neaua, pârâiașele care le străbat șerpuind spre ocean? Ar fi rămas acolo dacă ar fi putut, dacă n-ar fi simțit prezența lui Abe în fiecare cameră. O văduvă Robinson e de ajuns pentru Freeport.

— Par a fi o familie fericită, zice Frances. Patru copilași ca niște îngeri. A, și un cățel. În casa aia e nevoie de un cățel, nu crezi?

— Da, e o casă făcută pentru bucurii, încuviințează și trage adânc aer în piept.

— Of, Sati, iartă-mă. M-a luat gura pe dinainte, nu m-am gândit la ce spun.

Cape Cod

Sosește o scrisoare de la doctorul Harper. După îndelungi căutări a aflat de un copil numit Mary care ar putea fi Cora cea căutată de ei.

„E o șansă infimă, Satomi, așa că să nu-ți faci speranțe prea mari. Trec luni de zile până primesc un răspuns, iar când primesc, nu aflu mai nimic. Copilul se află la un orfelinat catolic din Los Angeles, are vârsta potrivită și a venit fără nici un fel de documente. Cam atât știm. Nu avem nici un fel de confirmare cum că ar fi Cora. Am mai mers de două ori pe o pistă asemănătoare și n-am ajuns nicăieri. Nici acum nu am mari așteptări, dar poate a treia oară să fie cu noroc. Și apoi, câte japoneze numite Mary cunoști tu? E eterna dorință a catolicilor de a converti și pe alții la creștinism, dându-le nume de sfinți. Oricum, Mary nu e un nume prea original. Nu se poate verifica nimic pentru că fetița a venit de la un alt orfelinat și nimănui nu i-a dat prin cap să întrebe cum ajunsese acolo. Aștept să-mi trimită o fotografie. Te anunț dacă și când o primesc."

Vestea, oricât de laconică ar fi, o năucește, ca și cum găsirea Corei fusese o dorință pe care visase să și-o împlinească fără a fi prea convinsă că e posibil. E de acord cu doctorul Harper, șansa ca acel copil să fie Cora e infimă, dar numai gândul e de ajuns ca s-o facă să caute o casă și să o pregătească pentru ea.

— Poți s-o aduci aici, dacă vrei, îi propune Frances.

Satomi știe că nu va da curs invitației. Dacă fetița aceea e Cora, atunci vrea să o ducă într-o casă a lor, o casă din care nu vor mai pleca.

Vestea îl tulbură pe Joseph. Își zice că Satomi va avea grijă doar de copil, că existența ei se va învârti în jurul lui, și că va renunța la viața ei. Dar, fiindcă ea și-a făcut atâtea speranțe, nici nu vrea să conceapă că ar putea-o vedea dezamăgită.

— Ce șanse sunt ca această Mary să fie Cora? Foarte slabe, o avertizează. S-ar putea să nu fie ea, draga mea fetiță. Ești de acord cu mine, nu? Nici măcar nu știm dacă această Mary a trecut prin Manzanar.

— E orfană, o japoneză din California, așa că trebuie să fi fost acolo.

Respinge îndoielile lui Joseph – îi sunt de ajuns ale ei.

— E posibil și să fi rămas orfană de puțină vreme, nu crezi?

— E posibil, dar dacă nu-i așa, atunci trebuie să fi fost în Manzanar. Era singurul lagăr care avea orfelinat. Toți orfanii de pe Coasta de Vest și bebelușii, și copii de toate vârstele au ajuns acolo.

— Nu pot să cred, se încruntă Joseph.

— Păi da, ia gândește-te cât de primejdioși erau bebelușii ăia. Cine știe de ce ar fi fost în stare?

A vrut să fie sarcastică, dar vocea îi tremură de vechea mânie, ieșită acum la suprafață.

Îi vine în minte imaginea copiilor, fețișoarele lor; are și acum numele lor pe buze. Ține minte firea fiecăruia dintre ei: băiețelul pe jumătate sălbatic care dădea de necaz fiindcă mereu sărea la bătaie, copilașul de doi ani care nu știa să vorbească, iar când în sfârșit a scos un cuvânt acela a fost „stai".

— Doamne, Sati, ce lucruri îngrozitoare – tot ce s-a întâmplat, lagărele, Cora, exclamă Joseph. Nu e drept.

Pe neașteptate izbucnește în plâns, chinuită de imaginile care o bântuie. Vede ochii întrebători ai Corei, ochii Tamurei, cum i-au părut întotdeauna. Vede zâmbetul ei sfios, îi aude vocea dulce. A abandonat-o, nu s-a zbătut îndeajuns ca s-o

găsească. În vremea cât fusese cu Abe o dăduse pe Cora deoparte. Se mulțumise cu fericirea ei, convinsă că îi venise apa la moară, că primea ceea ce i se cuvine. Se jucase de-a soția americană get-beget, devenise cineva care abia dacă-și mai amintea cât suferise în lagăr, care aproape că-i uitase pe cei care însemnaseră atât de mult pentru ea. De ce fusese nevoie să moară Abe ca să înțeleagă cât de tare rătăcise drumul?

— Am să plec de cum primesc o știre de la doctorul Harper, Joseph. Am să găsesc un cămin pentru mine și pentru Cora și apoi am să mă duc în California.

— Cu ce pot să te ajut?

— Ai putea să trimiți o mașină ca să-l aducă pe doctorul Harper de la Lone Pine la Los Angeles.

— Eu mă gândeam la un avion, fetiță. Unul mai mic.

— Cred că i-ar plăcea.

— Trebuie să fie pe malul mării, afară din oraș, îi zice Joseph când pleacă din apartament. Martha's Vineyard[1] e exact ce-ți trebuie.

Are în minte o casă. O casă perfectă pentru Satomi, își zice, jucându-se cu pliantul din buzunar.

— De ce acolo?

— Mai întâi, pentru că o să-ți placă, sunt sigur. Apoi pentru că am cunoscuți acolo, oameni care ți-ar purta de grijă.

— N-am nevoie să-mi poarte nimeni de grijă.

— Cu toții avem nevoie să ne poarte cineva de grijă, Sati. De fapt, nici nu înțeleg de ce vrei să pleci. Ce nu-ți convine la oraș?

— Ei, blocurile mari, sirenele poliției noaptea...

Gândul îi e mai degrabă la locul unde ar vrea să fie decât la cel unde n-ar vrea să stea. Pe Coasta de Est, sigur, dar nu în oraș, nici la țară, ci într-un loc nou, care să devină al ei.

— De la o vreme nu te mai recunosc, zice Joseph.

---

1. Insulă situată în apropiere de Cape Cod; destinație de vacanță pentru înalta societate americană.

Nu se mai ascunde, nu mai are nevoie de el ca s-o salveze de ceva. Fiecare gest îi trădează nerăbdarea, nu mai poate sta locului. El e cel care trebuie să alerge ca să țină pasul cu ea.

Speră că se va stabili pe Martha's Vineyard; e un loc familiar lui și ar putea s-o viziteze oricând ar dori. Nu i-a spus, dar și-a găsit o nouă iubire, un rus care pretinde că e conte, deși nu îl crede. Nici el nu știe cum s-a întâmplat, dar e pregătit pentru monogamie, gata să renunțe la promisiunea făcută tatălui. „Parcă aș fi din nou copil", zice în sinea lui. „Îmi lasă gura apă la orice, zici că acum am deschis ochii asupra lumii, toate mi se pare că merită gustate. Avea dreptate Satomi. Dragostea e cheia."

Când ajung, nici insula, nici casa nu sunt la înălțimea așteptărilor lui Satomi.

— Și eu, care ziceam că e o casă făcută pentru tine, face Joseph neputând să-și ascundă dezamăgirea.

— Una la mână, Joseph, nu mi-o pot permite.

— Hai să nu facem o problemă din ce nu este. Doar știi că te pot ajuta.

— Faci deja destul.

Vrea să cumpere casa cea nouă cu banii luați de pe cea din Freeport. Să fie un dar de la Abe pentru ea și Cora.

— Nu e de nasul meu, e prea mare, spune gândindu-se la holul unde te simți de parcă ai intra într-un hotel.

E o casă cu pretenții, cu scară largă de marmură, tavane înalte, împodobite cu stucaturi exagerate. Iar aerul dinăuntru e stătut, acru, parcă lipsit de viață.

— Cine a locuit aici, Joseph?

— Ei, o mătușă bătrână, îmi închipui. Întotdeauna există câte o mătușă bătrână. Astfel de case nu apar prea des pe piață. Proprietarul sau proprietăreasa, în cazul nostru, nu se lasă dat afară cu una, cu două.

Afară, apele întunecate ale oceanului parcă țin insula prizonieră, și odată cu ea pe locuitorii ei. Satomi se așteptase să găsească culori, peisajul oglindit în apă, însă marea pare de

cenușă, de-a dreptul neagră ici-colo, ca și cum la suprafața ei ar pluti bălți mari de țiței.

— Mă simțeam ca după un gard de sârmă ghimpată, îi spune când urcă pe feribotul care îi duce înapoi la Cape. Nu te supăra, Joseph, dar n-aș putea trăi aici.

— Dar insula e o minunăție, toată lumea spune așa.

— Nu și pentru mine.

Cam la o jumătate de milă de orășelul Eastham, însoțiți de un agent imobiliar amabil care le oferă o broșură de prezentare, merg să vadă o căsuță acoperită cu șindrilă de cedru, aflată chiar pe malul golfului, cu fața spre răsărit și spre Atlantic.

— Puteți să vă mutați și mâine, zice agentul. Proprietarii au plecat deja.

— Aici pot respira, spune Satomi zâmbind.

— Dar e prea mică, stăruie Joseph. O căsuță de păpuși.

— E perfectă, Joseph. Exact cât ne trebuie, mie și Corei, plus un dormitor pentru tine, când ai să vii în vizită.

Își închipuie cum i-ar sta lui, împreună cu rusul, în dormitorul de la mansardă și își înăbușă un zâmbet. În broșură scria „trei dormitoare spațioase".

— Dacă nu te deranjează să dai cu capul de tavan, zice. Va trebui să bagi dulapurile înăuntru cu încălțătorul.

Casa seamănă cu cele din desenele făcute de copii: o clădire pătrățoasă, cu frontoane în față și în spate și un coș chiar în mijlocul acoperișului țuguiat. Nu e înaltă, ca să reziste furtunilor care bântuie iarna în Cape, dar și ca să fie răcoroasă vara.

În afară de mansardă, toate ferestrele au obloane albastru-alburiu, iar în partea dinspre ocean e o verandă de lemn cu trepte care coboară până pe țărm. Cât vezi cu ochii, plaja e presărată cu pâlcuri de măceș japonez care n-a dat încă în floare.

— *Rosa rugosa*, le explică agentul. Se întinde mai repede ca buruienile. Când vine sezonul, sunt câmpuri nesfârșite de flori roșii.

— Câmpuri de flori roșii, repetă Satomi visătoare.

Amintiri vechi reînvie în mintea ei. În Angelina planta creștea pe marginea drumurilor sau pe dune, oriunde găsea teren uscat. Tamurei îi plăcea. Aaron o considera o buruiană.

De luni de zile visa un astfel de loc, așa că acum simte că a ajuns acasă. Ea și casa sunt făcute una pentru cealaltă.

— I-ar prinde bine un strat nou de vopsea, spune Joseph străduindu-se să-și ascundă exasperarea.

Satomi încuviințează dând din cap, cu toate că ei tocmai aerul sărăcăcios al casei i se pare fermecător. E mai mult decât un adăpost. Are viață. Se simte că aici au locuit oameni dârzi, pescari, poate.

— Vânători de balene, într-o vreme, zice agentul parcă citindu-i gândul. Foloseau traulul pentru balene.

— Cum se scrie cuvântul ăsta? se miră Joseph.

— Cum se aude. Balenele erau taman cum e mai bine: mari, cu fanoane și un strat de grăsime atât de gros, că pluteau chiar și moarte, așa că le puteau aduce ușor în port.

Satomi se îndepărtează, îl lasă pe Joseph să discute cu agentul imobiliar.

— Adevărați leviatani, îl aude spunând. Au niște capete enorme. Câteodată, de aici, de pe țărm, le vezi cozile ieșind din apă. Dar se arată din ce în ce mai rar.

Țipetele obraznice ale pescărușilor aproape că acoperă zgomotul valurilor. În depărtare se aude pufăitul unei bărci cu motor. Dincolo de ea, de-a lungul plajei, sunt răspândite alte căsuțe, fiecare având în spate o parcelă împădurită de vreo patru mii de metri pătrați unde pinii își ițesc trunchiurile răsucite dintre tufișuri de cătină și pruni sălbatici. E un peisaj redus la esențial, o acuarelă monocromă. Îi vine în minte o caligrafie japoneză, la care adaugă un stol de gâște deșirat pe cerul pal, asemenea unei săgeți întunecate.

Parfumul acrișor al rugilor de mure și mirosul iute al ozonului o îmbie cu promisiuni. Chiar dacă soarele coborând spre asfințit îi arde obrajii, își închipuie cum e iarna aici, vede întinderea înzăpezită și copăceii sfrijiți, aplecați de vânt spre ocean, încleștându-și rădăcinile în pământ. E marginea lumii,

punctul unde totul se sfârșește și fiecare se agață de bucățica lui de Americă. Lumina după-amiezii târzii e prea pură ca să poată fi numită amurg – e un moment pentru care nu s-a găsit încă un nume.

Încordarea în care a trăit până acum o părăsește, liniștea coboară asupra ei. Dacă îi era sortit să aibă un cămin, atunci l-a găsit aici. Cora, visează ea, va sta în dormitorul cu tapet în culori pastel, cu scoici plutind pe un fundal de alge împletite. Lumina vine dinspre mare, cenușie cu irizări violet. Ventilatorul vechi atârnat de tavan are o sforicică de care să tragi, îndeajuns de lungă cât să ajungă și un copil la ea. Ea va sta în camera din față care, la fel ca a Corei, dă spre First Encounter Beach[1].

— Indienii i-au spus așa, răspunde agentul întrebării lui Joseph. Pe cât se pare, prima oară i-au văzut pe Pelerini chiar pe plaja aceasta. De atunci nu s-au schimbat prea multe. Ei, glumesc, continuă râzând. Suntem cam tot în locul de unde am pornit, adică la zero, cât despre indieni, nu prea îi mai vedem pe-aici, zice gândindu-se la indieni așa cum sunt în filme, cu arcuri și săgeți.

— Atunci Cora și cu mine vom fi ca pelerinii. Ne vom face aici un cămin pornind de la zero. Băștinașii se vor obișnui cu noi.

E atât de încântată de casă, că se hotărăște să nu mai aștepte până primește fotografia copilei. Le va scrie lui Eriko și doctorului Harper ca să-i anunțe că vine. Are încredere că Mary este Cora. Trebuie să fie Cora.

Tremurând de oboseală are insomnii de când a auzit că s-ar putea să fi dat de urma fetiței, se lasă un moment copleșită de panică. Dacă într-adevăr e Cora, cum va reacționa când va

---

1. Plaja primei întâlniri; conform legendei, părinții pelerini, coloniștii britanici ajunși în noiembrie 1620 pe Coasta de Est, la Cape Cod, pe teritoriul actualului stat Massachusetts, s-au întâlnit cu indigenii pe această plajă. După ce au supraviețuit datorită generozității lor, în noiembrie 1621 au organizat o „zi a recunoștinței", devenită între timp sărbătoare națională.

veni să o ia? E posibil să se simtă abandonată, poate chiar păcălită. Poate că Satomi se ține de cuvânt prea târziu ca să le mai fie de folos vreuneia din ele. Dacă, pe vremea când erau în lagăr, ghiciseră bine vârsta Corei, atunci acum ar trebui să aibă opt ani, să meargă pe nouă. Se va fi schimbat, tot așa cum Satomi însăși s-a schimbat. A luat-o fiecare pe alt drum.

— Captivant, îl aude pe Joseph spunându-i agentului. Nu crezi, Sati?

— Îhî, face fără să aibă idee despre ce e vorba. Mai arunc o privire, spune și se îndepărtează.

Casa o întâmpină cu un fel de tihnă, ca și cum ar fi deja a ei, ca și cum și-ar aparține deja una alteia. Se așază pe cufărul din holul de la intrare, sub cuierul de lemn cu cârlige, și ascultă murmurul înfundat al oceanului, foșnetul valurilor care se joacă prin ierburile de mare și rostogolesc pietrișul de pe mal. Văzut prin cadrul strâmt al ușii, oceanul pare puțin mai mare decât un lac. Nu crezuse să existe atâtea nuanțe de gri. În depărtare linia orizontului strălucește ca o dungă sidefie de cositor vârstată cu mov. Sunt culori dureros de frumoase.

Joseph o strigă, zicând că e vremea să plece. Îi e foame și vrea să guste din stridiile de la Nellie's Inn, care sunt celebre prin partea locului. După asta se vor întoarce în oraș. Vrea să i-o prezinte lui Leo, să-i spună că a avut dreptate în privința promisiunii.

— Nu te mai agita, fetiță, o sfătuiește. Ți-ai găsit căminul.

Mâna sorții

În micul, dar imaculatul apartament al lui Eriko, aflat deasupra prăvăliei, Satomi nu înțelege cum de se simt atât de stânjenite una fața de alta. Sigur, Manzanar fusese teritoriul lor, terenul familiar pe care au călcat, dar anii trăiți alături de Eriko i-au marcat existența, a împărțit-o pe Tamura cu ea, au prea multe în comun ca să se înstrăineze vreodată de Eriko.

— Uitasem cât de frumoasă ești, zice Eriko.

În camera de zi a lui Eriko, Satomi e o apariție aproape nelalocul ei, o femeie rafinată, venită din altă lume. Genul de femeie fascinantă despre care citești în reviste, fiindcă n-ai cum să o cunoști personal. Până și parfumul ei e scump. N-a mai rămas nimic din fata pe care o știa din lagăr, nici măcar acea privire pe care o au foștii prizonieri, plină de teama că s-ar putea întâmpla din nou. Teama pe care și-o citește în ochi în fiecare dimineață, când se uită în oglindă.

— Nu mai vinzi pânzeturi, Eriko?

— Nu mai e cerere. În ziua de azi lumea nu prea își mai face haine la croitor.

Acum vinde haine de lucru: cămăși muncitorești cu pătrățele, salopete din pânză groasă de bumbac și, specialitatea ei, pălării de fetru, din cele pe care le poartă toți bărbații, începând cu lucrătorii.

— Și Naomi s-a prăpădit, abia îndrăznește Satomi să rostească cuvintele. Nu-mi vine să cred. Îmi pare atât de rău, Eriko. Draga de Naomi, am fost așa îndurerată când am auzit... E greu să-ți pierzi mama.

O îmbrățișează pe Eriko și nu-i vine să-i mai dea drumul. Mirosul ei bine-cunoscut, căldura trupului ei masiv o fac să se simtă din nou ca în lagăr.

— Eu sunt, Eriko. Oricum ți-aș părea, să știi că eu sunt, spune printre sughițuri de plâns.

— Știu, Satomi. Sigur că tu ești, zice Eriko, acum cu inima mai ușoară, și o mângâie drăgăstos pe păr. A fost ceva trecător. Te aveam în minte așa cum te știam din Manzanar.

— Și Yumi? Și Haru? întreabă ca să schimbe vorba.

— Yumi s-a măritat. Îți vine să crezi? E mult prea tânără, dar e fericită, chiar dacă n-au bani și mai e și un bebeluș pe drum. Haru predă japoneza la o școală de lângă San Diego. Ar vrea să mă duc la el, dar nu pot s-o las pe Yumi.

— E însurat?

— Da, s-a însurat, Sati.

— E fericit?

— Cred că da. Însă lucrează prea mult cu gândul la viitor ca să se mai bucure de prezent.

— Mă bucur pentru el, Eriko.

— Într-adevăr, Sati?

— Da, chiar așa. Acum îmi dau seama că nu ne-am fi înțeles niciodată. Eram copii la vremea aceea.

— Ei, mie mi se pare că n-a mai rămas nimic în el din băiatul de atunci. Nu e cu gândul decât la datorie.

Eriko face ceai, „ceai adevărat" și îl beau în tăcere, înțelegându-se fără cuvinte. Îl așteaptă pe doctorul Harper să sosească de la aeroport și la gândul că îl vor revedea stau ca pe ace.

— Ce-ai să faci dacă nu e Cora? întreabă Eriko.

— Am s-o caut până o găsesc.

— Bravo ție.

Satomi se simte din nou ca la șaisprezece ani, bucuroasă că e lăudată de Eriko.

— Și casa ta, Sati? Cum e casa ta?

— E modestă, curată, dar mai am de dus mobilă. E străbătută de briza oceanului, de la ușa din față la cea din spate, întocmai ca cea în care am locuit cu Abe. Cred că ți-ar plăcea.

Dar nu va fi un cămin adevărat până n-o găsesc pe Cora. Vreau s-o văd cum crește, să văd că se bucură să fie americancă.

— Tu ești fericită acum că ești americancă?

— Știi ce, cred că da. Dar pe Coasta de Est e mai ușor, sunt atâtea naționalități că nu mă bagă nimeni în seamă. Iar cei de acolo parcă au câștigat alt război decât noi. Puțini știu că au existat lagăre.

— Cum e cu putință?

— De necrezut, nu? E o greșeală să nu vorbim de ele.

— Și eu sunt la fel de vinovată, cred, zice Eriko. Japonezii de pe aici doar arar pomenesc de lagăre. Bănuiesc că de rușine. Yumi spune că nu le va povesti copiilor ei, ca să nu-i sperie fără rost. Vrea să îi crească fără frică, la fel ca Haru.

— Nu trebuie să ne rușinăm, Eriko. Nu nouă trebuie să ne fie rușine. Măcar atât să-i spui lui Yumi.

Tac amândouă, amintindu-și cum era Yumi în lagăr: o copilă plinuță, zvăpăiată, una din fetele neascultătoare din noua generație.

— Și acum îmi mai e dor de mama ta, mărturisește Eriko. Ea îmi lipsește cel mai mult.

O conduce pe Satomi jos, în prăvălia pe ușa căreia atârnă o tăbliță pe care scrie „Închis". Înăuntru miroase a fetru și a dezinfectant.

— Peste tot sunt gândaci, zice Eriko. La fel ca în Manzanar.

— Să fim atente la sosirea doctorului Harper, spune Satomi ducându-se la fereastră. Nu cunoaște cartierul.

— Ce curajoasă ai fost să vii singură, spune Eriko. Și cu avionul!

Nu voise ca Joseph s-o însoțească. Cora nu îl cunoaște, așa că va fi de ajuns dacă Satomi va veni împreună cu Eriko și doctorul Harper.

În orice caz, Joseph e prea ocupat cu Leo și, în momentul de față, nu-i place să stea prea multă vreme departe de el. Până la urmă s-a dovedit că Leo e conte de-adevăratelea, așa cum susținea. A sosit de puțin timp în oraș, dar și-a regăsit vechi

prieteni printre imigranții din New York și a fost primit cu brațele deschise de Asociația Nobilimii Ruse. Din câte spune Joseph, imigranții cu sânge albastru sunt rari și trebuie sărbătoriți de ceilalți exilați.

— Suntem ceva nou, zice. Ultima modă în materie de distracție.

Nu l-a văzut niciodată mai lipsit de cinism și mai fericit – i se citește pe față.

— Tot timpul suntem la vreun bal, îi spune. Sunt cel puțin o sută de date care trebuie sărbătorite, se fac cele mai extravagante petreceri pe care ți le poți închipui. Orice e motiv de sărbătoare: victoria lui Petru cel Mare la Poltava, nașterea lui Gogol, vizita Romanovilor în Spania, lucruri de care nici n-am avut habar înainte să-l cunosc pe Leo. E nemaipomenit.

Pe cât se pare, bunele maniere îi împiedică pe nobilii ruși să-și bage nasul în prietenia lor, în relația lor specială.

— Dansăm cu fetele ca să salvăm aparențele, îi povestește Joseph. Însă adevărul e că singura moștenitoare bogată de care se va apropia Leo sunt eu.

Pentru Satomi e o ușurare să nu se mai simtă răspunzătoare pentru fericirea lui Joseph. Leo e un partener potrivit: suflet de artist și tovarășul de călătorie perfect. Poate că, printre rușii exilați, Joseph își va găsi în sfârșit liniștea îndelung căutată.

— Iar tu, Sati, rupe Eriko tăcerea, de când nu ne-am văzut te-ai căsătorit și ai și rămas văduvă. Aproape că nu-mi vine să cred.

— Of, Eriko, dacă l-ai fi cunoscut pe Abe...

— Atâția s-au dus, oftează Eriko. Să-ți pierzi bărbatul atât de tânără...

Întinde brațul și o trage pe Satomi lângă ea.

Lui Satomi îi dau lacrimile, însă altele decât cele vărsate în lunile de după moartea lui Abe. Sunt lacrimi calde, liniștite. Nu mai simte nevoia să plângă în hohote.

— După Manzanar viața mea a luat o întorsătură ciudată, Eriko. Mama l-ar fi adorat pe Abe, dar n-ar fi fost de acord cu opțiunile mele de dinainte să-l cunosc.

— Se poate, numai că eu n-am auzit-o niciodată să judece pe cineva. Tamura înțelegea cum te poate purta viața.

De când a primit scrisoarea de la Satomi, doctorul Harper numără zilele cu nerăbdare. Și acum ziua cea mare a venit, a plecat în călătorie și va vedea cu ochii lui cum se închide cercul. Acum e mai încrezător că fetița este Cora. Fotografia pe care a primit-o are granulație mare, e neclară și arată o fetiță timidă, mai mare decât Cora așa cum și-o amintește el, bineînțeles, dar figura ei îi pare cunoscută. Descoperă rușinat că fețișoarele copiilor japonezi, cu ochii lor negri și trăsăturile delicate, îi par toate la fel. Probabil că nici ei nu pot face deosebire între albii bătrâni, cu părul grizonant. Constatarea nu are totuși darul de a-l consola.

Dosarele lui din Manzanar sunt împachetate în cutii îngrămădite în garaj, gata să-i fie trimise lui Satomi de cum se stabilește undeva. În ultima vreme inima i-a bătut cam tare, avertizându-l în vreo două rânduri să aibă grijă de el. Are o bănuială că, dacă mai ține mult timp arhiva, va ajunge pe foc, aruncată de soția lui după ce el va fi pus mâinile pe piept.

E o documentație neconvențională, o colecție neobișnuită, dar nu mai puțin grăitoare. Va veni fără îndoială un moment când japonezii vor cere compensații, când vor insista să li se ceară scuzele demult datorate. E încredințat că Satomi, cu firea ei puternică și inima generoasă, se va angaja în această luptă.

Îi spune șoferului de taxi să oprească vizavi de prăvălia lui Eriko. Are nevoie de câteva minute ca să se liniștească. Călătoria de la Lone Pine în avionul monomotor a fost împlinirea visurilor lui din copilărie, dar în același timp i-a trezit spiritul de aventură pe care și-l credea adormit, împreună cu unele regrete. Privind de sus peisajul în timp ce micul avion se lupta cu vântul, văzând păduri și râuri, un vapor cât un punct pe fața oceanului, a fost cuprins de regrete. Ar fi trebuit să facă mai multe în viață, să se avânte mai mult, să fie mai îndrăzneț.

Le vede pe femei la fereastră, discutând cu vioiciune – două în loc de trei, câte ar fi trebuit să fie. Durerea care îl încearcă e atât de puternică, încât e el însuși surprins. Îi vine să se așeze pe trotuar și să plângă. De ce nu e și Tamura cu ele, așteptându-l? Clatină din cap, scoate o batistă și se șterge la ochi. De câtăva vreme a făcut la picioare varice care zvâcnesc dureros. Nu poate suferi să se uite la vinișoarele albăstrui, umflate, care șerpuiesc pe pielea lui alburie, printre petele cafenii cauzate de o afecțiune a ficatului. Nici nu mai ține minte cât e de când n-a mai fost mulțumit de felul cum arată. Soția lui are dreptate: e prea vanitos pentru vârsta lui.

În ochii lui de bătrân Satomi e neschimbată. Eriko e doar un pic mai plinuță și are fire albe în păr, dar era de așteptat. Îi pare bine să le vadă în carne și oase, să știe că Manzanarul a rămas o amintire. De când au plecat ei, locul a rămas în paragină, un maidan de la care își întoarce privirea când trece prin apropiere cu mașina.

I s-a rupt inima când a trebuit să-i petreacă la plecare pe ultimii locuitori din Manzanar, mai ales pe cei în vârstă, care n-au plecat decât forțați. Era dureros să vezi femeile privind cum le sunt demolate locuințele și bătrânii întrebându-se cum își vor mai putea întreține familia, cum vor mai putea să fie mândri de ceva. Sunt multe feluri în care sentimentul neputinței îi poate răni pe bărbați.

Ca și cum nu fuseseră înjosiți îndeajuns, au mai fost obligați și să asiste la niște conferințe. Era greu să se simtă oameni liberi, așa cum li se spunea că sunt. Deținuții, li se tot repeta, trebuie să învețe cum să se poarte în lumea de afară, cum să se înțeleagă cu concetățenii lor americani. Conferințele nu i-au lămurit în nici un fel. După ce au pierdut tot ce avuseseră înainte să fie închiși în lagăr, acum plângeau fiindcă se despărțeau de lumea care le era cunoscută. Bătrânii aceia erau pierduți pe cărările vieții, nu avea cum să se bucure, oricât ar fi încercat.

A fost uluit să citească într-un ziar că unii din membrii Camerei Reprezentanților încă mai susțineau că trebuíe trimiși înapoi în Japonia. I s-a făcut rău de rușine. A trimis scrisori de protest, dar n-a primit niciodată răspuns.

Acum se bucură să le vadă. O strânge în brațe pe Satomi, ține mâinile lui Eriko în ale lui.

— A trecut așa de multă vreme, zice doctorul Harper. Și s-au întâmplat atât de multe, mai ales cu tine, Satomi.

Îi răspunde cu un zâmbet, dar observă că mâinile doctorului tremură, că ochii îi sunt mai stinși, pasul mai șovăielnic. Se întreabă de câte ori va mai apuca să-l vadă și își dă seama că ține mult la John Harper. Că el înseamnă prea mult pentru ea ca să lase ca munca lui să fie dată uitării. Îl strânge în brațe, își pune o clipă capul pe umărul lui.

— Acum sunt gata. Trimiteți-mi arhiva, îi șoptește. N-am să admit să fie irosită, promit.

Desigur, ea și Tamura și cei ca ele nu au fost singurele victime ale războiului. Sunt tot felul de victime, peste tot în lume. Și totuși, simte că e nevoie să se facă dreptate, cineva trebuie să recunoască faptul că, în cel mai rău caz, lagărele au fost o formă nelegiuită de trădare și, în cazul cel mai bun, o măsură lipsită de sens. Nu vrea să vadă povestea deținuților japonezi edulcorată și rescrisă, așa cum ea și Tamura au rescris povestea lui Aaron. Vrea să fie implicată în reconciliere, să fie de față când vor fi cerute scuzele îndelung așteptate. Poate că nu va scăpa niciodată de fantomele care îi bântuie visele, dar amintirile îi sunt mai luminoase acum și simte că e pe cale să se vindece.

— Să mergem, zice doctorul Harper. Cora a așteptat destul.

Asociația Surorile de Caritate își are sediul într-o clădire de cărămidă roșie cu două etaje. Ferestrele sunt închise cu zăbrele, nu au perdele, ochiurile de geam sunt murdare. E un loc sărăcăcios, trist, neprimitor.

Ca la o comandă, se opresc toți trei deodată în fața porții ruginite a terenului de joacă și Satomi apasă butonul soneriei, care scoate un șuierat.

— Da?

— Suntem doctorul Harper și doamna Robinson, spune doctorul cu o voce pe care și-o dorește fermă.

Încă de când era la școală nu se simțea în largul lui lângă oamenii bisericii. Își închipuie că, atunci când era copil, se simțea vinovat de păcatele copilăriei. Pe când acum crede că-i e teamă de ziua Judecății de Apoi.

— Veniți prin curte și sunați la soneria vizitatorilor, la ușa din față. Va veni cineva să vă deschidă.

Satomi intră prima în curtea asfaltată. Trage adânc aer în piept și o privește pe Eriko cu un zâmbet neliniștit. În loc de flori, în ierburile înalte de la baza gardului înalt de plasă care înconjură terenul de joacă sunt împrăștiate gunoaie.

— Ca să nu iasă copiii pe stradă, se grăbește Eriko s-o liniștească. Cel puțin nu sunt întoarse spre interior la vârf.

Își aduc aminte toți trei de gardurile din Manzanar și privesc în jur cu un fel de teamă, parcă s-ar aștepta să vadă turnuri de pază și santinele. Pe terenul de joacă, un șotron, desenat cu creta, se decolorează în lumina puternică a soarelui. Pe lângă zidul clădirii sunt înșirate lăzi de gunoi, pline până la refuz.

— E oribil, oribil, spune Satomi, simțind cum îi apar broboane de sudoare în palme și la subraț; numai ideea că fetița s-ar putea afla aici, crezându-se părăsită, o înspăimântă.

— Nu e chiar atât de rău, Eriko, ce zici? zice doctorul Harper. Strada e destul de frumoasă.

— Nu, nu e rău deloc, încuviințează Eriko. Nu e rău deloc.

— E la fel de prizonieră aici pe cât era în Manzanar, spune Satomi, nevrând să fie consolată.

Oriunde s-ar fi gândit că o va găsi pe Cora, nu-și închipuise un loc atât de rău. Credea că vor fi pajiști și flori, copaci care să-i ferească pe copii de soare. Înțelege acum, rușinată, că n-au

fost decât imagini frumoase, pe care le-a creat ca să-și domolească mustrările de conștiință.

Pe ușa vopsită în negru e un crucifix. Alături, o mulțime de butoane de sonerie. Satomi apasă pe cel pe care scrie „Vizitatori" și undeva, în casă, se aude un țârâit slab. Îi aduce aminte de casa domnului Beck.

Intră într-un hol îngust, cu podeaua acoperită cu linoleum în pătrățele. Locul e atât de strâmt, că sunt nevoiți să meargă în șir în spatele călugăriței care n-a scos o vorbă, doar le-a făcut semn s-o urmeze. Tălpile pantofilor li se lipesc fiindcă s-a spălat pe jos cu leșie și linoleumul scârțâie la fiecare pas. Miroase grețos a ceară de albine ieftină și peste tot plutește un iz de mâncare veche.

— Miroase ca la cantină, șoptește Eriko.

— E miros de cantină și de spital. Toate miros la fel, zice doctorul Harper.

Când ajung în biroul spațios și confortabil al stareței, sora Amata, o călugăriță în rasă cafenie care parcă nu-și găsește locul și gungurește ca un porumbel, e trimisă după Mary.

— Nu știe că veniți, spune cu vocea tremurând de bucurie înainte să iasă din cameră.

Maica stareță seamănă cu un șoim, cu nasul ei coroiat și ochii mici, care par în căutarea prăzii, cel puțin așa îi face impresia lui Satomi. Însă când vorbește, glasul ei e blând și vorbele binevoitoare.

— Nu știe că am ținut legătura, le spune. S-ar putea să nu fie cea pe care o căutați. A venit fără nici un fel de documente de la un orfelinat care a fost demolat. Acolo îi spuneau Coral, dar cred că de fapt o chema Cora. Coral nu ni s-a părut un nume potrivit, așa că, vrând să o scutim de glume neplăcute, am numit-o Mary. Una peste alta e un copil cuminte, nu ne face necazuri, doar că nu prea vorbește și uneori are crize de plâns.

Satomi ar vrea să strige: „Bineînțeles că ea e. Cum s-ar putea altfel?" Cât o fi suferit fetița știindu-se părăsită, lipsită

de afecțiune... Dar dintr-odată o cuprinde teama și nu mai poate vorbi. Parcă o apasă ceva pe piept, gura îi e ca iasca.

— Prima oară a fost în Manzanar? întreabă doctorul Harper, gândindu-se că poate s-a grăbit să o recunoască pe Cora în fotografia neclară și bucurându-se că nu i-a arătat-o lui Satomi.

— Nu știu. N-am auzit-o niciodată vorbind de asta.

— Și n-ați întrebat-o niciodată despre lagăr? N-ați vrut să aflați amănunte despre viața ei de dinainte să vină aici?

Satomi și-a recăpătat graiul, dar nu-și poate înfrâna reproșul.

— Nu. Am fost sfătuite să nu vorbim cu copiii despre lagăre. Aici copiii japonezi sunt o minoritate și i-am fi îndepărtat de ceilalți. Și, în orice caz, sunt lucruri care ar trebui date uitării, nu credeți? Important e că suntem cu toții catolici, fii ai lui Dumnezeu.

Stareța și-ar dori ca Mary să nu fie Cora, fetița căutată de ei. Dacă este ea, atunci nu crede că va fi crescută în credința creștinească. La urma urmei, nu au nici o legătură de rudenie. Însă cecul năucitor de generos pe care l-a promis Joseph Rodman dacă fetița se dovedește a fi cea căutată e fără îndoială un dar de la Dumnezeu, o binecuvântare. Le-ar permite să se extindă, să primească mai mulți copii, să construiască o școală, și câte și mai câte.

Iar Casa-mamă, căminul lor spiritual, se așteaptă să primească o bună parte din bani. De fapt, ordinul nu supraviețuiește decât datorită donațiilor, doar așa își poate împlini misiunea când pe lume e atâta amărăciune. Un copil în schimbul a atât de mult, cum ar putea spune nu? De fapt, sufletul copilului nu e în primejdie. Auzind că fetița și-ar putea găsi un cămin, episcopul s-a grăbit să o confirme în credința catolică, așa că sufletul ei e deja mântuit. Și Sfânta Fecioară Maria, al cărei nume îl poartă copila, va veghea asupra ei.

— I-am lăsat pe copii mai mult afară, la joacă, știind că veniți, ciripește sora Amata când se întoarce. Veți putea să o vedeți pe Mary jucându-se și să vă hotărâți fără ca ea să știe.

În curte copiii aleargă de colo-colo. Țipetele lor le distrag atenția, și lui Satomi îi ia ceva timp până începe să distingă fetițele. Unele sunt la șotron, altele sar coarda, dar Satomi nu se uită la ele. Cora, e convinsă ea, trebuie să stea singură deoparte, privindu-i pe ceilalți, cum e obiceiul copiilor singuratici. Cu toate astea, nu dă cu ochii de ea.

— E acolo, uite, acolo, exclamă Eriko și o apucă pe Satomi de braț, arătând cu degetul spre Cora, care așteaptă să-i vină rândul la șotron.

Doctorul Harper și Eriko zâmbesc: ea e, nu încape nici o îndoială. N-a crescut prea mult, are picioarele mai lungi, la fel și părul, dar a rămas subțirică, mică pentru vârsta ei, la fel de drăguță cum o știau.

Când o vede, Satomi respiră adânc, duce mâna la gură și îi dau lacrimile. E Cora, fără îndoială, dar nu-i vine să creadă. Își dă seama că-i este dor de Tamura. Același păr negru-albăstrui, drăgălășenia de fetiță, funda care stă să-i cadă de pe cap, la fel ca pălărioarele Tamurei.

— Vai, Cora, micuța mea Cora.

După ce și-a închipuit de atâtea ori că va alerga spre fetiță, că vor fi bucuroase să se regăsească, acum vede că nu poate face un pas. Sora Amata îi pune mâna pe umăr și o împinge înainte.

— Ea e, nu? întreabă și Satomi dă din cap că da.

În timp ce copiii se opresc ca să se uite la vizitatori, Satomi se îndreaptă încet spre Cora.

— Cora, sunt eu, Satomi. Mă mai ții minte? o întreabă cu voce tremurândă, pe care nu și-o recunoaște.

Cora se dă un pas înapoi, pune capul în pământ și rămâne cu ochii plecați.

— Nu, spune în șoaptă.

— Din Manzanar, Cora. Sunt fiica Tamurei. Prietena ta. Mă știi, Cora.

Cora are în minte imagini din lagăr, imagini ale Tamurei și ale lui Eriko, dar mai ales ale lui Satomi. Dar e convinsă că

sunt oameni din vis, persoane pe care le-a inventat. Se sperie să le vadă acum în carne și oase, fără să știe de ce au venit.

— Să mă ierți că am întârziat atâta vreme, zice Satomi. Iartă-mă, Cora, îmi pare atât de rău.

Ar vrea să-i sărute gurița întredeschisă, să o strângă la piept, dar îi e frică să nu o sperie.

— Vreau să te iau acasă cu mine, Cora. Avem o casă frumoasă, doar pentru noi. Vom fi ca două surori. Vrei să vii cu mine?

Cora nu răspunde. Se leagănă ușor, cu ochii la Satomi și cu mâinile încleștate una de alta.

— Hai, Mary, vorbește, o îndeamnă sora Amata. Trebuie să-i răspunzi doamnei.

— N-o zori, se răstește Satomi la ea. Dă-i timp să se gândească.

Cora strânge pleoapele. Se gândește, încearcă să înțeleagă. Își aduce aminte cum a plecat cu un autobuz, cum a privit-o pe Satomi, care, rămasă pe drum, îi făcea semne cu mâna și plângea. Iar acum Satomi plânge din nou. E așa neobișnuit să vezi un om mare plângând. Cu toate că Satomi nu e mama ei, știe că îi aparține cumva, într-un fel care îi face bine.

— De mine îți aduci aminte? întreabă Eriko nemaiputând să reziste.

Cora se uită la ea și dă din cap. Amintirile o năpădesc. Cumva, cumva își aduce aminte de Eriko. Până și omul cu păr alb îi e cunoscut. Își aduce aminte de camerele făcute din scânduri, își amintește cum se juca în prag și cum ardeau lemnele în sobă. Toate se leagă de lucrușoarele pe care le ține într-o legăturică, sub pat. Zâmbește puțin, se întoarce pe călcâie și fuge înăuntru.

— Mă duc după ea, spune sora Amata făcându-le semn să rămână pe loc. Cred că s-a speriat.

Dar până să ajungă ea la clădire Cora iese în goană, trecând chiar pe lângă ea. E roșie la față, însuflețită.

— Îl am, îi spune lui Satomi. Îl am la mine.

Întinde palma în care stă pițigoiul de lemn, clătinându-se de parcă ar fi viu. Amuțesc cu toții privindu-l. Primul se mișcă doctorul Harper. Întinde mâna și atinge pasărea, simțind că o atinge, pentru o clipă, pe Tamura.

— O ai, Cora, spune Satomi în șoaptă. Pasărea pe care ți-am dat-o.

Cora o ia pe Satomi de mână.

— Ești adevărată, spune. Credeam că vii dintr-o poveste.

Ținând-o pe Cora de mână, Satomi se îndreaptă spre poartă. E cu gândul la casa lor acoperită cu țiglă albă, unde paturile au rufărie curată, unde jocurile și păpușile o așteaptă pe Cora, la fel și borcanele cu prăjiturele și cutia lucioasă de bomboane de ciocolată, plină de tot felul de lucrușoare.

Tamura ar fi fost încântată de rochiile atârnate în spatele ușii, în dormitorul Corei. Cu toate că la început a șovăit, le-a cumpărat pe cele mai frumoase pe care le-a găsit. Și, mai presus de toate, de cărți: *Călătoriile lui Gulliver*, *Anna de la Green Gables* și *Heidi*, povești numai bune pentru un suflet de copil.

Cora se va juca pe malul oceanului, în aerul curat, cu apa lipăindu-i la picioare. Va aduna scoici și amoniți pietrificați, va construi castele din nisip. Va fugi țipând de crabii ieșiți din apă, va auzi pufăitul balenelor în golf. Mai are încă destui ani de copilărie încât să uite de trecutul trist.

Cât despre ea, nu-și dorește decât să aibă whisky în dulapul din bucătărie, cafea proaspăt măcinată, o mașină de gătit uriașă, lemne din belșug. Dacă poți chema fericirea la tine, atunci va fi datoria ei să o cheme pentru ea și pentru Cora.

Va deschide cutiile cu arhiva doctorului Harper și se va uita la hârtii împreună cu Cora. Vor retrăi împreună viața din Manzanar și Cora va ști cum i-a fost drumul în viață.

Va alcătui un index al arhivei, va scrie povestea propriei vieți în lagăr și, la timpul potrivit, o va arăta lumii. Cu sigu-

rană că acel timp va veni în scurtă vreme. Totul e să găsești momentul cel mai bun.

Se gândește la mare, așa cum e la Cape, cum îmbrățișează la Eastham peninsula răsucită ca o omidă și îndoită la vârf ca un semn de întrebare. Coasta de Est e locul potrivit, locul unde au debarcat pelerinii, unde anotimpurile au rostul lor și de unde răsare soarele.

Mulțumiri

Îmi face mare plăcere să le mulțumesc tuturor prietenilor și colegilor care m-au ajutat să scriu *O fată ca tine*.

Îi mulțumesc din tot sufletul editorului meu, Alexandra Pringle, fiindcă a crezut că merit să-și asume riscul și pentru că nu s-a dezis de mine în momentele grele. Îi mulțumesc și Ericăi Jarnes de la Bloomsbury UK pentru sugestiile ei subtile și prezența liniștitoare. Le sunt recunoscătoare și lui Nikki Baldauf, Lea Beresford și Dave Cole de la Bloomsbury USA pentru că au vegheat la publicarea cărții în America.

Mii de mulțumiri lui Gillian Stern pentru ajutorul excepțional pe care mi l-a dat. Gillian face totul perfect, plus că e maestră la „mai puțin înseamnă mai mult". Îi sunt recunoscătoare agentului meu literar, Robert Caskie, care a văzut potențialul poveștii în scurta prezentare pe care i-am făcut-o, s-a entuziasmat și a dus-o la Bloomsbury. Îi urez să aibă mereu la fel de mult succes. Ca întotdeauna, îi mulțumesc lui Clive Lindley pentru sfaturile lui neprețuite, cunoștințele lui și sprijinul generos. Aș vrea să-i mulțumesc lui Roy Kakuda de la Muzeul Național al Japonezilor Americani din Los Angeles, el însuși copil crescut în lagăr, care și-a împărțit timpul și amintirile cu mine. Îi sunt îndatorată lui Richard Gregson pentru ajutorul valoros pe care mi l-a dat la prima formă a manuscrisului. Îi mulțumesc lui Jenny Clifford pentru că mi-a prezentat cimitirul Oahu. Lucy Dundas, Isabel Evans și mulți alții m-au ajutat cu reviziile textului, cu documentarea și cu atâtea alte lucruri și m-au încurajat necontenit. Aș vrea, de asemenea, să-i mulțumesc Trinei Middlecote pentru ajutorul dat în problemele tehnice.

Un bildungsroman captivant, dar și o carte despre iubire, solidaritate și forță morală într-o lume în derivă, care, împletind aparent mărunte istorii personale cu istoria mare, devine povestea unei generații pierdute.

În 1939, în Angelina, un prăfuit orășel californian, segregarea rasială e un fapt cotidian: în curtea școlii se joacă doar copiii albi, iar la sfârșitul orelor numai copiii japonezi se grăbesc spre casă. Satomi Baker, „o fată de paisprezece ani a cărei frumusețe viitoare deja se întrevede", pe jumătate japoneză, înfruntă prejudecățile și clișeele americane cu impetuozitatea specifică vârstei: neaparținând în întregime nici uneia din cele două lumi, în fiecare din ele e percepută drept o străină. Când începe războiul, tatăl ei se înrolează voluntar și își pierde viața în atacul de la Pearl Harbor. Comunitatea japoneză, tolerată până atunci, este învinuită și demonizată, iar în scurtă vreme toți membrii ei sunt deportați într-un lagăr dintr-o zonă aridă. Pentru Satomi începe o călătorie complicată, a maturizării precoce, a descoperirii de sine și a afirmării identității într-o societate încă nepregătită să o accepte.

„O poveste plină de empatie, spusă cu delicatețe."

Kirkus Reviews

„Satomi este una dintre cele mai izbutite eroine din literatura contemporană."

Frostmagazine.com